

باشترین سەرھاتى

كۆمەكا سەرھاتىيىن ھلبژارتى ژ كىتابا خودى
و سوننەتا پىغەمبەرى - سلاف لى بن -

ھلبژارتىن و بەرھەڭكەرن
تەھسىن ئىبراھىم دۆسكى

- * ناقتى كىتابى: باشترین سەرھاتى
- * نقيسەر: تەحسین ئىبراھىم دۆسكى
- * بەرگ: بەيار جەمىل
- * كۆمپيۇتەر ودەرھىنانا ھۆنەرى: تەحسین دۆسكى
- * ژ وەشانىن پەرتۆكخانەيا جىزىرى دھۆك.
- * چاپا ئىككى ۲۰۱۰
- * چاپخانەيا سىپىرتىز – دھۆك
- * ژمارا سىپارتىن ل پەرتۆكخانەيا بەردرخانىان ل دھۆكى (۲۰۹۴)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿ نَحْنُ نَقُصُّ عَلَيْكَ أَحْسَنَ الْقَصَصِ بِمَا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ هَذَا الْقُرْآنَ

وَإِنْ كُنْتَ مِنْ قَبْلِهِ لَمِنَ الْغَافِلِينَ ﴿۳﴾ (یوسف: ۳)

دهسپك

حهمد وسوياسى بو خودى بن، خودايى عهرد وعهسمانى وههمى چيكرىيان، مروث ئافراندا، وعهقل دايسى، وريكا راست نيشا دا، وبهريى وي دايسى. وصهلات وسهلامين تمام ل پيغهمبهريى وي بن، نهويى ب هيدايهتتى ودينى ئاشكهرا هاتى، و ل ههفال وهوگرين وي بين سهرپاست وريى دورست زى، وههر ئيكيى ل سهر ريكا وان بچت ههتا روژا قيامهتتى.

خواندهشانين بهاگران: گهلهك جاران كارتىكرنا چيروك وسهرهاتييان د ناڤ وهعظى را پتر ومهزنتر لى دئيت ژ ههر تشتهكى دى؛ چونكى سهرهاتى جهئنانهكا عهملى وبهچاقه بو وان (ميشالييات) وئخلاقتى چاك يى خودى وپيغهمبهر وچاكان خهلك بو داخوازكرى، نهو ميشاليياتين رهنكه هندهك جاران ل بهر هندهك كهسان بينه نهو داخوازين رينمونوهيى وخهياالى يين نهئينه ب جهئنيان -وهكى نهو هزر دكهن-، بهلى دهمى نمونه د واقعى دا چى دبت، وهندهك مروقين وان ميشاليياتان د ژينا خو دا ب كاردئينن، پهيدا دبن، هنگى بو ههر لايهكى ئاشكهرا دبت كو مروث نهگه خودى تهوفيقا وي بدهت، وئو يى خودان ئيرادهيهكا ب هيز بت، دى شيت خو ژ پييهستا عهردى رزگار كهت، وسهرفهراز بهر ب عهسمانى قه بلند بت، ههر وهسا دى ئاشكهرا بت كو د ناڤ مروقان دا هندهك كهس ههنه خودى تببعهتتى روئناهيى د وان دا پهيدا دكهت: تشتى ل دهور وبهريى خو گهش دكهت، وهكى ب چاڤ دئيته ديتن، وكارى ل وي تشتى زى دكهت يى ل دهور وبهريى وي ههى بيتى ب چاڤ بيته ديتن، ب سهر قه جوانى ومفا تيدا ههيه، و ژ بن قه هيز وژين تيدا ههيه.. نهو مروث نهون بين نهم دببزيى: مروقين خودى، يان چاك ووهلى.

ومروث ب تببعهتتى خو پتر ژ گوهدانا وهعظ ونصيحهتان ههز ژ گوهدانا چيروك وسهرهاتييان دكهت؛ چونكى نهو (ئستعلاء) وخو بلندكرنا شيرهت ونصيحهت ل نك

شیره تکاری پهیدا دکهت، چیرۆک ل نک چیرۆکفانی پهیدا ناکهت، لهو دبت وهرگر گهلهک جارن وان شیرهتان یین چیرۆکفان ب رهنگهکی نه ئیکسه پشکیشی وی دکهت پتر و ب دلهکی خوشتر وهرگر.

ئهفرۆ دهوری چیرۆک وسهرهاتیان د لایین پهروهده وفیرکرنی دا تشتهکی زیده ئاشکهرایه، وئهو ل نک پهروهدهکاران یا بوویه ئیک ژ گرنگترین ریکین مفاگهانندی، یین کو پینتییه پوبتهیهکی مهزن پی بیتهکرن.

وقورئانا پیروز -کو د ئهصل دا هاتییه دا ئومهتهکی پهروهده بکهت-، ههر وهسا سونهتا پیغمبهری ژی -سلاف لی بن- گهلهک گرنگی دایه لایین فهگیرانا سهرهاتیان، ژ بهر وان دهرس وعیبرهتین مهزن یین ژی دئینه وهرگرتن.. وتشتی بهرچا د وان سهرهاتیان دا یین قورئان وسونهت بو مه فهگیران ئهوه، هژمارهکا نه یا کیم ژ فان سهرهاتیان بو مه دئینه فهگیران، بیی ناڤین وان مروقان بینه ئاشکهران یین بوینه کهسین سهرهکی د گیرانا رویدانان دا، وپی دهم وجهی وان ژی بوو مه بینه دیارکرن.. ئهفه وپی سهرهاتی هندهکی ژ تاما خو ژ دهست بدنه، یان کیماسیهک بگههتی، تشتی هندی دگههینت کو یا گرنگ د فان سهرهاتیان دا رویدان ودهرس وعیبرهتن، وچو ددی نه!

و د قی کتیب ل بهر دهست دا هژمارهکا سهرهاتیان کیتابی وسونهتی مه بهرههفکرینه، وهک تمامکه بۆ کتیب مه یا بۆری (سهرهاتیان پیغمبهران)، بۆ هندی دا مفا ژی بیته دیتن، وهیثییا مه ژ خودای مهزن ئهوه ئهوه قی کاری بۆ بهرههفکهری ب خیر بنقیست، وبکهته جهی مفا بۆ خواندهفانی..

وخودی هاریکاری مه بت.

پشکا ئیکى

باشترین سهرهاتی ژ کیتابا خودی

سهرهاتیا خودانین خهندهکان

قورئانا پیرۆز جارهکا ب تنی، و د سوورهتا (البروج) دا سهرهاتیا خودانین خهندهکان (أصحاب الأخدود) ب رهنگهکی کورت بو مه شهگیرایه، و پیغه مبهری ژی -سلاف لی بن- د هه دیسهکا خو یا دورست دا ب رهنگهکی بهرفرهتر هندهک ژ قی سهرهاتییی بو مه شهگیرایه، و ژ بهر وان دهرسین مهزن بین کو د قی سهرهاتییی دا ههین مه دقیت قی سهرهاتییی ب بهرفرههی شهگیرین..

دهم وجه:

ئیکه مین بسیار ل دهسپیکا قی سهرهاتییی دئیتته هلیخستن دئ ئەفه بت: ئهری ئەف سهرهاتییی ل چ دهمی و ل کیژ دهفهری چیبوویه؟

بو بهرسف دئ بیژین: نه د قورئانی دا، ونه د هه دیسان دا ئیشارهت بو دهم وجهی قی سهرهاتییی نههاتیییه دان، وزانایین موسلمانان^(۱) دبیتژن: رویدانا هاقیتنا خودان باوهران د خهندهکین ئاگری دا جارهکا ب تنی د دیرۆکی دا چی نه بوویه، بهلکی نهو سی جارن یا چیبووی:

جارا ئیکی: ل سه دهمی مهلکی بابلی (نه بوخذه صری) د ناچه را سالیین (۵۳۸-۵۸۶ بهری زایینی) دهمی وی ئسرائیلی ب ئیخسیری گرتین و برینه بابلی، دبیتژن: وی سه نه مهکی مهزن چیکر، و ژ خودان باوهرین ئسرائیلی خواست کو نهو بو بچنه سوجوودی و دهمی وان گوهدارییا وی نه کری وی پرپار دا خهندهکهکا مهزن بینه کۆلان، و ئاگر تیدا بیتته هلکرن وهه چیبی بو سه نه می نه چته سوجوودی، د وی خهندهکی دا بیتته سۆتن.

(۱) وهکی زانایین مهزن (ئین کهئیر) د کتیبیا خو (البدایة والنهایة) دا (۲ / ۱۲۹-۱۳۲) شه دگپرت.

جارا دووی: ل وهلاتی نهجرانی ل یه‌مه‌نی، ل سهر ده‌می مه‌لکی جوهی (ذو نه‌وواسی) نه‌وی ژ فه‌لان وهلاتی خو خواستی، ژ دینی خو لیقه بین و ل جوهیاتییی بزقرن، وده‌می وان گوهدارییا وی نه‌کری وی نه‌و هاقینه د خنده‌که‌کا کویر دا یا تزی ناگر.

جارا سییی: ل سهر زه‌مانی قه‌یصه‌ری رومی، ل قه‌سطه‌نطینی، نه‌وی دینی ده‌وله‌تی کریه مه‌سیحییه‌ت، نه‌و مه‌سیحییه‌تا باوه‌رییی ب سی خودایان دئینت! نه‌قی قه‌یصه‌ری بریار دا ههر فه‌له‌کی ل سهر بییر وباوه‌رتن وی نه‌بت نه‌و بیته کوشتن، و دبیژن: جاره‌کی ل باژیری قه‌سطه‌نطینییی وی هنده‌ک فه‌له‌گرتن نه‌وتن دبیژن: خودی ئیکه وعیسا عه‌بدی وییه، ئینا وی بریار دا خنده‌که‌کا مه‌زن بیته کولان وئاگر تیدا بیته هلکرن و نه‌و کس تیدا بیته سوتن نه‌گر ل باوه‌رییا خو لیقه نه‌بن.

د ناقبه‌را ساحری وراهبی دا:

قورئان ده‌می سهرهاتییا خودانین خنده‌کان بو مه‌ قه‌دگیرت ب تنی دویماهییا به‌رچاف ونه‌به‌رچاف یا سهرهاتییی بو مه‌ قه‌دگیرت، وبه‌حسی ده‌سپیکا سهرهاتییی ناکه‌ت، به‌لی پیغه‌مبه‌ر -سلاف لی بن- د حه‌دیسه‌کا خو دا^(۱) قی چه‌ندا هه‌ بو مه‌ ئاشکهره‌ دکه‌ت.. پیغه‌مبه‌ر -سلاف لی بن- دبیژت:

د ناڤ ملله‌تین به‌ری هه‌وه‌ دا مه‌لکه‌ک هه‌بوو، وسیره‌به‌نده‌کی وی هه‌بوو، ده‌می سیره‌به‌ند مه‌زن بووی گوته مه‌لکی: نه‌ز یی ب ناڤ سه‌ سال قه‌ چوویم، قیجا تو جحیله‌کی به‌نیره‌ نک من دا نه‌ز سیره‌به‌ندییی نیشا وی بده‌م، ئینا مه‌لکی جحیله‌ک بو قی چه‌ندی هنارته‌ نک وی.

و د ریکا وی دا ده‌می نه‌و دچوو نک سیره‌به‌ندی راهبه‌ک (عیباده‌تکه‌ره‌ک) هه‌بوو، نه‌و ل نک وی روینشت وگوهی خو دا ئاخفتنا وی، ئینا که‌یفا وی پی هات، له‌و ههر جاره‌کا نه‌و ده‌اته‌ نک سیره‌به‌ندی، د نک راهبی را دبوری، ودچوو نک

(۱) نه‌وا ئیمامی موسلم و ترمذی ژ صوه‌هییی رومی قه‌دگوهرین.

دروینشت، ځیجا دهمی ټو دهاته نک سپره‌بندی وی ټو دقوتا، رۆژه‌کی وی گازنده‌یین خو بو راهبی کرن. راهبی گوتی: ټه‌گهر تو ژ سپره‌بندی ترسیای بیژی: مرۆځین من ټه‌ز گیرۆکم، وټه‌گهر تو ژ مرۆځین خو ترسیای بیژی: سپره‌بندی ټه‌ز گیرۆکم.

ټو ب ځی ره‌نگی ما، حه‌تا دهمی رۆژه‌کی ټو دچوو وی دیت ده‌به‌کی مه‌زن یی که‌فتییه د ریتکا خه‌لکی دا، وی گوت: ټه‌څرۆ ټه‌ز دئ زانم کانئ کی چیتره سپره‌بند یان راهب؟

ووی به‌ره‌ک راکر وگوت: ټی خودی! ټه‌گهر کارئ راهبی ل به‌ر ته‌ خوشتقیتر بت ژ کارئ سپره‌بندی تو ځی ده‌به‌ی بکوژه؛ دا خه‌لک ل ریتکا خو بچن، ووی ټو به‌ر د ده‌به‌ی وهرکر، ده‌به‌هاته کوشتن وخه‌لک ل ریتکا خو چوون. وجحیل هاته نک راهبی وسوحه‌تا خو بو وی څه‌گپرا، ئینا راهبی گوتی: کوړی من! ټه‌څرۆ تو ژ من چیتری، تو که‌هشتییه ځی دهره‌جئ یا ټه‌ز دبیم، به‌لا دئ ئینه‌ سهرئ ته، ځیجا ټه‌گهر تو هاتییه جه‌رباندن تو من نیشا که‌سئ نه‌ده.

وجحیل وه‌ لی هات وی کوړی زکماک ومرۆځی گوړی چئ دکرن، ووی مرۆځ ژ دهردین دی ژی رادکرن، هه‌قاله‌کی مه‌لکی هه‌بوو کوړه بووبوو، ټو ب سوحه‌تا جحیلی حسیا، رابوو گه‌له‌ک تپر ودياری بو وی ئینان وگوتی: ټه‌څه هه‌می بو ته‌نه ټه‌گهر تو من ساخ که‌ی.

جحیلی گوتی: ټه‌ز که‌سئ ساخ ناکه‌م، خودییه شیفایی دده‌ت، ځیجا ټه‌گهر تو باوه‌رییی ب خودی بینی ټه‌ز دئ دو‌عایه‌کی بو ته‌ ژ خودی که‌م ټو دئ ته‌ ساخ که‌ت، وی باوه‌ری ب خودی ئینا، خودی چاځین وی چیکرن.

ټو هاته نک مه‌لکی، و ل نک روینشت وه‌کی کو به‌ری دروینشت، ئینا مه‌لکی گوتی: کی چاځین ته‌ چیکرن؟

وی گوتی: خودایی من.

مه‌لکی گوتی: ما ته‌ ژبلی من خودایه‌کی دی هه‌یه؟

وی گۆت: خودایی من و خودایی ته (ئه للاهه)..^(۱)

ئینا مهلکی ئەو گرت و هند عهزاب دا ههتا وی جحیل نیشا وان دای، وان جحیل گرت وئینا نک مهلکی، مهلکی گۆتی: ئەی کورێ من! ما سیره بهندییا ته گههسته هندی تو کورێ زکماک و مروۆقی گوری ساخ بکهی؟ وی گۆت: ئەز کهسی ساخ ناکم، خودییه شیفایی ددهت.

مهلکی ئەو گرت و هند عهزاب دا ههتا وی راهب نیشا وان دای، وان راهب ئینا وگۆتی: ژ دینی خو بزقره، وی گوهد نه دا وان، وان مشار ئینا دانا سهه کلۆقانکا سههری وی وکره دو پرت، پاشی وان ههفالی مهلکی ژ ئینا وگۆتی: ژ دینی خو بزقره، وی گوهد نه دا وان، ئینا وان ئەو ژ ب مشاری کره دو پرت.

مهلك ودويماهيا جحیل:

پاشی وان جحیل ئینا، وگۆتی: ژ دینی خو بزقره، وی گوهد نه دا وان، ئینا مهلکی ئەو دا ف هندهک ههفالیین خو، وگۆتی: وی بهن ب سهه فلان چیاپی بیخن، ودهمی هوبن دگههه کوی وی چیاپی بیژنی: بلا ئەو ژ دینی خو بزقرت، ئەگهه ئەو نه زقری هوبن وی د چیاپی دا بهافین..

وان ئەو بر، ب سهه چیاپی ئیخست، جحیلی گۆت: یا رهبی ب رهنگهکی ته بهتیت تو بهلا وان ژ من دویر بکه.. چیا هژیا ئەو تیدا کهفتن، و جحیل هاته نک مهلکی.

مهلکی گۆتی: ههفالیین ته چ کر؟

جحیلی گۆت: خودی بهلا وان ژ من شهکر.

مهلکی ئەو دا ف هندهک ههفالیین خو وگۆت: بهن وی بکههه د کهلهکهکی دا وبنه نیفا دهریایی، و ئەگهه ئەو ژ دینی خو نه زقری وی بهافینه د ئافی دا.

(۱) ژ قی دئیتته زاین کو وی مهلکی دگۆته خهلی: ئەز خودیمه.. مهعنا: ئەو نه قهسهه نطین بوو ونه (دو نهوواس) ئی مهلکی نهجرانی ژ بوو؛ چونکی کهس ژ وان ههه دووان نه دگۆت: ئەز خودیمه.

وان ئەو بر.. جحیلی گۆت: یا ره‌بی ب په‌نگه‌کی ته بقیته تو به‌لا وان ژ من
 فه‌که، ئینا که‌له‌کا وان ده‌رنیشف بوو وئەو خندقین، وجحیل هاته نک مه‌لکی.

مه‌لکی گۆتی: هه‌قالین ته چ کر؟

وی گۆت: خودی به‌لا وان ژ من فه‌کر.. ووی گۆته مه‌لکی: تو نه‌شینی من
 بکوژی هه‌تا تو وی نه‌که‌ی یا ئەز دبیژمه ته.

مه‌لکی گۆتی: یا تو دبیژی چیه؟

وی گۆت: مرۆفان هه‌میان ل جهه‌کی کۆم بکه، ومن ب قورمی داره‌کی فه
 به‌لاویسه، پاشی تیره‌کی ژ ناف تیرین من بینه ده‌ری و بیخه کفانی و بیژه: ب ناچی
 خودی خودایی جحیلی، پاشی وی تیری د من وه‌رکه، ئەگه‌ر تو چی بکه‌ی تو دی
 شینی من کوژی.

کوشتنا جحیل و گرفتاریا مه‌لکی:

مه‌لک رابوو خه‌لک هه‌می ل جهه‌کی کۆمکر، وجحیل ب قورمی داره‌کی فه
 هه‌لاویست، پاشی تیره‌ک ژ ناف تیرین وی ئیناده‌ر کره د کفانی دا، پاش گۆت:
 ب ناچی خودی خودایی جحیلی، وئەو تیر د وی وه‌رکه، تیر ب جینیکا وی که‌فت،
 وی ده‌ستی خۆ دانا سه‌ر جینیکا خۆ جهی تیر چی که‌فتی و مر، ئینا خه‌لکی گۆت:
 مه‌ باوه‌ری ب خودایی جحیلی ئینا، مه‌ باوه‌ری ب خودایی جحیلی ئینا، مه
 باوه‌ری ب خودایی جحیلی ئینا.

هنده‌ک هاتنه نک مه‌لکی و گۆتی: تو دینی، ئەوا تو ژئ دترسای ب خودی
 چیبوو، خه‌لکی باوه‌ری [ب دینی جحیلی] ئینا، مه‌لکی فه‌رمان دا خه‌نده‌ک
 ل سه‌رین ریکان [ل پیش چاقین خه‌لکی] بینه کۆلان، وئاگر تیدا بیته هلکر،
 وگۆت: هه‌چی بی ژ دینی خۆ لیقه‌نه‌بت وی به‌افینه تیدا.. ووان وه کر یا مه‌لکی
 گۆتی، هه‌تا ژنه‌ک ئینای و پچوبکه‌کی وی د گه‌ل دا بوو، بیچه‌کی وی خۆ پاشقه
 لیدا، ئینا پچوبکی گۆتی: دادی! سه‌بری بکیشه تو یا ل سه‌ر هه‌قیی.

و د دویماییا ربوایه تا (ترمذی) دا هاتییه کو دبیتن: ل سهر زهمانی عومهری کورپی خهططابی کهلهخی فی جحیلی هاتبوو دیتن وتبلا وی هیتشتا ل سهر جینیکا وی بوو.

قورئان و خودانین خندهکان:

وهکی مه گوئی: د جههکی ب تنی دا قورئانی بهحسی خودانین خندهکی کرییه، نهو ژی د چند نایهتهکین سوورهتا (البروج) دا، ووهکی دئینه زانین نهف سوورهته ئیک ژ وان سوورهتانه یین کو بهری مشهختبوننی ل مهکههی هاتینه خواری، مهعنا: ل مهکههی دهمی موسلمان د بن دست وکفران نهخوشی دگهانندی؛ دا نهو ل دینی خو لیقه بین خودی نهف سهرهاتییه بو وان فهگیرا دا دلین وان موکم بین، وپیغه مبهری -سلاش لی بن- هر ژ بو فی ئارمانجی نهف سهرهاتییه ب بهرفرههی بو صهحابیین خو فهگیرا.

قورئان چاوا فی سهرهاتییه بو مه فهگیرت؟

ل سهری سوورهتا (البروج) ووهک ری خوشکرن بو فهگیرنا فی سهرهاتییه خودای مهزن سویندی ب سی تشتین مهزن دخوت: ﴿وَالسَّمَاءِ ذَاتِ الْبُرُوجِ ﴿۱۰۰﴾ وَالْيَوْمِ الْمَوْعُودِ ﴿۱۰۱﴾ وَشَاهِدِ مَشْهُودِ ﴿۱۰۲﴾﴾ یهعنی: سویند ب وی عهسمانی، یی نهو جه لی ههین یین رۆژ وههیف لی دجن، و ب رۆژا قیامهتی یا خودی ژقان پی دایه خهلکی کو وان تیدا کوم بکهت، و ب شاهدی شاهدهیی ددهت، و ب وی یی شاهدهیی ل سهر دئینهدان.

وتشتی سویند ل سهر هاتییه خوارن چیه؟

خودی دبیتن: ﴿قُتِلَ أَصْحَابُ الْأُخْدُودِ ﴿۱۰۳﴾ النَّارِ ذَاتِ الْوُقُودِ ﴿۱۰۴﴾﴾ نهو تیچوون، وهاتنه عهزابدان ودویرکن ژ رهحما خودی، یین خندهکین مهزن بو عهزابدانا خودان باوهران ل عهردی چیکرین، وئاگرهکی دژوار تیدا هلکری.

وبهری خودی سهرهاتییه بو مه فهگیرت حوکمی خو، یی ههژی خودانین خندهکان بت، ل سهر وان ددهت: کوشتن وتیچوون، د گهل عهزابدانا مهزن ل رۆژا

قیامه تی و دوبرکنا ژ ره‌ما خودی بو وان بت بین خندهک بو خودان باوهران کولاین
وتژی ناگر کرین و خودان باوهر هاقیتینه تپدا..

پاشی؟

قورئان دبیژت: ﴿ اِذْ هَمَّ عَلَیْهَا فُجُودٌ ۗ وَهُمْ عَلٰی مَا یَفْعَلُوْنَ بِالْمُؤْمِنِیْنَ شُهُودٌ ۗ ﴾
دهمی نهو ل سهر لیقین خندهکان روینشتین، و ماینه ل ویری، و نهو دئامادهیی وی
عهزابی بوون یا وان ئینایه سهری خودان باوهران.

ودهمی وان خندهک بو سوتنا خودان باوهران ئاماده‌کرین، وان هندهک جه ل سهر
لیقین خندهکان بو روینشتنا خو دورستکرن؛ دا لی رویننه خواری و بهری خو بدنه
خودان باوهران ژ ژن و میتر وزاروکان، دهمی ناگر له‌شین وان دخوت ونال نال ژ وان
بلند دبن، ودا نهو پتر تامی ژ سهرکهفتنا خو ببینن، یا وان ب دهست خو قه ئینای،
قیجا هزر بکن نهو چند دهوژ بوون و وان چند دله‌کی رهق هه‌بوو!؟

و چ نه‌گهر د پشت هندی رابوویه وان نهف هه‌ژاره د ناگری کینا خو دا سوتین؟

قورئان دبیژت: ﴿ وَمَا نَقَمُوا مِنْهُمْ اِلَّا اَنْ يُؤْمِنُوا بِاللّٰهِ الْعَزِیْزِ الْحَمِیْدِ ۝ الَّذِیْ لَهُ مُلْكُ
السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ وَاللّٰهُ عَلٰی كُلِّ شَیْءٍ شَهِیْدٌ ۝ ﴾ و وان نهف عهزابه نه ژ بهر تشته‌کی
ئینا سهری وان ب تنی ژ بهر هندی نهبت کو وان باوهری ب خودایی زال ئینا بوو
بی کهس وی بیزار نه‌کته، بی د گوتن و کربار و سالدوخته‌تین خو دا هیژای مه‌دحان،
نهوی ملکی عه‌سمانان و عه‌ردی بی وی، و نهو ل سهر ههر تشته‌کی شاهده، چو تشت
ل وی به‌رزه نابن.

نه‌فه بوو تاوانا وان یا مه‌زن.. وان دینه‌کی دی ژیلی دینی (طاغیه) ی بو خو
هلبژارت بوو، و سهری خو بو خودایه‌کی دی دچه‌ماند، و ل نک زرته‌کان باوهری ئینانا
ب خودایه‌کی ب تنی و ب کارئینانا شریعه‌تی وی مه‌زنتین تاوانه خودانی هیژای
گرتن و کوشتن و سوتنی دکته.

و نه‌نجام د دنیا بی دا نه‌گهر جاره‌کی ل سهر هندی راوه‌ستت کو کافر خودان
باوهران ب کوژن و بسوژن ژی، و خودان باوهران -ل بهر چاف- کهسه‌ک نهبت وان

ب سهر بیتخت، ل ئاخره تی نهجامه کی دی ههیه: ﴿إِنَّ الَّذِينَ قَتَلُوا الْمُؤْمِنِينَ
وَالْمُؤْمِنَاتِ ثُمَّ لَمَّا تَوَبُوا فَلَهُمْ عَذَابٌ جَهَنَّمَ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلْحَرِيقٍ﴾ إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا
الصَّالِحَاتِ لَهُمْ جَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ ذَلِكَ الْفَوْزُ الْكَبِيرُ ﴿﴾ هندی نهون یئین
میرین خودان باوهر وژنن خودان باوهر ب ناگری سوتین؛ دا نهو وان ژ دینی خودی
لیقه کهن، وپاشی توبه نه کری، ل ئاخره تی عهزابا جهنه می بو وان، وعهزابا دژوار
وسوژهک بو وان. هندی نهون یئین باوهری ب خودی وپیغه مبهری وی ئینای وکریارین
چاک کرین، نهو بهحهشتین رویبار د بن قهسرتین وان دا دچن بو وان ههنه، نهوه
سهرکهفتنا مهزن.

چهند دهرسه کین مهزن:

نهو خودان باوهرین د خهندهکان دا هاتینه سوتن، دهسته کهک بوو باوهری
ب خودایی خو ئینابوو. باوهرییهکا وهسا کو نهو پی بلند بین، بلندیهکا وهسا کو
ئیدی ژینا دنیایی ب هه می گرانییا خو قه دلین وان دهسته سهر نه کهت، وههر
جارهکا دل ژ پیبهستا قینا دنیایی هاته رزگارکن تاما خوگوری کرنا د ریکا حه قییب
دا ل نک وی گهلهک دی ژ تاما مانا د دنیایی دا شرینتر بت، وپاوهرییا دورست
دهمی خو ل دلی ددهت خو گهلهک ناگرت حه تا قی بهرهمی ژ خو بدهت، بهلکی
ئیکسهه خودانی دگوهوژرت، لهو یا غه ریب نینه خودانین قان رهنگه دلان خو هاقیتنا
د ناگری دا خو شتر ببینت ژ ژفرینا ل کوفری.

به رانهه خودانین قان دلین نازک خودی وهسا حه زکرییه کو هندهک مروقتین دی
هه بن تبعه تی وان وهسا یی شیلی بت وهکی وی هه پیبی یا نهو ژئ هاتینه چیکرن،
چهند جوداهیهکا مهزن د ناقبهه را دهه بان وقی رهنگی مروقتان دا ههیه! دهه به گاڤا
برسی دبت خو د تشتهکی وهه دکهت؛ دا بگرت وبخوت، گاڤا تیربوو دی هیلت
وچت. نهو مروقتین دل کافر پشتی خو د فه ریسه یا خو وهر دکهن ژئ و خو ژئ تیر
دکهن، چاقین وان تیر نابن حه تا نه بینن مرن بهوست بهوست ل سهر له شی فه ریسه یا
وان بچت، لهو خو شیههکا مهزن نهو ب کوشتن وعه زابانا خه لکی دبینن! وهکی
خودانین خهندهکان حه فله وئا ههنگین کوشتن وسوتن وهیرانا له شی مروقتان دگیرن،

پیکین سهرکهفتنی د کولوخین بی گونه‌هان دا فر دکهن، قیجا بوجی وه‌حش وده‌هبه ژ فان مروقان دجامیترتر نه‌بن؟

قی مه‌لکی کافر ئه‌و جحیل کوشت، و به‌ری وی پیره‌می‌ری راهب وزه‌لامی کوره ژوی کوشتبوون، و پشته‌ی وی ژوی ژن ومیر و پیر و شیرین خودان باوهر د خنده‌کین ئاگری دا سوون، وهنگی راه‌ستا‌ه‌تا چو خودان باوهر د مه‌مله‌که‌تا خو دا نه‌هیلاین.. و ب قی چندی قورئان وسوننه‌ت قی سهرهاتییی ب دویماهی دینن، و ل قیری مه‌سه‌له‌ک دئیتته مه‌یدانی:

د وان ههمی سهرهاتییان دا یین قورئان بو مه ژ ملله‌تین به‌ری شه‌دگوهرت، ده‌می هه‌فرکی د ناقبه‌را خودان باوهر و کافران دا گهرم دبت، و دره‌وپیکرنا کافران دژوار دبت، خودی وان دبه‌ته هیلاکی و خودان باوهران رزگار دکه‌ت، ب تنی د قی سهرهاتییی دا نه‌بت^(۱) کافر خودان باوهران دکوژن و دسوژن، و ل به‌ر چاف د دنیا‌یی دا ئەف چنده بو وان دمینت و ب سهر دفنا وان شه‌دچت.. ب ته‌رازییا خه‌لکی عه‌ردی دویماهییا قی سهرهاتییی یا کافران بوویه، و خودان باوهر ب خو ژوی هنده‌ک جارن ده‌می دکه‌فنه ژیر پیبه‌ستا حیساباتیین عه‌ردی ب قی ره‌نگی به‌ری خو دده‌نه مه‌سه‌لی، و هزر دکهن ماده‌م کافر شیان خودان باوهران وئو کوشتن و سوون.. مه‌عنا: یین سهرکه‌فتی ئه‌ون، به‌لی قورئانی د قیا ب شه‌گپران قی سهرهاتییی بو موسلمانان -هیشتا ل مه‌که‌هی- ته‌رازییه‌کا دی بو کیشانا سهرکه‌فتنی و شکه‌سنتی بدانت، قورئانی قیا چاقین خودان باوهران ل راستییا هه‌فرکییی شه‌که‌ت؛ دا ئه‌و د کیشانیین خو دا بو سهرکه‌فتنی ددورست بن.

ئه‌گه‌ر مه‌سه‌له ئەف ژینا دنیا‌یی ب تنی بت و چو ژینین دی نه‌بن -وه‌کی کافرین کورته‌بین هزر دکهن- هنگی ب تنی سهرکه‌فتا د دنیا‌یی دا سهرکه‌فتنه، به‌لی مه‌سه‌له دنیا ب تنی نینه، و مه‌یدانا شه‌ری و هه‌فرکییی نه ئەف عه‌رده ب تنییه! مه‌یدان گه‌له‌ک به‌رفره‌هتره، و ژینا دنیا‌یی ده‌لیقه‌یه‌کا کورته د ژییی مه‌سه‌لی دا.

(۱) هه‌ر وه‌سا د سهرهاتییا پشته‌فانی هه‌ر سی پیغه‌مبه‌ران ژوی دا، ئه‌وا د سووره‌تا (یس)ن دا هاتی.

ژینا دنیا یی ب هه می سهره بری خو څه، ب هه می خوشی ونه خوشی یی خو څه، ب سهرکه فتن وشکه ستنی خو څه، بهایه کی مه زن د تهرازیبا دورست دا نینه، وسهرکه فتن د دنیا یی دا رهنگه که ژ رهنگی سهرکه فتنی یی گه له ک.. به لی سهرکه فتن دورست -ل نک خودان باوهری- نهوه رح ب سهر له شی بکه فت، بیر وباوهر ب سهر نه خوشی یی بکه فت، وباوهری ب سهر فتنی بکه فت.

ل نک خودان باوهری یا گرنه څه نینه نهوه دورستی بکوژت یان دورستی بکوژت، هه ره چهنده مرؤف ب خورستییا خو څه ز ژ سهرکه فتن د دنیا یی دا دکه ت؛ چونکی وی باوهری هه یه کو -ب چ ریکا هه بت- مرؤف هه می دمرن، به لی هه می کهس نه شین خو ژ (جاذبییه تا) عهردی رزگار بکهن، هه می کهس نه شین لای روهی ل نک خو ب سهر لای جسمی بیخن.

سهرکه فتن ب دورستی یا کو خودانی سهره راز بکه ت، ل نک خودی و ل نک به نیان ژی، نهوه عه قیده و بیر وباوهرین مرؤفی پاراستی بمینن، نه گهر خو ژینا مرؤفی یا دنیا یی تی بچت ژی، سهرکه فتن ب دورستی نهوه باوهرییا مرؤفی ب سهر کوفرا کافران بکه فت نه گهر خو بهای یی وی سهرکه فتنی ژینا مرؤفی بت.

د سهرهاتییا خودانین خهنده کان دا جحلی ریکا کوشتن خو نیشا مه لکی دا؛ دا نهوه وی پی بکوژت ده می وی زانی کوشتن وی دئ بته نه گهر موسلمانبوننا هژماره کا مه زن ژ خه لکی باژیری.. وی دشیا قی ریکی نیشا وی نه ده ت وبمینته ساخ نه گهر پیچه کی وی سیاسه تا وهریادانی و (موجامه لی) د گهل مه لکی ب کار ئینا با، به لی هنگی نهوه دا بیر وباوهرین خو ژ ده ست ده ت، و ژده ستدانا بیر وباوهران ب دیتنا خودان باوهری مه زنتین شکه ستنه، نهوه خودان باوهرین هاتینه هاقیتن د خهنده کین ناگری ژی دا دشیان خو ژ قی دویماهی یی رزگار بکهن ونه ئینه سوتن، ب ئیک په یف کو نهوه بیژنه مه لکی: نهوه دخه له ت بووین ودینی ته یی دورسته.. به لی به رانه بر چ؟

- به رانه بر هندي کو نهوه بی عه قیده وباوهری بژین، و ب تنی نهوه دزانت ژینا بی عه قیده چهنه یا بی تامه نهوه تام کرته شرینییا باوهری یی.. نه گهر ژین خوارن

وځه‌خوارن بت، وځوشی برنا ب دنیا یی بت، بیژنه من: جوداهی د ناقبه‌را مرؤځی وحه‌یوانی دا چیه؟

ب ځه‌گیړینا ځی سهرهاتییی ل وی دهمی موسلمان ل مه‌که‌هی دبی دسه‌للات، قورئانی دځیا وان ل سهر نه‌خوشتین (تحتمال) په‌روه‌ده بکه‌ت، (تحتمالا) گرتنی، یا کوشتنی، یا سوټنی.. وهدت؛ دا ټه‌و بزنان ریکا ل بهر وان نه‌سه‌یرانه‌که بو میړگه‌کا خه‌ملین، بهلکی ریکه‌کا تژی ئاسته‌نگه د ناڅ خوھی وخبونی را ده‌ریاس دبت.

د سهر ځی چه‌ندی را قورئانی دځیا خودان باوه‌ران ل راستییه‌کا مه‌زن هشیار بکه‌ت، دځیا وان تی بگه‌هینت کو مه‌جالی هه‌څرکییی ټه‌ف دنیا یه ب تنی نینه، ومه‌یدانا شه‌ری ژی نه‌ ټه‌ف عه‌رده ب تنی‌یه، گوھی خو بدی پشستی قورئانی سهرهاتییا خودانین خه‌نده‌کان بو مه‌ ځه‌گیړای چ (ته‌عقیب) دا مه‌سه‌لی، قورئانی گوت:

﴿ اِنَّ الدِّينَ فَتْنَةٌ لِّلْمُؤْمِنِيْنَ وَالْمُؤْمِنَاتِ لَمْ يَلْمِزُوْا فَلَهُمْ عَذَابٌ جَهَنَّمَ وَلَهُمْ عَذَابٌ اَلْحَرِيْقِ ﴿۱۰۱﴾ اِنَّ الدِّينَ ءَاْمَنُوْا وَعَمِلُوْا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ جَنَّتٌ تَجْرِيْ مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ ذٰلِكَ الْفَوْزُ الْكَبِيْرُ ﴿۱۰۲﴾ 》 هندی ټه‌ون یین میړین خودان باوه‌ر وژنن خودان باوه‌ر ب ئاگری سوټین؛ دا ټه‌و وان ژ دینی خودی لیځه‌کن، وپاشی توټه نه‌کری، ل ئاخره‌تی عه‌زابا جه‌هنه‌می وعه‌زابا دژوار وسوژه‌ک بو وانه. هندی ټه‌ون یین باوه‌ری ب خودی وپیغه‌مبه‌ری وی ئینای وکریارین چاک کرین، ټه‌و به‌حه‌شتین رویبار د بن قه‌سرین وان دا دچن بو وان هه‌نه، ټه‌وه سهرکه‌فتنا مه‌زن.

مه‌عنا: دویمه‌ییا شه‌ر وه‌څرکییی نه‌ ټه‌وه یا ټه‌م ل ځی دنیا یی ب چاڅ دبیین، کو خودان باوه‌ر بیڼه کوشتن و سوټن، یان هه‌تا مرنی به‌ر لی بیڼه باراندن وکافر وژوړدار بمین و د خوشتیین دنیا یی دا هیړ و به‌طران ببن، وپه‌رده ب سهر دیمه‌نی دا بیته خواری ووه‌سا بیته هزرکرن کو مه‌سه‌له ب دویمه‌ی هات، ټه‌غه نابت!

دیمه نې مهزتر دمینت، رۆژهک دې نیت پورده جارهکا دی دې نیتته فهدان ههردو لایین ههقرکیبی جارهکا دی ل سهر دهیچ شانوی دې ناماده بن، بهلی قی جاری حوکم ب دورستی دې نیتته دان: ﴿يَوْمَ هُمْ بَرْزُونَ لَا يَخْفَىٰ عَلَى اللَّهِ مِنْهُمْ شَيْءٌ لِّمَنِ الْمُلْكُ الْيَوْمَ لِلَّهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ ﴿۱۰۰﴾ الْيَوْمَ نُجْزِي كُلَّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ لَا ظُلْمَ الْيَوْمَ إِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ ﴿۱۰۱﴾ وَأَنْذَرْتَهُمْ يَوْمَ الْأَرْزَاقِ إِذْ أَقْلُوبُ لَدَى الْحَنَاجِرِ كَظْمِينَ مَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ حَمِيمٍ وَلَا شَفِيعٍ يُطَاعُ ﴿۱۰۲﴾ يَعْلَمُ خَائِنَةَ الْأَعْيُنِ وَمَا تُخْفِي الصُّدُورُ ﴿۱۰۳﴾ وَاللَّهُ يَقْضِي بِالْحَقِّ وَالَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ لَا يَقْضُونَ بِشَيْءٍ إِنَّ اللَّهَ هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ ﴿۱۰۴﴾﴾ (غاف: ۱۰۰-۱۰۶) رۆژا قیامهتې چیکری ههمی بهرانبهر خودایی خو ناشکهرا دبن، تشتهک ژ وان و ژ کاری وان د دنیا یی دا کری ل بهر خودی بهرزه نابت، خودی دبیژت: ملک ورپشه برنا کاری نهقرۆ یا کییه؟ وئهو ب خو دې بهرسفا خو دت: یا وی خوداییه یی کو د ناڤ و سالوخت و کربارین خو دا یی نیکانه، یی ب سهرقه هاتی ئهوی ههمی چیکری نیکستینه بن دهستی خو. نهقرۆ خیرا هه نهفسهکی ل دویف کربارا وی د دنیا یی دا کری ژ باشی و خرابییی دې نیتته دان، نهقرۆ چو زورداری ل کهسی نائیتته کرن کو خیرین وی بینه کیمکرن یان گونه هین وی بینه زیده کرن. هندی خودییه یی حسیب سکه، قیجا هوبن نه بیژن ئهو رۆژ گیرۆ بوو؛ چونکی ئهو یا نیزیکه. وتو-ئهی موحه ممه-د- مرۆقان ژ وی رۆژا نیزیک بترسینه یا کو ل بهر وان گهلهکا دویره کو رۆژا قیامه تییه، دهمی ژ ترسا عهزبا خودی دا دل ژ سنگان بلند دبن و ب گهروییین وان فه دئینه گرتدان، وئهو دتزی خهم و کۆقانن. زورداران چو دوست وهقالین نیزیک نابن، ووان چو مهدهرچی ژی نابن مهدهرئی بو وان ل نک خودی بکهن، دا مهدهرا وان بیتته وهرگرتن. خودی دزانت کانن چاڤ چ دیتنان فهدره قینن، وکانن مرۆڤ چ تشتی د سنگی خو دا فه د شیرت ژ باشی و خرابییان. و خودی ب دادییی حوکمی د ناقبهرا مرۆقان دا دکهت، وئهو خوداوه ن دین ژبلی خودی پهرستن بو دئیتته کرن حوکمی ب تشتهکی ناکهن؛ چونکی ئهو نه شین وی چه ندی بکهن. هندی خودییه گوهدیرئی وی تشتییه یی ئه زمانین ههوه پی دگه ربیتن، یی بینره ب کار و کربارین ههوه.

وی رۆژی خودییه حوکی دکهت، وحوکی خودی وهکی حوکی مه مرۆقان نینه، وی رۆژی ههفرکی ب دویماهی دئیت، وسهرکهفتی ئهوه یی وی رۆژی سهرکهفت.. ودهرسا دی یا مهزن ئهوا قورئانی دقیت ژ قی سهرهاتییی بدهته مه ئهقهیه: هندی ئهوهفرکییه یا کو د نایهرا خودان باوهر وکافران دا هه ل هه می جه- و ل هه می ده مان ههفرکییا بیر ویاوهرانه..

گهلهک نهزان و خاپاندی هه نه دقین مه وهسا تی بگههینن کو ههفرکییا مه خودان باوهران وکافران سهره مستهکا ناخی، یان تهنهکهکا گازییه، وهسا مه تی دگههینن کو شهری ئیسلامی د گهل دوژمنان شه رهکی (سیاسی) و (ئابوری) و (شارستانییه)، بهلی قورئان دبیت: وه نینه.. ﴿ وَمَا نَقَمُوا مِنْهُمْ إِلَّا أَنْ يُؤْمِنُوا بِاللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ ﴿۱﴾ الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ ﴿۲﴾ ﴾ وان ئهف عهزابه نه ژ بهر تشتهکی ئینا سهری وان، ب تنی ژ بهر هندی نهبت کو وان باوهری ب خودایی زال ئینا بو، یی کهس وی بیزار نهکهت، یی د گوتن وکریار و سالوخته تین خو دا هیژای مه دحان، ئهوی ملکی عهسمانان و عهردی یی وی، وئهل سهر ههر تشتهکی شاهده، چو تشت ل وی بهرزه نابن.

ئهگهر چو گرفتاری یین سیاسی وئابوری مه د گهل کافران نه مینن ژی ئهوه هر دئ مینن دوژمنییا مه کهن هندی مه باوهری ب ئیسلامی ههبت: ﴿ وَلَنْ تَرْضَىٰ عَنْكَ الْيَهُودُ وَلَا النَّصَارَىٰ حَتَّىٰ تَتَّبِعَ مِلَّتَهُمْ قُلْ إِنْ هَدَىٰ اللَّهُ هُوَ الْهَادِيَ وَلَنْ تَتَّبِعَ أَهْوَاءَهُمْ بَعْدَ الَّذِي جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ مَا لَكَ مِنَ اللَّهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ ﴿۱۲۰﴾ ﴾ (البقرة: ۱۲۰) ووجهی وهله قهت ژ ته رازی نابن ههتا تو دینی خو نههیلی و دویچوونا دینی وان نهکهی، تو بیژه وان: هندی دینی ئیسلامییه ئهوه دینی دورست. وپشتی قی وهحییا بو ته هاتی ئهگهر تول دویف دلچوونین وان بچی چو سهرکارهک ل نک خودی بو ته نابت مفای بگههینته ته، یان پشتهقانهک ته ب سهر بیخت.

سهرهاتییا پشته فانی ههر سی پیغه مبهران

د نایه تین (۱۳-۲۹) یدا ژ سووره تا (یس) خودایی مهزن فهرمانی ل پیغه مبهری خو دکهت کو ئەو سهرهاتییا خه لکی وی باژیری بو ملله تی خو فه گپرت یی کو خودی سی پیغه مبهر پیکفه بو هنارتین قیجا وان ئەو ههر سی دره وین دره تخستین ونه یاره تییا وان کری تشتی بوویه نه گهرا هندئ کو خودی خه لکی وی باژیری هه مییان پیکفه بته هیلاکی.. قیجا ئەو کی بوون وسهرهاتییا وان د گهل ههر سی پیغه مبهران چ بوو؟ د فان ریزین بیتن دا - ئەگه ر خودی حه ز بکهت- دئ بهرسقا قی پسپاری دهین.

کیژ باژیر؟

قورئان ده می فهرمانی ل پیغه مبهری -سلاف لی بن- دکهت کو ئەو قی سهرهاتییا بو مه فه گپرت ناخی باژیری نابیژت، ب تنی دبیتژت: ﴿وَأَضْرَبَ لَهُم مَّثَلًا أَصْحَابَ الْقَرْيَةِ إِذْ جَاءَهَا الْمُرْسَلُونَ﴾ (یس: ۱۳) وتو (ئهی موحه ممه د) مه تله کی بو وان بوتپه رتسین ملله تی خو بینه، یین گازییا ته قه بویل نه کهن؛ دا ئەو مفای بو خو ژئ وهریگرن، و ئەو سهرهاتییا خودانین گوندییه ^(۱).

به لی بارا پتر ژ زانایان -وه کی ئبن که شیر دبیتژت- ل وی باوه رینه کو ئەف باژیره (ئه نطاکیا) یه، دبیتژن: خه لکی وی په رستنا صه نه مان دکر، ئینا خودی سی پیغه مبهر بو وان هنارتن دا بهری وان بده نه ته وحیدا خودی.. وچونکی د ناقبه را عیسای وموحه ممه دی دا -سلاف لی بن- چو پیغه مبهر نه هاتینه هنارتن د قییت ئەف پیغه مبهره یین کو قورئانی ناخین وان بو مه نه گوتین بهری ده می عیسای بن ^(۲).

(۱) قهریه (گوند) د قورئانی دا مه بهست پی ئەو جهه یی کۆمه کا مه زن ژ مرؤشان لی تاکنجی دبن (باژیر).

(۲) هندک دبیتژن: ئەف ههر سی پیغه مبهره سی قاصد بوون عیسای بو خه لکی ئه نطاکیا یی هنارتین، به لی چو راستی بو قی گوتنی نینه.

سځې پيغهمبهه:

دهمى خودايي مهزن قياى چو هيجه تان بو خهلكي قى باژيري يين كافر نه هيلت نيرادا
 وى ل سهر هندى ب جه هات كو نهو دو پيغهمبهه پيگفه بو وان بهنيرت، قورئان ديبيرت:
 ﴿ وَأَضْرَبَ لَهُمْ مَثَلًا أَصْحَابَ الْقَرْيَةِ إِذْ جَاءَهَا الْمُرْسَلُونَ ﴿١٣﴾ إِذْ أَرْسَلْنَا إِلَيْهِمُ اثْنَيْنِ فَكَذَّبُوهُمَا
 فَعَزَّزْنَا بِثَالِثٍ فَقَالُوا إِنَّا إِلَيْكُم مُّرْسَلُونَ ﴿١٤﴾ ﴾ (يس: ۱۳) وتو [نهى موحه ممهه]
 مه ته لكى بو وان بوتپه ريسين ملله تي خو بينه يين غازيا ته قه بويل نه كهن؛ دا نهو مفاي بو
 خو ژى وهر بگرن، نهو سهرهاتيا خودانين گوندييه دهمى پيغهمبهه بو وان هاتين، دهمى مه
 دو پيغهمبهه بو وان هنارتين دا بهري وان بدهنه باوه ريبا ب خودي وپه رستا وى ب تني، نينا
 خهلكي وى گوندي نهو ههردو دره وين دهر بخستن، قيجا مه نهو ههردو ب پيغهمبهه كى دى
 ب هير ئيخستن، ووان هه رسيان گوته خهلكي گوندي: هندي نه مين نه بو هوه ده نارتيه.
 دو پيغهمبهه خودي بو وان هنارتن، ودبت نهغه نيشانهك بت ل سهر مه ژى هشكييا وان
 ورژدييا وان ل سهر كوفري، وگاڅا وان هه فركييه كا دوير ودرير د گهل ههردو پيغهمبهه رين خو
 كرى و باوه رى يي نه نيناي خودي پيغهمبهه كى دى ژى بو وان هنارت، وهه ر سى پيغهمبهه ران
 پيگفه بهري وان دا ديني خودي يي درست..

هه فركييه كا بل مهعنا:

دهمى هه ر سى پيغهمبهه رين وان هاتين و بهري وان دا يه ديني درست وان هه فركييه كا دوير
 ودرير د گهل وان كر، ووان ژى وهكى كافرين هه مى ملله تان هندهك هيجه تين بي مهعنا
 ل سهر كافريا خو گرتن، قورئان ديبيرت:
 ﴿ قَالُوا مَا أَنْتُمْ إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُنَا وَمَا أَنْزَلَ الرَّحْمَنُ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا أَنْتُمْ إِلَّا تَكْذُوبُونَ ﴿١٥﴾ ﴾ (يس:
 ۱۵) وان گوته پيغهمبهه ران: هه ما هوين ژى وهكى مه مروفن، وخودايي پردلوفان چو وهى
 بو هوه نه هنارتيه، وهه ما هوين - گهلى پيغهمبهه ران - ددره وين.
 نهغه هيجه تا وان يا ئيكي بو.. وان ب دورستي نه زانى كاني كاري پيغهمبهه ريني چيه،
 لهو وان هزر دكر نه گهر خودي پيغهمبهه كى بو مروقان بهنيرت ژى دقبت نه ژ مروقان بت،
 نينا پيغهمبهه رين وان نهو ل راستيا كاري پيغهمبهه ريني هشاركن وگوتن: ﴿ قَالُوا رَبُّنَا
 يَعْلَمُ إِنَّا إِلَيْكُمْ لَمُرْسَلُونَ ﴿١٦﴾ وَمَا عَلَيْنَا إِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ ﴿١٧﴾ ﴾ (يس: ۱۶-۱۷) پيغهمبهه ران

گوت: خودايي مه يئ نه هئارتين دزانت كو نه پيغه مبهري، ويا مه نهوه نه پهياما خو ناشكهره بگههينين، وهيدايه تا ههوه د دهستي مه دا نينه، بهلكي نهو يا د دهستي خودي ب تني دا. يهعني: كاري پيغه مبهري نهوه گازيبا خودي بگههيننه مروفتان، ژ ويري ويغه هيدايهت ب دهستي خوديه.. ووان يا ل سهر خو كر.

﴿ قَالُوا إِنَّا تَطَيَّرْنَا بِكُمْ لَئِن لَّمْ تَنْتَهُوا لَنَرْجُمَنَّكُمْ وَلَيَمَسَّنَّكُم مِّنَّا عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴾ قَالُوا طَيَّرْنَا بِكُمْ مِّنْ دُكْرِ تَمْرٍ لَّئِن لَّمْ تَنْتَهُوا لَنَرْجُمَنَّكُمْ مَسْرِفُونَ ﴿١٨﴾ (يس: ١٨-١٩) وان گوت: هندي نه مين مه چو خير ويغلهحي ژ ههوه نه ديتيه، نهگهر هوين قبي گازيبا خو بهس نهكهن نه دئ بهران ل ههوه بارينين وههوه كوژين، وعهزابهكا ب نيش ونهخوش دئ گههينينه ههوه. پيغه مبهري گوت: بي يغلهحي وكاري ههوه يي خراب يي د گهل ههوه وبهوه دزفرت، نهري نهگهر ب خيري شيرهتهك ل ههوه هاته كرن هوين بي يغلهحيي دبينن وگهفيتن كوشتني وعهزابداني ل مه دكهن؟ بهلكي هوين مللهتهكن زندهگافي ودره وكرن عهدهتي ههويه.

و ژ قبي زندهتر قورئان چوبي ژ سهرهاتيبا فان پيغه مبهري بو مه ديار ناكهت، وبو مه ديار ناكهت كاني فان كافران گهفا خو د گهل پيغه مبهري ب جه نينا وبهر ل وان باراندن، بيان نه.. هه چهنده سياقي سهرهاتيبا پتر ب سهر هندي قه دچت كو وان گهفا خو ب جه نينا بو!

بهلي ل فيري كهسهكي دي دئته د سهرهاتيبا دا وبهري روناھيبي ب نيكجاري ددهته خو، هتا دهرهجهكي نهف سهرهاتيبا گهلهك جاران ب ناقي وي دئته ناسين..

پشته فان سهرهات پيغه مبهري:

دهمي ههقري د ناھهرا وان ههري پيغه مبهري ومللهتي وان دا دژوار بووي، وسهري كوفري گهف ب كوشتن وباراندنا بهري ل پيغه مبهري كري، زهلامهك ژ لايي ژوريي باژيري قه هات.. نهو ب خو پيغه مبهري نهبو، بهلي هات دا پشتهفانيبا پيغه مبهري بكهت، ناقي وي چ بوو؟ نهفه نه يا گرنگه؛ چونكي نهگهر يا گرنگ با قورئان دا بو مه قهگيرت، يا گرنگ نهوه قبي زهلامي چ دقيا و چ كر؟ نهقي قورئان بو مه قهگيرت:

﴿ وَجَاءَ مِنْ أَقْصَا الْمَدِينَةِ رَجُلٌ يَسْعَى قَالَ يَا قَوْمِ اتَّبِعُوا الْمُرْسَلِينَ ﴿١٠٠﴾ اتَّبِعُوا مَنْ لَا يَسْأَلُكُمْ أَجْرًا وَهُمْ مُهْتَدُونَ ﴿١٠١﴾ وَمَالِيَ لَأَعْبُدُ إِلَّا ذِي فَرْغِ لَيْلٍ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿١٠٢﴾ وَأَتَّخِذُ مِنْكُمْ مَثَلًا ۗ وَإِنَّكُمْ بِعَيْنِ أُولَئِكَ لَنَّاظِرُونَ ﴿١٠٣﴾ ﴾

دُونِهِ ءَالِهَةٌ اِنْ يُرَدْنَ اَلرَّحْمٰنُ بِضُرٍّ لَّا تُعْنِ عَنِّي شَفَعَتُهُمْ شَيْخًا وَلَا يُنْقِدُوْنَ ﴿٢٠﴾ اِنِّي اِذَا لَفِي
 ضَلٰلٍ مُّبِيْنٍ ﴿٢١﴾ اِنِّي ءَاَمَنْتُ بِرَبِّيْكُمْ فَاَسْمِعُوْنِ ﴿٢٢﴾ (يس: ۲۰-۲۵) ژ جهکئی دوبر ژ باژیری
 زهلامهک ب لهز هات (دهمی وی زانی کو گوندییان دلئی خو یی برییه کوشتنا پیغهمبهران
 یان عزابدانا وان)، وی گوت: نهی مللهتی من دویکهفتنا وان پیغهمبهران بکهن یین بو
 ههوه ژ نک خودی هاتین، دویکهفتنا وان بکهن یین سهرا گهاندنا په یامی پسیارا چو مالی
 ژ ههوه نهکهن، وئو د وی گازییی دا یا بهری ههوه ددهنی دسهراستن. وما چ تشت ههیه
 نههیتل نهز په رستنا وی خودایی بکهم یی نهز ئافراندیم، وهوین هه می دی زقرنه نک وی؟
 نهری نهز ژبلی خودی په رستنا هندهک خوداوه ندین دی بکهم یین تشتهک د دهستی دا نه،
 نهگهر خودایی پردلوزقان نهخوشییهک بو من قیا بت نهف خوداوه نده نهشین وی نهخوشییی
 ژ من دوبر بکهن، وئو نهشین من ژ قی حالی رزگار بکهن یی نهز تیدا؟ هندی نهزم نهگهر
 من نهو کر هنگی نهز یی د خهله تییهکا ناشکهرا دا. هندی نهزم من باوهری ب خودایی ههوه
 ئینایه قیجا هوین گوهدارییا وی بکهن یا من گوتییه ههوه، وباوهرییی بینن.

زهلامهکی بی هیز وسه لته نهت بو، وی ب (فطرهتا) خو یا ساخلم زانی کو نهف گازییا
 نهف پیغهمبهره پی هاتین گازییهکا راست ودورسته؛ چونکی خودانین وی چو کرئ ومفایین
 دنیا یی یین بی خیر ناخوازن، وئگهر وان بو خودی نهبا ما نهو چ مهجبور بوون قی
 سهرگیزییی هه مییی بو خو چی کهن؟ باوهرییی جهی خو د دلئی وی دا کر، ودهمی وی زانی
 (مهوقف) یی ئالوز بو، وپیغهمبهره دههوجهیی پشتهفانان نهو ژ مالا خو ده رکفت وقهستا
 مهیدانا هه قزییی کر، هه چنده وی دزانی نهفه په نگهکی (موخاطه ری) یه نهو ب رحا خو
 دکته.. بهلی ما کهنگی ل نک خودان باوهران رحین وان ژ پشتهفانییا هه قزییی
 دشرینترن؟

گافا نهو هاتییه مهیدانا هه قزییی و ب هه می دهنگی گازییا پیغهمبهران بلند کری،
 وی ترس ودودلی ژ وان خواستی نهو ژ یین قهستا هه قزییی بکهن، عهقل د سهری کافرین
 مللهتی وی دا نهما، چاوا مهسهله بگه هته هندی مروشهک د ناخ مه دا رابیت پشت بدهته
 ریبازا مه یا پیروز و بهری مه بدهته ریکهکا دی یا نوی ده رکهفتی؟ نهفه تاوانهکه خودانی خو
 هیژای جزادانی دکته!

دویمایهیا بهرچاق:

پشتی پشتهفانی پیغهمبهران گوتنا خو د ناڅ کافرین مللهتی خو دا گوتی نایهت ب ناشکهرایی ناییزت کانی چ چیبوو، بهلی ژ سیاقی سهرهاتییی بۆ مه دیار دبت کو مللهتی وی هند خو نهگرت هتا هزرین خو د ناخفتنین وی دا بکهن، یان دان وستاندنی د گهل بکهن، بهلکی ئیکسه ر پی وهرهاتن وئو ب بهران کوشت^(۱)، وپشتی رحا وی هاتییه ستاندن -قورنان دبیزت- ئیکسه ر بۆ وی هاته گوتن: هه ره د بهحهشتی دا: ﴿قِيلَ ادْخُلِ الْجَنَّةَ قَالَ يَلِيَتْ قَوْمِي يَعْلَمُونَ ﴿٢٧﴾ بِمَا عَفَّرَ لِي رَبِّي وَجَعَلَنِي مِنَ الْمُكْرَمِينَ ﴿٢٨﴾﴾ (یس: ۲۶-۲۷) پشتی ئو هاتییه کوشتن بۆ قه درگرتن بۆ وی هاته گوتن: هه ره د بهحهشتی دا. وی د خوشییا بهحهشتی دا گوت: خوزی مللهتی من زانییا کانی خودایی من چند قه دری من گرتییه؛ ژ بهر باوه ری ئینا من وصه برکیشانا من ل سهر گوهدارییا وی، ودویکهفتنا پیغهمبه رین وی هتا ئه ز هاتییه کوشتن، قیجا ئه وان ژ باوه ری ب خودی ئینا دا ئه و ژ وی وهکی من هاتبانه بهحهشتی ..

تشتهکی غه ربه بهلی نه ل سهر خودان باوه رین خیرخواز کو مرۆف چه ز بکهت ئه وئ ژ نه زانین مرۆف کوشتی ب سهر چه قییبی هل بیت و خودی زانینی ب رزقی بکهت و به ری وی بده ته هیدایه تی دا ئه و ژ بگه هته وئ خیرا مه زن یا مرۆف گه هشتییبی!

و ژ قی چه ندی بۆ مه ناشکهره دبت کو شهرت نه ئه نجامی دنیا یی یی بهرچاقه، فان کافران ئه ف خودان باوه ره کوشت، و د گهل وی هه ر سئ پیغهمبه ر ژ، وکسه سک نه بوو پشتهفانییا وان بکهت، ودویمایه -د دنیا یی دا- یا کافران بوو، خودان باوه ر هاتنه کوشتن وئو مان، بهلی ل قییری سهرهاتی ب دویمایه ناییت، دویمایهیا دورست نه ئه قه یه، دویمایه ل ناخه تییه، ده می خودی ب خو مه حکه می د ناچه را هه ردو لایان دا دکهت، ئه نجامی دورست ئه وه یی وئ رۆژی دئیته ستاندن، قیجا خودان باوه ر بلا بیئا خو ته نگ نه کهن !!

(۱) وئ هف چه نده ژ ئین عه بیاسی ژ دئیته شه گوه استن، وئین مه سه وود دبیزت: ئه و ب پییان شه چوونه سهر که له خی وی هتا ئه و د بن پییبین وان شه مری!

عهزابه کا ته فایي:

پشتی پشته فانی پیغه مبهران هاتیبه کوشتن وده لیفه بو دهمه کی بو ملله تی کافر هاتیبه دان، نهو ژي گه هشته دویمه اییا خو د دنیا یی دا، ویا ژ هه ژي وان بوو ژ بهر کوفرا وان دویمه اییه کا ب نیش بو وان ژي بیته دان، قورئان دبیرت:

﴿ وَمَا أَنْزَلْنَا عَلَىٰ قَوْمِهِ مِن بَعْدِهِ مِن جُنْدٍ مِّنَ السَّمَاءِ وَمَا كُنَّا مُنْزِلِينَ ﴾ ۱۸۱ ﴿ إِن كَانَتْ إِلَّا صَيْحَةً وَاحِدَةً فَإِذَا هُمْ خَامِدُونَ ﴾ ۱۸۲ ﴿ (یس: ۲۸-۲۹) وپشتی وان نهو زهلامی شیره تکه کوشتی وپیغه مبهر دره وین دهر یخستین پیتهی ب هندئ نه بوو نه م چو لهشکه ران بو عهزابدانا وان ژ عسمانی بینینه خورئ؛ چونکی نهو ژ هندئ دکیمتر وبی بهاترن، ومه چو فریشته ب سهر وان ملله تان دا نه هنارتیون یین مه تیبرین، بهلکی ههما مه عهزابهک ب سهر وان دا بهرددا نهو پی تی دچوون. ههما تیبرنا وان ب قیرییه کا ب تنی بوو، هنگی نهو ههمی مرن وکتهک ژي نه ما.

سهرهاتیا خودانین شکهفتی

سهرهاتیا خودانین شکهفتی ژی ئیک ژ وان سهرهاتیبانه بین قورئانی بۆ مه ژ مللهتین بهری فهگپراین ژ بهر وان دهرس وعیبرهتین مهزن بین کو تیدا ههین، لهو مه خواست ئهم ژی ل فپری قی سهرهاتیبی فهگپراین..

ئهگهرا ههاتنه خوارا سهرهاتیبی:

(ئبن کهئیر) د تهفسیرا خو دا فهدگوهیت کو قورهشیبان (النضر بن الحارث) و (عقبه بن ابی معیط) ههاتنه باژپری (یهتری - مهدینی) ل نک زانایین جوھیان دا بیژنی: هوین خودان کتیب و هوین تهوراتی دخوین، ومرؤفهک د ناف مه دا بی دهکهفتی دبیرت ئهز پیغهمههم وهی بۆ من دئیت، قیجا هوین ههدهک پسپاران بۆ مه بیژن دا ئهم بۆ جهپاندن ژی بکهین و بزانی کانی راسته ئهو پیغهمههمه یان نه.. ئینا زانایین جوھیان گۆته وان: سی پسپاران ئهم دئ بۆ ههوه بیژن هوین ژ وی بکهن، ئهگه وی بهرسقا ههوه دا مهعنا ئهو پیغهمههمه، وئهگه ئهو نهشیا بهرسقا ههوه بدهت ئهو مرؤفهکی درهوبنه، بیژنی: مهسهلا وان جحیلان چبوو ئهوین ژ مالین خو دهکهفتین و بهرزه بووین، و خودانی دو شاخان (ذو القرنین) کی بوو، ورح چیه.

ئهو زقرینه مهکههی وگۆتن: حال ومهسهلین مه وزانایین جوھیان ئهفهنه، ئینا ئهو چونه نک پیغهمههمه - سلاف لی بن - وگۆتنی: ئهگه تو بهرسقا فان پسپارین مه بدهی ئهم دئ باوهریبی ب ته ئینین.. وهه سی پسپارین خو گۆتنی، پیغهمههمه - سلاف لی بن - گۆته وان: سوهای ئهز دئ بهرسقا ههوه دم، وپازده رۆژ پیغه چوون چو وهی بۆ نههات، لهو تهنگافی ل وی زیده بوو، وکافران گۆت: موحهمهدی گۆت سوهای دئ بهرسقا ههوه دم وئهغه پازده رۆژ چوون.. وپستی پازده رۆژان ژ نوی ئهف ئایهتین سوورهتا (الکهف) بۆ وی هاتن بین بهرسقا فان ههه سی پسپاران تیدا هاتی، وهه د قی سوورهتی دا خودی گۆته

پیغهمبهری خو - سلاڤ لی بن-: ﴿ وَلَا تَقُولَنَّ لِشَأَىٰ ءِ اٰنِی فَاعِلٌ ذٰلِكَ عَدَاۗءٌ ۙ اِلَّا اَنْ یَّشَآءَ اللّٰهُ وَاذْكُرْ رَبَّكَ اِذَا نَسِیتَ وَقُلْ عَسَیْ اَنْ یَّهْدِیْنَ رَبِّیْ لِاَقْرَبَ مِنْ هٰذَا رَشَدًا ۙ ﴾ (الكهف: ۲۳-۲۴) ویو وی تشتی ته کریبه دلی خو کو بکهی تو نه پیژه: سویاهی نه ز دی وی تشتی کهم، وهسا تی نه بت کو تو وی کاری ب هه ز کرنا خودی شه گریده، ویژی: نه گهر خودی حمز بکهت. و ل ده می خو ژ بیر شه کرنی تو خودایی خو ل بیرا خو بینه ویژه: نه گهر خودی حمز بکهت، وهه جار هکا ته ژ بیر کر تو خودی ل بیرا خو بینه شه، چونکی بیرئینانا خودی ژ بیر کرنی ناهیلت، ویژه: بهلکی خودایی من بهری من بده ته هیدایه تی وریکا نیژیکتر یا مرؤقی دگه هینته سهر راستیی.

وهنگی د قی نه گهری دا خودی نهف نایه ته بو پیغهمبهری خو هنارتن یین به حسنی سهرهاتییا خودائین شکهفتی دکهن.

دهم وجه:

ب تنی د سووره تا (الكهف) دا نهوا ل مه کههی هاتیبه خواری خودایی مهزن سهرهاتییا خودائین خنده کی بو مه شه دگپر، ووه کی عهده تی قورئانی د شه گپرا نا پترین سهرهاتییین ملله تین بو رین دا خودایی مهزن جه وده می سهرهاتییین ده سنی شان ناکهت؛ چونکی قورئانی نه قیت فان سهرهاتییان بکه ته بهر په ره کی دیروکی یی هسک.. نه، قورئانی د قیت هه سهرهاتییه ک ژ فان سهرهاتییان د جهی خو دا بیته دهر سه ک بو خوانده فانی، دا نهو باوه رییه کا مهزن د دلی وی دا بچینت، وژیلی کو شه گپرا نا قی سهرهاتییین بهر سه هک بوو ل سه ر وی پسپارا کافران ژ پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- کری، قورئانی د قیت باوه رییا موسلمانانی ژ یی ب غه یی موکتر لی بکهت ودا نهو بزانت کو نهو نه گهرین (علمی) و (طه بیعی) یین گهردوون ل سه ر ب ریقه دچت ب دهستی خودینه وچی گا فا وی قیا نهو دی فان نه گهران راهه ستینت، و نه شه کاره کی ب زه حمهت نینه ل بهر وی.

وچونکی قورئانی دهم وجهی قی سهرهاتییین بو مه ناشکهرا نه کرینه^(۱) زانا و دیرو کفان د قی مه سه لی دا ب خیلاف چوینه، وبارا پتر ژ زانایان ل وی باوه رییه کو نهف سهرهاتییه

(۱) هه چهنده کتییین سیره تی و ته فسیری ناشکهرا دکهن کو زانایین جو هییان پسپارا قی سهرهاتییین نیشا کافرین قوره شیسیان دابوو ژی، بهلی د گهل هندت ژی نهف سهرهاتییه ویا (ذو القرنین) ی ژی

ل باژېړې (ټهفه سوسې) رویدابوو، وئاشکه رایه کو ئهف باژېړه ئیک ژ مهزنتربن پینج باژېړېن ئمبراطوریه تا رومانی بوو، ومه لېبهنده کی بازرگانی و سیاسي بی مهزن بوو، وهیکه لې ئیک ژ مهزنتربن خوداوه ندین رومانیه پین صهنه م پهرتس لې بوو^(۱).

وهندهک زانایین دی دبېژن: سهرهاتییا خودانین شکهفتی ل دهقرا شامی (ل ئوردنی) چیبووبوو، وهندهک دبېژن: ل عهردی نینه وایې بوو.

و ل دؤر ده می سهرهاتییا گه لکه زانا دبېژن: ئهف جحیله ژ دویکه فتیپین عیسا پیغه مبهری بوون - سلاف لې بن- وئهو ل سهر ده می قه یصهری رومانی (دقیانوسی) ژیا بوون، کو ئیک ژ وان قه یصهران بوو یین زؤرداریه کا مهزن ل دویکه فتیپین مه سیحی کری ل سی سهد سالیین ئیکې یین زایینی.

وهندهک زانا دبېژن: ئهف سهرهاتییا بو ده می بهری زایینی دزقرت وئهف جحیله ژ دویکه فتیپین عیسا نه بووینه. وپوته پیکرنا زانایین جو هییان ب قی سهرهاتییا قی بوچوونی مسوگه تر لې دکهت؛ چونکی ئه گهر ئهف جحیله ژ دویکه فتیپین عیسا بانه جو هییان خه م ژ سهرهاتییا وان نه دخوار به لکی ههر باوهری پی نه دئینا!

خودانین شکهفتی کا بوون؟

ل ژیر سببه را دهوله ته کا بی باوهر و صهنه مپهرتس، یا کو حه تا حه فکی د گونه ه و بی ئه خلاقیی دا نقو بوی کومه کا جحیلان هه بوو باوهرییا ب خودی جهی خو د دلین وان دا کربوو. لهو قی باوهرییا چا قین وان ل نه حه قییا ملله تی وان قه کر، وئیکا هند ژ وان چیکر ئه و کارئ خو یی سهره کی بکه نه راستکرنا قی خواریا ملله تی وان تویش بووی، و ل قییری هه قریی ده ست پی کر.

ودئپته قه گوهاستن کو ئهف جحیله هه می ژ مال مه زن و ماقویلین باژېړی بوون، تشتی هه قری پتر (حه سساس) کری؛ چونکی دئپته زانین کو هه می ده مان، و د نا ف هه می

د کیتیپین ئسرائیلیان یین نوکه دا نینه، و دیاره زانینا فان سهرهاتییا تشتهک بوو د نا فبه را زانایان ب تنی دا هه بوو، لهو وان ژ هه می سهرهاتییا پسیارا فان سهرهاتییا کربوو.

(۱) هه یکه لې خوداوه ند (دیانا) بی کو دئپته هژمارتن ئیک ژ حه فت عه جیبیپین دنیا بی، و ل دویف نه خشه یا سیاسی یا ئه فرؤ ئهف باژېړه دکه فته ئه نادؤلی (ل رؤژئا فیا دهوله تا تورکیا) ل نیزیکی ئه زمیری.

جفاکان دا مالمهزنی وئویجاخانن سهنگی خو هه‌بوویه، وگرفتاری هنگی ل سهر کافران دژوارتر لئ دئیت ده‌می هندهک ژ مالمه‌زنین وان دگه‌نه چه‌په‌ری هه‌فرکیی وده‌ست ب به‌لافکرنا حه‌قیی دکن، و‌دیاره ملله‌تی فان جحیلان یی کافر پشتی هه‌می ریکین (ناشتیانه) ب کار ئینان دا فان جحیلان جاره‌کا دی ل صه‌نم په‌رتسیی بزفرین و‌به‌ری وان ژ ریکا پیغه‌مبه‌ران فه‌گیرن وان ده‌ست دا پیلیدانا هه‌می عورف و‌عه‌ده‌تان و‌مرؤقین فان جحیلان ناگه‌هدارکن کو هنده ئیدی وان ته‌حه‌ممول نه‌ما، وه‌فرکی دی رویه‌کی دی و‌هرگرت، و‌دیاره مرؤقین وان ژ ب گوتنا وان قاییل بوون له‌و فان جحیلان هزارا ره‌قینا ژ باژیری بو خو کر.

قورئان ده‌می فان جحیلان بو پیغه‌مبه‌ری دده‌ته زانین دبیت: ئه‌ی موحه‌مه‌د ئه‌م به‌حسی وان جحیلان ب راستی و‌دورستی بو ته دکه‌ین، هندي خه‌لکی شکه‌فتینه هندهک گه‌نج بوون باوه‌ری ب خودایی خو ئینابوو و د گازیبا وی هاتبوون، و‌مه هیدایه‌ت و‌موکمییا ل سهر حه‌قیی ل وان زیده کره‌وو. و‌مه دلین وان ب باوه‌ریی ب هیز ئیخست بوون، و‌مه موکمی و‌دژواری ل سهر باوه‌ریی دابوو وان، ده‌می له‌و ل به‌ر سنگی مه‌لکی کافر رابوون و‌وی لومه‌ی وان کری سه‌را هیلانا وان بو صه‌نه‌مپه‌رتسیی قیجا وان گوتی: خودایی مه یی ئه‌م په‌رستنی بو وی دکه‌ین خودایی عه‌سمانان و‌عه‌ردییه، ژ وی پئقه‌تر ئه‌م په‌رستنا چو خودایی دی ناکه‌ین، نه‌گه‌ر ئه‌م تشته‌کی دی ژبلی قی گوتنی بیژین له‌و مه گوتنه‌کا دویر ژ حه‌قیی گوت. هندهک ژ وان گوته هنده‌کان: ئه‌فه ملله‌تی مه ژبلی خودی هندهک خوداوه‌ندین دی بو خو داناینه، کانن بلا له‌و ده‌لیله‌کی ناشکه‌را ل سهر قی عیباده‌تی خو بینن، قیجا که‌س ژ وی زۆردارتر نینه یی ژ نک خو دره‌وه‌کی ژ کیسی خودی بکه‌ت و‌شربکان بو وی د په‌رستنی دا بدانت.

هه‌فرکی .. و‌ره‌قین:

قورئان بو مه نابیت کانن ئه‌ف باوه‌رییا ب خودی ژ کی گه‌هشتبوو وان جحیلان، و‌دویر نینه وان ئه‌ف باوه‌رییه بو خو ژ پیغه‌مبه‌ره‌کی ژ پیغه‌مبه‌رین خودی و‌هرگرت بت، و‌هه‌ر چاوا بت ده‌می باوه‌ریی جه‌ی خو د دلین وان دا کری قی باوه‌ریی له‌و ژ خه‌لکی وان فه‌ده‌رکر، و‌ده‌می سوچه‌تا وان د باژیری دا به‌لاف بووی و‌گه‌هشتییه مه‌لکی، و‌چونکی له‌و ژ ته‌خه‌یا فه‌قیران نه‌بوون بین خوینا وان هه‌روه، مه‌لکی هنارته ب دویف وان را و ب گوتنا (رحه‌ت)

ژ وان خواست ئەو ل قى دینی لیقه بین، و ل صەنەمپەرئیسایی بزقرن، و دەمى وان گوهدارییا وی نهکری ههڤرکی د ناقبەرا وان دا پەیدا بوو..

وههڤرکی یا ب چ رەنگ بوو؟ وچەند قەکیشا بوو؟

قورئانی ئەفە بو مە نهگۆتییه، ب تنی قورئان ئەنجامی بو مە قەدگوهیژت، دبیرت: تو -ئەى موحەممەد- بەحس که دەمى وان گەنجین خودان باوهر ژ ترسین هندی دا کو مللهتی وان وان دسەردا ببەن و ل صەنەمپەرئیسایی قەگەرینن خو ب شکەفتی را گەهاندی، وگۆتی: خودایی مە تو دلۆقانییهکی ژ نک خو بده مە، کو مە پی رابگری، و ژ خرابیی بیاریزی، و تو ریکا دورست یا کو مە دگهینته وی کارى تو حەز ژئ دکەى ل بەر مە ب ساناهی بیتخە؛ دا ئەم ببینە ژ وان سەرراستین ری ل بەر خو بەرزە نهکری.

مەعنا: ههڤرکی گەهشتبوو وئ دەرەجی دڤیا ئەو جحیل یان ل صەنەمپەرئیسایی بزقرن یان ژى ژ باژپری دەرکەفن و بو خو پرهفن. و وان یا دووی هلیژارت، و ژ سیاقی سهرهاتییی دئیتە زانین کو ئەو ب دزی قە ژ باژپری دەرکەفتبوون؛ دا کەس ب دەرکەفتنا وان نهحەسییت، وپشتی ئەو ب سلامەتی ژ باژپری دەرکەفتین وان خو ب شکەفتەکی را گەهاند، و دیارە نیزیکتربن باژپری بو وئ شکەفتی باژپری وان بوویه، لەو پشتی ژ خەوا گران رابووین وان ئیک ژ خو هەنارته باژپری خو وەکی دئ بو مە دیار بت..

ل شکەفتی:

و دەمى وان جحیلین خودان باوهر رهڤین بو خو هلیژارتی وان هیدی گۆته ئیک و دو: مادەم ههوه ژ بەر دینی خو ژ مللهتی خو قەدەرکر، وههوه ئەو خوداوەندی ئەو پەرستنی بو دکەن ژبلی خودی هیلان، هوسن بو عیبادهتکرنا خودایی خو یی ب تنی هەرنه د شکەفتی قە ل چبای، خودایی ههوه ژ دلۆقانییا خو هندی دئ دته ههوه یا هوین ل دنیاایی وئاخرەتی پی ستاره ببن، ووهسا کارى ههوه دئ ل بەر ههوه ب ساناهی ئیخت کو هوین د ژینا خو دا مفای ژئ ببینن.

و وان ئەف گۆتتا خو هەر زوی کره کریار و خو ب وئ شکەفتی را گەهاند یا وان بو خو دەسێشانکری.. و بەری ئەم بەردەوامییی ب سهرهاتییا وان بەدەین مە دڤیت بەرسقا وئ پسپاری بەدەین یا کو ل قیری خو هل دئخت: ئەری هژمارا وان جحیلان چەند بوو؟

قورئان ب خو ژى دهمى قى سهرهاتيبيى فه دگيپرت ئيشاره تى دده ته قى مهسه لى وديپرت: هندك ژ وان كيتابيبيان يين دان وستاندنى د دهرحفا وان دا دكهن دى بيژن: خهلكى شكهفتى سى كهس بوون، صهيى وان يى چارى بوو، وهندهكين دى ديپژن: نهو پينج بوون، وصهيى وان يى شهنى بوو، وگوتنا فان ههردو دهسته كان خه بهردانه كا بى دهليله، وهندهكين دى ديپژن: نهو حهفت بوون، وصهيى وان يى ههشتى بوو، تو - نهى موحه ممهد - بيژه: خودايى من ب هژمارا وان زاناره، كيم كهس ژ خهلكى هژمارا وان دزانن. قيجا ژ هه قرييه كا ب سه رقه سه رقه پينقه تر تو چو جرهى د گهل كيتابيبيان نه كه ل دور مهسه لا هژمارا وان، ب تنى تو وهحييى بو وان بخوينه، وپسيارا حالى وان وهژمارا وان تو ژ وان نه كه ؛ چونكى نهو وى چهندي نزانن.

وچونكى دهمى قورئانى گوتنا ئيكى و دووى د دهر حفا هژمارا وان دا شه گيپراى كو نهو سى بوون، يان پينج بوون، تهعليقهك لى دا وگوت: نهف گوتنه خه بهردانه كا بى دهليله، ودهمى گوتنا سيبيى شه گيپراى كو نهو حهفت كهس بوون، چو تهعليق لى نه دان، گهلهك تهفسيرزانان گوتنا سيبيى (كو نهو حهفت كهس بوون) دورستتر زانى.

بهلى د گهل هندی قورئان بهرى مه دده ته نه ده بهكى پاك ؛ دا هم د فان مهسه لان دا پيگيريى پى بكهين دهمى گوتى: تو - نهى موحه ممهد - بيژه: خودايى من ب هژمارا وان زاناره .. مهعنا: زقراندنا زانينا درست هه ر بو خودييه.

وپشتى نهو ب دزى فه ژ باژپرى دهركهفتين وخو ب شكهفتى را گه هاندى نهو چيپوو يا وان هزركرى دهمى وان گوتيه ئيك و دو: ((هوين بو عيباده تکرنا خودايى خو يى ب تنى هه رنه د شكهفتى فه ل چيى، خودايى هه وه ژ دلوقانييا خو هندی دى دته هه وه يا هوين ل دنيايى وئاخه تى پى ستاره بين، ووهسا كارى هه وه دى ل بهر هه وه ب ساناهى ئيخت كو هوين د ژينا خو دا مفاى ژى بينن)).

خودى دهرگه هه كى بو كهسى بهرى وان فه نه كرى بو وان فه كر، بهرى نهو مهحتل بين وسه رين رى يان ل بهر بهرزه بين ونه زانن چاوا ل قى شكهفتى نهو دى ژينا خو دابين كه ن بينى ملله تى وان يى كافر ب وان بحه سيين، خودى دهرگه هى رهحما خو ل بهر وان فه كر.

خهوا گران:

بۆ ستاره کرنا وان.. ودا سهرهاتیبیا وان بته نیشانهک ل سهر شیانا خودی بۆ پاراستنا وهلیبیتن وی ژ دوژمنیتن وان ب هندهک ریکیتن نهئینه سهر هزرا مروڤان -خودی دبیترت- مه خهوهکا گران ب سهر وان دا بهردا، ئینا نهو گهلهک سالان نفستی مانه د شکهفتی ڤه. وپشتی هنگی قورئان ب خوئاشکهرا دکهت کو دهمی نهو تیدا نفستی ماین سی سهد سال بوون ب هژمارا وان سالتن کو ب پروژی دئینه حسیبکرن، وسی سهد ونه سالان ب هژمارا وان سالتن کو ب ههیقی دئینه حسیبکرن.

و ل فی دهمی نهو د شکهفتی ڤه دنفستی قورئان وهصفا حالی وان بۆ مه دکهت ودبیترت: تو -نهی بینهری وان- دی بینی دهمی پروژ ژ پروژهلاتی دهردهکفت ل لایی وان یی راستی ددهت، ونهگر نهو ئاقابوو ل لایی وان یی چهپی ئاڤا دبت، ونهو یین ل جههکی بهرفره ژ شکهفتی، ڤیجا گهرما پروژی کاری د وان ناکهت وبا ژی ژ وان نائیته برین، ئهڤا هه یا مه د گهل فان گهجان کری ژ نیشانین شیانا خودی بوو، ههچیسی خودی تهوفیقا وی بدهت وبهری وی بدهته هیدایهتی نهو نهو یی بهری وی بۆ حهقیبی هاتیه دان، وههچیسی نهو تهوفیقا وی بۆ وئ چهندی نهدهت تو چو هاریکاران بۆ وی نابینی بهری وی بدهته حهقیبی؛ چونکی رتیشادان وبهرزهکرن ب دهستی خودی یه.

و ژ فی تهعقیبا قورئانی بۆ سهرهاتیبی ئاشکهرا دبت کو خودی نهڤه کر وبۆ مه ڤهگپرا دا نههم بزاین کو ب تنی خوئی ونهخوئشییا د دنیا یی دا، وهیدایهت وسهرداچوون ب دهستی خودی یه ودڤیت خودی هیدایهتی وخوئشییی ب رزقی خودانی بکهت نهگهر نه کهسهک نابت فی چهندی بۆ وی بکهت..

پاشی قورئان دبیترت: وتو -نهی بینهر - دی هزر کهی خهلهکی شکهفتی دهشیارن، ونهو ب خوئدنفتینه، ونههم چاڤدیرییی ل وان دکهین، دهمی نهو دنفستی جار نههم وان ب لایی راستی ڤه وهردگپین وچار ژی ب لایی چهپی ڤه؛ دا لهشین وان ل سهر عهردی نهپرزن.. ونهوه صهیی د گهل وان ههر دو دهستین خوئ ل بهر دهری شکهفتی دریتژ کربوون، نهگهر ته نهو دیتبان تو دا ژ وان رهڤی، ودلی ته ژ بهر وان دا تژی ترس بت.

گوھۆرینا مەزن و سەرھاتیا عتیكە:

خودئ دبیژت: پاشی مە ئەو ژ خەوئ هشیارکرن ؛ دا ئەم بزانی کانی کی ژ هەردو دەستەکیین د دەمی مانا وان دا ب هەقپکی چووین بۆ هژماری بنهجهتەر، وکانئ ئەو پرۆژەکی یان دانەکی پرۆژئی مابوون، یان ژئ دەمەکی درێژ مابوون؟ وکانئ چاوا مە ل فی دەمی درێژ ئەو نغاندن وەسا مە ئەو هشیارکرن بیی ئەو بیئە گوھارتن ؛ دا ئەو پسپاری ژ ئیک و دو بکەن:

- ئەفە چەندە ئەم ل قیژئی دنقستی؟

هەدەک ژ وان گۆت: پرۆژەکی یان دانەکی پرۆژئی ئەم بیئە نقستین..

وھەندەکیین دی بیئە مەسەلە ل بەر ئالۆز بووی گۆت: هویین وئ چەندی بەیلنە ب هیقییا خودئ فە، و خودایی هەوە ب وی دەمی هویین مایین زاناترە..

مەعنا: پشتی ئەو ژ خەوا گران هشیار بووین ئیکەمین تشتی وان ئاخفتن ل سەر کری

ودان وستاندن ل دۆر کری ئەفە بوو: ئەری ئەفە ژ کەنگی وەرە ئەم دنقستی؟

وچونکی ل دەمی ئەو نقستین سپییدە بوو، و دەمی هشیار بووین ئیقار بوو -وەکی دبیژن- وان هزرکر ئەفە دانەکی پرۆژئی بە ئەو دنقستی.. بەلی کو وان زانی چو مفا د هندی دا نینە ئەو بزانی کانی ئەفە چەندە ئەو دنقستی، وان گۆتە ئیک و دو: قئ مەسەلی بەیلنە ب هیقییا خودئ فە ئەو چیتەر دزانت کانی ژ کەنگی وەرە هویین دنقستینە.

پاشی مەسەلا دووی یا وان دان وستاندن ل سەر کری چ بوو؟

قورئان دبیژت: وان گۆتە ئیک و دو: هویین ئیکی ژ خۆ ب فان پارین خۆ بیئە زیقی فە بەنیرنە باژیری مە، و بلا ئەو بەری خۆ بدەتی کانی خوارنا کی پاقرتر و حەلالترە، بلا ئەو خوارنەکی بۆ مە ژئ بکرت و بینت، و بلا ئەو د کرینا خۆ دا یئ نەرم بت دا ئەو ب مە نەحەسیین، و ئەم ئاشکەرا نەیین، و چو مرۆف ب مە نەحەسیین ؛ چونکی ئەگەر مللەتی مە ب سەر مە هلیب ئەو دئ بەران ل مە بارینن، حەتا مە دکوژن، یان ژئ مە ل دینی خۆ بزقپینن و ئەم ژئ کافر بیین، و ئەگەر مە وە کر ئەم قەت ناگەهینە مرادا خۆ کو چوونا بەحەشتییە.

و ژ قئ گۆتتا وان دیار دبت کو بەری ئەو بچنە شکەفتی مللەتی وان دو ری دانابوونە بەر وان: بەر لی باراندن حەتا مرنی، یان ژئ زقپینا ل کوفری.. و ئەو بوو وان پەشین بۆ خۆ هلیژارت.

ئیک ژ وان خو (تبه‌رروع) کر کو ب دزی څه بچته باژپری و خوارنه‌کئی بو وان بینت - و ژ څی دیار دبت کو څو شکه‌فتا څو چوونئی گه‌له‌ک یا ژ باژپری دویر نه‌بوو- و گاڅا څو جحیل هاتییه باژپری عه‌جیبیی سهری وی گرت.. څه چییه؟ چ ل باژپری مه هاتییه؟ تو بیژی د رۆڅه‌کئی دووان دا څه گوه‌وپرینه ب سهر باژپری دا هاتبت؟ ناڅاهی، سهر و بهری مروڅان، رهنګ و روییی بازاری.. مه‌سه‌له‌کا عه‌ده‌تی نینه!

به‌لی وی نه‌څیا پسیرا څی چهندي ژ که‌سی بکه‌ت؛ دا څو مه‌خسه‌دا خو ب جه بینت بیی که‌سه‌ک ب وی بحه‌سییت، له‌و وی زوی خو ب دکانه‌کئی را گه‌هاند و پارین خو بیین زیڅی کر نه د ده‌ستین دکانداری دا..

ومسوگه‌ر څو خه‌لکئی څو دیتی ژی ژ سهر و بهری وی بیین عه‌جیگرته ماین به‌لی دویر نینه وان هزرکر بت څه مروڅه‌کئی بیانیه هاتییه باژپری له‌و وان مایی خو تی نه‌کر.. به‌لی خودی دڅیا وان ناشکه‌را بکه‌ت و خه‌لکئی باژپری ب سهرهاتییا وان ناگه‌هدار بکه‌ت؛ دا نارمانج ژ سهرهاتییی پیک بیت.

خودی دبیژت: کانی چاوا مه گه‌له‌ک سالان څو نقاندن، پاشی مه څو هشیارکرن، مه خه‌لکئی وی زه‌مانی ب وان ناگه‌هدار کرن، پستی کو خودانی فروڅه‌گه‌ی ب ریکا جوینی دهره‌مین وان ب وان همسای؛ دا مروڅ بزانت هندي سوژا خودییه کو دی مرییان پراکه‌ته‌څه یا راسته، وکو هندي قیامه‌ته ههر دی څی وچو گومان تیدا نینه..

تشتی مه‌زن یی کو ب سهر باژپری دا هاتی ژبلی گوه‌وپرینا ناڅاهی و مروڅان څو بوو خه‌لکئی باژپری کراسی کوفری ژ بهر خو کربوو وه‌می بووونه خودان باوهر، مه‌لکئی کافر نه‌مابوو، څو ده‌ستی مروڅان یی کو گه‌فین بهر لی باراندنی ل څان جحیلان کری چووبوو وده‌سته‌کئی دی یی مروڅان خودی ل جهی وان دانابوو، و دویر نینه سوچه‌تا ره‌څینا جحیلین خودان باوهر ژ مه‌لکئی کافر و به‌رزه‌بوون و بی سهر و شوبنییا وان د ناڅ خه‌لکئی خودان باوهر دا یا به‌لاڅ بت..

گاڅا خودانی دکانی پارین جحیلی دیتین، وچونکی څو مروڅه‌کئی بازرگان بوو وی ژ رهنګی پاران زانی کو څه مروڅه ژ زه‌مانه‌کئی که‌څنه به‌لی چاوا؟! وی ژی نه‌زانی، و دویر نینه څو و جحیل د څی پاره‌ی دا ب هه‌څرکی چووبن..

- څه پارین که‌څن ته ژ کیڅه څیناینه، خزینک ته بو خو دیتییه؟

- تو چ دبیری؟ پارتین کهفتین چ؟ دوھی ب فان پاران من تشت بیتن کرین، کهفتین چ خزینہ یا چ؟

- دوھی؟ ما تو ژ کیشه دئی؟

وچونکی جحیلی نهفتیت جهی خو نیشا وی بدهت، ونهفتیت ههفرکییی ژی دریتز بکته دا خه لک ب وی وههفالتین وی نهحسیین، دوبر نینه وی هزرا رهفتین کریت بهلی کیشه برهفت؟ خه لکی سوبکی بیتن لی کومبووین، وئه گهر ئه و برهفت خه لک دئ دهنه ب دویف شه ومسوگر ئه و دئ وی گرن.. وئه فه ههفالتین وی ژی کشف بوون، کانئ پیچه کا دی بلا خو بگرت کانئ سوجهت دئ ل سهر چ راوهستت!

پاشی وی هزرین خو کرن.. ئه ری تو بیژی ئه فه هه می دخه لهت بن وئه ز ب تنی بی دورست بم؟ پشتی هنگی نیشان وسهر و بهری فان مروشان هندئ دگه هینت کو ئه و دحه قن، دوھی خه لکی باژیری ب فی رهنگی نه بوون، وان خودئ نه دناسی، وئه ف رهنگی پاران بی ئه ز ل نک وان دبیم نه بوو.. دیاره تشته کی هه!

ودبیتن: هنگی وان ئه و جحیل گرت وبره نک مه زنی خو، وده می وی جحیلی دیتی ئه و کهسه کی خودان باوهره وی سوجهتتا خو وههفالتین خو بو وی فه گپرا، وجهی خو وههفالتین خو نیشا وی دا، وچونکی وان سوجهتتا جحیلان ورهفتینا وان ژ خه لکی بهری گوه لی بوو بوو، له و وان باوهر ژ وی کر، وئه ف سهرهاتییه بو وان بیتن باوهری ب رۆژا قیامه تی هه ی بوو باشترین دهلیل ل سهر وان بیتن باوهری پی نه دئینا ژ خه لکی باژیری..

دویمه ییا خودانین شکهفتی:

پشتی مه سه لا وان ئاشکه را بووی، وخه لکی باژیری ب سهر وان هلبووین، دبیتن: ئه و جحیل زفیری نک ههفالتین خو ل شکهفتی وسوجهتتا خو د گهل خه لکی باژیری بو وان فه گپرا..

وقورئان بهحسی فان جحیلان پشتی خه لک ب سهر وان هلبوو بو مه ناقه گپرت، له و ئه م نزانین کانئ پشتی هنگی وان چ کر، ب تنی قورئان دیمه نه کی ژ وی ههفرکی ودان وستاندنی بو مه فه دگوهیتت یا کو د ناقه را خه لکی باژیری دا چیبوی پشتی مرنا وان جحیلان ل شکهفتی.. قورئان دبیتت: دهسته که کی ژ خه لکی گوت: هوین ل بهر دهری شکهفتی ئاقاهیییه کی ئاقا که ن کو وان فه شیرت، ووان بهیلنه ل جهی وان، خودایمی وان

ب حالی وان زاناره، وئوین خودان گۆتن ودهسهلات د ناڤ وان دا گۆت: ئەم مزگهفتهکێ بۆ عیبادهتی دئی ل جهی وان ئافاکهین.

و ب شی چهندی سهرهاتی ب دویماهی هات سهرهاتییا ههڤرکییا بهردهوام د ناڤهرا باوهرییی وکوفری دا، ئەو باوهرییا وه ل خودانی دکهت کو ئەو خو بهیلته ب هیثییا خودی قه، وئو کوفرا ئیکا هند ژ خودانی خوچی دکهت کو باوهرییی ب ئەگهرین ماددی ب تنی بینت.

سهرهاتنیا خودانی دوشاخان (ذو القرنین)

وهکی د سهرهاتنیا خودانین شکهفتی دا مه گۆتی سوجهتا (ذو القرنین)ی ژی ئیک ژ وان پسیاران بوو یین زانایین جوھیان بو کافرین قورهیشیان گۆتی دا ئه و ژ پیغه مبهری -سلاف لی بن- بکهن، وراستییا پیغه مبهرنییا وی پی بجهربینن، لهو سهرهاتنیا وی ژی د گهل یا خودانین شکهفتی د ئیک سوورتهتی دا هات، وسهرهاتنیا (ذو القرنین)ی جارهدکا ب تنی د قورناتی دا هاتییه.. ودهمی خودایی مهزن سهرهاتنیا فی مهلکی بو مه فه دگوهیتز نه ژ بهر هندی فه دگوهیتز چونکی ئه و مهلکهک بوو دنیا ئیخستبوو بن دهستی خو، نه! بهلکی ژ بهر هندی چونکی ئه و مرۆقهکی چاک بوو، مالی دنیاوی ومهزنییی وسه لته نه تی خودی ژ بیرا وی نه برسوو وئیکا هند ژ وی چی نه کربوو کو ئه و خو ژ خودایی خو مهزنتر بیینت، یان زوردارییی ل خه لکی بکهت.. قیجا دا کو ئه م بزانیین (ذو القرنین) کی بوو وسهرهاتنیا وی چ بوو دی خو دهینه بهر سببهرا چند ئایه ته کان ژ سوورتهتا (الکهمف).

ذو القرنین کای بوو؟ وکهنگی ژیا بوو؟

ویهری ئه م دهست ب فه گوهاستنا سهرهاتنیا (ذو القرنین)ی بکهین یا د جهی خو دایه ئه م چهندهکی ل سه ره کسینییا وی باخقین کانی ئه و کی بوو، وکهنگی ژیا بوو، وبوچی دگۆتنی (ذو القرنین)؟ بو هندی دا سهرهاتی پتر ل بهر مه یا ئاشکهرا بت. ئایه تین قورناتی چو ئیشارهتان ناده نه فی چهندی، نه ناقی وی یی دورست بو مه دبیزن، ونه بهحسی وی دهمی دکهن یی ئه و تیدا ژیا ی؛ چونکی قورناتی -وهکی پتر ژ جارهدکی مه گۆتی- ب فه گپرانانا فان سهرهاتنیا نه قیت دیرۆکی وهک دیرۆک هند بو مه تومار بکهت هندی کو دقیت عیبه رهتان بو مه ژ فان سهرهاتنیا بهرچاف بکهت. و ل دور دهسنیشانکرنا کسینییا (ذو القرنین)ی سی گۆتن ل بهر دهستی مه هه نه:

یا ئیکتی: کو بۆچونا (بیروونی) یه ئەو دبیژت: (ذو القرنین) ئیک ژ مەلکین (حمیەرییان) بوو؛ چونکی مەلکی وان ب فان رەنگە ناسناقان دەھانتە ناسین وەکی: (ذو نواس) ی و (ذو یزن) ی، وناقئ وی (ئەبوو بەکرئ کورئ ئەفریقشی) بوو، ئەقە ب لەشکەرئ خۆقە چوو بوو هەتا گەھشتییە بەر لیقنا دەریایا سپی، و دبیزن: کیشوہرا ئەفریقیایی ب وی یا ہاتییە ناقرن.

یا دووی: وئەقە بۆچونا زانایین ہندییە ئەو دبیزن: پتر یا بەرعاقلە کو (ذو القرنین) ی قورئانی بەحسئ وی کری (کەبخسەرەو) بت ئەوی یونانی دبیزنئ: (سەیرۆس) یان (خۆرس - کۆرش) وەکی جوہی دبیزنئ.. ئەقی حاکمئ عادل ہەر ژ سالا (۵۵۹) حەتا سالا (۵۳۰) بەری زابینئ حوکم کریو، و ل سەر دەمئ خۆ ئەو شیابوو مەملەکەتا فورسئ ویا میدییان بکەتە ئیک، ووی رۆژھەلات و رۆژئاقا ئیخستبوونە بن دەستئ خۆ، وئەو بوو یئ ئەو ئسرائیلی ژ ئیخسیرییی بەرداین یین (نەبوو خذنەصری) گرتین وئینانہ بابلی، پشتی کو وی بابل ستاندی^(۱)، و ل سالا (۱۸۳۸ ز) پەیکەرەکی ژ قافکی یئ قئ مەلکی ہاتە دیتن دو شاخ ل سەر سەرئ وی بوون، وەک ئیشارەت بۆ مەملەکەتا فارس و میدییان یین کو وی گەھاندینە ئیک، لەو دگۆتنتئ: خودانئ دو شاخان، و دیرۆک بەحسئ دادی و عەدالەتا قئ مەلکی دکەت.

یا سییی: وگەلەکین دی دبیزن: ئەف مەلکە ئەسکەندەرئ مەقدوونی بوو، ئەوی ل دۆرین سەدسالای سییی بەری زابینئ حوکم کری، بەلی چو راستی بۆ قئ بۆچوونئ نینن؛ چونکی ئەف ئەسکەندەرە مەلکەکی خودان باوہر نەبوو، و ب دادی و عەدالەتئ ژئ نەھاتییە ناسین^(۲).

و ل دۆر ئەگەرا ناسینا وی ب ناسناقئ (ذو القرنین - خودانئ دو شاخان) چەند بۆچوونەک ہەنە: ہندەک دبیزن: چونکی وی رۆژھەلات و رۆژئاقا دنیا یئ ئیخستبوونە بن دەستئ خۆ، و ہندەک دبیزن: چونکی پویرتئ سەرئ وی یئ دریژ بوو ووی دو شاخ بۆ خۆ چئ دکرن، و دویر نینە وی کولاقەکی ئاسنی یئ دو شاخ پیقە کریتە سەرئ خۆ ل دەمئ شەری لەو ئەو ب قئ ناقئ ہاتبتە ناسین.

(۱) و بەحسئ وی ب باشی د (سفر عزرا) ی دا ژ تەوراتئ ہاتییە.

(۲) ل دۆر فان بۆچوونان بریتنە: (قصص الرحمن فی ظلال القرآن) یا (أحمد فائز الحمصی)، ۴ / ۱۲۵ -

۱۲۸، چاپا ئیکتی سالا ۱۴۱۵ ک ۱۹۹۵ ز.

ذو القرنین ل روژئاقایا دنیا:

خودایی مهزن دهمی سهرهاتییا (ذو القرنین) ی بۆ مه شه دگوهیژت و بهری بیژت کانی وی چ کربوو، ب فی رهنگی ریکی بۆ سهرهاتییی خوش دکهت:

﴿ وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ ذِي الْقَرْنَيْنِ قُلْ سَأَتْلُوا عَلَيْكُمْ مِنْهُ ذِكْرًا ﴿٨٣﴾ إِنَّا مَكْنُا لَهُ فِي الْأَرْضِ وَءَاتَيْنَاهُ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ سَبَبًا ﴿٨٤﴾ ﴾ (الكهف: ٨٣-٨٤) وئف بوتپهرتسیین مللهتی ته [ئهی موحه ممد] پسیرا مهلکی چاک خودانی دو شاخان (ذو القرنین) ژ ته دکهن، تو بیژه وان: ئهز دئ بهحسهکی وی بۆ ههوه کهم، دا هوبن وی ل بیرا خو بینن، وعبیرهتی بۆ خو ژئی وهریگرن، هندی ئه مین مه عهد ئیخسته بن دهستی وی، و ژ ههر تشتهکی مه ری وئه گهر دانه وی کو ئهو پی بگه هته تشتی وی بقیث ژ گرتنا وهلاتان وشکاندنا دوژمنان و ههر تشتهکی دی.

ژ فان نایه تان دئیته زانین کو خودی هند هیز وشیان دابوونه (ذو القرنین) ی کو ئهو جیهانا سهردهمی خو هه مییی بیخته بن دهستی خو و ب دادییی حوکی بکهت، مه عنا: ئهو ب خودایی خو شه پی گرتدای بوو، وی ب دورستی پهرستنا خودایی خو دکر لهو خودایی وی ژی هه می ئه گهرین (ماددی) بۆ وی ئاماده کربوون دا ئهو بشیث خه لکی بیخته بن حوکی خو..

ویشتی فی دهسپیککی خودایی مهزن بهحسی غهزایا (ذو القرنین) ی بۆ روژئاقایا عهردی دکهت و دبیزت: ﴿ فَأَتْبَعَ سَبَبًا ﴿٨٣﴾ حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ مَغْرِبَ الشَّمْسِ وَجَدَهَا تَغْرُبُ فِي عَيْنٍ حَمِئَةٍ وَوَجَدَ عِنْدَهَا قَوْمًا قُلْنَا يَلْدَا الْقَرْنَيْنِ إِمَّا أَنْ تُعَذِّبَ وَإِمَّا أَنْ تَتَّخِذَ فِيهِمْ حُسْنًا ﴿٨٤﴾ قَالَ أَمَّا مَنْ ظَلَمَ فَسَوْفَ نَعَذِّبُهُ ثُمَّ يُرَدُّ إِلَىٰ رَبِّهِ فَيُعَذِّبُهُ عَذَابًا نُكْرًا ﴿٨٥﴾ وَأَمَّا مَنْ ءَامَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَلَهُ جَزَاءٌ الْحَسَنَىٰ وَسَنُقُولُ لَهُ مِنْ أَمْرِنَا يُسْرًا ﴿٨٦﴾ ﴾ (الكهف: ٨٣-٨٤) ئینا وی ب مجدی وزیرهکی ئهو ری وئه گهرین مه داینی ب کار ئینان.. حه تا دهمی خودانی دو شاخان گهشتییه جهی روژ لی ئاقا دبت وی دیت ل بهر چاف ههر وهکی ئهو د کانیهه کا گهرما خودان هه ریهه کا رهش دا یا ئاقا دبت، ووی ل ویری ملله تهک دیت، مه گوت: ئهی خودانی دو شاخان یان تو ب کوشتنی وان عهزاب بده، ئه گهر وان باوهری ب تهو حیدا خودی نه ئینا، یان تو باشییی د گهل وان بکه، وهیدایه تی نیشا بده و بهری وان بده ری. خودانی دو شاخان گوت: هه چییی

ژ وان زورداری ل خو کر وکوفر ب خودایځ خو کر، ئەم د دنیایی دا دئ وی عهزاب دهین، پاشی ئەو دئ زقرته نک خودایځ خو، څیجا ئەو ب عهزابهکا مهزن دئ وی د ناگرئ جههنه می دا عهزاب دت. وههچییځ ژ وان باوهری ب خودایځ خو وتوهویدا وی ئینا، وکار ب گوتنا وی کر جزایی وی ژ نک خودئ بهحهشته، وئەم دئ باشییځ د گهل وی کهین، و ب گوتنهکا نهرم دئ وی ناخیتین، وسهرهدهریبهکا باش دئ د گهل کهین.

وجهمئ روژ لئ ئاڅا دبت ئەو جهه یی ل بهر چافین مروڅی روژ لئ ئاڅا دبت، ووهسا ژ فان نایهتان ئاشکهرا دبت کو (ذو القرنین) ی هند ب لایئ روژئاڅایی څه یی چووی هتا گههشتییبه بهر لیتین ئەقیانوسئ ئەتلهنتی (المحیط الأطلسی) ئەو جهه خهلکی ل وی ده می هزر دکر کو دنیا (هشکاتی) ل نک خلاس دبت، و ل وی جهی (ذو القرنین) ی مللهتهک دیت لئ دژبان ئینا وی هوکمئ خو یی عادل ل سهر وان ب جه ئینا: ((ههچییځ ژ وان زورداری ل خو کر وکوفر ب خودایځ خو کر، ئەم د دنیایی دا دئ وی عهزاب دهین، پاشی ئەو دئ زقرته نک خودایځ خو، څیجا ئەو ب عهزابهکا مهزن دئ وی د ناگرئ جههنه می دا عهزاب دت. وههچییځ ژ وان باوهری ب خودایځ خو وتوهویدا وی ئینا، وکار ب گوتنا وی کر جزایی وی ژ نک خودئ بهحهشته، وئەم دئ باشییځ د گهل وی کهین، و ب گوتنهکا نهرم دئ وی ناخیتین، وسهرهدهریبهکا باش دئ د گهل کهین)).

وئەڅه ئەو هوکم بوو یی خودئ نیشا وی دای و بهرئ وی دای.

ذو القرنین ل روژههلاتا دنیایی:

وېشتی (ذو القرنین) ی وهلاتین روژئاڅایی ئیخستینه بن دهستئ خو ئەوی پیکا خو څه گوهاسته روژههلاتئ، قورئان دبیت:

﴿ ثُمَّ اتَّبَعَ سَبَبًا ﴿٨٩﴾ حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ مَطْلِعَ الشَّمْسِ وَجَدَهَا تَطَّلِعُ عَلَىٰ قَوْمٍ لَّمْ نَجْعَلْ لَهُم مِّن دُونِهَا سِتْرًا ﴿٩٠﴾ كَذَٰلِكَ وَقَدْ أَحَطْنَا بِمَا لَدَيْهِ خُبْرًا ﴿٩١﴾ ﴾ (الكهف: ۸۹-۹۱) پاشی خودانئ دو شاخان دوپچوونا وان ئەگهران کر یین خودئ داینئ وزقري روژههلاتئ. هتا ده می ئەو گههشتییبه جهه هلاتنا روژئ، وی دیت ئەو یا ل سهر مللهتهکی دهلیت وان چو ئاڅاهی نین وان ستاره بکهن، وچو داروبار ژئ نینن سیبهرئ ل وان بکهن. وهسا و ب راستی زانینا مه دور ل وی تشتی گرتبوو یی ل نک وی هه ی ژ خیرئ وئەگهرین مهزن، ل ههر جههکی ئەو بچتئ.

وجهی پوژ لئ دههلیت ودهکی جهی ئه و لئ ئاڤا دبت ئه وه یی ل بهر چاقئ مرؤقی وهسا دیار دبت، وئو ل جههکی بو جههکی یا جودابه، ونه هاتییه زانین کانتی ئه ف ملله ته یی نایهت به حس ژئ دکهن کی بوون، و ل کیفه دژیان: ل پوژههلاتا کیشوهرا ئاسیایی دژیان، یان ژئ ل بهر کناری پوژههلاتا کیشوهرا ئه فریقیایی بوون، ههر چهوا بت وهسا یا دیاره کو ئه و ملله تهک بوون وهلاتئ وان ل بهر چاقئ پوژئ یی ئاشکهره بوو، ونه چو ئاڤاهی وان هه بوون سیبه ری ل وان بکهن نه چو داروبار، ودویر نینه جلکه کی وهسا ژئ د بهر وان نه بوویه وان ژ پوژئ ستاره بکهت، وپشتی وی حوکمی خو ل سهر وان ژئ ب جه ئینای، ئه وی بهرده وومی ب چوونا خو کر هتا گه هشتییه وی جهی یی ئه و ملله تی (هه مهج) لئ دژیا ئه وی قورئانی ب ناڤئ (یا جوج و ما جوج) دایه ناسینی..

ذو القرنین ویا جوج و ما جوج:

وسهرهاتییا (ذو القرنین) ی د گهل یا جوج و ما جوجی قورئان ب فی رهنگی بو مه شه دگیرت: ﴿ ثُمَّ اتَّبَعَ سَبَبًا ﴿۳۷﴾ حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ بَيْنَ السَّدَّيْنِ وَجَدَ مِنْ دُونِهِمَا قَوْمًا لَّا يَكَادُونَ يَفْقَهُونَ قَوْلًا ﴿۳۸﴾ قَالُوا يَنْذَا الْقَرْنَيْنِ إِنْ يَا جُوجَ وَمَأْجُوجَ مُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ فَهَلْ نَجْعَلُ لَكَ خَرْجًا عَلَىٰ أَنْ تَجْعَلَ بَيْنَنَا وَبَيْنَهُمْ سَدًّا ﴿۳۹﴾ قَالَ مَا مَكَّنِّي فِيهِ رَبِّي خَيْرٌ فَأَعِينُونِي بِقُوَّةٍ أَجْعَلْ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ رَدْمًا ﴿۴۰﴾ ءَاتُونِي زُبَرَ الْحَدِيدِ حَتَّىٰ إِذَا سَاوَىٰ بَيْنَ الصَّدَفَيْنِ قَالَ انْفُخُوا حَتَّىٰ إِذَا جَعَلَهُ نَارًا قَالَ ءَاتُونِي أُفْرِغْ عَلَيْهِ قِطْرًا ﴿۴۱﴾ فَمَا اسْطَعُوا أَنْ يَظْهَرُوهُ وَمَا اسْتَطَعُوا لَهُ نَقْبًا ﴿۴۲﴾ قَالَ هَذَا رَحْمَةٌ مِّنْ رَبِّي فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ رَبِّي جَعَلَهُ دَكَّاءَ وَكَانَ وَعْدُ رَبِّي حَقًّا ﴿۴۳﴾

(الكهف: ۹۲-۹۸) پاشی خودانی دو شاخان ئه و ری وئه گهر ب کار ئینان یین مه داینی ودا ری. هه تا ده می ئه و گه هشتییه ناقبهرا وان ههردو چیا یان دا یین تشتی ل پشت خو قه دشیرن، وی ل پشت وان ملله تهک دیت، نیزیک بوو ئه و ژبلی ئه زمانی خو د چو ئه زمانی دئ دی نه گهن. وان گوت: ئه ی خودانی دو شاخان هندی یا جوج و ما جوجن - کو دو ملله تین مه زنن ژ دو وندها ناده می- ب کوشتنا مرؤقان و پویچکرنا شینکاتی خرابکارییی د عهردی دا دکهن، ئه ری قیجا ئه م کرئ و خه راجه کن نه دهینه ته، و ماله کی بو ته کو م نه کهین، بهر انبه ر هندی کو تو په ر ژانه کی بیخییه د ناقبهرا مه و وان دا؟ خودانی دو شاخان گوت: تشتی خودایی من ژ ملکی وده سه لاتی دایه من بو من ژ مالی هه وه چیتره، قیجا هوین ب هیزا

خو هاریکارییا من بکهن نهز دئی ناقبرهکی ئیخمه ناقبهرا ههوه ووان دا. هوین پارچهییتن ناسنی بو من بینن، ودهمی وان نهو ئیناین و ل ناقبهرا ههردو چیاپان دانای ههتا راستکری، وی گۆته پالان: ناگری خووش کهن، ههتا ناسن ههمی بوویه ناگر، وی گۆت: هوین سفری بو من بینن دا نهز ب سهر دا بکهم. قیجا یاجووج وماجووج نهشیان ب سهر ناقبرئی بکهفن؛ هندی یا بلند وحلی بوو، ونهوه نهشیان وئی ژ بن ژئی فه کون بکهن ژ بهر فرههی وموکیبیا وئی. خودانی دو شاخان گۆت: نهف ناقبرهرا من دانای دا خرابییا یاجووج وماجووجان شهگرت دلوقانییهکه ژ خودایی من ب مرۆقان، قیجا نهگر ژقانی خودایی من هات ل رۆژا قیامهتی نهو دئی وئی ناقبرئی ب عهردی شه راست کهت وههرفینت، وژقانی خودایی من حهق بوویه. ومه یاجووج وماجووج هیلان -ههتا رۆژا ژقانی مه دئیته- دا هندهک ژ وان تیکهلی هندهکان بین ؛ ژ بهر هژمارا وان یا بۆش، وبۆ رابوونی د ((بۆرییی)) دا هاته پفکرن، قیجا مه ههمی چیکری بو حسیی وجزای کۆمکرن.

و ژ قئی سهرهاتییی بو مه دیار دبت کو مهخسهدا (ذو القرنین)ی ب شان شهر و شه کرنین خو دا بو وهلاتان نهو نهبوو مالهکی زیدهتر بو خو کۆم بکهت، یان دهرهجه ومه نصیبین خو بلندتر لی بکهت، بهلکی مهخسهدا وی نهو بوو دینی خودئی یی دورست وتهو حیدئی د ناخ خهلکی دا بهلاف بکهت و دادییی ب جه بینت، وقی مللهتی نهوئی د ناقبهرا دو چیاپان دا دژیا ونهخووشی ژ دهستی یاجووج وماجووجان ل سهری ددیت هزر کر (ذو القرنین) ژئی وهکی ههر مهلکهکی دی ژ مهلکین دنیایی حهز ژ مال ومه زنییی دکهت، لهو وان ژ وی خواست نهو بهلا یاجووج وماجووجان ژ وان شهکهت بهرانبهر هندی نهو مالهکی زیده بدهنه وی، بهلی وی بو وان ناشکهراکر کو نهو خودئی دایه وی ژ مالی دنیایی تیرا وی ههیه، ووی چو مال ژ وان نهقبت بهرانبهر قئی قهنجییی، ب تنی بلا نهو ب زهلام وشیاپان خو هاری وی بکهن.. ونهوه بوو وی سهدهکا مهزن د ناقبهرا وان دا ئاڅاکر ب وی پهنگی ئایهتان بو مه فهگپرای، وئایهت بو مه ناشکهرا دکهن کو نهگر دهمی رۆژا قیامهتی نیزیک بوو خودئی وئی سهدهئی دئی ل بهر یاجووج وماجووجان شهکهت ونهوه دئی ب سهر عهردی دا گرن و خرابییهکا مهزن دئی بهلاف کهن.

سهرهاتیا لوقمانی

سهرهاتیا لوقمانی وشیرهتین وی یین گرنگ بو کورپی وی جارکا ب تنی د قورئانی دا هاتییه د وی سوورتهتی دا یا کو نائی لوقمانی ب خول سهر، ومرؤف دهمی سوجهتا لوقمانی د قورئانی دا دخونت مرؤف تی دئینته دهر کو قورئانی ئەف سهرهاتیا بو هندی قهگیرایه دا بته دهرسهکا مهزن د بابهتی پهستنا خودی دا وپاشقهلیدانا ژ شرکی کو مهسهلا سهرهکییه د گازیین ههمی پیغهمبهران دا..

لوقمان کی بوو؟

وهکی ههر جار و د گهل ههمی سهرهاتییان پسپارهکی ل دور خودانی سهرهاتییی دی هلیخین وپیژین: نهری لوقمان کی بوو؟

د قورئانی دا چو ئیشارهت بوو دهه و جهی لوقمانی نههاتییهدان، ههر وهسا قورئانی ب ناشکراییی بوو مه گوئییه کانئ لوقمان چ کهس بوو، ب تنی قورئان دپیژت:

﴿ وَلَقَدْ آتَيْنَا لُقْمَانَ الْحِكْمَةَ أَنْ اشْكُرْ لِلَّهِ وَمَنْ يَشْكُرْ فَإِنَّمَا يَشْكُرُ لِنَفْسِهِ وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ حَمِيدٌ ﴾ (لقمان: ١٢) و ب راستی مه کاربنهجهی وتیگههشتن وعهقلداری دابوو لوقمانی، ومه گوئبووی: تو شوکرا قهنجییا خودی ل سهر خو بکه، وههچییی شوکرا خودایی خو بکهت ههما مفایی وی بو وی دزقیرت، وههچییی کوفری پی بکهت هندی خودییه ژ شوکرا وی بی بی منهته، چوههوجهیی ب وی نینه، همد - د ههر حالهکی دا- بو وییه.

مهعنا: خودی (حکمهت - کاربنهجهی وتیگههشتن) دابوو بهنییی خو یی چاک لوقمانی، وههچییی خودی (حکمهتی) بدهتی ئەو وی خیرهکا مهزن دایی، وهکی د نایهتهکی دا هاتی:

﴿ وَمَنْ يُؤْتَ الْحِكْمَةَ فَقَدْ أُوتِيَ خَيْرًا كَثِيرًا ﴾ (البقرة: ٢٩٦) خودی راستییا د گوتن وکریاران دا ددهته وی بی وی بقییت ژ بهنییین خو، وههچییی خودی ئەف قهنجییه د گهل کر ئەو وی خیرهکا گهلهک دایی.

وهه چهنده ژ هندهك زانايان دئيتته فهگوهاستن كو لوقمان پيغه مبههرك ژ پيغه مبهه رين خودي بوو بهلي چو ئيشارهت نه د قورئاني دا ونه د سونه تي دا بو في چهندي نه هاتينه دان، لهو پشكا مهزن ژ زانايان دييژن: لوقمان به نييه كي چاك بوو و پيغه مبهه نه بوو.

و د هه ديسه كي دا يا كو ژ (نه نه سي) دئيتته فهگوهاستن هاتيه لوقمان ل سهه ده مي داوود پيغه مبهه ري بوو - سلاف لي بن-^(۱)، نه نه س دييژت: ده مي داوودي كومزري چي دكر لوقمان ل نك بوو، گاڤا لوقماني نهو ديتي وي خه له كي ن كومزري دئيه ستنه ئيك لوقمان زي عه جيگرتي دبوو و دقيا پسيارا وي بكهت كاني نه فه چيه نهو چي دكهت، به لي شه رمي ري نه ددائي كو نهو خوداني حكمه تي بت وقي پسيارى بكهت، پشتي داوود ژ چيكرنا كومزري خلاس بووي، وي نهو كره بهر خو وگوت: چ خوش كومزري شه رانه! ئينا لوقماني گوتي: نه ناخفتن ژ حكمه تيه وكيه كهس دشين في چهندي بكهن، من دقيا پسيارا وي ژ ته بكهه به لي ته نهو خهه ژ من فه كر!

و د هه ديسه كا دي دا يا (وايله بن الاسقع) فه دگوهيژت، دييژت: پيغه مبهه ري - سلاف لي بن- گوت: ﴿خير السودان ثلاثة: لقمان، وبلال، ومهجع مولى رسول الله صلى الله عليه وسلم﴾ باشتريني مرؤقين رهش سيته: لوقمان، وبلال، ومهجه عي مه ولايي پيغه مبهه ري - سلاف لي بن-^(۲).

ژ قان ههردو هه ديسان ئاشكه را دبت كو لوقمان ل سهه ده مي داوود پيغه مبهه ري بوو، وكو نهو مرؤقه كي رهش بوو، ژ بهر في چهندي عه بدللاهي كوري عه عباسي دگوت: لوقمان عه بده كي حه به شي بوو ونه جار بوو^(۳).

د ناقهه را لوقماني و كورلي ولي دا:

تشتي ئيكانه يي قورئاني بو مه ژ زينا لوقماني فهگوهاستي نهو شيره تن يين وي ل كوري خو كرين، وده مي قورئان قان شيره تن لوقماني بو مه فه دگوهيژت دئيت مه ل گرنگيا قان بابه تان د مه سه لا پهروه رده كرنا زاروكان دا هشير بكهت، قورئان دييژت: ﴿وَإِذْ قَالَ لُقْمَانُ لِابْنِهِ وَهُوَ يَعِظُهُ يَا بُنَيَّ لَا تُشْرِكْ بِاللَّهِ إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ ﴿۱۳۱﴾ وَوَصَّيْنَا

(۱) في هه ديسه (حاكم) فه دگوهيژت.

(۲) في هه ديسه زي (حاكم) فه دگوهيژت.

(۳) ئبن كه شير دييژت: سوفيانى نهوري في گوتني ژ ئبن عه عباسي فه دگوهيژت.

إِلَّا نَسَنَ بِوَالِدَيْهِ حَمَلَتُهُ أُمُّهُ وَهَنًا عَلَى وَهْنٍ وَفِصْلُهُ فِي عَامَيْنِ أَنْ أَشْكُرَ لِي وَلَوْلَا لَدَيْكَ إِلَّيَّ
 الْمَصِيرُ ﴿١٧﴾ وَإِنْ جَهَدَاكَ عَلَى أَنْ تُشْرِكَ بِي مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمَا وَصَاحِبَهُمَا فِي
 الدُّنْيَا مَعْرُوفًا وَاتَّبِعْ سَبِيلَ مَنْ أَنَابَ إِلَيَّ ثُمَّ إِلَيَّ مَرْجِعُكُمْ فَأُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿١٨﴾
 يٰبُنَيَّ إِنَّهَا إِنْ تَكُ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ فَتَكُنْ فِي صَخْرَةٍ أَوْ فِي السَّمَوَاتِ أَوْ فِي الْأَرْضِ يَأْتِ بِهَا
 اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ لَطِيفٌ خَبِيرٌ ﴿١٩﴾ يٰبُنَيَّ أَقِمِ الصَّلَاةَ وَأْمُرْ بِالْمَعْرُوفِ وَانْهَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأَصْبِرْ عَلَى مَا
 أَصَابَكَ إِنَّ ذَلِكَ مِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ ﴿٢٠﴾ وَلَا تُصَعِّرْ خَدَّكَ لِلنَّاسِ وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا إِنَّ اللَّهَ لَا
 يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ ﴿٢١﴾ (لقمان: ١٣-١٨) وتو [نهی موحه ممهده] بهحسی شیرهتا
 لوقمانی بکه دهمی وی گوئییه کورپی خو: نهی کورکی من تو شرکی ب خودی نهکه نهگهر دی
 زوردارییی ل خو کهی ؛ چونکی هندی شرکه کریتترین ومهزنتترین گونههه. ومه فرمان
 ب قهنجییا د گهل دایابان ل مرؤقی کرییه، دایکا وی نهو ب زهحمهتهکا ل سهر زهحمهتی
 هلگرتییه، وهلگرتن وشیرقهکرنا وی د دو سالان دایه، ومه گوته وی: شوکرا خودی بکه،
 پاشی شوکرا دایابیتن خو بکه، زقرین بو نک منه، قیجا ههر یهکی نهز دی جزایی وی دهمی.
 ونهگهر دایابیتن ته -نهی کورپی خودان باوهر- خو ب تهقه وهستاند کو تو شریکهکی ته چو
 زانین پی نههی بو من د پهرستنن دا بدانی، یان ژی فرمانی ب بی نهمرییا خودی ل ته
 بکهت تو گوهدارییا وان نهکه؛ چونکی د بی نهمرییا خودی دا چی نابت گوهدارییا کهسی
 بیتهکرن، و د دنیاپی دا تو ب قهنجی ههفالینییا وان د وی تشتی دا بکه یی گونهه تیدا
 نهبت، وتو -نهی کورپی خودان باوهر- ریکا وی بگره یی ژ گونهها خو تو به کری، وزقرییه نک
 من وباوهری ب پیغهمبهری من موحه ممهدهی -سلافا لی بن- نینای، پاشی زقرینا ههوه بو
 نک منه، ونهز دی بهحسی وی کاری بو ههوه کهم یی ههوه د دنیاپی دا کری، وههر یهکی
 ل دویف کاری وی نهز دی جزایی وی دهمی. نهی کورکی من تو بزانه هندی باشی وخرابییه
 نهگهر نهو چهنده دندکهکا هویر ژی بت، و د نیفا چیا یهکی دا بت، یان ل چی جهی بت
 ژ عهرد وعهسمانان، خودی ل رؤزا قیامهتی دی وی نینت، وحسیتی سهر وی کهت. هندی
 خودی به هویرییی شارهزایه ب کاری بهنییی خو. نهی کورکی من تو نقیژی ب دورستی بکه،
 وفهرمانا ب باشییی بکه، وپاشقه لیدانا ژ خرابییی بکه، ب پهنهگهکی نهرم وتازه و ل دویف
 شیانا خو، وتو خو ل بهر وی نهخوشییی بگره یا سهر فی چهندی دنیته سهری ته، وتو بزانه

کو ئەف شیره ته ئەون یین خودی فهرمان پی کری ویین دقیت مرۆف یی لی مجد بت. ودهمی تو د گهل خه لکی ناخفتی یان ئەو د گهل ته ناخفتن تو رویی خۆ ژ وان وهرنه گپره وهک کیمکرن بۆ وان وخۆ مهزنکرن ل سهر سهری وان، وتو ب که یف وخۆمهزنکرن قه د ناڤ مرۆقان دا نه گه ری، هندی خودی یه هه ز ژ وی ناکهت یی د گۆتن وکریارین خۆ دا خۆ مهزن دکهت. وتو د ریشه چوونا خۆ دا خۆ مهزن نه که، ودهنگی خۆ نزم بکه، هندی دهنگی که ریبه کرتترین دهنگه.

مهسهلین سهرهکای د شیرهتا لوقمانی دا:

ئەف شیرهتا لوقمانی بوو وئه گهر مرۆف هزرین خۆ تیدا بکهت دئ بینت چهند مهسهله کین سهرهکی تیدا هه نه پیتھییه ل سهر دهیابان ووان سهیدایین ب کاری پهروهردییا زارۆکان رادبن، ل قیری ئەم دئ وان مهسهلان ب کورتی بهرچاڤ کهین:

۱- تهوچیدا خودی:

ئیکه مین تشتی لوقمانی حکیم فیای کورپی لی هشیار بکهت تهوچیدا خودی بوو وخۆ دویرکنا ژ هه می رهنگین شرکی؛ چونکی هندی شرکه زۆردارییه کا مهزنه، وما چ زۆرداری ژ وی مهزنتره تو ژ رزقی خودی بخوی و ل سهر عهردی وی بژی وپهرستنا ئیکدی بکهی؟! ب تهوچیدی وخۆ دویرکنا ژ شرکی ب تنی مرۆف دشیت نازادییا خۆ بپاریزت وخۆ ژ ره شه داڤین کۆلاتییی بده ته پاش.. یا فه ره زارۆک هیشتا زوی ل سهر قی راستییی بیته پهروهرده کرنی.

ودقیت ئەم ژ بیر نه کهین کو پیغه مبهری ئیسلامی-سلاف لی بن- ل سیزده سالیین بهری مشه ختیبوونی ل مه که هی صهحابییین خۆ ل سهر قی راستییی پهروهرده دکرن، لهو ئەو شیان پشتی هنگی د ده مه کت کیم دا ئالایی تهوچیدی ل هنداقی دنیا یی بلند کهن.

۲- گوهدارییا دهیابان:

وکانی چاوا خودی ئەوی مرۆف دای هقی په رستن ل سهر مرۆقی هه یه، وهسا دایابان ژی ئەوین بووینه ئە گه را هه بوونا مرۆقی مافی گوهدارییی ل سهر مرۆقی هه یه، وئهوئ گوهدارییا دهیابین خۆ نه کهن، وشوکرا قهنجییا وان نه کهت، پتر یا بهر هزره کو ئەو شوکرا قهنجییا خودی ژی نه کهت ومافی وی ژی ژ سهر خۆ رانه کهت، لوقمان ب قی چهندی یین زانا بوو لهو وی بهری کورپی خۆ دا قی مهسهلی ژی، ودهمی قورئان ل قی جهی دهوری دهیکتی

پتر بهرچاډ دکهت بو هندى يه دا مافى وى پتر ل بهرچاډ بيته وهرگرتن؛ چونكى زحمه تا نهو ب بچوبكى شه دبهت سى جاران ژ يا بابى مهزنتره، نهگهر دهورى بابى خودانكرن بت، دهورى دهيكى راکرن ودانان وشيردانا وييه، لهو د حهديسهكى پيغه مبهري -سلاډ لى بن- سى جاران دهيك ب پيش بابى نيخست دهى مرؤقهكى پسيار ژى كرى: كيژ مرؤڤ ب ههڤالينبيا من ههڤتره؟^(۱)

وتشتى دى يى لوقمانى ل قيرى نيشارهت داىى نهڤهيه: نهگهر ههڤى خودى و ههڤى دهيبان كهفتنه بهرانبهري نيك دڤيت ههڤى خودى بيته پيشخستن، و ل سهر حسيبا بى نه مرييا خودى چى نابت گوهداريا كهسى بيته كرن نهگهر خو نهو نيك دهيك مرؤڤى ژى بت يان بابى مرؤڤى.

۳- باوهرييا ب رؤژا دويماهيى:

نهو رؤژا خودى ژڤان پى دايه مرؤڤان كو نهو وان تيدا راکهتهڤه، وحسببا كريبارين وان د گهل بكهت؛ دا نيك ژ دووان بو بيته دهسنيشانكرن: خوشييا بى دويماهى د بهحهشتى دا، يان نه خوشييا بهردهوام د جههنه مى دا..

ژ تشتين گرنه باوهرييا ب قى رؤژى د دلئى زارؤكان دا بيته چاندن؛ دا نهو بزاندن كو ژينا وان د قى دنياىى دا تشتهكى بى نارمانج نينه، ومهسهله دنيا ب تنى نينه، وههر وهسا دڤيت د دلئى زارؤكى دا بيته چاندن كو چو تشت د قى دنياىى دا -بلا چهند يى بچوبك وبى بها ژى بت- ل بهر خودى بهرزه نابت، ورؤژهك دى نيت حسيبا وى دى د گهل نيته كرن.. وئاشكهرايه كو چاندنا قى باوهريياى د دلئى زارؤكى دا كارهكى بهرچاډ د شهخصيه تا وى دا ل پاشه رؤژى دى ههبت، ودى نيك هاند ژ وى چى كهت كو نهو خو ژ كرنا جهريمى دهته پاش.

۴- كريبان چاك:

پشتى باوهرييا ب خودى ورؤژا قيامهتى كرنا چاكيى دڤيت، نهو چاكييا دبه نيشانا راستگوييا باوهرييا خودانى، ودبته نهو چهك يى وى ژ تنهنگاڤييا ئاخرهتى يا مهزن دپاريزت، وچاكييا ژ هه ميبان مهزنتري يا كو لوقمانى شيرت پى ل كورئى خو كرى نڤيژه، نهو نڤيژا مرؤڤى ب خوداى وى شه گرى ددهت.. وئهو ب خوداى خو شه يى گرتداىى بت

(۱) وهكى بوخارى وموسلم ژ نهبوو هورهيرهى شه دگوهينن.

دئ مرۆقه‌کی خیرخواز بت بۆ مرۆفان ژێ، لهو پشستی کرنا نقیژان لوقمانی به‌ری کورێ خۆ دا (فه‌رمانا ب باشیی و پاشقه‌لیدانا ژ خرابیی) هیتینێ مانا خیرێ د ناڤ خه‌لکی دا.

۵- سه‌برال سه‌ر نه‌خوشیی:

وچونکی فه‌رمانا ب باشیی و پاشقه‌لیدانا ژ خرابیی ل هه‌می جه وه‌می ده‌مان دوژمنان بۆ خودانی په‌یدا دکه‌ت، لوقمانی کورێ خۆ ل سه‌برال سه‌ر نه‌خوشییان هشیارکر، وگوتی: هندی سه‌بره ئیک ژ وان کارانه یین (عه‌زم) تیدا هه‌ی، وئیرادا مرۆقی پی ب هیز دکه‌فت، و مرۆقی خودان گازی وده‌عهه ئه‌گه‌ر نه‌ ئه‌و بت یی سه‌بری ل سه‌ر خۆشی وئاسته‌نگین ریکتی بکیشت، نه‌شیت چو به‌ره‌مه‌ین ژ هه‌ژی ب ده‌ست خۆ قه‌ بینت.

۶- سالۆخه‌تین خودان باوه‌ری:

ولوقمان پیندا دچت ووان سالۆخه‌تان بۆ کورێ خۆ ئاشکه‌را دکه‌ت یین کو دقیت ل نک خودان باوه‌ری هه‌بت، بۆ هندی دا کورێ وی ئان سالۆخه‌تان ل نک خۆ په‌یدا بکه‌ت، و ژ وان سالۆخه‌تان: (ته‌واضع) و خۆ دویرکرنا ژ دفن بلندی و خۆ مه‌زنکرنا، و (ئابوری) یا د ریشه‌چوون وئاخفتنی دا، لوقمانی گوته‌ کورێ خۆ: ده‌می تو د گه‌ل خه‌لکی دئاخقی یان ئه‌و د گه‌ل ته‌ دئاخفن تو روویی خۆ ژ وان وه‌رنه‌گپه‌ وه‌ک کیمکرنا بۆ وان و خۆ مه‌زنکرنا ل سه‌ر سه‌ری وان، و تو ب که‌یف و خۆ مه‌زنکرنا قه‌ د ناڤ مرۆفان دا نه‌گه‌ری، هندی خودییه‌ هه‌ز ژ وی ناکه‌ت یی د گوتن وکریارین خۆ دا خۆ مه‌زن دکه‌ت. و تو د ریشه‌چوونا خۆ دا خۆ مه‌زن نه‌که‌، وده‌نگی خۆ نزم بکه‌، هندی ده‌نگی که‌ریبه‌ کریتترین ده‌نگه‌، ئیجا ئیکا هند نه‌که‌ ده‌نگی ته‌ وه‌کی یی وی لی بیته‌!

خودان باوه‌ر نه‌ ب ئه‌زمانی خۆ ونه‌ ب لقیین و ریشه‌چوونا خۆ چی نابت خۆ ژ خه‌لکی مه‌زتر و بلندتر ببینت، وده‌می ئه‌و ب ریشه‌ دچت یان دان وستاندنێ د گه‌ل خه‌لکی دکه‌ت دقیت هنده‌ک هه‌ره‌کین وه‌سا نه‌که‌ت بینا خۆ مه‌زنکرنا یان کیمکرنا که‌سی به‌رانه‌ر ژێ بچت، وده‌می ئه‌و دئاخفت ژێ چی نابت مرۆقه‌کی حه‌ری بت وده‌نگی خۆ زیده‌ی هه‌وجه‌یی که‌سی به‌رانه‌ر بلند بکه‌ت؛ دا ده‌نگی وی وه‌کی ده‌نگی وی حه‌یوانی لی نه‌ئیت یی کو ده‌نگی وی کریتترین ده‌نگانه‌.

ئه‌فه ئه‌و شیره‌ت بووین یین لوقمانی ل کورێ خۆ کرین وه‌کی قورئانی بۆ مه‌ قه‌گه‌ه‌ستی.

وشیرهتهکا دئ:

د ریوایهتهکی دا یا (داره می) ژ (شهر بن حوشب) ی قه گوهاسستی هاتییه: کو لوقمانی دگۆته کورئ خو:

((ئهی کورئ من! خو فیری زانینی نه که بۆ هندی دا خو پی ل نک زانایان مهزن بکهی یان ههفرکیبی د گهل نه زانان بکهی یان ل دیوانخانه یان ریمه تییبی پی بکهی، وتو پشت نه ده زانینی ژ بهر ههژیکرنا ته بۆ نه زانینی.. ئهی کورئ من! تو چاچی خو ل دیوانان بگیره وئه گهر ته دیت هندهک مرۆژ ل جهه کی ییتن روینشتین و زکرئ خودئ یی دکهن، تول نک وان روینه ئه گهر تو یی زانابی زانینا ته دئ مفای گه هینته ته، وئه گهر تو یی نه زان بی ئهو دئ مفای گه هیننه ته، وتو چ دزانی بهلکی خودئ رهحما خو دارپژته سهر وان وتو د ناڤ دا، وئه گهر ته دیت هندهک مرۆژ ل جهه کی ییتن روینشتین و زکرئ خودئ ناکهن، تول نک وان نه روینه؛ چونکی ئه گهر تو یی زانابی زانینا ته چو مفای ناگه هینته ته، وئه گهر تو یی نه زان بی ئهو دئ نه زانینی ل ته زیده کهن، وبه لکی خودئ عه زابا خو ب سهر وان دا بینت وتو د ناڤ دا)).

نه و زانايي بهر ب عهردی شه نرمبووی

بهرای سهرهاتاي:

بهری سووره تا (الأعراف) سهرهاتيا فی زانايی بو مه شه گيرت، د چند نايه ته کان به حسنی چاکين ملله تی مووسای دکهت، ودیثت: پشتی شان مرؤقان هندک که سین دی یین خراب هاتن و ل شوينا وان بوونه میراتگرتین کيتايی.. وان کيتاب خواند وتی گه هشتن، بهلی کار پی نه کر، هر تشته کی ژ دنيايي که فتبا بهر سنگی وان نهو تی نه دبورين، وه هر چه نده وان دزانی کو نهف کاره یی دورست نينه ژی، بهلی وان نهو دکر ودگوت: چو نينه! خودی گونه هین مه دی بو مه ژی بهت! ونه گهر تشته کی دی یی بی خیر ژ دنيايي جاره کا دی که فتبا بهرا وان، دیسا نهو ژی دهرباس نه دبورن، ودا ب ناف دا چن، وی بو خو حلال کن..

نه شه دهسته که کا مرؤقان بوو ژ سرائیلیان پشتی مووسای ودویکه فتیپین وی هاتبون، نهو دنه زان نه بوون، وان نهو کيتاب دخواند یا خودی بو پیغه مبه ری وان هنارتی، وتی دگه هشتن، بهلی ژ بهر حه ژیکرنا وان بو دنيايي وخوشیپین وی، وان کار ب نه حکامین کيتايی نه کر؛ چونکی نهو گلهک جارن نه ل دویف شهوهت ودلچوونین وان بوو..

مه عنا: نیک ژ مه زنتین نه گهرین سهردابرن مرؤقی حه ژیکرنا دنيايي ودویکه فتنا شهوه تانه، ب تايبه تی نه گهر د سهر (شهوه تی) را (شوبهت) ژی ل نک وی هه بن، وه کی شان نهوین دویکه فتنا دنيايي دکر ودگوت: خودی یی ب ره حمه، نهو دی تویه که بین ونهو دی تویا مه قه بویل کهت.

ونهو که سین ب فی رهنگی بن، (شهوهت) بهری وان دی دته زیده گاقی وسهرداچوونی، و(شوبهت) دی بهری وان دته گوهورینا د دینی دا، وپهیدا کرنا بیدعه وکارتین نه دورست.. ونه شه نهو ناتافه یا ژ هه می که سان پتر دگه هته دو رهنگین مرؤقان: زانايین دینی، وعیباده تکه رین نه زان!

و پشتی سووره تی نیشارهت دایه فی دهسته کی ژ سرائیلیان، نمونه یه کا ده سنیشان کری، کو د واقعی دا ل بهرچاٹ چیبووی، بو مه شه گیرا، دا بو مه ناشکرا بکهت کانن چاوايه

دهمی مرۆقه کئ زانا کاری ب زانینا خو نه کهت، وخو بهر ب دنیا بی وشه ههواتین وی شه نزم دکهت، قیجا د نه حکام و فه توایین خو دا ژ حه قی بی دویر دکه فت، نهو نمونه چ بوو؟ و چ دهرس و عبیرهت ژئ دئینه وهرگرتن؟

دا بهرئ خو بدهینی..

سهرهاتئ وهکئ د قورئانئ دا هاتئ:

د سووره تا (الأعراف) دا، نایه تین (۱۷۵-۱۷۶) یدئا، قورئان سهرهاتیا فی زانای بی ب فی رهنگی شه دکیرت: ﴿وَأْتَلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ الَّذِي ءَاتَيْنَاهُ ءَايَاتِنَا فَٱنْسَلَخَ مِنْهَا فَٱتَّبَعَهُ ٱلشَّيْطٰنُ فَكَانَ مِنَ ٱلْعٰوِيْنَ ﴿١٧٥﴾ وَلَوْ شِئْنَا لَرَفَعْنَاهُ بِهَا وَلٰكِنَّهُ ءَٰخَذَ ۤاِلَى ٱلْاَرْضِ وَٱتَّبَعَ هُوَ نَهٗ فَمَثَلُهُ كَمَثَلِ ٱلْكَلْبِ ۙ اِنْ تَحَمَلَ عَلَيْهِ يَلْهَثْ اَوْ تَتْرٰكُهُ يَلْهَثْ ذٰلِكَ مَثَلُ ٱلْقَوْمِ ٱلَّذِيْنَ كَذَّبُوْا بِءَايٰتِنَا فَٱقْصِصْ ٱلْقِصْصَ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُوْنَ ﴿١٧٦﴾﴾.

ومهنا فان نایه تان ب کورتی نه فه به، خودئ دبیژته پیغه مبهرئ خو -سلاف لی بن-: تو نهی موحه ممه د، بو ئومه تا خو به حسئ وی مرۆقی بکه بی مه نایهت وده لیلین خو داینئ، قیجا وی خو فیری وان کر، پاشی کوفر پی کر، نهو ها قیتنه پشت خو، ئینا شهیتانی نهو ژیردهستی خو کر، قیجا نهو بوو ژ وان بهرزه بووین تیچوو. نهگه مه قیابا کو بهایی وی بلند کهین ژ بهر وان نایه تین مه داینئ، نهم دا وه کهین، بهلی وی دهست دا دنیا بی و دویکه فتنا دلچوونین خو کر. قیجا مه ته لا فی زهلامی وهکی مه ته لا صهیه، نهگه تو راهیلی بی یان بهیلی هه ر دئ حلکه حلکی کهت، نه فه سالوخت و مه ته لا وی ملله تیبه بی دره و ب نایه تینمه کری، قیجا تو -نهی موحه ممه د- سهرهاتی وچیرۆکین ملله تین بهرئ شه گی ره، چونکی د شه گیرانا وان دا موعجزه به کا مه زن ههیه؛ دا بهلکی ملله تی ته ههرا خو د وی چهن دئ دا بکه ن.

نهو زانایئ هه کئ بوو؟

وهکی ل دهسپیکئ ژئ مه گوتئ قورئانئ گه لهک سهرهاتی بو مه شه گیراینه بی نا قین وان کهسان بو مه ده سنیشان بکهت یین رویدانین سهرهاتی بی ل سه ر ملی راده وستن؛ چونکی عبیرهت د سهرهاتی بی ب خو دا ههیه، وزانینا نا فان چو بی ل مه سه لی زیده ناکهت.. بهلی مرۆف ب تبیعه تی خو بی (فضولیه) ودهمی گو ه ل سهرهاتی به کی دبت حه ز دکهت بزانت کانئ نهو سهرهاتی کهنگی و ل کیفه چیبویه، و ب سهرئ کئ هاتی به؟

وزانایین تهفسیری ژی، پیخه مهت ناشکه راکرنا مه عنایا نایه تین قورئانی ب رهنه گه کی تمامتر، دویچوونا (ئه خبار) و (ریوایه تین) جودا جودا کرییه؛ دا ئه صلی هه سهرهاتییه کی ب به رفه هی بۆ مه ناشکه را بکه ن، وهنده ک جارن پتر ژ ریوایه ته کی ب دهست وان که فتییه، ووان ئه وه می بۆ مه تۆمار کرینه، بی (جهزم) بکه ن کانی کیژ ریوایه ت ژ کیژکی دورستره ئه گهر چو ده لیلیین ب هیز د دهست وان دا نه بن.

و د ده ره حه قا ده سنیشانکرنا که سینیا فی زانایی دا، وکانی ئه و یی ژ کی بوو، وکه نگی ژبایه؟ تهفسیر زانان پتر ژ گوته نه کی هه نه، ژ وان گوته نان:

۱- ژ عه بدلاهی کورپی مه سعودی دئیته فه گوهاستن، دبیرت: ل سهر ده می موسا پیغه مبه ری -سلاف لی بن-، و د ناف هه قالین وی دا زانایه کی زیره ک وتیگه هشتی هه بوو، ناشی وی (به لعام) بوو، و ژ خه لکی مه دین بوو، موسای ئه وهنارته نک مه لکی مه دیه نی؛ دا به ری وی بده ته دینی دورست، ئینا وی مه لکی ئه و زانا به رتیل کر، وقانع کر کو دینی خو به پیلت، و بچته سهر دینی مه لکی، و ب فی چهندی ئه و د سهر دا چوو وخه لک ژی د گه ل خو د سهر دا برن.

۲- و ژ عه بدلاهی کورپی عه بیاسی دئیته فه گوهاستن کو ئه ف زه لامه ل سهر ده می موسای بوو، به لی ئه و ژ ملله تی موسای نه بوو، به لکی ژ وان بوو یین ل باژیری (به یئولمه قدسی) دژیان، گاڤا موسای سه رکیشیا ملله تی خو کری وهه ب باژیری پیروز فه چووی دا وی ژ دهستی (جه ببارینان) بینته دهه، خه لکی باژیری هاتنه نک فی زانایی، و دبیرت: هه ره دو عایه کا وی کربا قه بویل دبوو، و گوته نی: دو عایه کی بۆ مه بکه کو به لایا موسای و ملله تی وی ژ مه فه بیت، وی گوته: ئه گهر ئه ز دو عایه کا ب فی رهنگی بکه م، دین و دنیا یا من دی چت.. به لی ئه و مانه پیغه وه رتیل کر هه تا وی دو عا کری، و ئه و ب سهری موسای و ملله تی وی هاتی یا ب سهری هاتی، کو چل سالان ژ باژیری پیروز هاتینه دویرکرن.

۳- وهنده ک زانایین دی دبیرت: ئه و زانایه کی ئسرائیلی بوو، ل سهر ده می یوشه ع پیغه مبه ری هاتبوو ئه وئ پشته موسای -سلاف لی بن- سه رکیشیا ئسرائیلیان کری، و (بیه تولمه قدس) ل سهر دهستی وی هاتییه فه کرن، ده می یوشه عی وهه قالین خو فیای جیهادی بکه ن، وقه ستا باژیری پیروز بکه ن؛ دا کافران ژئ دهریخن، فی زانایی خو

ژ پیغهمبهر و خودان باوهران قهدهر کر، وقهستا چهپهری کوفری کر، وخو دا دگهل وان، وتهشجیعا وان کر دا نهو شهری خودان باوهران بکهن.

۴- و ژ سهعیدی کوری موسهییبهی دئینه قهگهاستن دبیرت: د جاهلیهتی دا ل مهدینی زهلامهکی زانا ههبوو دگوتنی: بابی عامری راهب، تهورات وئنجیل خواندبوو ودگوت: نهزی ل سهر دینی ئیبراهیمی، گاڤا پیغهمبهر -سلاڤ لی بن- هاتی، وی باوهری پی نهئینا، و ژ مهدینی دهرکهفت وقهستا مهکههی کر، وقورهیشی پالدان دا شهری خودان باوهران بکهن، ودهمی موسلمان ب سهرکهفتین نهو ژ حیجازی رهقی وقهستا شامی کر وما ل ویری هتا ل سهر کوفری مری.

۵- و ژ عهبدللاهی کوری عهمری دئینه قهگهاستن کو نهف زهلامه (أمیة بن ابي الصلت) ئهقهفی پی شاعر بوو، د جاهلیهتی دا نهو چووبوو سهر دینی عیسی، وئنجیل وتهورات خواندبوون، ودگوت: نهوی ل سهر دینی ئیبراهیمی، عیبادهتی صنهمان قهوبیل نهدر، وقهخوارن حرام دکر، وگلهک شعر ب قی چهندی قههاندبوون. گاڤا پیغهمبهر -سلاڤ لی بن- ب ئیسلامی هاتییه هنارتن، وی حهسویدی ب پیغهمبهری بر ویاوهری پی نهئینا، وخو دا د گهل چهپهری کوفری، ههر چهنده وی دزانی کو نهو د نهحفن زی.

ودل پتر ب هندی رحهت دبت کو نهو زهلامی زانا ئیک ژ زانایین ئسرائیلیان بت یین پشتی موسا پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- هاتین؛ چونکی سیاقی نایهتان بهحسی ئسرائیلیان ل سهر دهمی موسای دکهت، ودبیرت: پشتی وان هندهک هاتن رتیا خو گوهارت ودوبکهفتنا پیغهمبهری خو نهکر، لهو نهو بوجونا سیی دورستتر دزانی، وخودی چیر دزانت.

قُلْ زَانَايُ چ کربوو؟

قورئان بو مه ئاشکهرا دکهت کو نهف زهلامی بهخترهش پی ژ بهر کاری خو پی خراب خو هیژای هندی کری خودی وی د کیتابا خو دا بکهته نمونه پی خرابی، مرؤقهکی نهزان نهبوو: ﴿وَأْتَلُّ عَلَيْهِمْ نَبَأَ الَّذِي ءَاتَيْنَاهُ ءَايَاتِنَا﴾ نهف مرؤقه پی فرمان ل پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- دئینه کرن کو سهرهاتییا وی قهگیرت، پی چاوا بوو؟ خودی دبیرت: مه نایهتین خو دابوونی. یهعی: نهو مرؤقهکی زانابوو ب وان نایهتان یین خودی بو پیغهمبهری خو هنارتین، وحهتا نه بزانین کانئ مستهواپی زانین وگرتدانا وی ب نایهتین خودی قه چهنده بوو، بهری خو بدهنه تهعبیرا قورئانی چ گوت: ﴿فَأَنسَلَخْ مَهَا﴾ وسهلخاندن (یان: گوراندن) نهوه چهرم

ژ گوشتی بیتنه فهکرن، یه‌عنی: دین وئایه‌تین خودی هند ب وی فه دنویسای بوون وه‌کی پیته نویسیانا چه‌رمی ب گوشتی فه، به‌لی وی چ کر؟ وی ئەو ژ خو فه‌کر، ژیفه‌کره‌کا وه‌سا یا زفرین د دویف دا نه‌بت.

ئەو مرۆقه‌کی زانا بوو، به‌لی وی خو ژ ئیمان و باوه‌ریی فه‌کر، ئایه‌تین خودی هافیتن، ﴿فَاتَّبِعْهُ الشَّيْطَانُ﴾ (اتبه) یه‌عنی: خو قی‌را گه‌هاند، ونه‌گوت: (اتبه) یه‌عنی: ب دویف که‌ت؛ دا باش بیتنه زانین کو ده‌می وی خو ژ ئایه‌تین خودی فه‌کری، وپشت دایه‌ ریکا وی، شه‌یطان قی‌را گه‌هشت وه‌کی چه‌یوانه‌کی دورنده ده‌می خو ب (فه‌ریسه‌یا) خو‌را دگه‌هینت، وده‌ته به‌ر په‌نج وکتیلان!

وئهنجام چ بوو؟

- ﴿فَكَانَ مِنَ الْغَاوِينَ﴾ و (غیوایه‌ت) ئەوه مرۆف د ئیه‌ت وکاری خو هه‌ر دووان دا یی به‌رزه بت، مه‌عنا: ده‌می شه‌یطان قی‌را گه‌هشتی ئیکا هند ژ وی چیکر ئیه‌تا وی ژی خراب بیت، وکاری ئەو دکه‌ت ژ یی دورست نه‌بت.. به‌لکی مرۆقه‌ک هبت کاری وی یی خراب بت به‌لی ئیه‌تا وی یا باش بت، یان ئیه‌تا وی یا خراب بت به‌لی کاری وی یی باش بت، وه‌نگی به‌لکی خیره‌ک د وی هه‌بت بو وی یان بو خه‌لکی، به‌لی ئەقی نه‌ چو خیره‌ بو وی نه‌ بو خه‌لکی تی هه‌یه؛ چونکی نه‌ ئیه‌ت نه‌ کاری وی یی دورست نینه.

وعلم خودانی خو بلند دکه‌ت وقه‌در وقیمه‌تی وی د ناخ خه‌لکی دا مه‌زن دکه‌ت، به‌لی علمتی فی که‌سی ئەف فایده ل وی نه‌کر، به‌لکی بوو به‌لا سه‌ری وی وئەو ل نک خودی و ل نک به‌نییان ژ پتر روی ره‌ش وشه‌رمزار کر، وئه‌گه‌ر ئەو یی زانا نه‌با وجاهله‌ک با بو وی باشتر بوو؛ چونکی باری وی دا یی سفکتر بت، ﴿وَلَوْ شِئْنَا لَرَفَعْنَاهُ بِهَا﴾ خودی هه‌ز نه‌کر وی ب علمتی وی بلند بکه‌ت، به‌لکی ئەو نزم کر، بوچی؟ چونکی هممه‌ته‌کا بی خیره وی هه‌بوو، ل شوینا کو ئەو علمتی خو بکه‌ت ریک بو چوننا به‌ر ب سه‌رئه‌قرازیی فه، وی نزمی پی خواست، پشتی وی ب هه‌می فه مه‌یل بو دنیا یی کری، ودا ئایه‌ت نزمیا وی پتر بو مه به‌رچا‌ف بکه‌ت، ل شوینا بیژت: مه‌یلا وی بو دنیا یی بوو، گوت: ﴿وَلَكِنَّهُ أَخْلَدَ إِلَى الْأَرْضِ﴾ پدیقا (عه‌رد) بو دنیا یی ب کارئینا.. عه‌رد ئەوی نزم، یی مرۆف یی لی ددانت!

و ژ بلی هیممه‌تا وی یا نزم ومه‌یلا وی به‌ر ب ناخ فه، ئەگه‌را سه‌ره‌کی یا دی یا ئەو بریه هیلاکی ئەو بوو: ﴿وَاتَّبَعَ هَوَاهُ﴾ یه‌عنی: وی ئەو هیدایه‌ت هیتلا یا پیغه‌مبه‌ر پی هاتی،

ودویکهفتنا ههوايی نهفسا خو کر، دلچونین خو بو خو کر نه ئیمام وپیشهوا، وئهقه دو ژ مهزترین وان ئهگهرانه بین زانا پی د سهر دا دچن: هلپژارتنا دنیایی، ودویکهفتنا ههوايی نهفسی..

وحتا ئایهت دیمهنی کریتی فی زانایی پتر بو مه بهرچاڤ بکهت، تهشیپها حالهتی وی دهمی ئهو ب دویف دنیایی دا دکهته غار، وپی ل حهقیبی ددانت دا مهزنین دنیایی وخهلکی عامی ژنی رازی بین، ب حهوانهکی بی هممهت فه دکهت، کو صهیه، ئهگهر تو راهییلی دئی بته حلکهحلکا وی هتا ئهزمان د دهفی دا دئیت، وئهگهر تو وی بهییلی ژی ههر حلکهحلکا وییه، حالی فی زانایی خراب ژی ئهوه، ئهگهر تو وی ل خهلهتییا وی هشیار بکهی، و ژ خرابیی بدهیه پاش، وی ئاگهه ژ وهعظ ونصیحهتین ته نابت، چونکی حلکهحلکا وییه ب دویف دنیایی فه، وئهگهر تو وی بهییلی ژی حالی وی ب دویف دنیایی فه ههر ئهوه.

ههر حهوانهکی ئهزمان د دهفی دا دئیت بهری خو بدی یان ئهوی وهستیایه یان ژی بی تینییه، سه تی نهبت، وههر زانایهکی خراب بی تو بیینی گاڤا ژ پکا خودی دهرکفت ودینی خو دا ب دنیایی دئی بیینی ب دویف مهزنین دنیایی فه ئهزمان د دهفی دا دئیت، ئهو دویقهلانکیی ژی بخوازن یان نه!!

﴿ ذٰلِكَ مَثَلُ الْقَوْمِ الَّذِيْنَ كَذَّبُوْا بِآيٰتِنَا فَاقْصُصِ الْقَصَصَ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُوْنَ ﴾ ئهقه مهتهلا وانه

یئین دره ب ئایهتین خودی کری، پشتی وان ئهو ئایهت زانین وتی گههشتین، وداینه ب بهایهکی کیم ژ دنیایی.. ئهی موحهمهده، فی سهرهاتییی تو بو وان فهگپره؛ دا بهلکی ئهو هزرین خو تیدا بکهن، ومفایی بو خو ژی وهرگرن، ئهگهر ئهو ئهو بن یئین هزرهک د سهری دا ههبت.

عابدی نهزان

ژ سوفیانې کورې عوبه‌ینه‌ی دئیتنه شه‌گواستن، دبیت: ((هشیاری فتننا زانایې خراب وعابدی نهزان بن، چونکی فتننا وان فتنه‌یه بو ههر ئیکې سهرداچووی، ئه‌فه ب نه‌زانینا خو به‌رې خه‌لکی ژ زانینې وکارپیکرنې دده‌ته پاش، وئهوئ هه ب خرابییا خو به‌رې خه‌لکی دده‌ته سهرداچوونې)).

ژ فی گوتنی دئیتنه زانین کو دو په‌نگین مرؤقان هه‌نه خه‌لک پتر پی د سهردا دچن؛ چونکی فتننا وان ژ یا ههر ئیکې دی مه‌زنتره، په‌نگی ئیکې: ئه‌و زانایه پی زانینا وی به‌رې وی نه‌دابه‌ته ته‌قوایی، وترسا وی ژ خودی هند لی نه‌هاتبت به‌رې وی ژ هه‌رامیې وه‌رگپرت، قیجا ئه‌و زانینا خو بکه‌ته ریک بو خومه‌زنکرنا ل سهر سهرې خه‌لکی، وه‌توایین خو بیخته د خزمه‌تا زالم وزورداران دا، بو هندې دا به‌ایه‌کی نه‌رزان پی وه‌رگرت.. وپه‌نگی دووی: ئه‌و عیباده‌تکهرې جاهل ونه‌زانه پی چو علم ب ئه‌حکامین شریعه‌تی نه‌هه‌ی، له‌و دی بینې ههر مه‌سه‌له‌کا هه‌بت ئه‌و ب زه‌وقی وه‌زر وته‌خمینین خو شروقه‌ دکه‌ت، وپی زانینه‌کا دورست حوکمی ل سهر دده‌ت، و د ئه‌نجام دا ئه‌حکامین وی ژی خه‌له‌ت ده‌ردکه‌شن؛ چونکی ل سهر (هه‌وایی نه‌فسی) دئا‌فکرینه، وئه‌گه‌ر زانایې (مون‌ه‌رف) گه‌له‌ک جاران دینی ل دویف دلې ده‌سه‌لاتی ببه‌ت دا دنیا‌یی ب ده‌ست خو بیخت، عابدی نه‌زان گه‌له‌ک جاران دینی ل دویف دلې عامیان دبه‌ت دا (شه‌عبیه‌تی) بو خو ل نک وان په‌یدا بکه‌ت، وئه‌گه‌ر گرفتاریا زانایې (مون‌ه‌رف) ئه‌و بت شه‌یتان د ده‌رگه‌هی دنیا‌یی را دئیتنی دا وی پی د سهر دا ببه‌ت، گرفتاریا عابدی نه‌زان ئه‌وه شه‌یتان نه‌زانینا وی بو خو ئستغلال دکه‌ت ووی پی د سهر دا دبه‌ت.

به‌رې سهرهاتیی:

د سهرهاتیی بوری دا وه‌کی مه‌دیتی خودایی مه‌ته‌ل بو مه ب زانایه‌کی مون‌ه‌رف ئینا، پی زانینا وی ئه‌و بلند نه‌کری، به‌لکی ئه‌و پتر ب نک عه‌ردی شه‌نزمکری، و دقئ سهرهاتیی دا ئه‌و مه‌ته‌له‌کا دی بو مه ب عابده‌کی نه‌زان دئینت، ئه‌هوئ عیباده‌تکرنا وی بو

خودئ ل سهر بناخهیهکی دورست نههاتییه ئافاکرن، کو بناخهیی علم وزانینا شهرعی یا دورسته، لهو د سهردابرنای وی یا ب سناهی بوو. ئەف سهرهاتییه د سوورهتا (الحشر) دا ژ قورئانئ هاتییه، وبابهتی سهرهکی یئ سوورهتا (الحشر) وهکی ئەم دزانین ل دۆر ده‌ریخستنا جوھیین (بنو النضیر) ه ژ باژپری مه‌دینئ ب دهستی موسلمانان، وسهرهاتییین دیرۆکی ههر وهسا ئایه‌تین ئئ سوورهتی ب خوژی ئاشکه‌را دکهن کو به‌ری موسلمان ب کاری ده‌ریخستنا ئان جوھیان رابین، ده‌سته‌برایین جوھیان ژ منافقین مه‌دینئ ئەو بو دۆرئمناتییا موسلمانان پالدان، وگوتئ: ئەگەر هوبن نه‌یاره‌تییا موسلمانان بکه‌ن ئەم دئ پشته‌قانییا هه‌وه که‌ین، وههر جارها‌کا وان شه‌ری هه‌وه کر ئەم دئ د گهل هه‌وه شه‌ری وان که‌ین، وخو ئەگەر مه‌سه‌له‌گه‌هسته‌هندی ئەو هه‌وه ژ مه‌دینئ ده‌ریخن ژئ ئەم ژئ دئ د گهل هه‌وه ده‌رکه‌فین، و د چو حاله‌تان دا ئەم هه‌وه ناهیلینه ب تنئ. به‌ئئ ده‌می مه‌سه‌له‌بوویه راستی و ژ به‌ر خیانه‌تا وان موسلمانان ه‌پرش دایه‌ سهر وان، وئو ده‌ریخستین، منافقان پشته‌قانییا وان نه‌کر، وشهر د گهل وان نه‌کر، وئو هیلانه د ده‌ستی موسلمانان دا. هنگی، و ب ئئ هلکه‌فتنی ئەف سووره‌ته هاته‌ خوارئ، وتیدا ئیشاره‌ت بو ئئ سهرهاتییی هاته‌دان.

سهرهاتئ وه‌کئ د قورئانئ دا هاتئ:

سهرهاتی وه‌کی مه‌گوتی د سووره‌تا (الحشر) دا هاتییه، د ئایه‌تین (۱۶-۱۷) ئیدا، قورئان ب ئی ره‌نگی ئیشاره‌تی ده‌ته‌ سهرهاتییی، دبیتت: ﴿ كَمَثَلِ الشَّيْطَانِ إِذْ قَالَ لِلْإِنْسَانِ اكْفُرْ فَلَمَّا كَفَرَ قَالَ إِنِّي بَرِيءٌ مِّنكَ إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ رَبَّ الْعَالَمِينَ ﴿۱۶﴾ فَكَانَ عَاقِبَتُهُمَا أَنَّهُمَا فِي النَّارِ خَالِدِينَ فِيهَا وَذَلِكَ جَزَاؤُ الظَّالِمِينَ ﴿۱۷﴾ .

ومه‌نا ئان ئایه‌تان ب کورتی ئەفه‌یه، خودایی مه‌زن دبیتت: مه‌ته‌لا ئان منافقان د سهردابرنای ده‌سته‌برایین خو‌ییین جوھی دا، وپالدانا وان دا بو شه‌ری، وانا سوۆزی بو وان کو ئەو پشته‌قانییا وان دژی پیغه‌مه‌ری خودئ -سلاف لی بن- بکه‌ن، وه‌کی مه‌ته‌لا شه‌یتانییه ده‌می وی کوفر ل به‌ر (مرۆقی) شرین کری، وبه‌ری وی دایی، ئیجا ده‌می ئەو کافر بووی، شه‌یتانی گوتئ: ئەزئ ژ ته‌ به‌ریمه‌، هندی ئەزم ئەز ژ خودئ خودایی هه‌می چیکریان دترسم. ئیجا دویمه‌یا شه‌یتانی ویا وی مرۆقی گوه‌داریا وی کری وکافر بووی، ئەو بوو ئەو هه‌ردو چوونه‌ ناگری، ههر وه‌ر دئ تیدا مینن، وئو جزایی زۆردارانه‌ یین پی ل توخوبیین خودئ ددانن.

ئەو مرووقى ڭه كى بوو؟

وهكى ئەم دىنين ئەف ئايەتە بىرا جوھيىن (بنو النضير)، ويا مه ژى، ل مهتەلەكى دىننە ڭه، مهتەلەكا د سەردابرن وڭاپاندنى، لايەكى ڭى مهتەلى شەيتانە، ولايەكى دى مرووقەكە، و دوژمناتى د نايەرا شەيتانى و مرووقى دا يا كەڭنە، ب كەڭناتىيا مرووقى ب خو، ڭى دوژمناتىيا ڭ هنگى وەرە دەست پى كرىيە روژا شەيتانى سۆز داى ھندى ژى بىت ئەو كارى بو د سەردابرن مرووقى دا بكتە، وبەرى وى ڭ رىكا خودى وەرگىرت، و ھەر كەسەكى ڭان ئايەتان بخوينت بى گومان ئىكەمىن پسارى دكتە دى ئەڭە بت:

- ئەرى ئەو مرووقى ڭان ئايەتان ئىشارەت داى كىه؟

ئەو مرووقەكى دەسنىشانكرىيە، سەرھاتىيەكا وى يا تايەت ھەبوويه؟ يان ژى ئەو ئىشارەتەكە بو ھەر مرووقەكى ھەبت، بى ئەف سالووخەتە ل نك پەيدا بىت، سالووخەتى د سەردا چوون وڭاپاندنى ب ڭەند وڭىلتن شەيتانى، ئەوى پشتى هنگى بەرائەتا خو ژى ددەت؟ ئەف ھەردو بوچوونە ڭ تەفسىرزانان دئىتە ڭەگواتن، ومە دڭىت ل ڭىرى بوچوونا ئىكى ئاشكەرا بكتە، ئەوا دىڭت: ئەڭە ئىشارەتەكە بو مرووقەكى مەعلوم بى خودان سەرھاتىيەكا دەسنىشانكرى، و خودانتى ڭى بوچوونى پال ددەنە سەر وى رىوايەتى يا ڭ (ئبن مەسعود وئبن عەبباسى) ڭ صەحابىان، و ھژمارەكا تابعيان ژى دئىتە ڭەگواستن، كو ئەف رويدانە ب سەرى عابدهكى ئسرائىلى ھاتبو، ل زەمانى پشتى ھاتنا عىسا پىغەمبەرى -سلاڭ لى بن- و ئەو ل بەر ئسرائىلىيان كەسەكى بەرنىياس بوو، و وان سەرھاتىيا وى دزانى، و د ھندەك ڭ وان رىوايەتان دا ھاتىيە كو ناڭى وى عابدى (بەرصىصا) بوو.

و كورتىيا ڭى سەرھاتىيا ئەوا دئىتە ھژمارتن ئىك ڭ (ئسرائىلىياتان)^(۱) ب ڭى رەنگىه:

پشتى زەمانى عىسا پىغەمبەرى -سلاڭ لى بن- راھبەكى ئسرائىلى بى زىدە عىبادەتكەر ھەبوو، دگوتنى: بەرصىصا، ئەو چل سال تن ھەبوو كەڭتوو خەلوئ، و وى ل ڭەكە ڭەدەر

(۱) ئسرائىلىيات ئەو رىوايەتن بىن زانايىن مە ڭ صەحابىان وڭىلتن پشتى وان ڭ زانايىن ئسرائىلىيان ڭ جوھى وڭەلان ڭەگواستىن، و ھوكم نە ب راستىيى ونە ب درەوئ ل سەر نائىتەدان ھندى ئەو دڭى وى ڭەقىيى نەبن يا د كىتابى و سوننەتى دا ھاتى.. وڭەگىرنا وان ڭ لايى زانايىن مە ڭە ب تنى بو عىبەرەت و مفا ڭى وەرگرتنىيە. و ھەڭى گوتنىيە كو ئەف سەرھاتىيە ڭ لايى شاعرى كوردى ناڭدار ڭەقىيى تەيران ڭە يا ھاتىيە ڭەھاندن ل بن ناڭى: بەيتا بەرصىصى عابد، و ئەو پتر ڭ جارهكى چاپ بوويه.

ژ چۆلی په‌رستگه‌هه‌ک بو خۆ چیکر بوو عیباده‌ت لی دکر، وتیکه‌لیا خه‌لکی نه‌دکر، وشه‌یتان هندى هاتنی کو وی د سهردا ببه‌ت، و بیخته‌ داڤین خۆ ئەو نه‌شیا، هه‌تا جار هه‌کی هاتیه‌ سهر هزرئ کو خۆ وه‌کی وی لی بکه‌ت، و ب جلکین عابدان بچته‌ نک وی ل (صه‌ومه‌عا) وی، ده‌می به‌ر صیصای ئەو دیتی گۆتی: ته‌ چ دڤیت؟ شه‌یتانی گۆتی: من دڤیت د گه‌ل ته‌ عیباده‌تی بکه‌م، و فایده‌ی ژ ته‌ بکه‌م.. و پشته‌ چهند سهرهاتیه‌کان، وه‌سا چیبوو شه‌یتانی ئەوی خۆ ل سهر شکلئ عیباده‌تکه‌ره‌کی نیشا به‌ر صیصای دای، گۆتی:

- تو وه‌سا ده‌رنه‌که‌فتی وه‌کی من هزر دکر، ناڤ وده‌نگین ته‌ ب ره‌نگه‌کی دی گه‌هشتیوونه مه‌، و من هزر دکر عیباده‌تی ته‌ پتره‌، ئەز دئ ژ نک ته‌ چم قه‌ستا هه‌قاله‌کی خۆ یی دی که‌م..

به‌ر صیصای ب ئی چه‌ندی نه‌خۆش بوو، و ده‌می شه‌یتانی ئیای خاترا خۆ بخوازت گۆتی:
- دو‌عایه‌کا ل نک من هه‌ی ئەزدئ بۆ ته‌ بیژم، هه‌ر نساخه‌کی تو پیتقه‌ بخوینی ب ئانه‌هیا خودئ دئ ساخ بت..

به‌ر صیصای گۆتی:

- ئەز مرۆڤه‌کی موژیل ب عیباده‌تی خودئ قه‌، و ئەگه‌ر خه‌لکی ئەڤ تشته‌ ژ من زانی دئ نساخین خۆ ئینه‌ نک من، و ئەز دئ پیتقه‌ موژیل ب، و ئەز نه‌شیم ئیدی عیباده‌تی خودئ بکه‌م..

به‌لی شه‌یتان ما پیتقه‌ هه‌تا ئەو قانع کری، و پشته‌ ئەو دو‌عا بۆ گۆتی، ژ نک چوو، و گۆته هه‌قالین خۆ: هه‌ما ژئ بگه‌رن، من ئەو بره‌ هیلاکی!

پاشی ژنکه‌کی ئیشه‌ک هاتنی، شه‌یتان ل سهر شکلئ مرۆڤه‌کی هاته‌ نک برابین وی و گۆته وان: زاهد ه‌کی مه‌زن و عیباده‌تکه‌ر هه‌یه‌، ناڤی خودئ یی مه‌زن دزانت، وه‌هه‌ر نساخه‌کی ئەو پیتقه‌ بخوینت ب ئانه‌هیا خودی ساخ دبت، ما بۆچی هوبن خویشکا خۆ نابه‌نه‌ نک؟

وان گۆتی: گه‌له‌ک باشه‌.. جه‌ی وی نیشا مه‌ بده‌ و ئەم دئ چینه‌ نک. و پشته‌ وی جه‌ی به‌ر صیصای نیشا دای، وان خویشکا خۆ بره‌ نک وی ل صه‌ومه‌عا وی، و گۆتی: ئەڤه خویشکا مه‌یه‌، و ئەو گه‌له‌ک جار ان دلگرتی دبت و دکه‌فت و ئەم نزاین ئیشا وی چیه‌، بلا ئەو بمینته‌ ل نک دا ده‌می دکه‌فت تو پیتقه‌ بخوینی! و چوون و ئەو هیلا ل نک وی..

وبه‌رصیصای ژ بهر عیباده‌تی ونقیژین خو ئاگه‌ه ژ وی نه‌ما، حه‌تا ده‌می پی حه‌سیای کو نه‌و کف‌ت رابوو ب نک فه چوو دا پیغه بخوبنت، وگا‌فا به‌ری وی فی کف‌تی، وجوانییا وی یا زیده دیتی، شه‌یتانی فیانا خرابیی ئینا سهر دلی، وگوتی:

- یا دلی ته دچتی بکه، وپاشی تویه بکه، نه‌فه خوشیا ته دقیت گه‌هشته ته، وگونه‌ها ته ژی دی ئیته غه‌فراندن!

وئو ب فی هیجه‌تی قانع بوو، وپشتی وی خرابی کری، شه‌یتانی وه‌سواس بو چی‌کر وگوتی: پا نه‌گه‌ر نه‌ف کچه ب حه‌مله کف‌ت ومه‌سه‌لا ته ئاشکه‌را بوو، تو دی چ که‌ی، و چ بیژیه مرؤقین وی؟ هه‌ما یا باشتر نه‌وه تو وی بکوژی، وئه‌گه‌ر مرؤقین وی هاتن بیژی: شه‌یتانی نه‌و ژ ناف ده‌ستین من بره ده‌ری وئز نه‌شیام چ بو بکه‌م، وئو دی باوهر ژ ته که‌ن. پاشی تویه بکه، و خودی تویا ته دی قه‌بویل که‌ت..

وشه‌یتان ما پیغه حه‌تا کوشتن ژی پی دایه کرن.. پاشی چوو نک مرؤقین وی وگوتی: راهبی خوبشکا هه‌وه یا کوشتی، و ل فلان جهی ژی یا فه‌شارتی، نه‌و چوونه وی جهی، ودیت گوتنا وی یا راسته، ئینا پیکفه هاتنه نک به‌رصیصایی راهب ووی چو پی نه‌ما ئعتراف ب تاوانا خو کر، هنگی وان نه‌و گرت وبر دا بکوژن، هنگی شه‌یتان ل سهر شکلی خو بی جارای پی هاتییه نک وی نیشا دا، وگوتی: نه‌ز نه‌و بووم پی من دو‌عا نیشا ته دای، نه‌گه‌ر ته بقیت نه‌ز دشیم ته ژ کوشتنی خلاس بکه‌م، به‌لی ب شه‌رته‌کی تو بو من بجیه سوجدی. به‌رصیصا دا کو خو ژ کوشتنی خلاس بکه‌ت، بو وی چوو سوجدی، وکوفر ب خودی کر.. هنگی وی گوتی: هه‌ما من نه‌فه ژ ته دثیا، وئه‌فه هه‌می من بو فی کربوو، دا تو کوفری ب خودایی خو بکه‌ی، نه‌زی ژ ته به‌ریمه، وئز نه‌شیم چ بو ته بکه‌م!! وهنگی وان نه‌و کوشت.

حالی فی عیباده‌تکه‌را چ بوو؟

نه‌ف سهرهاتییه یا کو ئسرائیلییان د ناف خو دا فه‌دگوه‌است، و ژ وان گه‌هشتیه مه، حالی عیباده‌تکه‌ره‌کی نه‌زان بو مه ئاشکه‌را دکه‌ت، پی کو د کرنا عیباده‌تی دا خو گه‌له‌ک دوه‌ستاند، به‌لی نه‌ل سهر بناخه‌یه‌کی علمی پی دورست، له‌و شه‌یتان شیا وی د سهردا به‌ت.. و ژ فی سهرهاتییی (سهرهاتییا عابدی نه‌زان) وسهرهاتییا به‌ری وی (سهرهاتییا زانایی خراب) بو مه ئاشکه‌را دبت کو دو دو تشت هه‌نه دبنه نه‌گه‌را تیچوون وهیلاکا مرؤقی:

کوئو بهر ب دنیا یی قه نزم بیت وکاری بو بکته ویی ژئی پشت راست بت، وکوئو ژ زانینا نایه تین خو غافل بیت، باش هزرا خو تیدا نه کته، و ب دورستی کاری پی نه کته. وئف ههردو سالوخه ته (یه عنی: رازیبونا ب دنیا یی وغافلپونا ژ نایه تین خودی) - وهکی زانای پی مهزن بن قه ییم دبیرت- ب تنی د وی دلی دا کویم دبن پی باوه ری ب ناخره تی نه بت، وهیثیا لبقانا خودای پی خو نه کته.. ئه گهر نه، ئه دلی باوه ری هکا موکم ب ناخره تی هه بت، خو ب دنیا یی پشت گهرم ناکته، وروی خو ژ نایه تین خودی وهرنا گپرت.

و د سی نایه تان دا ژ سووره تا (یونس) خودای پی مهزن ناشکهره بهحسی فان هه ر سی رهنگین مرؤ فان دکته، ووی نهجامی ژ بیهرچا ف دکته یی کو دی ئیته ریکا وان ده می دبیرت: ﴿إِنَّ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا وَرَضُوا بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَاطْمَأَنَّنُوا بِهَا وَالَّذِينَ هُمْ عَنْ آيَاتِنَا غٰفِلُونَ ﴿۷۷﴾ أُولَٰئِكَ مَا لَهُمْ لِنَارٍ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿۷۸﴾ إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ يَهْدِيهِمْ رَبُّهُمْ بِإِيمَانِهِمْ تَجْرَىٰ مِنْ تَحْتِهِمُ الْأَنْهَارُ فِي جَنَّاتِ النَّعِيمِ ﴿۷۹﴾﴾ یه عنی: ئه وین ب ژيانا دنیا یی رازیبووین و خو پی پشت راست کری، ئه قه رهنگی ئیکتی، وئوین ژ نایه تین مه د غافل، وئه قه رهنگی دووی، ئه فان ژ بهر که دا وان کری جهی قهحه ویانا وان دی ناگر بت، وئوین باوه ری ب خودی ئینای کارین چاک کرین، وئه قه رهنگی سیینه، جهی لی زفرینا وان ل ناخره تی بهحه شته.

وزانای خراب ئه وی دینی خو دده ته ب دنیا یی، وعابدی نهزان ژئوئی عیباده تی خودی ب وی رهنگی نه کته یی کیتاب وسوننه تی پی هاتین، گه لهک جارن - وهکی بهری نوکه ژئو مه گوتی- ب ریکا (شه هوه تی) و (شوبه تی) بهر ب ئنحرافی قه دچت، ئه گهر مه جالی (تهویلی) ووه ربادانی وهیجه تگرتنی هه بت، پی ل حه قیبی ددانن، و ل بهر چاقین خه لکی وه سا خو ناشکهره دکهن کوئو دحه قن، وئه وا ئه دبیرن و دکهن حه قیه، وئه گهر مه جالی چو (تهویلاتان) نه بت ئه دیسا پی ل حه قیبی ددانن و دبیرن: قهیدی ناکته، پاشی دی تویه کهین، و خودی گه لهکی ب هیجه ت نینه، دی مه عه فی کهت!! و د دهر حه قا وان وین وهکی وان دا خودی دبیرت: ﴿فَخَلَفَ مِنْ بَعْدِهِمْ خَلْفٌ وَرِثُوا الْكِتَابَ يَأْخُذُونَ عَرَضَ هَذَا الْأَدْنَىٰ وَيَقُولُونَ سِعْفِرٌ لَنَا وَإِن يَأْتِهِمْ عَرَضٌ مِّثْلُهُ يَأْخُذُوهُ أَلَمْ يُؤْخَذْ عَلَيْهِمْ مِيثَاقُ الْكِتَابِ أَن لَا يَقُولُوا عَلَى اللَّهِ إِلَّا الْحَقَّ وَدَرَسُوا مَا فِيهِ وَالذَّارُ الْآخِرَةُ خَيْرٌ لِّلَّذِينَ يَتَّقُونَ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿۸۰﴾﴾

نهو زهلامی خودی سهه سالن مراندی

تشتی ژ ههمیان عهجیتر د باوهریج دال بهر مرۆقان ههر ژ دهسپیکا ههبوونا مرۆقان ل سهر رویی عهردی، دوباره زیندیکرنا مرۆقانه پشتی نهو دمرن، ولهشین وان درزن ودحلیین، وهستیکیین وان ژی ب بۆرینا سال ودهمان پیتی دبن، ودبنه خولی.. لهو گهلهک جارن مرۆقان هتا خودان باوهران ژی، بهلکی خو هندهک پیغهمبهران ژی، ب حیبهتی شه پسپار کرییه: چاوا مرۆق پشتی دمتر جارهکا دی دئ وهکی بهری لی ئیتهشه؟ هندهک ژ وان ژ بی باوهری و ب (ئینکار) شه ئەف پسپاره دکر، وهندهکان باوهری ب شیاننا خودی ل سهر فی کاری ههبوو ژی، بهلی باوهریهکا (نهظهری)، لهو وان دقیا باوهریا وان بینه تشتهکی (عهمهلی) وئهو ب چاف فی چهنده بیینن، یهعنی: وان دقیا باوهریا وان ژ دهرجا (علم الیقین) بهر ب دهرجا (عین الیقین) شه بلند بیت، لهو وان ئەف پسپاره دکر..

ئیراهیم پیغهمبهری -سلاف لی بن- دهمی داخواز ژ خودی کری نهو نیشا وی بدت کانئ چاوا نهو مریان زیندی دکتهشه، خودی گوئی: ﴿أَوْلَم تَوْمِن ۗ﴾ ما ته باوهری ب شیاننا من ل سهر زیندیکرنا مریان نهئینایه؟ وی گوئی: ﴿بَلَىٰ وَلَٰكِن لَّيَطْمِئِنَّ قُلُوبُ ۗ﴾ بهلی، من باوهری ئینایه، بهس دا دلئ من رحمت بیت! چونکی تشتی مرۆق ب چاف بیینت و باوهری پی بیینت، نه وهکی وی تشتیه یی مرۆقی باوهری پی ئینای بیی ب چاف بیینت.

وهک نیشان وئایهتهکا بهرچاف بۆ شیاننا خودی ل سهر زیندیکرنا مریان، قورئان سههاتییهکی ژ دیرۆکی بۆ مه شه دگوهیزت، هندی دگههینت کو ئەف کارئ مهزن ل بهر مرۆقان، یی کو نهو ب حیبهتی شه بهری خو ددهنی، ل بهر خودی گهلهک یی ب ساناهییه، وئهو خودای شیبای ل سهری مرۆقی ژ چونه بی بدت و بکته مرۆقهکی دورست و پیکهاتی، ل بهر وی یا ب زهحمهت نینه نهو وی جارهکا دی ژ ههستیکهکی پیتی بدت و دوباره وی بکته مرۆقهکی تمام.

وئەش سهرهاتييه سهرهاتييا وي زهلاميه بين خودئ ئەو سهد سالان مراندی، پاشی جارەکا دی زیندی کربیهقه؛ دا ئەو وی بو خەلکئ وی زهمانی بکهته نیشانهکا بهرچاڤ ل سهر شيانا خودئ..

سهرهاتې وهکئ د قورئانئ دا هاتې:

د نایهتهکا ب تنئ دا ژ قورئانئ سهرهاتييا فی زهلامی بو مه هاتييه فهگيران، ئەو ژى نایهتا (۲۵۹)یه ژ سوورهتا (البقرة)، د قئ نایهتنی دا خودایئ مهزن دبیتت: ﴿أَوْكَالِدِي مَكْرًا عَلَى قَرْيَةٍ وَهِيَ حَاوِيَةٌ عَلَى عُرُوشِهَا قَالَ أَنَّى يُحْيِي هَذِهِ اللَّهُ بَعْدَ مَوْتِهَا فَأَمَاتَهُ اللَّهُ مِائَةَ عَامٍ ثُمَّ بَعَثَهُ قَالَ كَمْ لَبِثْتَ قَالَ لَبِثْتُ يَوْمًا أَوْ بَعْضَ يَوْمٍ قَالَ بَل لَّبِثْتَ مِائَةَ عَامٍ فَانظُرْ إِلَى طَعَامِكَ وَشَرَابِكَ لَمْ يَتَسَنَّهْ وَانظُرْ إِلَى حِمَارِكَ وَلِنَجْعَلَكَ آيَةً لِلنَّاسِ وَانظُرْ إِلَى الْعِظَامِ كَيْفَ نُنشِزُهَا ثُمَّ نَكْسُوهَا لَحْمًا فَلَمَّا تَبَيَّنَ لَهُ قَالَ أَعْلَمُ أَنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿۲۵۹﴾

وমেنا قئ نایهتنی ب کورتی ئەقهیه، خودئ دبیتت: یان ته -ئەى موحه مەد- ئیکئ وهکی وی زهلامی دیتیه، وسهرهاتييهکا عهجیب یا وهکی وی بهیستیه، بین د بهر کافله باژیرهکی را بوړی (بو زانین: قورئان پهښا گوند (قرية) بو باژیری ب کار دئینت)، ئەو باژیر بین ههرفتی بوو، وژیان لئ نه مابوو، دهمنی وی باژیر ب وی رهنگی دیتی گوت: پشتی ئەف گونده مری، چاوا خودئ جارەکا دی دئ وی ساخ کهتهقه؟

هنگی ودا خودئ بو وی بهرچاڤ بکهت کانئ چاوا خودئ تشتنی مری زیندی دکهتهقه، خودئ سهد سالان ئەو مراند، پاشی رحا وی لئ زفراندهقه، وقاصدهک (ملياتهتهک) فپرکهر نک وی؛ دا پسيارئ ژئ بکهت: کانئ ئەقه چهند ساله ئەو مری مایه ل قئ جهی؟

وی بهرسف دا وی قاصدی وگوت: ئەقه رۆژهکه یان دا نهبته دره و ئەقه دانهکی رۆژیيه، ئەزئ مایمه ل قئیرئ! قاصدی گوتئ: نه نه.. ئەقه سهد ساله ئەو مایه ل قئیرئ. گوتنهکا غهريب بوو ل بهر وی، سهد سال! ئەقه چاوا دئ چئ بت؟ وبهري ئەو پسيارا نيشانهکئ ل سهر راستیيا گوتنا وی بکهت، قاصدئ خودئ گوتئ: کانئ ل سهری بهرئ خو بدته وئ خوارن وقه خوارنا ته د گهل خو ئینای، ئەو هیشتا وهکی خوڤه، خراب نهبوویه، وخودئ ل قئ دهمنی درتئ -کو سهد سالن- ئەو ژ ههمی گوهرین وخرابوونان پاراستیه، وی بهرئ خو دایئ.. وهسا بوو وهکی وی گوتئ.

پاشی گوتی: دئ قیجا نوکه بهری خۆ بده ته کهری خۆ، وی بهری خۆ دای. . . ئەو کۆمهکا ههستیانه، ئەفه چیه؟ تشتهکی بهرعقل نینه ئەف کاره د رۆژهکی دا یان ددانهکی دا چی بیت، مهعنا ئەف گوتنه راسته یا ئەو دیبژت، قاصدی گوتی: ئەفه سهه ساله ئەو ژێ وهکی ته مری، کانێ بهری خۆ بدی چاوا خودی دئ وی زیندی کهتهفه پشتی ئەو بوویه کۆمهکا ههستیکین پیتی وپژاله؟

وی بهری خۆ دای ههستیکان خۆ لیک دا، وگۆشت وچهرم ب سهر دا هات، وکهری وی وهکی بهری لی هاتهفه، وخودی ل سهر ئەزمانی قاصدی گوتی: ودا ئەم ته وسهرهاتییا ته یا عنتیکه بۆ مرۆفان بکهینه نایهت، یهعنی: نیشانهکا ئاشکهرا ل سهر شیانا خودی یا بی توخویب وکو ئەو دشیته مریان زیندی بکهتهفه، وگاڤا فی زهلامی دهرس وهرگرتی، جارهکا دی فهرمان لی هاتهکرن کو ئەو بهری خۆ بده ته ههستیکان کانێ چاوا خودی وی لیکددهت، ودکههینته ئیک، پاشی گۆشتی د سهر دا دگرت، پاشی جارهکا دی ژینی دکهته تیدا؟

وگاڤا وی ئەف چهنده ب چاف دیتسی، وباوهریا وی ب ژینا پشتی مرنی ژ (علم الیقین) گههشتیه (عین الیقین) وی ئعتراف ب مهزنییا خودی کر، وگوت: ئەز دزانم کو خودی ل سهر ههر تشتهکی یی خودان شیانه!
ئەز دزانم؟!

پا مهعنا پسپارا وی یا بهری هنگی چ بوو دهمی وی گوتی: چاوا خودی فی باژیری، یهعنی: خهلیکی فی باژیری، جارهکا دی دئ زیندی کهت؟

مهعنا وی ئەو نهبوو وی باوهری ب فی چهندی نهبوو، وی باوهری ههبوو، وئهو زهلامهکی خودیناس بوو، وچو جارن ئەو د شیانا خودی دا ل سهر کرنا ههر تشتهکی ههبت، نهکهفتبوو گومانی، بهلی وی ههز دکر ئەو فی کاری غهریب ب چاف ببینت، وئفه وی دیت. وهکی -بۆ نمونه- دهمی ئیک ژ مه کهڤالهکی هۆنهری یی زیده جوان دبینت، ژ لای هۆنهرمهندهکی فه دئیتته نهخشاندن، ئەو دزانت سهدا سهه فی هۆنهرمهندی ئەف کهڤاله یی نهخشاندی، بهلی هندی هند ئەو یی پی موعجه، دئ بیژته هۆنهرمهندی: کانێ نیشا من بده چاوا ته ئەف پهنگه تیکهلی ئیک کرینه، وچاوا تو شیای کهڤالی خۆ ب فی پهنگی دورست بکهی؟

مهنا هنگی تو نه دهلیلهکی ژئی داخواز دکهی راستییا رابوونا وی ب قی کاری ناشکهره بکته، بهلکی تو داخوازی ژئی دکهی نهو (چاوانییا) رابوونا وی ب قی کاری بو ته ناشکهره بکته، وئهف پسپاره ژ ته نیشانا باوهری ئینانا تهیه ب کاری وی نه کو ته باوهری پی نینه کو نهو شیایه قی کاری بکته.

ئهف رهنگی پسپاری نیشانا باوهرییه، لهو قی زهلامی گوت: نهز دزانم کو خودی ل سهر ههر تشتهکی پی خودان شیانه!

نهو زهلام کی بوو؟

قورناتی نهگوتیه مه نهو زهلام کی بوو، ناقی وی بو مه ناشکهره نهکرییه، ناقی وی باژیری نهو د بهر را چووی ژئی بو مه دیار نهکرییه.. بهلی بو مه ههیه نهو پسپارهکی بکهین: - نهف زهلامه وهکی بو مه ژ ئایهتی دیار دبت پی ب تنی بوو، وئهو باژیری نهو د بهر را چووی ژئی باژیرهکی فاله بوو ژ مرۆقان، کهس لی نهبوو، و د گهل هندئی ژئی خودی دبیتتی: مه نهفا هه د گهل ته کر دا تو بو مرۆقان بییه ئایهت.. وهکی عیسا پیغهمبهری دهمی خودی نهو پی باب دایه مهریهمی گوتی: دا نهو وی بو مرۆقان بکهینه ئایهت ل سهر شیانا خو. وعیسا ئسرائیلیان ههمیان نهو دیت، بهلی نهف زهلامه دهمی خودی دبیتتی: دا نهو ته بو مرۆقان بکهینه ئایهت؟ بو مه ههیه پسپار بکهین:

- کیژ مرۆقان؟

- نهری ما مرۆقهک ل ویری ههبوو وی ببینت، دا نهو بو بته نیشان؟

ژ سیاقی ئایهتی ناشکهره دبت کو: نه.. پا بوکی نهو بوو بوو ئایهت؟

تهفسیرزانان د دهر حهقان دهسنیشانکرنا کهسینییا قی زهلامی دا دو سی بوچوون هه نه، هندهک دبیتن: نهو زهلام (خضر) بوو، نهو ل زهمانی موسا پیغهمبهری -سلا ل لی بن- ژیای، وخودانین قی بوچوونی ناشکهره ناکهن کانی نهو باژیری خضر د بهر را چووی چ باژیری بوو.

وهندهکین دی دبیتن: نهو ئرمیایی پیغهمبهر بوو، نهو خودی بو ئسرائیلیان هنارتی دهمی پرووگهها وان یا پیروز (ئوروشه لیم) ب دهستین نهیارین وان هاتییه ویرانکر، وشاهی بابل (نهبوخه ذنه صهری) ل سه دسالا شه شی بهری زایینی مهمله کهتا وان یا باشوور (یههوذا) په لخانیدی، وگلهک ژ وان کوشتین وگلهک ب ئیخسیری گرتین وبرینه پایتهختا

خۆل (بابلی).. هنگی پشتی باژیری بهیتولمهقدسی (ئوروشه‌لیم) هاتییه ویرانکران وراستکران ب عهردی شه، وکسه‌کی خودان رح لی نه‌مای، ئرمیا پیغه‌مبهر د بهر را چوو، و ب خه‌م وکوفان شه گوت: چاوا خودی جاره‌کا دی فی باژیری دی ساخ که‌ته‌شه، و مروث دی لی ژین؟!!

و بچوونا سیی ئه‌وه یا هندهک زانایین دی دبیتزن کو ئه‌ف زه‌لامه ئه‌وه یی دبیتزی: (عوزه‌یر)^(۱) ئه‌وی ناچی وی د هندهک جهین دی یین قورناتی دا هاتی، و خودی تان ل جوهران دای کو ئه‌و (یان هندهک ژ وان) دبیتزن: عوزه‌یر کوری خودییه، کانی چاوا فه‌له دبیتزن: عیسا کوری خودییه! زانایین ته‌فسیری دبیتزن: ئه‌ف زه‌لامه ئه‌وی ناچی وی عوزه‌یر، ئیک ژ میچاکین ئسرائیلییان بوو، (وئه‌گه‌ر ئه‌م بیتین ئه‌و عه‌زایه، ئه‌و ل دویش بچوونا ته‌وراتی ئیک ژ پیغه‌مبهرین ئسرائیلییان بوو) ده‌می ژینی وی ل نیزیکی چل سالیی، جاره‌کی ژ مالا خو ده‌رکه‌فت، ل که‌ری خو یی سویار بوو، و میده‌کا وی یا خوارنی د گه‌ل دا بوو، وئیه‌تا وی ئه‌و بوو قه‌ستا ناخ بیستانی خو بکه‌ت، و د ریکا خو دا ئه‌و د بهر باژیری پیروزی بهیتولمه‌قدسی را بوری، وئو باژیر هنگی یی ویرانکری بوو، تشته‌کی خودان رح لی نه‌بوو، (وکتیبیتن دیرۆکی دبیتزن: ل سال ۵۸۶ به‌ری زایینی باژیری بهیتولمه‌قدس ب ده‌ستین نه‌بوو خه‌ذنه‌صهری بابلی هاتبوو ویرانکران)، گا‌فا وی باژیر ب فی ره‌نگی دیتی، وی ب حیبه‌تی شه بسیار کر: چاوا خودی فی باژیری مری جاره‌کا دی دی زیندی که‌ته‌شه، و تزی که‌ت ژ مروثان پشتی ئه‌و کاقل بووی؟

هنگی ئه‌ف سهرهاتییه ب سهری هات یا به‌ری نوکه مه‌ شه‌گپرای، (وکتیبیتن دیرۆکی دبیتزن: باژیری بهیتولمه‌قدسی هه‌فتی سالان پشتی خرابکرنی کاقل بوو بوو، ژ سال ۵۶۸- ۵۱۶ به‌ری زایینی، و ل سال ۴۵۸ ب. ز عه‌زرا پیغه‌مبهر زقریبوو بهیتولمه‌قدسی وئه‌و هنگی یا ئاقابوو، یه‌عنی پشتی ۱۱۰ سالان ژ خرابکرنا وئ) و ل دویش سهرهاتییه‌ی وه‌کی د قورناتی دا هاتی، ئه‌ف زه‌لامه سه‌د سالان ما نختی (یان مراندن) پاشی گا‌فا ئه‌و

(۱) د په‌رتووکا پیروزا ئسرائیلییان دا کتیبه‌ک ب ناچی (عه‌زرای) هه‌یه، و عه‌زرا پیغه‌مبهره‌کی وان بوو، پشتی خرابکرنا بهیتولمه‌قدسی هاتبوو، و ل سه‌ر ده‌می وی جوهری ژ بابل زقرینه بهیتولمه‌قدسی و جاره‌کا دی ئه‌و نا‌فاکر، پشتی هه‌فتی سالان ژ ئیخسیری، وئه‌ز دویر نابینم (عزرا) و (عوزه‌یر) ئیک ناخ بن.. وئو یی زانایین مه‌ دبیتزی: عوزه‌یر، هه‌ر ئه‌و بت یی زانایین جوهران دگوتی: عه‌زرا.. و فی مه‌سه‌لی هیشتا دوچوون یی دقت.

هشیار بووی، ب وی پهنگی موعجیزه یی مه فهگیرای، بهری خو دایي تشتهک ل وی نههاتییه گوهارتن، جه ژي ههر وهکی خوږه، لهو دهمی پسیار ژي هاتییه کرن: ئەفه چهنده تو ل فیری؟ وی هزر کر ئەو بیست خه بهرەکان یی نفستی، لهو گوت: ئەفه رۆژه که یان دانه که!! وپستی وی ههستیکین کهری خو دیتین، ئەو د گوتنا خو دا کهفته گومانئ وپستی قاصدی گومانا وی ب (یهقینئ) بری، وگوتییی: ئەفه سهه ساله تول فی جهی، وئوا هاتییه سهری ته موعجیزه یهک بوو ژ خودئ دا تو بو خه لکی بییه نیشان ل سهر شیانا خودی یا بی توخویب ل سهر ساخکرنا مریان، وی هزرا زقرینئ بو مالا خو کر..

ول دهمی زقرینئ ئەو جاره کا دی د بهر باژیری بهیتولمه قدسی را بوری، ئەفه چیه؟ ئەفه کیش باژیره ل فیری؟ پاشی موعجیزه هاته بیری، ئاخری ئەفه سهه ساله ئەو نفستی، وئەفه ئەو باژیره ئاقابوویه فه یی وی بهری بیتهکی (یان بهری سهه سالان!) حیه تییا خو ئاشکه را کری کانئ چاوا خودئ جاره کا دی دی وی ساخ کهته فه، نوکه ئەو یی تری مروقه.. وههیکه لی پیروژ جاره کا دی ل نیقا باژیری یی سهربلنده، بهلی بهری ئەو بچته باژیری، کانئ دا بزقرته مالا خو، ل گوندئ خو، کانئ مروقتین وی ب حالن؟!

چیرۆکفان دیتن: گاڤا عوزهیر گههشتیه ناف مالان، وی دیت ههر تشتهک یی هاتییه گوهارتن، بهلی ب هندهک نیشانان ئەو شیا ب وی لایی دا بچت یی مالا وی لی، خانی.. مروث.. سهروبهر.. ههمی هاتبوونه گوهارتن، ل بهر دهری وئ مالی یا وی شک برین کو مالا وییه، وی پیرهژنهک دیت یا روینشتی بوو، ژ سهروبهری دهاته زانین کو ئەو یا کۆره یه، پشتی عوزهیری سالاڤ کری، پسیار کر:

- ئەری پا ئەفه نه مالا عوزهیرییه؟

پیرهژنی ئەف پسیاره ب غه ربی فه وەرگرت، عوزهیری؟! ئەفه سهه ساله خه لکی ئەف نافه ژ بیرکری، ژ نوی تو پسیارا عوزهیری دکه؟!

عوزهیری تی ئینادەر کو ئەو ژ پسیارا وی یا مهنده هوشه، بهلی مهنده هوشیا وئ هیشتا زیده تر لی هات دهمی وی گوتییی:

- ئەز عوزهیرم!

پیری گوتی:

- ما کهسهک نهمايه تو ترانهيین خو پي بکهی ژ من پيشهتر؟ عوزهير ئەشه سهه ساله چووی، ونه زقري.. وکەس نزانن ئەو ب کيژ سهروشوينان دا چوويه، پشتی هنگی ئەگەر تو عوزهير ژي بای نوکه تو گهلهک ژ من پيرتر لی هاتبووی، بهلی ژ دهنگی ته یی دیاره کو هيشتا تو یی جحیلی، هه ره بهلا خو ژ من شهکه!!

وگافا پيری (ئیلحاحا) وی دیتی، وی سهرهاتییا خو ب کورتی بو وی شهگپرای، وی گوتی:

- باشه، عوزهير مرۆشهکی پيرۆز بو، وههه دوعايهکا وی کريا خودی ئیکسهه قه بویل دکر، ئەگەر تو عوزهير بی دوعايهکی بو من بکه کو خودی چاڤین من روهن بکهت؛ دا ئەز ته بییم، و ئەگەر تو عوزهير بی ئەزدی ته نییاسم، چونکی من ل زارۆکینییا خو عوزهير دیتبوو.. عوزهيري دوعايهک بو کر، وخودی چاڤین وی روهن کرن، وی عوزهير دیت و نییاسی، و چو مزگینی دا مالا وی، وهنگی نهڤیین عوزهيري گههشتبوونه عهمری پیراتییی، ئیک ژ مالا عوزهيري گوت:

- دبیتن: نیشانهکا هۆسا ب ناف ملین عوزهيري شه هه بوو، کانئ ناف ملین خو نیشا مه بده دا بو مه مسوگهر بیت کو تو عوزهيري..

و پشتی بو وان چو گومان ل نک وان نهمای کو ئەو عوزهيره، مهزنین ئسرائیلییان یین وی سهردهمی گوتی:

- دهمی نهیارتین مه ژ بابلیان هاتین وهلاتی مه ویران کری، وزانایین مه کوشتین وگرتین، دانهیین کیتابا مه یا پيرۆز هه می سۆتن و پویچکرن، دبیتن: عوزهير ئیک ژ وان بوو یین تهورات هه می ژ بهر، قیجا ئەگەر راسته تو عوزهيري جارهکا دی تهوراتی بو مه بیته؛ دا ئەم وی بنڤیسیین..

گافا وی تهورات ژي هه می بو وان شهگپرای، وان ژ نوی ب دورستی باوهری پی ئینا وگوهداریا وی کر.. بهلی ژ بهر قی سهرهاتییا وی یا غه ریب ونهعهدهتی، هندهک ژ نهزان وی عهقلین ئسرائیلییان هنگی (یان پشتی مرنا وی) غولوو وزیدهگافی د دهر حهقا وی دا کر، وهندهک ژ وان گوت: عوزهير کوپی خودییه، ئەگەر نه.. چاوا ئەف چهنده دا د گهل وی ئیته کرن، و ئەشهیه دهمی قورئان دبیت:

﴿ وَقَالَتِ الْيَهُودُ عَزِيزُ ابْنِ اللَّهِ وَالنَّصْرَى الْمَسِيحُ ابْنُ اللَّهِ ذَلِكَ قَوْلُهُمْ بِأَفْوَاهِهِمْ
يُضَاهِيُونَ قَوْلَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَبْلُ قَتَلْنَا لَهُمُ اللَّهُ ابْنَهُ أَنْ يَأْتِيَنَّكُمْ ﴿٣٠﴾ (التوبة: ٣٠).

خودی یی پاک و پیروز بت ژ شرکا وان!

خودانی دو رهزان

د تهرازیا مرؤقین دنیا یی دا کیشانا خه لکی وده سنیشان کرنا بهایین هر ئیک ژ وان ب مال ومه نصیبی وییه، لهو دئیتته گوتن: ته چند ههیه، تو هندئ دئینی.. ئەفه ل نک وان کهسان یین دنیا یی ب تنی دینن، وباوهریی ب هندئ دئینن هندئ چاقین وان قه تره دکهن، ئەگهر نه.. دنیا ژ هندئ کیمتره مرؤق خه لکی یی هه لسه نگینت کانی کئی باری خو پتر ژ په رتالی وی تژی کربت ئەو یی باشر و ب بهاتر بت.

وده می پیغه مبهری -سلاف لی بن- دهست ب به لاکرنا گازی خو کری، ل سهری پتریا وان کهسان یین باوهری پی ئینای ژ وان مرؤقان بوون یین بارا وان ژ مال ومه نصیبین دنیا یی یا کیم، وهکی عه ماری ویلالی وصوهی بی و خه بیایی، لهو هندهک جارن مه زینن قوره شیان دگوته پیغه مبهری -سلاف لی بن-: هندئ ئەف رهنگی مرؤقان د گهل ته بن، و ل دیوانا ته دروینستی بن، ل وی هیقی نه به ئەم باوهریی ب ته بینن، وخو بدهینه د گهل ته..

مه عنا: کیشانا وان بوهر گازی کئی یا ئافکاری بوو ل سهر بناخه یی ههیی ومال مه زنییا دو بکه فتیبین وی گازی بوو، و ئەفه تهرازیا جاهلیه تییه ل هه می دم و ل هه می جهانه.. وده می جاهلیخو ازین مه که هئ داخواز ژ پیغه مبهری -سلاف لی بن- کری ئەو هه ژاران ژ دیوانا خو دهر بیخت، خودی ئەو ژ قی چندئ دا پاش وگوتن: ﴿وَأَصْبِرْ نَفْسَكَ مَعَ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْعُدْوَةِ وَالْعَشِيِّ يُرِيدُونَ وَجْهَهُ وَلَا تَعْدُ عَيْنَاكَ عَنْهُمْ تُرِيدُ زِينَةَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَلَا تُطِعْ مَنْ أَغْفَلْنَا قَلْبَهُ عَن ذِكْرِنَا وَاتَّبَعَ هَوَاهُ وَكَانَ أَمْرُهُ فُرُطًا﴾ (الكهف: ۲۸). و ب قی چندئ وی حه قی زفرانده جهی وی یی دورست، وئاشکه را کر کو بهایین هر ئیکی ب هندئ نینه کانی وی چند ژ دنیا یی ههیه، به لکی ب هندیی کانی ئەو چندئ دده ته دنیا یی.

بوچای ئەف سرهجاتیه؟

مه گوت: ده می کافرین مه که هئ دهر یخستنا موسلمانین هه ژار کریه شهرتهک ژ شهرتین باوهری ئینانا خو ب دینی ئیسلامی، وبو پیغه مبهری -سلاف لی بن- ئاشکه را کری کو ئەو

دبهره هف نینن ل دیوانه کی پروینه خواری هندهک مرؤقین ههژار وعهد وی عهسل - وه کی وان هزر دکر- ونه ژ مالین مهزن لی دروینشتی بن، خودایی مهزن د هندهک نایه تین قورئانی دا ئیشارهت دا فی داخوازا وان، وسهرهکانیبا خرابا فی هزرا وان ژی دهسینشان کر؛ دا بهری وان وهرگیرته رینکا راست..

ل فی دهمی نایه تان ئهف سهرهاتیبه فهگیرا، وفه رمان ل پیغه مبهری - سلاخ لی بن- کر کو ئه وئ بۆ مهزنین قورهیشیان، وههر ئیکئی وهکی وان د دنیا بی بگه هت، بیژت.. و ب وان بدهته زانین کو مالی دنیا بی ومه نصب، ئه گهر باوهری وخیرخوازی د گهل دا نه بت، چو بهایی ناده ته خودانی، وئ هه ره ژا خودی دنیا دای وی وهسا هه زکریبه بارا هندهک مرؤقان ژ دنیا بی گه لهک بت، ویا هندهکان پیچهک بت، به لی نه ئه وین بارا وان گه لهک ژ بهر گه لهکیا خو د چا قین خو دا بلند دبن، ونه ئه وین بارا وان یا کیم ژ بهر کیمی د چا قین خودی دا نرم دبن.. گه لهکی و کیمی ژ بلی کو قسمه تا خودیبه ونه ب دهستی مرؤقیه، ئه و دو تشتین (عارضن) دئین ودچن، ونه ب هاتنا خو ئه و چوبی ل نه فسا مرؤقی زنده دکهن، ونه ب چوونا خو چوبی ژئ کیم دکهن، لهو مرؤقی دیتنه کا دورست وعه قله کی تمام هه بت کیشان وپیشانا خو بۆ مرؤقان ل سهر بناخه یه کی نه بی موکم ئا فا ناکه ت.

سهرهات وهکی د قورئانی دا هات:

د چه ند نایه ته کین سووره تا (الکهمف) دا خودی مهزن فه رمان ل پیغه مبهری خو کر کو ئه و سهرهاتیبه کی بۆ کافرین ملله تی خو فه گیرت، یا دبته نمونه ل سهر وی کافری بی ب مال وه نه گینا خو مه غروور دبت، ووی خودان باوهری قه ناعه ت ب وئ هه ی یا خودی دایی ئه گهر چه ند یا کیم ژئ بت، خودایی مهزن گو ت: ﴿ * وَأَضْرَبْ لَهُمْ مَثَلًا رَّجُلَيْنِ جَعَلْنَا لِأَحَدِهِمَا جَنَّتَيْنِ مِنْ أَعْنَابٍ وَحَفَفْنَاهُمَا بِنَخْلٍ وَجَعَلْنَا بَيْنَهُمَا زُرْعًا ﴿٦٦﴾ كَلْنَا الْجَنَّتَيْنِ ءَاتَتْ أُكْلَهَا وَلَمْ تَظْلِمْ مِنْهُ شَيْئًا وَفَجَّرْنَا خِلَّاهُمَا نَهْرًا ﴿٦٧﴾ وَكَانَ لَهُ ثَمْرٌ فَقَالَ لِصَاحِبِهِ وَهُوَ يُحَاوِرُهُ أَنَا أَكْثَرُ مِنْكَ مَالًا وَأَعَزُّ نَفْرًا ﴿٦٨﴾ وَدَخَلَ جَنَّتَهُ وَهُوَ ظَالِمٌ لِنَفْسِهِ قَالَ مَا أَظُنُّ أَنْ تَبِيدَ هَذِهِ أَبَدًا ﴿٦٩﴾ وَمَا أَظُنُّ السَّاعَةَ قَائِمَةً وَلَئِنْ رُودْتُ إِلَىٰ رَبِّي لِأَجِدَنَّ خَيْرًا مِنْهَا مُنْقَلَبًا ﴿٧٠﴾ قَالَ لَهُ صَاحِبُهُ وَهُوَ يُحَاوِرُهُ أَكَفَرْتَ بِالَّذِي خَلَقَكَ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ مِنْ نُطْفَةٍ ثُمَّ سَوَّكَ رَجُلًا ﴿٧١﴾ لَكِنَّا هُوَ اللَّهُ رَبِّي وَلَا أُشْرِكُ بِرَبِّي أَحَدًا ﴿٧٢﴾ وَلَوْلَا إِذْ دَخَلْتَ جَنَّتَكَ قُلْتَ مَا شَاءَ اللَّهُ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ إِنَّ تَرْنًا أَنَا أَقْلٌ مِنْكَ مَالًا وَوَلَدًا ﴿٧٣﴾ فَعَسَىٰ رَبِّي أَنْ يُؤْتِيَنِي خَيْرًا مِنْ جَنَّتِكَ وَيُرْسِلَ

عَلَيْهَا حُسْبَانًا مِّنَ السَّمَاءِ فَتُصْبِحُ صَبِغًا زَلْفًا ﴿١٤﴾ أَوْ يُصْبِحَ مَأْوَاهَا غُورًا فَلَنْ تَسْتَطِيعَ لَهُ طَلَبًا ﴿١٥﴾
 وَأُحِيطَ بِمَرَمِهِ فَأَصْبَحَ يُقَلِّبُ كَفَّيْهِ عَلَىٰ مَا أَنْفَقَ فِيهَا وَهِيَ خَاوِيَةٌ عَلَىٰ عُرُوشِهَا وَيَقُولُ يَا لَيْتَنِي لَمْ أُشْرِكْ
 بِرَبِّي أَحَدًا ﴿١٦﴾ وَلَمْ تَكُن لَّهُ فِئَةٌ يَنْصُرُونَهُ مِن دُونِ اللَّهِ وَمَا كَانَ مُنتَصِرًا ﴿١٧﴾ هُنَالِكَ الْوَلِيَّةُ لِلَّهِ الْوَحْدُ هُوَ
 خَيْرٌ ثَوَابًا وَخَيْرٌ عُقْبًا ﴿١٨﴾.

ومه عنایا فان ئابه تان ب کورتی ئه قهیه، خودی دبیتت: تو -ئهی موحه ممهد- بو کافرین
 ملله تی خو مه تولا وان هردو زه لمان بینه ئه وین ژ ملله ته کی بو ری: ئیک ژ وان یی خودان
 باوهر بوو، ویی دی یی کافر بوو، ومه دو ره زین تری دابوونه وی یی کافر، و ل دورین
 ههر دووان مه کربوونه دارقه سپین مشه، و ل نیشا وان مه گه له ک شینکاتییی جودا جودا
 و ب مفا دابوو. ههر دو ره زان بهر ژ خو دابوو وچو یی ژئ کیم نه بوو، ومه د ناف ههر دووان
 پا رویاره ک بر بوو دا ب ساناهی ئه و بیته ئاقدان.

وخودانی وان ههدو ره زان یی کافر هنده ک بهرهم ومالی دی ژی هه بوو، ژ بلی وان
 ههر دو ره زان، ئینا وی ب دفن بلندی شه گوته هه قالی خو یی خودان باوهر ده می وی دان
 وستاندن د گهل دکر: مالی من ژ یی ته پتره وئهز ژ ته پتر یی ب خودانم، وئهز یی پشت
 گهر مترم. وئهو چوو ناف ره زئ خو، ل وی ده می ئه و یی زوردار بو خو، کو وی کوفر
 ب رابوونا پشتی مرنی کری، و ژ هاتنا قیامه تی یی ب گومان، قیجا که یفا وی ب فیقییی
 وی هات، له و وی گوته: نهز باوهر ناکه م ئهف رهزه جاره کی دئ پویج بیت، وئهز باوهر ناکه م
 قیامهت ژی دئ رابت، وئه گهر خو -من گرتی- قیامهت رابوو ژی وه کی تو دبیتتی ئهی خودان
 باوهر و، وئهز بو نک خودایی خو هاتمه زفراندن ژی تشته کی ژ فی رهزی باشتر وچیتر نه ز دئ
 ل نک خودی بینم؛ چونکی من قه در و بهایی خو ل نک وی ژی هه یه.

هه قالی وی یی خودان باوهر ده می دان وستاندن د گهل وی کری گوته: چاوا تو کوفر
 ب وی خودایی دکهی یی تو ژ ئاخئ ئافراندی، پاشی ژ چپکه کا ئاقتی، پاشی تو کریمه
 مرؤقه کی دورست وکامل؟ و ده می تو چوو یه ناف ره زئ خو وکه یفا ته پی هاتی بلا ته همددا
 خودی کر با و ته گوته: ئه فه ئه وه یی خودی بو من هه زکری، ئه گهر نه خودی با ئه ز نه دشام
 وی ب ده ست خو بیتخم. ئه گهر تو ببینی مالی من وعه یالی من ژ یین ته دکیم ترن، به لکی
 خودایی من تشته کی ژ ره زئ ته چیتر بده ته من، و ژ بهر کوفرا ته ئه و وی قهنجیی ژ ته
 بستینت یا وی دایه ته، وعه زابه کی ژ عه سمانی ب سهر ره زئ ته دا به نیت، قیجا ئه و بیته

عمرده كې خړش وحلى يې مرؤف لې بته حسّت، وچو شينكاتى لې شين نه بت، يان ژى ئاڤا وى يا ئه و پې دئېته ئاڤدان د عمردى دا بچت، څېجا تو نه شپې وى ئاڤى بېنېه درې. وئو چيېسو يا خودان باوهرى گوتې، رۆژه كې خودې ولسا هزكر ئاتافهك ب سهر رهزې وى دا هات وئو پويچ كر، وتشتهك لې نه ما، څېجا ئه و كافر ما له پېن خؤ ليكدان ژ خم و كوڤانان دا ل سهر وى مالى وى لې خه رج كرى، وئو رهز ب سهرېك دا هات بو وى ڤالا بو، ووى دگوت: خوزى من بهايې قه نجپېن خودې زانېبا ومن چو شريك بو خودې نه دانابان.

وئو په شيمانيا وى ل وى دهمى بو كو په شيمانى مفايې وى نه ده ت. وچو ده ستهك ژ وان يېن وى مه دحه بو خؤ پې دكرن نه بوون عه زابا خودې ژ وى پاشقه بېن، وئو ب خؤ ژى ب هيز و شيانا خؤ نه دشيا وى ژ خؤ دوېر بكه ت. وان دهمېن ئه ف رهنگه ته نگاښه ب سهر مرؤقان دا دئېن پشته ڤانى وسهركارى يا خودايې حه ق ب تنى به، جزايې وى چيتره، وئو دوېماهيا ئه و دده ته به نيېن خؤ يېن خودان باوهر باشتره.

ئه ف زه لامه كې بوو؟

ئه ف سهرهاتييه يا خودې بو مه كريبه مه تهل، دوېماهيا ده وله مه ندې كافر، وهه ژارې خودان باوهر بو مه ئاشكه را دكه ت، وده مې مرؤف ڤى سهرهاتيېې دخوينت وهكى ههر سهرهاتييه كا دى ڤى پسيارې ژ خؤ دكه ت:

- ئه رې ئه ف زه لامى خودانې دو ره زان كه سه كې ده سنيشان كرى بوو د دېرؤكى دا هاتى، يان ژى ئه و مه ته له كه خودې بو ههر كه سه كې ب وى رهنگى بت ئيناي؟
 ئه گه ر ئه م ل گوتنېن زانايېن ته فسيرې بزڤرين، ئه ف هه ردو بوچوونه دى ب بهر چاڤين مه كه شن، وخودانېن گوتنا ئېكې (كو ئه ف زه لامه كه سه كې ده سنيشان كريبه) د ناڤه را خؤ دا ل سهر دو بوچوونان ژېك جودا بووينه، هندهك ژ وان دېيژن: ئه و زه لامه كې ئسرائيلى يې ده وله مه ند بو، جاره كې مالهك بو ش (هه شت هزار دېنار) گه هه شتنه وى وهه ڤاله كې وى چ ژ شريكاتيه كې بت، يان ژ ميراته كى، هه ڤالى وى چونكى مرؤفه كې خودان باوهر وخيرخواز بو، بارا خؤ ژ وى مالى هه مې كره خير، وكارې خيرخوازيې پى كر، به لى وى وه نه كر، مالى خؤ هه مې دا ب ملك وحه يوانه ت وره ز وبيستان پى دانان، وهندهك ژى د بازرگانېې دا ئېخسته كارى، هه تا بوويه مرؤفه كې زيده ده وله مه ند...

دهمهک پیښه چوو ههڅالی وی ههوجهی هندهک مالی بوو، گوت: ئەز دئ چمه نک ههڅالی خو، نوکه ئەو زنده یی دهوله‌مه‌ند بووی، به‌لکی ئەو دهستی من بگرت، حه‌تا ئەز ژ څی ته‌نگاڅیی دهراس دیم.. وگاڅا ئەو هاتییه نک دیت زه‌نگینیی ئەو زنده یی گوهارتی، وبه‌طران کری، گاڅا وی داخوازا خو گوتیی، ههڅالی وی گوتی: ما ته چ ل بارا خو کر ئەوا گه‌هشتیه ته؟ وی گوتی: من ئەو هه‌می کره خیر وهاریکاریا هه‌ژاران پی کر؛ دا به‌لکی خودی ل روژا قیامه‌تی خیری بده‌ته من. ههڅالی وی گوتی: ماده‌م ته باوه‌ری ب خودی و ب قیامه‌تی هه‌یه، هه‌ره بلا خودی بده‌ته ته؟

ههڅالی وی څیا وی شیرت بکته، له‌و گوتی: برایی من! دنیا ژ هندی کیمتره کو خودی وی بکته‌ته جزا بوو قه‌نجیا خودان باوه‌ری، یان عقوبه‌ بوو خرابییا بی باوه‌ری.. وپشتی زه‌مانه‌کی دی پیښه چووی، جاره‌کی ئەڅ زه‌لامی دهوله‌مه‌ند، ب غوروور ودفن بلندیا خو څه چوو ناڅ ملکی خو، وگاڅا به‌ری وی ب رەز وملک ومالی وی که‌فتی، وی گوت: ئەڅ هه‌می مال وملکه چاوا دئ خراب بت وپوچ بت، وقیامه‌ت ب سهر دا ئیت؟! نه.. وه‌نینه وه‌کی ههڅالی من دبیت، چو قیامه‌ت رانابن، ودویماهی بو ملک ومالی من نابت، وئ‌ه‌گهر قیامه‌ته‌ک هه‌بت ژی -وه‌کی ههڅالی من دبیت- ل ویری ژی حالی من دئ یی خوشتر بت، ئەز مروڅه‌کی دهوله‌مه‌ندم، دئ ملیاکه‌تان به‌رتیل که‌م دا ئەو من به‌نه وی جهی یی من دڅیت، پشتی هنگی ئەگهر خودی هه‌ز ژ من نه‌کریا وی د دنیا یی دا ئەڅ هه‌می ماله نه‌ددا من، مه‌عنا خو ل ناخه‌تی ژی ئەو دئ جهه‌کی خوشتر دئ ده‌ته من!

پاشی ئایه‌ت مه‌شه‌ده‌کی دی (یی دویماهی) ژ سهرهاتییی بو مه‌څه‌گه‌ه‌است ده‌می ژ نشکه‌کی څه ئاتافه‌ک ژ لای خودی څه ب سهر ملکی وی دا هات، وگوت: ژ لای خودی څه، دا مه‌ ل هندی ناگه‌هدار بکته کو قه‌ت د شیانا وی ویا چو که‌سین دی ژی دا نه‌بوو وی ئاتافی څه‌گین، وروڅه‌کی ئەو چوو ناڅ رەز ویستان خۆ وی دیت ئەو هه‌می یی پوچ بووی وچو ژی نه‌مایه، وه‌نگی ژ نوی ئەو په‌شیمان بوو ل ده‌مه‌کی په‌شیمان یی چو مفا نه‌گه‌هانیدی. وه‌نده‌ک زانایین دی یین ته‌فسیری دبیتن: ئەڅ هه‌ردو زه‌لامه‌ یین ئایه‌ت سهرهاتییا وان بو مه‌څه‌گیت، دو زه‌لامین مه‌خزوومی بوون ژ خه‌لکی مه‌که‌هی، ل سهر ده‌می پیښه‌به‌ری -سلاف لی بن- دژیان.

عبیرهتا مهزن یا قلی سهرهاتیی:

میحوهری سهرهکی بی قلی سهرهاتیی راستکرنا بیر وباوهرتین مرؤقینه، ئەو بیر وباوهرتین دبنه بناخهیی دیتنا مرؤقی یا دورست بو دنیایی و بو مرؤقین دنیایی ژی.. سهرهاتیی قلی زهلامی دهوله‌مه‌ند، خودانی دو ره‌زین ب خه‌مل، و ملک و مال‌ه‌کی مه‌زن، دئیت دا بته مه‌ته‌ل بو بها و (قیه‌مین) زه‌وال ژنی دگرت، و وان بها و (قیه‌مین) هه‌ر وه‌ر دمینن، و سهرهاتیی‌کا ب قلی ره‌نگی ژ هه‌ر تشته‌کی دی پتر د ژیانا مه‌ هه‌میان دا، ل هه‌می جه‌ و ل هه‌می ده‌مان، روی دده‌ت.

ئه‌ف سهرهاتیی ده‌ نمونه‌یین ناشک‌ه‌را یین نه‌فسا مرؤقی بو مه‌ به‌رچا‌ف دک‌ه‌ت، نمونه‌یی وی نه‌فسا ب خو‌ش‌ییین دنیایی و زه‌نگینی د سهر دا دچت، و نه‌فسا سهر‌ه‌را‌زیا خو‌ د باوهری دا دبینت، خودانی دو ره‌زان نمونه‌یی وی زه‌لامی دهوله‌مه‌نده یی مالی دنیایی چاقان لی تاری دک‌ه‌ت، و نعمه‌ت وی به‌ط‌ران دک‌ه‌ت، حه‌تا وه‌ لی دئیت ئەو هی‌زا مه‌زن کو هی‌زا خو‌دییه، ژ بیرا خو‌ دبه‌ت، و هه‌ر دک‌ه‌ت چی تشتی وی بقی‌ت ل دنیایی وئاخ‌ه‌تی ژی -ئه‌گه‌ر ئاخ‌ه‌ت هه‌بت!- ئەو دشیت ب مالی خو‌ ب ده‌ست خو‌ بیخت.. چهن‌د مرؤف ژ قلی ره‌نگی هه‌وه د ژیانا خو‌ یا کیم‌دا دیتینه هه‌ر دک‌ه‌ن مال و مه‌نصبین وان، ملک و کارگه‌ه و قه‌سرتین وان یین بلند چو جار‌ان خراب نابن؟ چهن‌د (طاغیه) یین مه‌زن و بچویک هه‌وه دیتیه هه‌ر دکر فه‌نا ژ وان ناگرت، و ب هه‌می روی قائیمیا خو‌ قه‌ دگوت: ئەم یین هاتین دا بمینین!! پاشی مال و ملک و وان، قه‌سر و بوجین وان، هه‌می ل به‌ر چاقان کاشل بوون، و د کلؤفانکا ره‌زیلیا وان دا ژ نوی بیرا وان ل هی‌زا مه‌زن هاته‌ قه، ژ نوی وانزانی کو خودایه‌کی ب حه‌قی هه‌ی، گا‌فا گۆته تشته‌کی به‌ه، که‌س نه‌شیت ریک‌کی لی بگرت؟!

وزه‌لامی دی.. هه‌قالی وی یی خودان باوهر، نمونه‌یی مرؤقی خودان باوهره، یی خو‌ ب باوهریا خو‌ سهر‌ه‌را‌ز دبینت، ل هه‌می ده‌مین خو‌ خودایی خو‌ ژ بیر ناکه‌ت، نه‌ زه‌نگینی وی به‌ط‌ران دک‌ه‌ت، و نه‌ فه‌قیری وی د سهر دا دبه‌ت؛ چونکی ئەو زه‌نگینی بیرا وی ل خودانی نعمه‌تی دئینته‌ قه، قیجا ئەو شوکرا وی دک‌ه‌ت، و فه‌قیری بیرا وی ل جه‌رباندی دئینه‌ قه، قیجا ئەو سه‌بری دک‌یشت.

ل وی ده‌می زه‌لامی ئیک‌کی (یی دهوله‌مه‌ند) ب هه‌می دفن بلندی وروی قائیمیا خو‌ قه‌ قه‌ستا سه‌ن‌ته‌ری زه‌نگینی و ده‌سه‌لاتا خو‌ دکر، یی زالم بو نه‌فسا خو، و یی زالم ده‌ور و به‌ری

خوژی، هزر دکر مالی وی دئی (خولوودئ) د دنیا یی دا دته، قیجا مادهم هویه بوچی نهو
 عهدینیا مالی خو نهکته، وهمی رهنگین رهزلیبی ل سهر خو قهبول نهکته دا نهف مال
 بو وی بمینت و ژ دهستان دهرنهکته؟!

هنگی ههفالی وی یی خودان باوهر، یی دهستین وی ژ مالی دنیا یی دقلا، ودلی وی
 ژ باوهریا ب خودی تژی، نهفسهکا سهرهراز ب ئیماننا خو ههبوو، لهو خه ما وی مال
 ومه نصب نهبوو، ویی خه ما وی د دنیا یی دا مال ومه نصب نهبت، نهو دریکا ههقیبی دا
 هلنگفتنی نزان، (موجامه لی) و حلیسکاتیبی ژی بو داخوازکهرین نه ههقیبی ناکته،
 د رویی وان دا ههقیبی دبیزت، وئینکارا به طرانی وخومه زکرنا وان دکته، وپیرا وان
 ل راستیا وان دینته فه: ﴿ أَكْفَرْتَ بِالَّذِي خَلَقَكَ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ مِنْ نُطْفَةٍ ثُمَّ سَوَّاهُ رَجُلًا ﴾؟

خو مه زکرنا ب مالی، ب مه نصبی، ب بنه مالی.. نهفه ب دیتنا ئیسلامی ژ (قیه مین
 زائفه) چونکی زهوال ژئی دگرت، ما نه ژ بی عه قلیتییه مروف خو ب وی تشتی مه زن بکته
 یی زهوال ژئی دگرت؟ نه گهر ته بقیت خو ب تشته کی سهرهراز بکه ی، خو ب وی تشتی
 سهرهراز بکه یی زهوال ژئی نه گرت ﴿ لَكِنَّا هُوَ اللَّهُ رَبِّي وَلَا أُشْرِكُ بِرَبِّي أَحَدًا ﴾.

خودانین بیستانی

مه‌ته‌له‌کا دی ژ وان مه‌ته‌لین قورئانی -د په‌نگی سهرهاتییی دا- بۆ کافرین مه‌که‌هی ئینای، دا کو دویمه‌یا به‌طرائیی و خۆمه‌زنکرنا ب مال و ملکئی دنیایی بۆ وان ناشکه‌را بکه‌ت، مه‌ته‌لا خودانین بیسانی بوو یا کو د سووره‌تا (القلم) دا هاتی..

وئەف سهرهاتییی ژ و هکی یا به‌ری نوکه مه‌ته‌له‌که خودی بۆ وان خرابکاران ئینایه‌ بین ب نعمه‌تی د سهر دا دچن، و ل شوینا کو ئەو شوکرا خودی بکه‌ن، وحه‌قی مالی ژ سهر خۆ پراکه‌ن، وده‌ستی هاریکاری بۆ مروّقین پیتقی وهه‌ژار درێژ بکه‌ن، و بزانی کو ئەو نعمه‌تین بۆ وان هاتینه‌دان جه‌ریاندنه‌که ژ خودی بۆ وان، ئەو د سهر پیی خۆ دا دچن، وه‌زر دکه‌ن ئەف ههمی مال و ملکئی بۆ وان هاتییی‌دان ژ به‌ر زیره‌کی و ماقوبلیا وانه، به‌لکی هیشتا وئفه‌تر دچن ده‌می هزر دکه‌ن ئەف ماله‌ یی وان هه‌ی ئیدی فه‌نا نابت، وئهو ههر وه‌ر د دنیایی دا دئ مینن، وچو قیامه‌ت ل سهر وان رانابن!

گه‌له‌ک جارن ده‌می دنیا ب نک ئیکی فه‌ دچت، وده‌رگه‌هی نعمه‌ت و خۆشبین وئ ل به‌ر وی فه‌دبت، ئەو هزر دکه‌ت هندی هند ئەو یی تیگه‌هستی و ژ هه‌ژیه‌ له‌و ئەف نعمه‌ته‌ بۆ وی بین هاتینه‌ پتیکیشکرن، وئهو -وخه‌لکی و هکی وی ژ نه‌زان و داخوازه‌رین دنیایی- هزر دکه‌ن هندی خودی چه‌ز ژ وی دکه‌ت له‌و مالی دایه‌ وی وئهو‌ی زه‌نگین کری، وئهو ژ بی‌را خۆ دبه‌ن کو ئەف مالی بۆ وی هاتییی‌دان فتنه‌یه‌که ئەو دئ پی چته‌ هیلاکی ئەگه‌ر ب دورستی ب چه‌قی وی پانه‌بت، پشتی هنگی ئەگه‌ر دانا مالی و زه‌نگینی و مه‌نصبان نیشانا قیانا خودی بایه‌ بۆ عه‌بدی، خودی پیغه‌مه‌رین خۆ دا ژ ههمی که‌سان زه‌نگینتر لی که‌ت.

ل دۆر قی سهرهاتییی:

خودایی مه‌زن ده‌می به‌حسی جه‌ریاندنا خۆ بۆ کافرین مه‌که‌هی ب مالی دنیایی و زه‌نگینی دکه‌ت، دبیژت: ﴿إِنَّا بَلَوْنَهُمْ كَمَا بَلَوْنَا أَصْحَابَ الْجَنَّةِ﴾ ئەو غافلین هه‌ ژ کافرین مه‌که‌هی مه‌ ب ده‌وله‌مه‌ندیی جه‌ریاندن، ئینا ئەو به‌طران بوو و به‌ری وان ژ چه‌قیی هاته‌ وه‌رگیران؛

چونكى د لېن وان ب پړناهيې حقيبيې گهش نه بو بوون، لهو ژ راستيبيې د بيې ناگهه بوون، ووان نيكا هند كر نهو د دنياييې دا بهري ناخره تي تووشى گهف ولومه كرنى بېن، ومه تولا وان د شى چهنديې دا وهكى مه تولا خودانيې بيستاني بوو، ودوير نينه مه تولا خودانيې بيستاني ل نك خهلكي مه كههي تشته كي معلوم بت، وسهرهاتييا وان د ناڅ وان دا يا به لاف بت، بهلي قورناني دقبت ب پهنگه كي دي و ب شروفه كرنا نوي وي ل بهر چاڅين وان بدانت، وان دزاني مروفه كي بيستانه كي ب خهمل وتير بهرهم هه بوو، چي تشتي دلي دخواست د ناڅ دا هه بوو، وپشتي زهلام نه ماي، وكورين وي ل شوينا وي سه خيبريا بيستاني كرى، شهفه كي ژ نشكه كي شه ويبي نهو ب نه گره كا ماددى بحسيين، وان هند ديت غه زه بك ژ عهسماني هاته خوارى، و ژ بيستاني وان گرت و نهو كره عه رده كي ويران وپويشه كي رهق وهشك!

تشتي وان ژ سهرهاتيبيې دزاني نهفه بوو، وعه ده تي ديروكييه پتر جاران بهس رويدانيې ماددى ژ سهرهاتيبيان شه دگوهييزت بين ب چاف دئينه دبتن، ودكه فنه بن قياساتين مروفى بين ماددى، ومه سولا دهستي قودره تي د پشت رويدانيې سهرهاتيبيې، ووان حيكه مت وعيبره تين د پشت سهرهاتيبيې را هين.. نهفه ديروك خو لي ناكه ته خودان! بهلي قورنان ده مي سهرهاتيبيان بو مه شه دگوهييزت هندهك جاران پتر ژ سياقي ماددى يي رويدانان پالي خو دده ته سهر في لايي، نهفه يه تشتي تامه كا تايهت دده ته سهرهاتيبيې ديروكي ده مي د قورناني دا بو مه دئينه شه گيران.

څيچا سهرهاتييا خودانيې بيستاني يا چاوا بوو؟ دا بهري خو بده يني..

سهرهاتې وهكي د قورناني دا هاتې:

سهرهاتييا خودانيې بيستاني وهكي بهري نوكه ژي مه گوتي د سووره تا (القلم) دا هاتييه، د نايه تين (۱۷-۳۳) دا، د فان نايه تان دا خودايي مه زن دييژت: ﴿ اِنَّا بَلَوْنَهُمْ كَمَا بَلَوْنَا اَصْحَابَ الْجَنَّةِ اِذَا قَسَمُوا لِيَصْرِمُنَّهَا مُصْبِحِينَ ﴿۱۷﴾ وَلَا يَسْتَنْثِنُونَ ﴿۱۸﴾ فَطَافَ عَلَيْهَا طَائِفٌ مِّن رَّبِّكَ وَهُمْ نَائِمُونَ ﴿۱۹﴾ فَأَصْبَحَتْ كَالصَّرِيمِ ﴿۲۰﴾ فَتَنَادُوا مُصْبِحِينَ ﴿۲۱﴾ اَنْ اَعْدُوا عَلٰى حَرْثِكُمْ اِنْ كُنْتُمْ صٰرِمِينَ ﴿۲۲﴾ فَاَنْطَلَقُوا وَهُمْ يَتَخَفَتُونَ ﴿۲۳﴾ اَنْ لَا يَدْخُلْنَهَا اَلْيَوْمَ عَلٰىكُمْ مَسْكِينٌ ﴿۲۴﴾ وَعَدَّوْا عَلٰى حَرِّ قَلْدَرِيْنَ ﴿۲۵﴾ فَلَمَّا رَاَوْهَا قَالُوْا اِنَّا لَضٰلُّوْنَ ﴿۲۶﴾ بَلْ لَخْنُ حُرُوْمُوْنَ ﴿۲۷﴾ قَالَ اَوْسَطُهُمْ اَلَمْ اَقُلْ لَكُمْ لَوْلَا تُسَبِّحُوْنَ ﴿۲۸﴾ قَالُوْا سُبْحٰنَ رَبِّنَا اِنَّا كُنَّا ظٰلِمِيْنَ ﴿۲۹﴾ فَاَقْبَلَ بَعْضُهُمْ عَلٰى بَعْضٍ يَتَلَوْمُوْنَ ﴿۳۰﴾ قَالُوْا يٰوَيْلَنَا اِنَّا كُنَّا طٰغِيْنَ

﴿عَسَىٰ رَبُّنَا أَنْ يُبَدِّلَنَا خَيْرًا مِّنْهَا إِنَّا إِلَىٰ رَبِّنَا رَاغِبُونَ﴾ ﴿١٠٠﴾ كَذَلِكَ الْعَذَابُ وَالْعَذَابُ الْأَخْرَجُ أَكْبَرُ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ﴿١٠١﴾ .

د قان ئایهتان دا خودایی مهزن گوتنی ناراسته ی پیغه مبهری خۆ - سلاڤ لی بن- دکته، وئیشاره تی دده ته خه لکی مه که هی و دبیرت: هندی ئه مین مه خه لکی (مه که هی) وه کی خودانین بیستانی جه پانندن.

وتشتی بهرچاڤ د قی ئایه تی دا ئه وه وی ناڤی (الجنة - به حه شت) ل سهر بیستانی دانا؛ دا مه ل هندی هشیار بکه ت کو ههر تشته کی دلی دخواست د ناڤ وی بیستانی دا هه بوو .

خودی دبیرت: مه خودانین بیستانی جه پانندن، ده می وان سویند خواری، کو ئه و سحاری زوی بچنه ناڤ بیستانی خۆ دا ئه و وی بچن، وچویی ژئی نه دهنه مرۆڤین فه قیر، وده می وان ئه ف ئیه ته کریه دلی خۆ، و تکبیرا خۆ کری، وان نه گوت: ئه گهر خودی حه ز که ت ئه م دی قی چه ندی که یین^(۱). قیجا ب شه قی خودی ئاگره ک ب سهر دا ئینا و بیستانی وان سویت، ده می ئه و دنقستی بهری دهرکه فنه چینی.

وسحاری زوی هنده ک ژ وان گازی هنده کان کر: رابن هیشتا سحاری زوی دا دهرکه فینه بیستانی خۆ، وده ست ب چنیا خۆ بکه ن ئه گهر هوین گوتنا خۆ یا شقیدی دمجدن. ئینا ئه و ب له ز دهرکه فتن، ووان د بن لیقلیقان را وهیدی دگوتنه ئیک ودو - دا که سی گوهد ل وان نه بت- نه وه بت هوین بهیلن ئه فرۆ هه ژاره ک بیته ناڤ بیستانی هه وه، وداخوازا خیری ژ هه وه بکه ت. وپستی وان ئه ف تکبیره ژی کری، وسحاری زوی ئه و ب قی ئیه تا خۆ یا خراب دهرکه فتن وچووبنه ناڤ بیستانی خۆ. ده می ئه و گه هشتینه ناڤ بیستانی وان باوهر ژ چاقین خۆ نه کر، له و وان گوتنه ئیک ودو: ئه فنه نه بیستانی مه یه! وگوتن: دیاره مه ریکا خۆ یا بهرزه کری، وئهم یین هاتینه ناڤ بیستانه کی دی..

(۱) پتیریا ته فسیرزان ل وی باوهرینه کو مه عنایا په یقا (لا یستنون) د ئایه تی دا ئه وه وان سویند خوار ئه و چویی ژ بهرهمی بیستانی خۆ نه دهنه فه قیران، ووان نه گوت: ئه گهر خودی حه ز بکه ت.. یه عنی: (ئستثناء) نه ئیخسته سویندا خۆ. به لی هنده کین دی دبیرت: (ئستثناء) ل قیری ژ سویندی ناگرت، چونکی ئه و ل قیری نه جهی مه دحییبه، به لکی ئه و ژ وی تشتی دگرت یی وان سویند ل سهر خواری، یه عنی: وان سویند خوار تشته کی نه دهنه که سی، وئیک ب تنی ژی ژئی (ئستثناء) نه کر، ئینا خودی ژ بهر ئیه تا وان یا خراب بیستانی وان پویج کر.

وېشتی وان چاڅین خو باش فهکرین، ووان زانی ئەو ئەقبیستانه بیستانه وان، وئەو یی بوویه پویش وچو تی نهمايه، وان گوتن: ئەم ژ خیرا بیستانی زربار بووین، وئەف ناتافه ب سهر بیستانی مه دا هات؛ چونکی مه کربوو دلێ خو کو ئەم چویی ژێ نهدهینه فهقیران.. ووان دهست دایێ ولۆمه ل ئیک و دو کر، یی ژ ههمیان راستتر و دورستتر ژ وان گوت: ما من نهگوتته ههوه دهمی ههوه ئەو ئنیهت کرییه دلێ خو بیژن: ئەگەر خودی حهز بکهت ئەم دئ قئ چه ندئ کهین، وههوه گوھی نه دا من؟ وپشتی هشین وان هاتینه سهری، وان گوت: یی پاک بت خودایی مه ژ هندئ کو وی زۆرداری ل مه کریت، ئەفا هاتییه سهری مه و بیستانی مه سوتی نه زۆرداریهک بوو خودی ل مه کری، بهلکی ئەو زۆرداریهک بوو مه ب خۆل خو کری.

وېشتی وان ههمیان پیکه ئعتراف ب خهله تیییا خو کری، هندهک ژ وان ب نک هندهکان فه هاتن، وههه ئیکی لۆمه ل یی دی کر، ووان گوت: تیچوون بو مه بت! هندی ئەم بووین ئەم ژ توخوبیین خو دههکه فتهبووین، دهمی مه مروڤیین ههژار ژ بهرهمی بیستانی خو بئ بار کرین، مه تۆیهیه ژ قئ کارئ خو، بو هندئ دا بهلکی خودایی مه ژ بهر تۆیه کرنا مه تشتهکی ژ وی بیستانی چیتر بدهته مه. هندی ئەمین مه ئەوا ل نک خودایی خو ب تنئ دڤیت.

خودی دبیژت: ب عهزابهکا وهکی قئ یا مه دایه خودانیین بیستانی، ههه ئیکی بئ ئەمریا مه بکهت ئەم دئ وی عهزاب دهین.. ئەفه ل دنیا یی، وعهزابه ئاخره تی ژ یا دنیا یی مه زنتر و دژوار تره، ئەگەر ئەوان زانییا.

ئەف بیستانه ل کیفه بوو؟

ژ سیاقی فهگپرینا قورئانی بو قئ سهرهاتییی بهلکی بیته زانیین کو ئەف سهرهاتییه ل بهر خهلکی مه کههئ یا مه علوم بت، وئایهت ب تنئ بیرا وان لی دئینته فه، و بهرئ وان ددهته ئەگهرا سهرهکی یا د پشت وی غهزه بی را هه ی یا خودی ب سهر وان دا ئینای دهمی بیستانی وان سوتی..

د دهر حهقا دهسنيشان کرنا خودانیین قئ بیستانی دا وجهئ وی، چه ند ربوایه تهک هه نه زانیین تهفسیرئ بو مه فه دگپرین، ژ وان ربوایه تان:

ژ سه‌عیدئ کورئ جوسه‌یری دئیتنه فه‌گپران کو خودانین قی بیستانی عه‌ره‌ب بوون ژ خه‌لکئ یه‌مه‌نئ، و بیستانی وان دکه‌فته گونده‌کئ دگوتنئ: (ضه‌ره‌وان) ل نیزیکی باژپری (صه‌عائئ).. و ژ هنده‌ک زانایین دی دئیتنه فه‌گپران کو ئەو حه‌به‌شی بوون ژ کیتابیان، ل یه‌مه‌نئ دژیان. و ژ سیاقئ فه‌گپرینا قورنائئ بۆ سهرهاتیبی دئیتنه زانین کو ئەو ژ خودان باوه‌ران بوون، به‌لی به‌طرائی وغورووا وان ب وی مالئ خودایئ دایه وان، به‌ری وان دا هندئ ئەو شوکرا نعمه‌تئ نه‌که‌ن، وقه‌نجیا خودئ ژ بیر بکه‌ن..

زانایین ته‌فسیرئ دبیژن: ئەف بیستانه یئ مرۆقه‌کئ خودیناس ته‌قوادار بوو، وی بیستانی خو ب ره‌نگه‌کئ جوان سه‌خبیر دکر، چاقئ خو باش ددایئ، وه‌چیا پیتئقی بۆ زنده‌کرن و باشکرنا به‌ری وی ب کار دئینا، له‌و بیستانی وی ب خه‌مل که‌فت، وتشتئ دی یئ وی دکر ئەفه بوو ده‌مئ بیستانی وی ده‌اته به‌ری وی ده‌رگه‌هی بیستانی ل به‌ر فه‌قیر وژاران فه‌دکر، وری ددا هه‌ر که‌سه‌کئ هه‌وجه بیت وه‌ندی بقیئت بۆ خو ژئ به‌ت.. وریژا دبوو دؤرا چینیئ وی مرۆقتین فه‌قیر گازی دکرنه ناڤ بیستانی تیرا خو ومالا خو رادکر ویئ دی هه‌می ل سه‌ر فه‌قیران به‌هلاف دکر.. هه‌تا وه لی هاتبوو فه‌قیر فیر بووبوون ل رۆژا چینیئ هه‌ر ژ سپیدئ هه‌می دچوون قه‌ستا بیستانی وی زه‌لامی دکر بیئ ئەو بیژنه وان ژئ!

وی زه‌لامی هنده‌ک کور هه‌بوون وه‌کی بابئ خو د ته‌قوادار ومه‌رد نه‌بوون، له‌و گه‌له‌ک جاران وان گازنده ژ بابئ خو دکر، ودگوتنئ: ته ئەم خراب کرین ب شان خیرین خو فه، وتشته‌ک ژ مالئ مه ته بۆ مه نه‌هیلا، ئەفه چ خیرن هنده تو دکه‌ی؟ به‌لی وی گوه‌ی خو نه‌ددا وان ویئ به‌رده‌وام بوو د کارئ خو دا..

وده‌مه‌کی خودئ وه‌سا هه‌زکر زه‌لام مر.. وکورتین وی ل شوینئ بوونه مه‌زنین مالئ، وخودانین بیستانی، وان گۆته ئیک ودو: ئەم وی ناکه‌ین یا بابئ مه دکر، ما ئەم چ مه‌جبوورین مالئ خو هه‌میئ بده‌ینه خه‌لکی!

به‌لی گرفتاریا وان ئەو بوو وه‌کی به‌ری نوکه ژئ مه گۆتی، خه‌لک فیری هندئ بووبوون ده‌مئ دبوو رۆژا چینیئ ئەو ب خو بیئ که‌سه‌ک بیژنتئ دچوونه ناڤ بیستانی وبارا خو دبر.. زه‌لامئ چاک ئەو فیری هندئ کربوون، فیجا کورپین وی ده‌مئ جه‌ئ وی گرتی، گۆتنه ئیک ودو: ئەفه رۆژا چینیئ نیزیکی بوو، وخه‌لک دیسا هه‌می دئ داجریتنه سه‌ر سه‌ری مه، ودئ داخوازا مالئ مه که‌ن، و ئەم نه‌شیین ئیک ئیکه بچینه نک و بیژنئ: نه‌ئینه بیستانی هه‌وه

چو بار د ناڅ مالې مه دا نه‌مايه، څيځا لازم هم تشته‌كي بكهين به‌لا وان پي ژ مه څه‌بیت..
وتشتي نه‌و گه‌هشتيني نه‌و بوو يي نايه‌تي به‌حس ژي كړي كو نه‌و سحاري زوي بچن فيقيبي
خو هميې بچن هيشتا نه‌بوويه سپيده، وگاڅا بوو نه‌و ده‌م يي فقير دئينه ناڅ بيستاني نه‌و
دي بينن فيقي همي يي هاتييه چين، وچو ژي نه‌مايه، هنگي نه‌ودي زانن مه‌سه‌له چيه
وهه‌مي دي زڅرنه مالي نه‌و.

هوسا قه‌لسي وچريكيې دلين وان تڅي كرن، وكاري چاكي بابي وان د چاڅين وان كريت
كر.. ودياره د ناڅ وان دا براهك هه‌بوو پيچه‌كي ژ وان چيتر بوو، له‌و وي بيړا برايېن خو ل
وي قه‌نجيې ئيناڅه يا بابي وان دكر، وگوټي: نه‌و به‌ره‌كه‌تا خودي دهاڅيته مالي مه ژ بهر وان
خيږ وقه‌نجيان بوو يين بابي مه دكرن، څيځا نه‌گهر هه‌وه بڅيت نه‌و به‌ره‌كه‌ت د ناڅ مالي
هه‌وه دا بمينت، هوين ژي ل سهر ريتكا بابي خو هه‌رن، وفه‌قيران ژ مالي خو بي بار نه‌كهن.
به‌لي وه‌سا دياره گوټنا وي چو كار د وان نه‌كر، و نه‌و ل وي ئينه‌تا خراب نه‌دانه پاش يا وان
كريبه دلي خو، ونه‌به‌س هنده.. به‌لكي څي گوټي كار ل وي براي ب خو ژي نه‌كر يي نه‌و
گوټي، له‌و نه‌و ديينين نه‌و ژي ل به‌رانبه‌ر به‌خيليا برايېن خو لاواز بوو، ودوير نينه نه‌و ژي
دويمه‌يي چووبته سهر ره‌ئيا وان؛ چونكي ده‌مي نه‌وسحارا زوي چووينه ناڅ بيستاني بو
چنيني نه‌و ژي د گهل وان بوو، خو ژ وان قه‌ده‌ر نه‌كربوو، نه‌گهر نه‌و ل سهر گوټنا خو ما‌با
ويصرار كړبا، به‌لكي خودي ب وي نه‌و ژ وي دويمه‌يا خراب پاراست بان يا گه‌هشتيبي.

دويمه‌يا پيلانگيرې وبه‌خيليا:

وسحاري زوي هيشتا روژ نه‌هه‌لاتي ودنيا يا تاري، خودانين بيستاني ب له‌ز ژ مالا خو
ده‌ركه‌فتن، وبهر ب بيستاني څه چوون، وده‌مي نه‌و د گهل ئيك ودو دناختن ژي وان ده‌نگي
خو نرم دكر، ترسا وان نه‌و بوو فه‌قيره‌كي گوډ ل ده‌نگي وان بيت، څيځا نه‌و ژي د گهل وان
ده‌ركه‌فته بيستاني.. نه‌و ب له‌ز چوون ودگوټنه ئيك ودو: بلا ژ نه‌څرو ويڅه ئيك ژ وان
مالي مه بخوت!

وگاڅا نه‌و گه‌هشتينه به‌ر ده‌ري بيستاني (موفاجه‌ئيه‌كا) مه‌زن بو وان چيټوو، نه‌څه چيه؟
كاني بيستاني مه يي ب خه‌مل، كاني دار وبارين فيقي؟ چاڅين خو باش په‌رخاندن، هيشتا
دنيا تاريه، يا ژ وان څه ژ بهر تاري نه‌و يين خه‌له‌ت بووين، ئيكي گوټه يي دي:

- كاني بزڅرن.. هم يين خه‌له‌ت بووين!!

بهلی نه.. ئەڤه بیستانی مهیه، جهی ویه، مهعقول نینه ئەم ب ریکا بیستانی خو
 نهکەڤین، پا ئەڤه چیه؟
 ئیکێ دی گۆت:

- ئەڤه بیستانی مهیه، بهلی خولیا ب مه وەر بووی، و ئەم یین ژنی مهحرووم بووین.. ئەم
 ئەوین ل بهر بوو ئەم فهقیران ژنی مهحرووم بکهین.

ووان گهلهک زهحمهت ب هندێ ڤه نهبر ئەو ئەگهرا ڤی بهلایێ بزانی یا هاتییه سهری وان،
 دوهی رۆژناڤایی ئەو ژ ناڤ بیستانی خو زڤری بوون و بیستانی وان یی دورست، ونوکه
 هیشتا رۆژ نهههلاتیه ئەو یین هاتین و بیستان نه ئەوه یی وان مهغرهب هیلای! ئەگه مهسهله
 غهزهبا خودی نهبت، پا دی چ بت؟

هنگی ژ نوی وان دهست دا لۆمهکرنی.. و برای وان ئەوی جارەکی بیرا وان ل قهنجیی
 ئینایه ڤه، پاشی وی ژنی خو دایه د گهل پینلا وان، جارەکا دی خو ب کراسی شیرهتکاری
 نیشا وان دا وگۆت: من چ گۆته ههوه؟ ئەها ئەڤه ئەنجامی وی بهخیلی بوو یا دلین ههوه
 رهش وتاری کری..

وهۆسا قهدهرا خودی د دهر حهقا زالمان دا ب جه هات، غهزهب باری، و مال چوو،
 وکۆڤان و کسهه مان دلان دگۆڤیشن، وهناقان دسوژن، و خودانان ب خهه دئێخن، ل وی دهمی
 نه کۆڤان ونه کسهه فایدهیهکی ناگههینته خودانی..

دهرسا دویمه:

زانایی مهزن ئبن قهیم دبیژت: خودایی مهزن بهحس خودانی بیستانی وی بهلایا
 گههشتیه وان بۆ مه دکهت.. فهقیر و ژاران بارهک د مالی وان دا ههبوو، ئەگه ئەو ب رۆژ
 چووبان و فیکیی خو چنیا، ئەو دا وی بۆ خو بهن یا ژ بهر وان دما، بهلی ئەو ب شهڤ چوون
 دا فیکیی بچن بهری فهقیرهک بیته، ئینا خودی ئەو عقووبه دان و ب شهڤ دهمی ئەو دنقستی
 غهزهبا خو دارپته سهر بیستانی وان و ئەو ههمی خراب کر، مهعنا: دهمی وان حيله کری دا
 بارا فهقیران د مالی خو دا نهیلن، خودی مالی وان ههمی بر، و دهرسهک د ڤی چهندی دا
 ههیه بۆ ههر کسهکی حيلهکی بکهت دا حقهکی ژ حقیق خودی، یان حقیق بهنیان، پویچ
 بکهت.

پشکا دووی

سهرهاتیین د سونه تا پیغه مبهری
دا هاتین

ئەو سەرھاتییین پیغەمبەری - سلاڤ لی بن - بۆ مە ئەگواستین

پیغەمبەری ژى - سلاڤ لی بن - د گۆتنبین خۆ یین جودا جودا دا ھندەك سەرھاتی
ژ مللەتین بۆرین بۆ مە ئەگواستینە، بۆ ھندى دا ئەم عیبرەتان بۆ خۆ ژى وەرگربین،
ومفایى ژى ببینن.. ئەڤ سەرھاتیبە ھەمى د واقعی بووینە، و ب دورستی چیبووینە، نە
کو ژ خەيالى ھاتینە ئەھاندن، وھەر تشتەكى پیغەمبەری - سلاڤ لی بن - بۆ مە ئەگپرابت
ژ وھیا خودیبە، وئەو ژ بەر خۆ ناخاقت، وھكى د ئابەتەكى دا ھاتی: ﴿ وَمَا يَنْطَلِقُ عَنِ
أَهْوَىٰ ۖ إِنَّ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَىٰ ۖ ﴾.

وئەو سەرھاتییین پیغەمبەر - سلاڤ لی بن - ئەگھبیت مسوگەر گەلەك دەرسین
تەربەوى یین مەزن دى تیدا ھەبن، و ل قیرى مە ل بەرە - ئەگەر خودى ھەز بکەت - ھەر
جار ئیک ژ وان سەرھاتییان یین پیغەمبەری - سلاڤ لی بن - بۆ مە ئەگپراين،
ئەگھبیزین، و ب کورتى ئیشارەتە بدەینە وان دەرسان یین ژى دئینە ئەگواستن، وان
مفایین تیدا ھەبن.

سهرهاتییا وان ههر سی زهلامین دهری شکهفتی لی هاتییه گرتن

وئەفە ئیک ژ وان سهرهاتییا نه یین پیغه مبهری -سلاف لی بن- ژ ملله تین بهری مه بو مه فهگیراین بو هندئ دا بهری مه بده ته رنکا رزگار بوونی ل دهمی کو تهنگافی ب سهر مه دا دئین.. پیغه مبهری -سلاف لی بن- ب فهگیرنا فی سهرهاتییه دقیا مه ل هندئ ناگه هدار بکهت کو (تهه سسولا) ب کریارتین باش خودانی خو ژ تهنگافیین دنیا یی رزگار دکهت، وکو کریارتین باش (وئیحلاص وترسا ژ خودئ سهرئ هه می باشیانه) ل دنیا یی بهری ناخره تی مفای دگه هینته خودانی خو.

و ژ ربوایه تین جودا جودا یین فی هه دیسی بو مه ناشکهرا دبت کو رهنگه پتر ژ جاره کئی پیغه مبهری -سلاف لی بن- ئەف سهرهاتییه بو سه حابییه خو فهگیرا بت، تشتی گرنگییا فی سهرهاتییه وکارتیکرنا وئ یا باش ل سهر رهتاری مرؤفی دگه هینت^(۱).

وبهری ئەم فی سهرهاتییه فهگیرین هیژای گوتنی به بیژین: ئیمامی بوخاری پشتی سهرهاتییا (خودانین شکهفتی) سهرهاتییا فان ههر سی مرؤفان فه دگیرت، وزانایی ناقدار (ئبن حهجر) دبیژت: ههر وهکی ئەفه ئیشاره ته که ژ بوخاری بو وئ ربوایه تی ئەوا دبیژت مه خسه د ب په یفا (الرقیم) ئەوا د فی ئایه تی دا هاتی: ﴿أَمْ حَسِبْتَ أَنْ أَصْحَبَ الْكَهْفِ وَالرَّقِيمِ كَانُوا مِنْ آيَاتِنَا عَجَبًا﴾ (الکھف: ۹) ئەف ههر سی مرؤفه بوون یین شکهفت لی هاتییه گرتن.

(۱) پتر ژ زانایه کی ئەف هه دیسه ربوایهت کریه وهژماره کا جوداهییه تین (شکهلی) د ناچهرا ربوایه تین وان دا هه نه، تشتی هندئ دگه هینت کو پیغه مبهری -سلاف لی بن- پتر ژ جاره کئی ئەف سهرهاتییه گوتیه، ژ وان یین ئەف هه دیسه ربوایهت کری: بوخاری، موسلم، ئەحمه د، بهزار، طه بهرانی، ئەبوویه علا، وئبن حبان.

تُهف ههر سئ زهلامه كئ بوون؟

د ههمی ریوایه تین فی حمدیسی دا ناقتین فان ههر سی زهلامان نه هاتینه، و بو مه ناشکهره نه بوویه کانی تهو خه لکی کیژ وه لاتینه، و کهنگی ژیاینه، ب تنی ریوایه تهک تی نه بت یا (طه بهرانی) شه گوهاستی^(۱) تیدا هاتییه کو تهف ههر سی زهلامه ئسرائیلی بوون، و نه گهر هات و نهو ئسرائیلی بن هزر پتر دئ بو هندئ چت کو تهو ل وه لاتئ شامئ ژیاینه.

ههر سئ زهلام ل چولئ:

پیغه مبهه - سلاف لی بن - بو مه ناشکهره دکهت کو فان ههر سی زهلامان روزهکی ژفان دا ئیک ودو کو پیکفه ده رکهفته چولی، چ بو گهریان بت، چ بو کومکرنا قویتهکی یان داران بت، د ریوایه تا بوخاری دا هاتییه: ﴿ انطلق ثلاثة نفر ممن كان قبلكم حتى اواهم الميية الى غار فدخلوه، فانحدرت صخرة من الجبل فسدت عليهم الغار.. ﴾ سی کهس ژ ملله تهکی بهری ههوه ده رکهفتبوون و بو نفستنئ تهو چوونه د شکهفتهکی فه، که فرهک ژ چپای فه رهست و کهفته بهر ده ری شکهفتئ و دهر ل وان هاته گرتن.

ژ فی ریوایه تی ناشکهره دبت کو تهو ههر سی زهلام مابوونه ل چولی هه تا لی بوویه شهف، لهو وان قهستا شکهفتهکی کر دا بو وان بته نهانی هه تا سپیدئ، و د هندهک ریوایه تین دی دا هاتییه: ﴿ بينا ثلاثة نفر يمشون أخذهم المطر فأووا إلى غار في جبل، فانحطت على فم غارهم صخرة من الجبل فانطبقت عليهم.. ﴾ ل ده مهکی سی کهس ب ریشه دچوون باران ل وان باری، قیجا وان خو ب شکهفتهکی را گه هاند ل چپای، وان هند دبت که فرهک ژ چپای فه رهست وهات ما ب ده ری شکهفتا وان فه و دهر ل وان هاته گرتن. مهعنا: بارانئ بهری وان دابوو فی شکهفتئ، وهسا یا دیاره کو بارانهکا هندا بو ش بوو کو بهرین مهزن و کهقران د گهل بهت، ولههی ولیمشتا ل دؤل ونهالان راکهت لهو وان مروقان د خو را نه دیت بزقرنه مالین خو یان بمیننه ل جهین خو هه تا باران شه کهت، و وان دیت یا ژ هه مبیی باشتر بو وان تهوه تهو بچن قهستا شکهفتهکا نئزیک ل چپای بکهن.

(۱) وزانایی نافدار (بن حمهر) د کتیب خو (فتح الباری) دا ناشکهره دکهت کو تهف ریوایه ته یا ضعیفه، و ئیمامئ بوخاری فی حمدیسی ل بن فی بابی دئینت (باب ما ذکر عن بنی اسرائیل) تشتی هندئ دگه هینت کو تهو ژ ل وئ باوهرئ بوویه کو تهف ههر سی زهلامه ژ ملله تی ئسرائیلی بووینه.

وېشتی وان خو ب شکهفتی را گه هاندی وهزر کری ئەو ژ مه ترسیبی خلاس بوون
خافله تیبه کا مهزتر ب وان كهفت ده می وان دیتی كهفره کی مهزن ژ چپای قه پرستی وهاتی
مایه ب ده ری وئ شکهفتی قه یا ئەو لی،

ئه قه چ بوو؟

ئهو ژ چ ره قین.. و ب سهر چ هلبوون؟

تارییا شکهفتی تارییا شه قی پتر ل وان رهش کر، چ بکه ن؟ كهفر ژ هندئ گرانتره ئەو
وی پالقه ده ن، وچپایه كهس لی نینه ئەو ههوار بکه نی.. مانه تشته کی مهز نه مرؤف
د قه بره کی مهزن دا ب ساخی بیته قه شارتن؟

ل قی ده می تهنگا قییه هه می ری ل وان هاتنه گرتن ب تنی ریکه ک نه بت، ریکا
خودی..

و ژ سیاقی هه دیسی بو مه ئاشکه را دبت کو ئەف هه ر سی مرؤقه ژ خودان باوهران بوو،
لهو وان دان وستاندن د گهل ئیک کرن کانئ ئەم چ بکه یین؟

(تەهەسسول) ب کریارین چاک:

گا قاشا وان دیتی كهفری دهر ل وان گرت، وکسه ک ژ مرؤقین وان نابت ب جهی وان
بکه قت، وان گوته ئیک ودو: ژ خودی پیقه تر كهس ب جهی مه ناکه قت وکسه ک نینه بشیت
د ههوارا مه بیت، قیجا وهرن دا ئەم بو خو دوعا ژ خودی بکه یین، وهه ر ئیک ژ مه باشترین
کاری کو وی کری بیژت به لکی سهر خاترا وان کریارین مه ل به رفره هییی کرین خودی قی
تهنگا قییه ژ سهر مه راکه ت..

و ژ قی چه ندی بو مه ئاشکه را دبت کو دورسته بو مرؤقی (تەهەسسول) ب باشترین
کاری خو بکه ت؛ دا خودی قه نجییه ل وی بکه ت، یه عنی: سه حکه تی کانئ چ کاری باش
هه یه وی به ری هنگی کری وی کاری بیژت وهه وارین خو پی بگه هینته خودی دا بو خاترا وی
کاری خودی د ههوارا وی بیت.. (تەهەسسولا) شه رعی ئەقیه، نه وه کی هنده ک نه زانان ده می
دکه قنه تهنگا قییه کی هه وارین خو دگه هینته خودی کو بو خاترا مرؤقه کی یان داره کی یان
به ره کی د ههوارا وان بیت، ئەقه کاره کی نه یی دورسته.

وباشترین کار کو مروث (تهوه سسولئ) پئ بکهت ئیخلاصه، یه عنی: ئەو کاره یئ مروثی بو خودئ ب تنئ کریت نه کو بو فایده کی ژ فایدین دنیا یئ، و ژ زانینا شان هه ر سئ زه لامان هه ر ئیک ژ وان کاره کی خو یئ ئیخلاص تیدا گوئ..

زه لامان ئیک و قه درئ دهیابان:

پئغه مبه ری - سلاف لی بن- گوئ: ﴿ قَالَ رَجُلٌ مِنْهُمْ : اللَّهُمَّ كَانِ لِیْ اَبُوَانِ شَيْخَانِ کَبِیرَانِ ، وَکُنْتُ لَا اَعْبِقُ قَبْلَهُمَا اَهْلًا وَلَا مَالًا ، فَتَأَى بِي طَلَبُ الشَّجَرِ یَوْمًا فَلَمْ اَرِحْ عَلَیْهِمَا حَتَّى نَامَا ، فَحَلَبْتُ لُهُمَا عَبُوقَهُمَا فَوَجَدْتُهُمَا نَائِمَیْنِ ، فَکَرِهْتُ اَنْ اُوقِظَهُمَا وَاَنْ اَعْبِقَ قَبْلَهُمَا اَهْلًا اَوْ مَالًا ، فَلَبَّيْتُ - وَالْقَدْحُ عَلَیْ یَدَیْ - اَنْتَظِرُ اسْتِیْقَاطَهُمَا حَتَّى بَرَقَ الفَجْرُ وَالصَّبِیهُ یَتَضَاعَوْنَ عِنْدَ قَدَمَیْ ، فَاسْتِیْقَظَا فَشَرِبَا عَبُوقَهُمَا . اللَّهُمَّ اِنْ کُنْتُ فَعَلْتُ ذَلِکَ اِبْتِغَاءَ وَجْهِکَ فَفَرِّجْ عَنَّا مَا نَحْنُ فِیْهِ مِنْ هَذِهِ الصَّخْرَةِ ﴾ زه لامه کی ژ وان گوئ: یا ره بی دایابین من د پیر ومه زن بوون، ومن چو ژ مال وعه یالی خو ب بهر وان نه دئ یخستن، ورژه کی خواستنا داران ئەز گیرۆ کرم لهو ئەز نه شیام وه کی هه ر رۆژ ل رۆژ ئاقایی شیرئ بدۆشم وبۆ وان بینم، وحه تا ئەز هاتیم من شیر بو وان دۆتی وئینای من دیت ئەو یئین نفستین، فئبجا من نه فیا وان ژ خه و پاکه م دلئ من نه گرت به ری وان ئەز شیرئ بده مه عه یالی خو، ئەز مام وئامان د ده ستئ من دا وزار زارا بچویکان ل بهر ده ست وپیئین من حه تا بوویه سپیده وئهو هشیار بووین وشیرئ خو فه خواری، یا ره بی ئەگه ر من ئەوا هه بو کناری ته کریت تو مه ژ فئ ته نگا فئیا فئ که فئری ئەم ئیخستینئ پرگار بکه.

کاره کی ب سانا هی نینه، هزر بکه ن مروثه کی رۆژا خو هه مییئ ل چۆلی بهت ب دو یف په زی وکرنا داران فه، وحه تا پشتی رۆژ ئاقا دبت ژئ ل چۆلی بمینت گا فا دزق ته فه چه ند دئ یئ وه ستیای بت؟ وپشتی زقربیه مال وشیر دۆتی وهاتی دا شیفا دهیابین خو یئین پیر و ب ناف سال فه چوویی بده تی وی دیت ئەو یئین نفستین دلئ وی نه گرت دهیابین خو هشیار بکه ت ژ ترسین هندی کو نه کو وان ب فئ چه ندئ نه خو ش بت، وعه ده تی وی نینه ئەو به ری دهیابین خو شیقی بخۆت، چ بکه ت؟

ثامانی وی ما ددهستی دا نه وی شیف خوار ونه شیف دا عیالی خو ئه وین ژ برسان
دا ل نک وی دکره گری، وئو ب فی رهنگی ما حه تا لی بوویه سپیده ودهیبابین وی هشیار
بووین ووان شیر قهخواری ژ نوی وی خوارن خوار ودا عیالی خو!

کاره کی ب زهمه ته، و ب تنی ئه و مرؤف دشین پی رابین یین باوه ریبا ب خودی
دلین وان تژی کری.. و بوچی وی ئه ف کاره کر، گوت: یا ره بی ئه گهر من ئه واه هه بو کناری
ته کربت تو مه ژ فی ته نگافییا فی که فری ئه م ئیخستینی رزگار بکه.
مهنا: بو هندی دا خودی ژ وی رازی بیت وی ئه ف کاره کریوو ونه بو چو تشتین دی،
وچونکی ئه فی کاری وی ئیخلاص تیدا هه بو خودی دهوارا وی هات وچه نده کی که قر ژ ده ری
شکه فتی دویر ئیخت.

زه لامی دووی وترسا ژ خودی:

﴿ وَقَالَ الْآخِرُ : اللَّهُمَّ إِنَّهُ كَانَتْ لِي ابْنَةٌ عَمَّ ، كَانَتْ أَحَبَّ النَّاسِ إِلَيَّ ﴾ وفي رواية: ﴿
﴿ كُنْتُ أُحِبُّهَا كَأَشَدِّ مَا يُحِبُّ الرَّجَالُ النِّسَاءَ ، فَأَرَدْتُهَا عَلَى نَفْسِهَا فَأَمْتَنَعَتْ مِنِّي حَتَّى أَلَمْتُ
بِهَا سَنَةً مِنَ السَّنِينَ فَجَاءَتْنِي فَأَعْطَيْتُهَا عَشْرِينَ وَمِئَةَ دِينَارٍ عَلَى أَنْ تُحَلِّيَ بَيْنِي وَبَيْنَ نَفْسِهَا
فَفَعَلْتُ ، حَتَّى إِذَا قَدَرْتُ عَلَيْهَا ﴾ وفي رواية: ﴿ فَلَمَّا قَعَدْتُ بَيْنَ رَجُلَيْهَا ، قَالَتْ : اتَّقِ اللَّهَ وَلَا
تُفْضِ الْخَاتَمَ إِلَّا بِحَقِّهِ ، فَانصَرَفْتُ عَنْهَا وَهِيَ أَحَبُّ النَّاسِ إِلَيَّ وَتَرَكْتُ الدَّهَبَ الَّذِي
أَعْطَيْتُهَا . اللَّهُمَّ إِنْ كُنْتُ فَعَلْتُ ذَلِكَ ابْتِغَاءً وَجِهَكَ فَافْرُجْ عَنَّا مَا نَحْنُ فِيهِ ﴾ بی دی گوت:
یا ره بی من دوتامه ک هه بو خوشتیقترین مرؤف بوو ل نک من، و د ریوایه ته کا دی دا
هاتییه: من وهسا هه ز ژئ دکر وهکی دژوارترین هه ژیکرنا زه لامان ژن پی دقین، جاره کی من
داخوآ خرابیی ژئ کر ئه ل بهر نه هات، حه تا ده می ته نگافییه ک ب سهر وی دا هاتی ئه و
هاته نک من، من سه د و بیست دینار دانی ب وی شهرتی ئه و خو ب ده ست من قه به رده ت،
وی قه بویلکر، وگا فا وی خو ب ده ست من قه به ردای وئو شیایمی، وی گوت: ته قوا خودی
بکه ونه ب هه لالی بت کچینییا من خراب نه که، ئینا من پشت دای وئو خوشتیقترین
مرؤف بوو ل بهر دلئ من ومن ئه و زپر ژئ بو وی هیتا بی من دای، یا ره بی ئه گهر من
ئه فا هه بو کناری ته کربت تو فی ته نگافییی ژ سهر مه راکه.

(شهوهوت) دژوارترین رټکه شهیگان پټ دټټته مرؤقی، و ب تنی ټهو مرؤقه دشیت خؤ بپارتټت یی باوهربیا ب خودی دلئی وی تژی کری، قئی کچا هه ب ترسا وی یا مهزن ژ خودی نه ب تنی خؤ پاراست بهلکی ټهٔ زهلامه ژی ژ غهٔلهٔتا وی هشیار کر، د ربواپهٔتهکا دی یا هدیسی دا هاتیبه: گأا زهلامی قیای خرابییی بکته دؤٔتاما وی رهٔجفی وی پسیار ژئی کر: ته خیره؟ وی گؤت: ((أخاف الله رب العالمین - ټهز ژ خودی خودایی ههمی چټکرییان دترسم)) وگأا زهلامی گوه ل قئی گؤتټا وی بووی، باوهربیا ب خودی د دلئی وی ژی دا هشیار بوو، لهو گؤتټی: د تنهگأییی دا تو ژ وی دترسی وټهز د بهرفرهٔییی دا ژئی نهترسم؟ پاشی وی پشت دایی و د نیایی کهسهک ل بهر کهسهکی هند یا شرین نهبوو هندی ټهول بهر وی یا شرین، بهلی ب جه ټینانا ټهمری خودی ل بهر وی یا شرینتر بوو.

زهلامی سییی ودهسپاکلی:

﴿ وَقَالَ الثَّالِثُ: اللَّهُمَّ اسْتَأْجِرْتُ أَجْرَاءَ وَأَعْطَيْتُهُمْ أَجْرَهُمْ غَيْرَ رَجُلٍ وَاحِدٍ تَرَكَ الَّذِي لَهُ وَذَهَبَ، فَثَمَرْتُ أَجْرَهُ حَتَّى كَثُرَتْ مِنْهُ الْأَمْوَالُ، فَجَاءَنِي بَعْدَ حِينٍ، فَقَالَ: يَا عَبْدَ اللَّهِ، أَدِّ إِلَيَّ أَجْرِي، فَقُلْتُ: كُلُّ مَا تَرَى مِنْ أَجْرِكَ: مِنَ الْإِبِلِ وَالْبَقَرِ وَالْغَنَمِ وَالرَّقِيقِ، فَقَالَ: يَا عَبْدَ اللَّهِ، لَا تَسْتَهْزِئْ بِي! فَقُلْتُ: لَا أَسْتَهْزِئُ بِكَ، فَأَخَذَهُ كُلَّهُ فَاسْتَأْفَهُ فَلَمْ يَبْرُكْ مِنْهُ شَيْئًا. اللَّهُمَّ إِنْ كُنْتُ فَعَلْتُ ذَلِكَ ابْتِغَاءً وَجِهَكَ فَافْرُجْ عَنَّا مَا نَحْنُ فِيهِ، فَاَنْفَرَجَتِ الصَّخْرَةُ فَخَرَجُوا يَمْشُونَ ﴾ وی سییی گؤت: یا رهبی من هندهک پاله بؤ خؤ ب کری گرتن، پاشی من کریا هه رټکی ژ وان دایی ټیک ژ وان تی نهبت ټهو چوو وکری یا خؤ نهبر، من پاری وی بؤ وی دا شولی ههٔا ټهو بوویه مالهکی مشه، پشتی دهمهکی ټهو هات گؤت: ټهی عهبدی خودی کری یا من بده من، من گؤتټی: ټهٔ مالی تو دینی ژ حیشتروچیل وپهز وبه نییان ههمی یی تهیه! وی گؤت: ټهی به نییی خودی یارییان بؤ خؤ ب من نهکه، من گؤتټی: ټهز یارییان ب ته ناکه، ټینا وی ټهو مال ههمی بر وتشتهک ژئی نهٔیلا، یارهبی ټهگهر من ټهٔا هه بؤ کناری ته کربت تو قئی تنهگأیییا ټهم ټیدا ژ سهر مه ټراکه، ټینا کهٔفر ژ جه چوو وټهو دهرکهٔفتن.

ټهٔ کاری زهلامی سییی ژی کری ټهٔجامی دلهکی ب باوهربییی ټاقایه، خودانی کاری کری یا پالهی خؤ دایی وی وهرنهگرت وچوو، و د قی حالی دا فهٔتوا دبټټت: وی هقی ههی

پشتى ھنگى كرىيا وي نەدەتتى، نەخاسم ئەگەر چەند سال د سەر را بيۆرن، بەلى ترسا ژ خودى رى نەدا وي ئەو قى كارى بكت ئەگەر خۆ بۆ وي يىن حەلال ژى بت، لەو وي كرىيا وي بۆ وي زفړاند، نە حەقى كارى وي يىن رۆژەكى بەلكى ھزار قات پتر، چەند دەرھەمەك وي بۆ پالەيى خۆ ب خودان كرن حەتا بووينە ماليەتەكى مەزن، ووي حەق ھەبوو ھندەكى ژ وي مالى بۆ خۆ پراكت ؛ بەرانبەر كارى خۆ، بەلى وي ئەو ژى نەكر، بۆچى ؟ ژ ترسيىن خودى دا!

ل څيرى.. گاڤا وان ھەر سى كارين خۆ يىن باش گوتين وداخواز ژ خودى كرى كو بۆ خاترا ڤان كاران ئەو د ھەوارا وان بيت خودى داخوازا وان ب جە ئينا وعەمرەكى نوى داىى وئەو ژ قى تەنگاڤييا مەزن خلاس كرن.

سى دەر د.. ودەرمانەك:

حەژىكرنا عەيالى وژنى ومالى ژ وان غەريزانە يىن خودى د گەل مرۆقى داين ؛ دا د گەل مرۆقى بژين وئەگەر ھات ومرۆقى -ب تەوفيقا خودى- شيا ڤان ھەر سى شەھوتان ب شريعتى توخوب بدەت دى شيت خۆ ژ دەر دى وان يى مەزن رزگار كەت، وئەگەر وي ھەڤسارى ڤان شەھوتان بەردا وگوە ل شريعتى نەما ئەف ھەر سى دەر دى بەرى وي دى دەنە ھيلاكى..

وتەقوا خودى وئىخلاص دەرمانى ئىكەنەيە يى مرۆقى ژ ڤان ھەر سى دەر دان دپارىتت.. ئەڤەيە ئەو دەر سا قى حەديسى دڤيت مە لى ھشيار بكت.

نهو زهلامی سهد مروث کوشتین

نهف سهرهاتییه رحما خودی یا بهرفرهه بو مه بهرچاش دکته، وکو دثیت چو جاران
نهم ژ رهحما خودی بی هیفی نهبین، و ژ توی سست نهبین.

نهبوو سهعیدی خودری دبیژت: پیغه مبهری -سلاف لی بن- گوت:

﴿كَانَ فِيمَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ رَجُلٌ قَتَلَ تِسْعَةً وَتِسْعِينَ نَفْسًا، فَسَأَلَ عَنْ أَهْلِ الْأَرْضِ، فَدَلَّ
عَلَى رَاهِبٍ، فَأَتَاهُ فَقَالَ: إِنَّهُ قَتَلَ تِسْعَةً وَتِسْعِينَ نَفْسًا فَهَلْ لَهُ مِنْ تَوْبَةٍ؟ فَقَالَ: لَا. فَكَتَلَهُ فَكَمَّلَ بِهِ
مِائَةً. ثُمَّ سَأَلَ عَنْ أَهْلِ الْأَرْضِ، فَدَلَّ عَلَى رَجُلٍ عَالِمٍ فَقَالَ: إِنَّهُ قَتَلَ مِائَةَ نَفْسٍ فَهَلْ لَهُ مِنْ
تَوْبَةٍ؟ فَقَالَ: نَعَمْ، وَمَنْ يَحُولُ بَيْنَهُ وَبَيْنَ التَّوْبَةِ؟ انْطَلِقْ إِلَى أَرْضِ كَذَا وَكَذَا؛ فَإِنَّ هَذَا أَنَسًا يَعْبُدُونَ
اللَّهَ فَاغْبُدْ اللَّهَ مَعَهُمْ، وَلَا تَرْجِعْ إِلَى أَرْضِكَ؛ فَإِنَّهَا أَرْضٌ سَوَاءٌ. فَانْطَلَقَ حَتَّى إِذَا نَصَفَ الطَّرِيقَ أَتَاهُ
الْمَوْتُ، فَاخْتَصَمَتْ فِيهِ مَلَائِكَةُ الرَّحْمَةِ وَمَلَائِكَةُ الْعَذَابِ، فَقَالَتْ مَلَائِكَةُ الرَّحْمَةِ: جَاءَ تَائِبًا، مُقْبِلًا
بِقَلْبِهِ إِلَى اللَّهِ. وَقَالَتْ مَلَائِكَةُ الْعَذَابِ: إِنَّهُ لَمْ يَعْمَلْ خَيْرًا قَطُّ. فَأَتَاهُمْ مَلَكٌ فِي صُورَةِ آدَمِيٍّ فَجَعَلُوهُ
بَيْنَهُمْ، فَقَالَ: قِسُوا مَا بَيْنَ الْأَرْضَيْنِ، فَإِلَى أَيِّهِمَا كَانَ أَذْنَى فَهُوَ لَهُ. فَقَاسُوهُ، فَوَجَدُوهُ أَذْنَى إِلَى
الْأَرْضِ الَّتِي أَرَادَ، فَقَبَضَتْهُ مَلَائِكَةُ الرَّحْمَةِ﴾.

یهعنی: د ناخ ملله ته کی بهری ههوه دا زهلامهک ههبوو نوت ونهه کهس کوشتبون،
ئینا وی بو خو پسیارا زانترینی خه لکی عهردی کر (دا بچت پسیارا توی بو خو ژئ
بکته) هندهکان بهری وی دا عیباده تکه ره کی، نهو هاته نک وگوتی کو وی نوت ونهه
کهس کوشتینه، قیجا کانی تویه بهک بو وی ههیه یان نه؟ وی گوتی: نه! ئینا وی نهو ژئ
کوشت و ب وی کوشتی بوونه سهد، پاشی وی جارهکا دی پسیارا زانترین خه لکی عهردی
کر (دا پسیارا توی بو خو ژئ بکته) هندهکان زهلامهکی زانا نیشا وی دا، نهو هاته نک
وگوتی کو وی سهد کهس کوشتینه، قیجا کانی تویه بو وی ههیه یان نه؟ وی گوتی: بهلی،
ما کی ههیه ریکی د ناچهرا وی وتوی دا بگرت؟ ههیه فلان عهردی، هندهک مروث
ل ویری ههنه عیباده تی خودی دکهن، تو ژئ د گهل وان عیباده تی بکه، ونه زقره عهردی

خو، چونکی ئەو عەردەکی خرابە. وئەو چوو.. حەتا دەمی پێ ب نیقی کری، مرن ئیپرا گەهشت، ئینا ملیاکەتین رەحمی و بیین عەزابی د وی دا ب هەفرکی چوون، ملیاکەتین رەحمی گۆت: ئەو یی هاتی تۆبە کری، و ب دلێ خو قەستا خودی کرە، و ملیاکەتین عەزابی گۆت: وی چو خیر نە کرینە، ئینا ملیاکەتەک ل سەر پەنگی مرۆڤەکی هاتە نک وان، وان ئەو کرە حەکەم د ناڤهرا خو دا، وی گۆت: د ناڤهرا وی و هەردو عەردان دا بییشن، ئەو پتر نیزیکی کیژ هەردوان بت ئەو بو بییە، وان ئەو پیفا، دیت ئەو پتر نیزیکی وی عەردییە یی دا قەست کەتی، ئینا ملیاکەتین رەحمی رەحا وی ستاند.

ئی سەرھاتییی هژمارەکا مفا و عیبرەتان تیدا هەنە:

* ئی زەلامی نۆت و نەھ کوشتین ل دەمەکی ژ دەمان ئیمانێ د دلی دا سەر هەلدا، و نەفسا وی بەرێ وی دا تۆبێ، مەعنا دقیت مرۆڤ چو جارێ ژ کەسی بی هیقی نەبت کو بەرێ وی بکەفتە باوەرێ و کاری چاک، دەمی (ئەبوو سەلەمە) قەستا حەبەشە کری دا مشەخت ببت، عومەرێ کورێ خەطابی کەفتە ریکا وی، و عومەر هنگی یی کافر بوو، عومەر پیچەکی نەرم د گەل ناخفت، ئینا ئیکی پستی هنگی گۆتە ئەبوو سەلەمە: تو بیژی عومەر موسلمان ببت؟ وی گۆت: کەرێ خەطابی دئ موسلمان بت و عومەر موسلمان نابت! بەلێ عومەر موسلمان بوو، و بیژنە من: چەند هەنە عومەری دنیاسن وەک بەهەلێ ئیسلامی، و چەند هەنە ئەبوو سەلەمە دنیاسن؟

* چو جارێ هزر نەکە فلان کەس - هندی یی ساخ بت- یی دویرە ژ رەحما خودی، و موستەحیلە بەرێ وی بکەفتە ریکا خودی، گەلەک کەس هەبوون مە دنیاسن دویرترین کەس بوون ژ ریکا خودی، پاشی رۆژەک ب سەر دا هات بوونە ژ بەرچاقتین تەقواداران، و مەزنتین گازیکەرێ بۆ ریکا ئیسلامی.

* ئەفی زەلامی دەمی قیای تۆبە بکەت و قەستا ریکا خودی بکەت، هەندەکان بەرێ وی دا راهبەکی عیبادهتکەر، ئەفی راهبێ هە یی چو علمی شەرعی ل نک نەهە، بیی زانین فەتوا دا، و ئەف فەتوا هە بوو ئەگەر تێچوونا وی و بەرزەکرنا ریکێ ل بەر خەلکی.. ئەگەر تە قیای ریکا خودی بزانی پسپارا خو ب زانایی بکە ئەگەر خو - ل بەر چاڤ- عیبادهت و تەقوایا وی یا کیم ژێ بت، نەکو مرۆڤی تەقوایا وی یا زیدە ئەگەر علمی وی یی شەرعی یی کیم بت.. تەقوایا وی فایدەیه بو وی، بەلێ زانینا زانایی فایدەیه بو خەلکی هەمی.

* چو گونه نینن دهرگههی تهوی ل بهر مرۆقی بگرن، لهو کهس بلا نه بیژت: من فلان گونه یا کری، چاوا ئەز دئ تۆیه کم؟ ئەگەر گونه چهند یا مهزن بت ژئ، رهحما خودئ مهزنتره.. بهلی ئەو کهسی بقییت تۆیه بکهت، دقییت ئەگه رین تۆیه کرنا دورست ل نک خو پهیدا بکهت، وئیک ژ مهزنترین ئەگه رین مانا ل سهر تۆی ئەوه مرۆف تیکه لیا خرابان نه کهت، وخۆ ژ وان جهان ژئ دوبر بیخت بین خرابی لی به لاف.

* ودهرسا ژ هه میی مهزنتر یا کو ژ قئ سهرهاتییی دئیتنه زانین ئەوه رهحما خودئ گه لهک یا به رفره هه، وهه جار هکا مرۆف پیچه که ب نک خودئ قه بچت، خودئ گه لهک دئ ب نک وی قه دئیت، خودای مهزن دیژت: ﴿ قُلْ يٰۤاٰیُّهَا الَّذِیْنَ اٰمَنُوْا عَلٰۤی اَنۡفُسِهِمْ لَا تَقۡنَطُوْا مِنْ رَّحْمَةِ اللّٰهِ ۚ اِنَّ اللّٰهَ یَغۡفِرُ الذُّنُوۡبَ جَمِیۡعًا ۚ اِنَّهٗ هُوَ الۡغَفُوۡرُ الرَّحِیۡمُ ﴿۳۲﴾ .

* و ل دویمایی دبت که سهک بیژت: پا چاوا دئ چی بت قئ مرۆقی سه د کهس کوشتین، وهه ما هوسا ب سانا هی بچته به حه شتی، پا کانی حه قئ وان که سین هاتینه کوشتن؟ بو به رسف دئ بیژین: تۆیه گونه هی ژئ دبهت، ورۆژا قیامه تی خودئ حه قئ که سی به رزه ناکهت، وئو خودای به ری قئ قاتلی دایه تۆی، ل بهر وی یا ب زه حمهت نابت رۆژا قیامه تی وان مه قتوولان ژئ رازی بکهت، ئەگه ر ل سهر ئیمانی چووبن.

* ئەو زانایی قاضی نه بت حه قئ وی نینه حوکمی ل سهر خه لکی بدهت، یان هه ددی شه رعی ل سهر تاوانباران ب جه بینت، به لکی یا ل سهر و ئەوه ئەو ریکا باش نیشا وی که سی بدهت یی پسپارا خو پی دکهت، ومه دیت چاوا قئ زانایی - د قئ سهرهاتییی دا- نه گۆته قئ قاتلی: تو مرۆقه کی تاوانباری و حه قئ ته کوشتنه، هه ره چو پسپاران ژ من نه که.

ئەو ژنکا ئافدانا صەي

بەريە بەهەشتی

ئەقە ژى ئىك ژ وان سەرھاتیبیانە بێن فرەھیا رەحما خودی بۆ مە بەرچاڤ دکەت،
وھندی دگەھینت کو دبت کارەکی ل بەر مروقی بێ کیم بت ل نک خودی گەلەک بێ مەزن
بت، و مروڤ بێ بچتە بەهەشتی.

بوخاری و موسلم ھەردو ژ ئەبوو ھورەیرەي قەدگۆھیزن دبیژت: پیتغەمبەری -سلاڤ لی
بن- گۆت: ﴿عَفْرًا لِمَرْأَةٍ مُّؤَمِّسَةٍ مَّرَّتْ بِكَلْبٍ عَلَى رَأْسِ رَكِيٍّ، يَلْهَثُ، (وفي رواية: قَدْ أَدْلَعَ لِسَانَهُ
مِنَ الْعَطَشِ)، كَادَ يَفْتُلُهُ الْعَطَشُ، فَتَزَعَتْ حُمَّهَا، فَأَوْقَفْتَهُ بِخِمَارِهَا، فَتَزَعَتْ لَهُ مِنَ الْمَاءِ، فَسَقَتْهُ،
فَعَفَّرَ لَهَا بِدَلِكِ﴾.

بەعنی: گۆنەھێن ژنەکا پویج (ژناکەر) ھاتنە ژبیرن، چونکی ئەو د بەر صەبەکی را
بۆری ژ تیبنا دا ئەزمانی وی د دەقی دا ھاتبوو، ئینا وی پیتاڤا خو ژ پیتی خو کر،
ودەرسوکا خو پیتغە کر، وھندەک ئاڤ بۆ پیت ھلکیتشا وداپی، ئینا ژ بەر وی چەندی گۆنەھ
بۆ وی ھاتنە ژبیرن.

ھژمارەکا دەرس و مفایان ژ قی سەرھاتیبی دئینە وەرگرتن:

* دقیت نەئیتە ھزرکر کو ئەو کەسی ژ بەر کرنا ھندەک گۆنەھان، خو ئەگەر ئەو
گۆنەھ بێن دمەزن ژى بت، ژ خودی دویر کەفت بت، دلی وی ژ ئیمانێ ورەحمی بێ
قالایە، نەخیر... ھیشیین خو دقیت نەبیرن، ووەکی د سەرھاتیبیا بۆری ژى دا مە گۆتی:
نابت چو جارن ئەم خو بێ ھیشی بکەین کو فلان کەس موستەحیلە جارەکی بیتە سەر ری،
یان خودی رەحمی پیت بیەت، ئەڤ ژنا ھە ژى وەکی زەلامی د سەرھاتیبیا بۆری دا مە
دیتی، ئیک ژ وان کەسان بوو بێن ئیک ژ گۆنەھێن مەزن (کەبائران) دکرن، بەلی ھیشتا
شونوارین باوہریی د دلی دا ماہوون.

* دبت ھندەک کار ھەبن ل نک خەلکی دبی بەا بن، وئەو ب چاڤەکی کیم بەری خو
بدەنی، وئەو ب خو ئەو ل نک خودی گەلەک دمەزن بن، ئەگەر مروڤ ژ بەر خودی وپو

خودئ وی کاری بکعت، وئیک ژ وان کاران رحم پی برنه، نه رحم برنا ب مرؤقان ب تنئ بهلکی خو رحم برنا ب حه یوانه تان ژئ، پیغهمبر -سلاف لی بن- د گوتنه کا خو دا دبیت: ﴿الرَّاحِمُونَ يَرْحَمُهُمُ الرَّحْمَنُ، اَرْحَمُوا اَهْلَ الْاَرْضِ يَرْحَمْكُمْ مِنْ فِي السَّمَاءِ﴾.

* رحم برنا ب حه یوانه تی ئیک ژ وان کارین باشه یین خودئ خیره کا مهزن پی دده ته مرؤقی، نه گهر هات ووی نهف کاره ب ئیه ته کا درست کر، قئ ژئئ د گهل کاری خرابئ وئ دکر خودئ رحم پی بر وئو بره به حه شتی، چونکی وئ ژئ رحم ب صهی بر وئو ژ تینکاتییی رزگار کر، و بهروفاژی قئ چهنده ئو کهسئ رحمت ب حه یوانه تی نه بت خودئ ژئ رحمت پی ناهت، و دئ ئیت د گهل مه -د سهرهاتییه کا بیت دا- کانئ چاوا خودئ ژنهک بره جهنه می چونکی وئ کتکهک حه بس کر، نه چو دایی، ونه هیلا ئو ب خو ب ده قئ خو بچهرت..

* مرؤقی خودان باوهر ب کرنا گونه هان -نه گهر خو ژ گونه هیین مهزن ژئ بن- کافر نابت، وچی نابت بو کهسئ قه طع بکعت کو ئو گونه خودانی دئ به نه جهنه می، چونکی دبت مرؤقه کی گونه کار ژ گونه ها خو تویه نه کعت ژئ به لی هندهک کارین باش بکعت، و ژ بهر وان کارین باش خودئ گونه هیین وی یین مهزن ژئ بیت، یا گرنه گه ئوه ئصلئ ئیمانئ ل نک مرؤقی هه بت، وده می کاره کی باش دکعت ئیه تا وی یا خیرئ بت، وئارمانجا وی خودئ بت، و نه گهر ئو زه لامئ سه د مرؤف کوشتین -وه کی د سهرهاتییا بووری دا مه دیتئ- تویه کریت، یان هه زکرنا تویی که فتبه دلی، قئ ژنا فاحیشه دکر -وه کی د قئ سهرهاتییا دا مه دیتئ- تویه نه کر بوو، به لی ئو ب کرنا باشیی نه کو ب تویه کرنئ چوو به حه شتی، قیجا دقتیت دهشیار بین و کهسئ ب کرنا گونه هی کافر نه کهین، و حوکی ب جهنه می ل سهر نه دهین.

* رحم وقه نجیا خودئ گهلک یا به رفه هه، وشه رت نینه هه ردهم دانا جزایی ل دویف کاری مرؤقی بت، چونکی دبت هندهک جاران مرؤقه ک کاره کی کیم بکعت به لی خودئ خیره کا مهزن پی بده تی، ورؤژا قیامه تی هندهک تشتین نه ئینه سهر هزرا مرؤقی ژ خودئ چی دبن، وه کی د ئایه ته کی دا هاتی: ﴿وَبَدَا لَهُمْ مِنَ اللَّهِ مَا لَمْ يَكُونُوا يَحْتَسِبُونَ﴾ (۱۷) سهره کاره کی کیم ل بهر مه -کو ئاقدانا صهی بوو- خودئ رحم ب قئ ژئ بر و به به حه شتی.

* مرۆف - ههر مرۆفه کی ههبت- یی نیزیکه ژ بهحهشتی ویی نیزیکه ژ جههنه می ژی، ودبت ئەو ب گۆتنه کا بچویک یان ب کاره کی کیم -ل بهر وی- ئەو بچته بهحهشتی یان جههنه می، پیغه مبهه -سلاڤ لی بن- دییژت: ﴿ الْجَنَّةُ أَقْرَبُ إِلَى أَحَدِكُمْ مِنْ شِرَاكِ نَعْلِهِ، وَالنَّارُ مِثْلُ ذَلِكَ ﴾ ژ بهر قی چهندی دقیت مرۆف چو جارن ب چاهه کی کیم بهری خو نهدهته چو خیران، ههر وهسا چو گونههان ژی.. چونکی ئەو نزانن کانی ئەو خیر یان ئەو گووه دی چو ئینته ریکا وی.

* خودی ئەگهه خیرا مرۆفه کی قیا دی بهری وی دهته ریکا خیری، وتهوفیقا وی دی دکهت کو خیری بکهت، وهکی کو بهری قی ژنی دایه سهه دهری قی بیری، دا ئەو وی سهیی تیهنی ل ویری ببینت وئافی بدهتی، ودا پشتی هنگی خودی ژ بهر قی کاری وی رهحمی پی ببهت.

نهو زهلامی دهینخوش

سهرهاتیبا فنی جاری ل دور مرؤفهکی دی دزفرت یی کو خودی تهوفیقا وی دا بو کرنا دو کارین وهسا یین وی ل ناخرهتی رزگار بکن، دا بهری خو بدهینی کانی نهو ههردو کار چ بوون.

بوخاری وموسلم ژ نهبوو هورهیره ی شه دگوهیتز دبیت: پیغه مبهری -سلافا لی بن- گوت: ﴿كَانَ تَاجِرٌ يُدَايِنُ النَّاسَ، فَإِذَا رَأَى مُعْسِرًا قَالَ لِفِتْيَانِهِ: تَجَاوَزُوا عَنْهُ؛ لَعَلَّ اللَّهَ أَنْ يَتَجَاوَزَ عَنَّا، فَتَجَاوَزَ اللَّهُ عَنْهُ﴾.

یهعنی: بازرگانهک ههبوو دهین ددانه خه لکی، وگافا وی کهسهکی بهردهست تهنک دیتبا دگوته جحیلین خو: لیببورن، بهلکی خودی ژی ل مه ببورت، یینا خودی ل وی بوری.

و د ربوایه تهکا دی دا یا نهسائی شه دگوهیتز هاتیبه: ﴿إِنَّ رَجُلًا لَمْ يَعْمَلْ خَيْرًا قَطُّ، وَكَانَ يُدَايِنُ النَّاسَ، فَيَقُولُ لِرَسُولِهِ: خُذْ مَا تَيْسَّرُ، وَاتْرُكْ مَا عَسَرَ، وَتَجَاوَزْ؛ لَعَلَّ اللَّهَ تَعَالَى أَنْ يَتَجَاوَزَ عَنَّا، فَلَمَّا هَلَكَ قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ لَهُ: هَلْ عَمِلْتَ خَيْرًا قَطُّ؟ قَالَ: لَا، إِلَّا أَنَّهُ كَانَ لِي غُلَامٌ، وَكُنْتُ أُدَايِنُ النَّاسَ، فَإِذَا بَعَثْتُهُ لِيَتَقَاضَى قُلْتُ لَهُ: خُذْ مَا تَيْسَّرُ، وَاتْرُكْ مَا عَسَرَ، وَتَجَاوَزْ؛ لَعَلَّ اللَّهَ يَتَجَاوَزَ عَنَّا. قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: نَحْنُ أَحَقُّ بِذَلِكَ، فَذُتْ تَجَاوَزْتُ عَنْكَ﴾.

یهعنی: زهلامهک ههبوو خیرهکا ب تنی ژی نهکربوو، ووی دهین د گهل خه لکی دکرن، ووی دگوته قاصدی خو: یی ههبت ژی وهرگره، ویی نهبت بهیله، بهلکی خودی ژی ل مه ببورت، وگافا نهو مری، خودی گوتی: نهری ته خیرهک کر بیه؟ وی گوت: نه، بهلی پا من خولامهک ههبوو، ومن دهین د گهل خه لکی دکرن، وگافا من نهو دهنارت دا حهقی من وهرگرت، من دگوتی: یی ههبت وهرگره، ویی نهبت بهیله، بهلکی خودی ژی ل مه ببورت، خودی گوتی: نهم ژ ته حهقترین ب وی چهندی، نهز ل ته بوریم.

فی زهلامی ئهوی خودی کهره د گهل کری وبریه بهحهشتی، وهکی ژ سهرهاتییا وی دیار دبت، دو کارین باش بو ئاخره تا خو پیشکیش کریوون، ئه وهردو کار ژی ئهفه بوون: * ئیک: لیبۆرین، ومه بهست ب لیبۆرینی ل قیری ئهوه وی بیهنا دهینداران تهنگ نه دکر وخول وان دگرت، ئه گهر هات و بهردهستی وان یی تهنگ با، وئهف لیبۆرینه سی تشتان فه دگرت:

- کو خودانی دهینی خو ل دهینداری بگرت، و بیهنا وی تهنگ نه کهت ئه گهر خو ده می دانا دهینی بیت ژی، ماده م دهینداری بهردهستی وی یی تهنگه.

- کو ئه وه دهینداری عه فی کهت، و دهینی خو هه میی یان هنده کی پی بهیلت.
- کو ئه وه د خواستنا دهینی خو دا یی نهرم و هه لیم وئه زمان خو ش بت، گو تین زفر و قه سین نه خو ش نه بیژت، وئه گهر دهینداری وی یی نه خو ش ژی بت ئه وه د گهل وی یی جامیر بت.

* کاری دووی: هاریکاریا که سین پیتی، ب ریکا دهستگرتنا وان، وئه گهر خودی قهنجی د گهل عه ده کی خو کر و بهردهستی وی فره کر و مال دای، د قیت ئه وه ژی قهنجی د گهل عه بدین خودی بکهت و وان ژ تهنگایی بینته دهر، و خودی یی د خیرا عه بدی دا هندی عه بد د خیرا برای خو دا بت، وهکی پیغه مبهری - سلاف لی بن- د گو تنه کا خو دا گو تی. و بلا ئه ول بیرا خو بینته فه ئه گهر ئه ول جهی برای خو یی دی با وی هه ووجه یی ب هاریکاریی هه با حال وی دا چ بت؟ ما ب خودی فه ناییت مه سه لی دهر نشیف بکهت وی هه ووجه بکهت؟

* و ژ بهر کو ئهف کاره ل سهر نه فسا مرؤقی یا ب ساناهی نینه ئه وه جزایی ژی دگه هته خودانی ژی یی کیم نینه، د هه دیسه کی ل دۆر خیرا قی کاری پیغه مبهر - سلاف لی بن- دبیزت: ﴿من سره أن ینجیه الله من کرب یوم القیامة، وأن یظله تحت عرشه فلینظر مُعسراً﴾ وئه گهر جزا ژ جنسی کاری بت - وهکی دبیزن- ئه وه کسی مرؤفه کی ژ تهنگاییا دنیا یی پرگار بکهت، خودی ژی دی وی ژ تهنگاییا ئاخره تی پرگار کهت. ههر وه سا د دهر حه قا خیرا قی مرؤقی دا هه دیسه کا دی هه یه تپدا هاتیبه کو ئه وه کسی دهینی بده ته ئیکی وخول لی بگرت ههر رۆژ هندی دهینی وی خیر بو دئیته نقی سین، هندی ده می دانا دهینی

نه هات بت، وئه گهر ده می دانا دهینی هات ودهینداری دهینی خو نه دا، ههر رۆژ دوجارکی هندی دهینی وی خیر دئی بو ئیتته نفیسین.

* و ژ فئی سهرهاتییی دئیتته زانین کو دان ووه رگرتنا دهینی کاره کی دورسته، و د دهیستین دورست دا هاتییه کو پیغه مبهری -سلاف لی بن- ب خو دهین ژ هه قالین خو کربون.

* و ژ فئی سهرهاتییی بو مه ئاشکهره دبت کو ههر کهسه کی ههرا باش ژ خودایی خو بکهت، خودی دئی ل دویف ههرا وی بت، ئەف مرۆقه ل خه لکی دبۆری دگۆت: دا خودی ژی ل مه ببۆرت.. خودی لی بۆری. و خودی د ده دیسه کا قودسی دا دبیتت: ﴿أَنَا عِنْدَ ظَنِّ عَبْدِي بِي، فَلْيُظَنَّ بِي مَا شَاءَ﴾، و د گهل گرنگیا ههرا باش دقیت ژ بیر نه کهین کو ههرا باش کاری اش ژی بی دقیت، ئەگهر نه راهیلا نا خوزیان ب تنی دبت چو پیغه نه ئیت!

ئهو زهلامی سهرا برایهکی خو دای

سهرهاتییا قی جاری ل دۆر بهایی براینییا ژ راستی و دورستی دزقیرت یا کول سهر بناخهیی چهژیکرنا ژ بو خودی هاتییه ئافاکرن، نه کو ژ بهر مهصلحهتهکا دنیایی، یان مفایهکی ئهزران.

ئیمامی موسلم ژ ئهبوو هورهیره ی -خودی ژئی رازی بت- فه دگوهیت، دبیرت: پیغه مبهری -سلاف لی بن- گوت: ﴿إِنَّ رَجُلًا زَارَ أَخَاهُ فِي قَرْيَةٍ أُخْرَى، فَأَرْصَدَ اللَّهُ لَهُ عَلَى مَدْرَجَتِهِ مَلَكًا، فَلَمَّا أَتَى عَلَيْهِ قَالَ: أَتَيْتَ تَرْبُدًا؟ قَالَ: أُرِيدُ أَخًا لِي فِي هَذِهِ الْقَرْيَةِ؟ قَالَ: هَلْ لَكَ عَلَيْهِ مِنْ نِعْمَةٍ تَرُبُّهَا؟ قَالَ: لَا، غَيْرَ أَنِّي أَحْبَبْتُهُ فِي اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ. قَالَ: فَإِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكَ بِأَنَّ اللَّهَ قَدْ أَحَبَّكَ كَمَا أَحْبَبْتَهُ فِيهِ﴾.

یهعنی: زهلامهکی سهرا برایهکی خو ل گوندهکی دی دا، ئینا خودی ملیاکهتهک کره د ریکا وی دا، گاڤا ئهو گههشتیه نک، گوتی: دئ کیفه چی؟ وی گوت: دئ چمه نک برایهکی خو ل قی گوندی، وی گوتی: ئهری ته قهنجیهک ل وی کره دئ چی دا ئهو قهنجییا ته ژ سهر خو راکهت؟ وی گوت: نه، بهلی ئهز بو خودی چهز ژ وی دکهم، ملیاکهتی گوتی: ئهز قاصدی خودیمه بو ته کو خودی چهز ژ ته کر، کا چاوا ته چهز ژ وی کر.

ژ قی چه دیسی بو مه ئاشکهرا دبت کو براینی و چهژیکرن ئهگه ر خوری بو خودی بت، ویا قالا بت ژ مهصلحهت و فایدین دنیایی، خیرهکا مهزن تیدا ههیه.. و ژبلی دیارکرنا قهدر و بهایی براینییا راست و دورست، ئهف چه دیسه دهرس و عیبرهتین ب مفا بو مه تیدا ههنه، ژ وان:

* سهره دانا مرۆقی بو برایهکی مرۆقی بی خودان باوهر ب تاییهتی نهگه ر جهی ئهو بی ئاکنجی بت نه ل سهر ریکا مرۆقی بت، خیرهکا مهزن تیدا ههیه، بهلکی ئهو نهگه رهکه ژ نهگه رین چوونا خودانی بو بههشتی، ئیمامی طه بهرانی ژ پیغه مبهری -سلاف لی بن-

ښه دگوهیزت، دبیژت: ﴿أَلَا أَخْبَرَكُمْ بِرِجَالِكُمْ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ؟﴾ ټهري ټهز بو هوه به حسي زهلامين هوه يين به حستي نه کهم؟ پاشي ټهو هندهک زهلامان دهزميرت، ويک ژ وان ټهغهيه: ﴿وَالرَّجُلُ يَزُورُ أَخَاهُ فِي نَاحِيَةِ الْمِصْرِ لَا يَزُورُهُ إِلَّا اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ﴾ وټهو زهلامي سره دانا برايي خو ل لايي باژيري دکهت نه ژ بهر تشتهکي ب تني ژ بهر خودي. وگوت: ل لايي باژيري، يه عني ل جههکي نه کهفته سهر ريکا وي، دا هزر نه ټيته کرن کو ههما ريکا وي يا د ويري کهفتي نه کو ټهو تايبهت ژ بهر وي چويه.

* بهلي سره داني - ټهگهر خو بو خودي زي بت - هندهک توړه وټاداب بو هه نه، دقيت مروث ژبير نه کهت، وهکي: وهرگرتنا دهستوبري، ودانا ژفاني، وکو سره دان ل دههکي وهسا بت بو وي يي مونسب بت ټهوي مروث سهر ددهت، وباري وي گران نه کهت، وسره دانا خو گهلهک دريژ نه کهت، وچو گونه هان د سره دانا خو دا نه کهت، وهکي: غه بيه تي، ونه ظهري، وهتد..

* قيان وحه ژيکرن مروثي بو کهسهکي، ټهگهر بو خودي بت، دي بته ټهگهرا هندي خودي زي ههز ژ مروثي بکهت، ههر وهسا دي بته ټهگهرا هندي مروث تم بکهته شرينيا باوهري، نيمام مالک ژ موعاذي کورپي جه بهلي ښه دگوهيزت، دبيژت: پيغه مبهري - سلاف لي بن - گوت: ﴿قَالَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى: وَجَبْتُ حَبِّي لِلْمُتَحَابِّينَ فِيَّ، وَالْمُتَجَالِسِينَ فِيَّ، وَالْمُتَزَاوِرِينَ فِيَّ، وَالْمُتَبَاذِلِينَ فِيَّ﴾ خودي دبيژت: قيانا من واجب بوو بو وان يين ژ بهر من ههز ژ ټيک و دو دکهن، و ژ بهر من ل نک ټيک و دو دروين، و ژ بهر من سهر ټيک و دو دهن، و ژ بهر تشتان دده نه ټيک و دو.

* وقيانا مروثي بو کهسهکي ټهگهر ژ بو خودي بت، ټهف قيانا هه دي بته ټهگهرا هندي کو خودي روژا قيامه تي وان بدهته بهر سيبهرا خو، روژا چو سيبهه نه ههين ژبلي سيبههرا وي، ټهف چه نده د هه ديسه کا دوست دا يا هاتييه ريوايه تکران. موسلم ژ پيغه مبهري - سلاف لي بن - ښه دگوهيزت، دبيژت: ﴿إِنَّ اللَّهَ يَنَادِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ: أَيُّنَ الْمُتَحَابِّونَ بِجَلَالِي؟ الْيَوْمَ أُظِلُّهُمْ فِي ظِلِّي يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلِّي﴾ روژا قيامه تي خودي گزي دکهت: کاني ټهوين ژ بهر مهزنييا من ههز ژ ټيک و دو دکر؟ ټهفرو ټهز دي وان دهه بهر سيبههرا خو، روژا چو سيبههرا ژبلي سيبههرا من نه ههين.

* د حه‌دیسسه‌کا خو دا پیغه‌مبهر -سلاف لی بن- دیبژت: ﴿إِنَّ مِنَ الْعِبَادِ عِبَادًا يَغْبِطُهُمُ الْأَنْبِيَاءُ وَالشَّهَدَاءُ﴾ د ناڅ به‌نییان دا هنده‌ک هه‌نه پیغه‌مبهر وشه‌هید حه‌سوبیدی پی دبه‌ت، هنده‌کان گوت: ټو کینه ټی پیغه‌مبهری خودی؟ گوت: ﴿هُمْ قَوْمٌ تَحَابَوْا بِرُوحِ اللَّهِ، عَلَى غَيْرِ أَمْوَالٍ، وَلَا أَنْسَابٍ، وَجُوهَهُمْ نُورٌ، عَلَى مَنَابِرٍ مِنْ نُورٍ، لَا يَخَافُونَ إِنْ خَافَ النَّاسُ، وَلَا يَحْزَنُونَ إِنْ حَزَنَ النَّاسُ﴾ ټو هنده‌ک مرؤفن بو خودی هه‌ز ژ ټیک ودو کریبه، نه ژ بهر مالی، یان مرؤفاینی، رویین وان رونا‌هینه، و ل سهر هنده‌ک مینبه‌رانه ژ رونا‌هی، ټو ناترسن ده‌می خه‌لک دترسن، و ب خه‌م ناکه‌فن ده‌می خه‌لک ب خه‌م دکه‌فن.

* هه‌ر وه‌سا ژ وان مفا‌یتن ژ فی حه‌دیس‌ی دټینه وه‌رگرتن:

- ۱- هندی ملیاکه‌تن دشین خو بیننه سهر رهنگی مرؤقان، ویتن د گهل مرؤفی باخفن.
- ۲- فیان سالو‌خه‌ته‌که ژ سالو‌خه‌تین خودی، دقیت بو وی بیته ده‌سنیشان‌کرن بیی (ته‌نویل وته‌کییف وته‌شبیپه).

سهرهاتیبا نیبراهیمی د گهل مهزنگی دنیایی

سهرهاتیبا فی جاری نیک ژ وان سهرهاتیبانه یین ب سهری بابی پیغه مبهران نیبراهیمی -سلاف لی بن- وژنکا وی ساریی هاتین، وئف سهرهاتیبه د قورثانی دا نههاتیبه، بهلی نیکا نیزیك ژ وی د تهوراتی دا هاتیبه د (سفر التکون) دا نیصحا (۱۲) ی.

بوخاری وموسلم ژ پیغه مبهری -سلاف لی بن- شه دگوهین، دبیرت: ﴿لَمْ يَكْذِبْ إِبْرَاهِيمُ - عَلَيْهِ السَّلَامُ - إِلَّا ثَلَاثَ كَذَبَاتٍ، نِثْتَيْنِ مِنْهُنَّ فِي ذَاتِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ، قَوْلُهُ: ﴿إِنِّي سَقِيمٌ﴾، وَقَوْلُهُ: ﴿بَلْ فَعَلَهُ كَبِيرُهُمْ هَذَا﴾. وَبَيْنَا هُوَ ذَاتِ يَوْمٍ وَسَارَةُ إِذْ آتَى عَلَى جَبَّارٍ مِنَ الْجَبَابِرَةِ، فَقِيلَ لَهُ: إِنَّ هَا هُنَا رَجُلًا مَعَهُ امْرَأَةٌ مِنْ أَحْسَنِ النَّاسِ، فَأَرْسَلِ إِلَيْهِ، فَسَأَلَهُ عَنْهَا، فَقَالَ: مَنْ هَذِهِ؟ قَالَ: أُخْتِي. فَأَتَى سَارَةَ قَالَ: يَا سَارَةُ لَيْسَ عَلَيَّ وَجْهِ الْأَرْضِ مُؤْمِنٌ غَيْرِي وَغَيْرِكَ، وَإِنَّ هَذَا سَأَلَنِي فَأَخْبَرْتُهُ أَنَّكَ أُخْتِي، فَلَا تُكْذِبِينِي. فَأَرْسَلِ إِلَيْهَا، فَلَمَّا دَخَلَتْ عَلَيْهِ ذَهَبَ يَتَنَاوَلُهَا بِيَدِهِ، فَقَالَتْ: اللَّهُمَّ إِنْ كُنْتُ أَمْنْتُ بِكَ وَبِرَسُولِكَ وَأَحْصَنْتُ فَرْجِي إِلَّا عَلَى زَوْجِي فَلَا تُسَلِّطْ عَلَيَّ الْكَافِرَ. فَأُخِذَ، فَقَالَ: ادْعِي اللَّهَ لِي وَلَا أَضْرُكَ. فَدَعَتِ اللَّهَ فَأُطْلِقَ. ثُمَّ ذَهَبَ يَتَنَاوَلُهَا بِيَدِهِ الثَّانِيَةَ فَدَعَتْ: اللَّهُمَّ إِنْ كُنْتُ أَمْنْتُ بِكَ وَبِرَسُولِكَ وَأَحْصَنْتُ فَرْجِي إِلَّا عَلَى زَوْجِي فَلَا تُسَلِّطْ عَلَيَّ الْكَافِرَ؛ فَأُخِذَ مِثْلَهَا أَوْ أَشَدَّ. فَقَالَ: ادْعِي اللَّهَ لِي وَلَا أَضْرُكَ. فَدَعَتْ، فَأُطْلِقَ. فَدَعَا بَعْضَ حَبِيبِهِ فَقَالَ: إِنَّكُمْ لَمْ تَأْتُونِي بِإِنْسَانٍ إِلَّا أَتَيْتُمُونِي بِشَيْطَانٍ. فَأَخْدَمَهَا هَاجِرَ، فَأَتَتْهُ وَهُوَ قَائِمٌ يُصَلِّي، فَأَوْمَأَ بِيَدِهِ: مَهْيَأْ؟ قَالَتْ: رَدَّ اللَّهُ كَيْدَ الْكَافِرِ فِي نَحْرِهِ، وَأَخْدَمَ هَاجِرَ﴾.

یهعنی: سی جاران تی نهبت، نیبراهیمی -سلاف لی بن- قهت دره و نه کربون، دو ژ وان بو خودی بووینه، نیک نهو بوو ده می گوتیبه ملله تی خو: نهزی نساخم، ویا دی ده می گوتی: صه نه می مهزن صه نه میتن دی بیتن شکان دین، و جاره کی ده می نهو وسارا د گهل نیک نهو هاتنه وهلاتی زرته که کی ژ زرته کان، نیبا هنده کان گوته وی: زه لامه کی

هاتی جوانترین ژن د گهل دایه، وی هنارته د دویف دا وپسیارا وی ژ وی کر، وی گوت: ئەو خویشکا منه، پاشی ئەو هاته نک سارایی وگوتی: ژبلی ومن ته خودان باوهرهک ل سهر رویی عهردی نینه، وقی پسیارا ته ژ من کر من گوتی کو تو خویشکا منی، قیجا تو من درهون دهرنهئیخه، مهلکی هنارته ب دویف سارایی را، وگافا ئەو چوویه نک، ئەو چوویی دا دەست بکهتی، وی گوت: یا رهیبی ئەگهر من باوهری ب ته وپیغهمبهری ته ئینابت، ونامویسا خو پاراست بت، تو چو کافران ل سهر من زال نهکه، ئینا دەستی وی هسک بوو، مهلکی گوتی: دوغایان بو من بکه دەستی من چی بیت ئەز چو زیانی ناگههینمه ته، وی دوغا ژ خودی کرن، دەستی وی چیبوو، جارەکا دی ئەو چوویی دا دەست بکهتی، وی دوغا کر: یا رهیبی ئەگهر من باوهری ب ته وپیغهمبهری ته ئینابت، ونامویسا خو پاراست بت، تو چو کافران ل سهر من زال نهکه، ئینا ئەو وهکی جارا دی وخرابتر لی هات، وی گوتی: دوغایی بو من بکه ئەز زیانی ناگههینمه ته، وی دوغا بو کرن، ئەو چیبوو، ئینا مهلکی گازی هندهک دهرگههفانین خو کر، وگوته وان: ئەفه نه مروقه ههوه بو من ئینای، ئەو شهتانه.. ووی هاجهر دایی دا خدامینییا وی بکهت، گافا سارا هاتییه نک ئیبراهیمی ئەو یی ژ پیمان فه بوو نقیژ دکر، ئینا وی ب دەستی ئیشارهت دایی کو چی چیبوو، وی گوتی: خودی پیلانا کافری ل وی زفراند.. وهاجهر بو خدامینییا دایی.

ژ قی حه دیسی چهند دهرسهک بو مه تاشکهرا دبن:

* دەمی پیغهمبهر -سلاف لی بن- دبیرت: ئیبراهیمی ژ سی درهوان پیغهتر نه کرینه، مهخسهد ب پهیقا (درهوی) ل قیری ئەو گوتنه یا ب سهر فه وهکی درهوی بت، وئهو ب خو مهجالی (تهئولی) تیدا ههبت، یهعنی ژ وی نهوعی بت یی ب عهرهبی دبیرتی: (تهعریض) کو تو ئاخفتنهکی بیژی یی بهرانبهری ته ب رهنگهکی تی بگههت، وئهو ب خو مهخسهدا ته تشتهکی دی بت، وهکی جارەکی دەمی پیغهمبهری -سلاف لی بن- پسیارا لهشکهری قورهیشیان ژ زهلامهکی کری، کانی ئەو ل کیفهنه، وی گوتی: ئەز دئ بو ته بیژم، بهلی تو ژی دئ بو من بیژی کانی تو ژ کی یی، گوت: بلا، وپشتی وی جهی لهشکهری کافران بو گوتی، پیغهمبهری -سلاف لی بن- گوتی: ئەز ژ ئاقیمه، وی هزرکر مهخسهدا وی ئەوه ئەز خه لکی عیراقیمه، چونکی عهرهبان ژ بهر دجله وفوراتی دگوته خه لکی عیراقی کورین ئاخی، وئهو ب خو مهخسهدا پیغهمبهری -سلاف لی بن- ئەو نهبوو.

* و ژ څی سهرهاتییی ناشکرا دبت کو خودی بهرڅانیی ژ خودان باوهران دکته، وهکی د نایهتهکی ژی دا هاتی: ﴿ إِنَّ اللَّهَ يُدَافِعُ عَنِ الَّذِينَ آمَنُوا ﴾ بهلی ب وی شهرتی مرۆڅی خودان باوهر ب دورستی خو بهپلته ب هیڅیا وی څه، و د حه دیسه کا دی دا هاتییه: ل بهرفره هیی تو خودی بنییاسه، ل تنه گافیی ټهو دی د هوارا ته ټیټ، وئیراهیمی وسارایی هردوان ته وه کوللا ب دورستی دا سهر خودی، خودی د هوارا وان هات.

* و ژ څی سهرهاتییی دټیته زانین کو ژ سونه تا پیغه مبه رانه هر جاره کا ټیک ژ وان که فتبا تنه گافییه کی دا ټهو قهستا نفیژنی کت، وصه حاجی دپیژن: هر جاره کا خه م و تنه گافییه ک گه هشتبا پیغه مبه ری - سلاف لی بن - ټه وی قهستا نفیژنی دکر. و ژ صه لاحه ددینی دټیته څه گوهاستن کو رۆژا شه ری شه فا به ری هنگی حه تا درهنگی شه ف نفیژ دکر، وسه ری خو ددانا سوجدی وه وارین خو دگهاننده خودی ودوعایا سهرکه فتنی ژی دکر، وزانایی مه زن (شیخ الإسلام ابن تیمیه) گا فا مه سه له ا علمی ل بهر ناسی بیا، دچو سوجوودی و دگوت: (یا معلم ابراهیم علمنی) وهنگی سه ری خو رادکر حه تا ټه وئالوژی ل بهر څه بیا.

* و ته وه سولا دورست ژ څی سهرهاتییی بو مه بهرچا ف دبت، کو ته وه سولا ب کاری چاکه، گا فا سارا که فتییه تنه گافیی وی ته وه سول ب ئیمان وده مهن پاقریا خو کر کو خودی وی ژ څی کافری بیارتیت.

* و ژ څی سهرهاتییی دټیته زانین کو دبت هنده ک جاران فتنه ژ مرۆڅی داعیه مه زنترت، وهنگی لومه ل وی نائیته کرن ټه گهر ټهو ل بهرانبه ر فتنی چه میا، ب شهرته کی وی د دل دا ب څی چه ندی خوش نه بت، وهکی کو ژنکا ئیراهیمی ژی هاتییه ستانندن، و ب تنی هاتییه برن بو وی مه لکی زوردار، وئیراهیمی چو ژی نه هاتی.

* و ژ لایه کی دی څه دټیته زانین کو دورسته بو مرۆڅی داعیه و خودان باوهر کو دیاریی ژ مه زنین دنیا یی وهرگرت، ټه گهر خو ټهو مه زن دفا سق یان کافر ژی بن، به لی ب شهرته کی وهرگرتنا وی دیاریی نه ل سهر حسیا ته نازوله کی یان موداهه نه به کی بت.

ئافدانا بیستاننی مروشی خیرکەر

د حه‌دیسای قی جاری دا، پیغه‌مبەر -سلاف لی بن- بو مه به‌حسینی زه‌لامه‌کی خیرکەر دکه‌ت ژ ئوممه‌ته‌کا به‌ری مه، وئهو قه‌در و به‌ایی وی هه‌ی ل نک خودی، ئیمامی موسلم ژ پیغه‌مبهری -سلاف لی بن- ربوایه‌ت دکه‌ت، دبیترت: ﴿بَيْنَمَا رَجُلٌ يَمْشِي بِفَلَاةٍ مِنَ الْأَرْضِ، فَسَمِعَ صَوْتًا فِي سَحَابَةٍ: اسِقِ حَدِيقَةَ فُلَانٍ، فَتَنَحَّى ذَلِكَ السَّحَابُ فَأَفْرَغَ مَاءَهُ فِي حَرَّةٍ، فَإِذَا شَرْجَةٌ مِنْ تِلْكَ الشَّرَاحِ قَدْ اسْتَوْعَبَتْ ذَلِكَ الْمَاءَ كُلَّهُ، فَتَتَبَعَ الْمَاءَ، فَإِذَا رَجُلٌ قَائِمٌ فِي حَدِيقَتِهِ يُحَوِّلُ الْمَاءَ بِمَسْحَاتِهِ، فَقَالَ لَهُ: يَا عَبْدَ اللَّهِ، مَا اسْمُكَ؟ قَالَ: فُلَانٌ، لِلِاسْمِ الَّذِي سَمِعَ فِي السَّحَابَةِ، فَقَالَ لَهُ: يَا عَبْدَ اللَّهِ، لِمَ تَسْأَلُنِي عَنِ اسْمِي؟ فَقَالَ: إِنِّي سَمِعْتُ صَوْتًا فِي السَّحَابِ الَّذِي هَذَا مَأْوُهُ، يَقُولُ: اسِقِ حَدِيقَةَ فُلَانٍ لِاسْمِكَ، فَمَا تَصْنَعُ فِيهَا، فَقَالَ: أَمَا إِذْ قُلْتَ هَذَا، فَإِنِّي أَنْظُرُ إِلَى مَا يَخْرُجُ مِنْهَا، فَأَنْصَدِّقُ بِثَلَاثِهِ، وَأَكُلُ أَنَا وَعِيَالِي ثَلَاثًا، وَأَرُدُّ فِيهَا ثَلَاثَةً﴾.

یه‌عنی: ده‌مه‌کی زه‌لامه‌ک ل چۆله‌کی دچوو، ده‌نگه‌ک ژ عه‌وره‌کی هاتنی: هه‌ره بیستاننی فلانی ئافده، وی عه‌وری خو دا لایه‌کی، وئافا خو به‌ردا جه‌ه‌کی ب به‌ر، ئهو ئاف هه‌می چوو جۆیه‌کی، ئهو ب دویت دا چوو، دیت هه‌تا گه‌هشتیه‌ زه‌لامه‌کی ژ پیمان فه، مه‌رکا وی د ده‌ستان دا بوو، به‌ری ئافتی ددا بیستاننی خو، ئینا گۆتی: ئهی عه‌بدی خودی ئافتی ته‌ چیه؟ وی گۆت: فلان که‌سه، ئهو ئافتی وی ژ عه‌وری گوهد لی بووی، گۆت: عه‌بدی خودی، بۆچی تو پسپارا ئافتی من ژ من دکه‌ی؟ وی گۆتی: من گوهد ل ده‌نگه‌کی بوو ژ وی عه‌وری ئه‌ف ئافه‌ ژئی باری، دگۆت: بیستاننی فلانی ئافده، ئافتی ته‌ ئینا، قیجا بیژه من تو چ ل بیستاننی خو دکه‌ی؟ وی گۆت: ماده‌م هۆیه ئه‌ز دی بیژمه‌ ته، ئه‌ز به‌ری خو دده‌می کانی چ ژئی دئیت، سیئتیکی ئه‌ز دکه‌مه‌ خیر، وئه‌ز وعه‌یالی خو سیئتیکی ژئی دخۆین، وسیئتیکی بو تۆفی ئه‌ز رادکه‌م.

وچه‌ند ده‌رسه‌ک ژ قی سهره‌اتییی ژی بو مه ئاشکه‌را دبن:

* یا ئیکې: قهدر وبهایی دانا خیران د ریکا خودی دا بو مروقتین پیتنی ناشکرا دبت، خودایی مهزن د نایه ته کی دا دبیرت: ﴿ وَمَا أَنْفَقْتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَهُوَ يُخْلِفُهُ ﴾ یه عنی هر تشته کی هوبن د ریکا خودی دا بدن، نهو دی بو هوه به دهل شه کت، و ب تنی نه فقه نهو تجاره ته یا خوساره تی ژئ نه گرت.

* یا دووی: نهف حه دیسه (ئیثباتا) کهرامه تان دکهت، وکهرامهت - وه کی ژ ناخی دیار- قهدر وبهایی که خودی دده ته هندک عه بدین خو یین چاک، ب ریکا ب جهینانا کاره کی نه یی عه ده تی، مه دیت چاوا خودی عه وره کی تاییهت هارژوته وی ده قهری یا بیستانئ فی مروقتی چاک لی، و فهرمان ل وی عه وری کر نهو ئافا خو ل بیستانئ وی زهلامی ببارینت، ژ بهر کاری وی یی چاک.

* یا سیی: بو مه ناشکرا دبت کو نهو که سی ره حمی ب مروقتین هه ژار بیهت، وده ستی هاریکاری بو وان دریز بکهت، ونه فقی ل وان بکهت، خودی ژی دی ده رگه هی رزقی ل بهر وی فره کت، ونه فقی لی کت، وه کی د حه دیسه کا قودسی دا هاتی، خودایی مهزن دبیرت: ﴿ أَنْفَقْ أَنْفَقْ عَلَيْكَ ﴾.

* یا چاری: بهایی کاری وکو مروقت ژ که دا ده ستی خو بخوت بو مه ناشکرا دبت، نه فی زهلامی جوتیباری دکر، وگله ک ژ ده می خو بو کارکرا ل ناخ بیستانئ خو تهرخان کر بو، عه یالی خو ژ وی به ره می ب خودان دکر یی ژ بیستانئ وی دهات، وده ستی هاریکاری ژی بو که سین پیتنی دریز دکر.

* یا پیتنجی: خیر وبهایی نه فقه ل سهر عه یالی ژی ژ فی سهرهاتی بی دئیه زانین، فی زهلامی ته خسیری د ده ر حقا عه یالی خو دا نه دکر، ب هتجه تا دانا خیران، هر وه سا سستی د دانا خیران دا ژی نه دکر ب هتجه تا نه فقه ل سهر عه یالی.

* یا شه شی: ژ فی سهرهاتی بی ناشکرا دبت کو مروقتی ته قوا خودی بکهت، خودی رزقی وی دده تی ژ لایه کی وه سا فه یی نهو چو هزاران بو نه کت، وه کی عه وره ک بو زهلامی موسه خهر کری، وئینایه هنداقی بیستانئ وی، وزه لامه ک ل وی جهی ئاماده کری دا بیت و مزگینیی ب فی خه بهری بده تی دا نهو ب وی قه دری بحه سییت یی خودی دایه وی.

ئەو کارتا خودانن خو رزگارگری

سهرهاتییا فئی جاری د گهل زهلامهکی ژ ئوممهتا مه دئی چی بت، رۆژا قیامهتی، ده می خودی عهبدان ل مهحشهری کۆم دکهت، وخیر وگونههین وان دکیشت، یهعنی: ئەف سهرهاتییه تشتهکی غهییبه یی کو دئی ژ نوی چی بت، پیغه مبهه -سلاف لی بن- بۆ مه قه دگوهیژت، وهکی ترمذی ژ عهبدلاهی کورن عه مری ربوایهت دکهت، دبیترت پیغه مبهه ری -سلاف لی بن- گۆت: ﴿إِنَّ اللَّهَ سَيَخْلُصُ رَجُلًا مِنْ أُمَّتِي عَلَى رُءُوسِ الْخُلَائِقِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، فَيُنْشَرُ عَلَيْهِ تِسْعَةٌ وَتِسْعِينَ سَجَلًا كُلِّ سَجَلٍ مِثْلُ مَدِّ الْبَصْرِ :

بلی :

محمد اعبده ورسوله : احضر وزنك . !

: فتوضع السجلات في كفة . طاقة في كفة

شيء .

یهعنی: رۆژا قیامهتی خودی زهلامهکی ژ ئوممهتا من ل پیش چاقین خه لکی دئی ئینت، نۆت ونهه دهفتهران ژ کارن وی دئی بهلاف کهت، هه دهفتهرهک هندی چاف قه تره دکهت یا دریزه، پاشی دئی بیژتی: تو حاشاتییی ل تشتهکی ژ فان دکهی؟ ئه ری نفیسه ری من یین پاریزقان زۆردارییهک ل ته کرییه؟ ئەو دئی بیژت: نهخیر خودایی من، خودی دئی بیژتی: قیجا ته عوزرهک ههیه؟ ئەو دئی بیژت: نهخیر، خودی دئی بیژتی: بهلی، ته قهنجییهک ل نک مه ههیه، وئهرۆ چو زولم ل ته نائیته کرن، وکارتهکی دئی ئیننه دهر پهیقا شاهدی ل سه ره، دئی بیژتی: ته رازییا خو بینه، ئەو دئی بیژت: یا ره بی ما ئەف کارته بهرانبهه فان دهفتهران چیه؟ ئەو دئی بیژتی: زولم ل ته نائیته کرن، ودهفتهر د لایهکی

تەرازیبی دا دئی ئینه دانان، وکارت د لاییی دی دا، قیجا دفتەر دئی بلند بن، وکارت دئی گران بت، چونکی چو تشت بهرانبەر ناغی خودی یی گران نابت.

ئەف زەلامە ئیک ژ گونەهکارین ئوممەتا موحمەدیە -سلاف لی بن-، یی مری گونەهکار، بەلی ل سەر باوەریی و تەوحیدئ مریو، گونەهین وی گەلەکن، نۆت ونهه دفتەر یین تژی کرین، بەلی باوەریا وی ب ئەصلئ تەوحیدئ هەبوو، ئەو تەوحیدئا وی رۆژی مفایی وی کری وهکی مه دیتی.. وئەم دشیین قئ سهرهاتییی ژى هژماره‌کا دهرسان ژى وەرگرین:

* بهایی پهیفا (شههدهدانی) ئەوا ژ دو پارچەیان پیک دئیت: (لا إله إلا الله، محمد رسول الله)، بۆ مه ئاشکەرا دبت، ئیمامی بوخاری ژ ئەبوو زهرری شه‌دگوهیتت، دبیتت: پیغەمبەری -سلاف لی بن- گۆت: ﴿ : ثم مات علی ذ

﴿ هەر عەبدەکی بیئت: (لا إله إلا الله) و ل سەر قئ چەندئ بمرت، دئی چتە بەهشتئ، گۆت: سی جارن من گۆتئ: ئەگەر فاحیسه کریت و دزی کریت ژى؟ گۆت: جارا سیی وی گۆت: ﴿ وإن زنی وإن سرق علی رعم أنف أبي ذر﴾ ئەگەر خو فاحیسه کریت، و دزی کریت، د سەر دفنا ئەبوو زهرری را!

* ووهکی ئەم دبیین پیغەمبەری -سلاف لی بن- شەرتهک بۆ باوەری ئینانا ب قئ پهیقئ دانا ئەو ژى ئەقەیه مرنا خودانی ل سەر بت، و دبت کەسەک هەبت بیئت: ما دەم مەسەله ب قئ رەنگیە پا هەما ئەم هەمی دبیتین: (لا إله إلا الله) مەعنا ئەم هەمی بەهشتینە، چەند گونەه مه هەبن ژى! وئەو ب خو مەسەله نه ب قئ بەساطەتی یە یا ئەو هزر دکەت، حەتا مرۆف مفایی ژ قئ پهیقئ بکەت، حەفت تشت هەنە دقیت ئەو یی لی هشیارت:

۱- (لا إله إلا الله) یەعنی: ژبلی خودئ کەسەک نینە هەژى عیبادهتی بت، عیبادهت ب پامانا وی یا بەرفرەه قە، وئەو کەسئ قئ پهیقئ ب دەقی بیئت و ب کریار عیبادهتی بۆ (ئیلاهیەکی) دی یی (موزەبیەف) پیشکیش بکەت، گۆتئا قئ پهیقئ چو فایدەى ناگەهینتی.

۲- ئەف پەيشە (عبودیبه تی) هەمی بۆ خودی دەسنیشان دکەت، وئەو کەسی د قی راستییی دا بکەفته شکێ، یان شریکەکی بۆ خودی د قی چەندی دا بدانت، گۆتتا قی پەیشی فایدە ی ناگەهینتە وی.

۳- گۆتتا قی پەیشی دقیت یا ژ دل بت، وئییخلاص تیدا بت، نەکو بەس گۆتتەکا سەردەف بت.

۴- ژ بلی ئیخلاصی دقیت راستگویی ژی تیدا هەبت، وراستگویی ئەو ئەو کاری ب وان مەعنايان بکەت یین ژ قی پەیشی دئینە وەرگرتن، نەکو کریارا وی دژی گۆتتا وی بت، ب دەقی بیژت: (لا إله إلا الله) و ب کریار باوەریی ب سەد ئیلاهیین دی یین ژ قەستا بینت.

۵، ۶- دقیت قیانا قی پەیشی ویا (مەدللولی) وی ژ ل نک هەبت، و قیان هندی دخوازت مرۆف وی قەبویل بکەت، و کاری پی بکەت.

۷- وکانی چاوا قی پەیشی (تقارا) تەو حیددی بۆ خودی تیدا هەیه، وەسا بەلکی بەری هنگی ژی، (سەلبا) خودینیی ژ هەر ئیککی دی ژبلی وی تیدا هەیه، یەعنی: ئەف پەيشە هندی دخوازت مرۆف کوفری ب وان هەمی (ئیلاهیین موزەبیەف) بکەت یین خەلک باوەریی پی دنن.

* وەرمارەکا مەسەلین غەیبی یین کول ئاخەرتی دی چی بن، ژ قی سەرھاتییی دئینە وەرگرتن، وەکی: ئاخفتتا خودی د گەل عەبدان، کیشانا خیر وشەران، وەهەبوونا تەرازیی بۆ قی چەندی، وکو خودی زولمی ل کەسی ناکەت.

* هەر وەسا رحما خودی یا بەرفرەھ ژ قی حەدیسە بۆ مە ئاشکەرا دبت، وکو دقیت مرۆف ژ بەر کرنا گونەهان -ئەگەر خو گەلەک ژی بن- بی هیفی نەبت، بەلی ب شەرتەکی هند خو پشت راست نەکەت قیجا د کرنا باشیان دا سست بیت، و ترسا خودی نەمینتە د دلی دا، چونکی شەرت نینە هەر کەسەکی ئەف کارتە هەبت فایدە ی ژی بکەت.

جوره یجی عابد ودهیکا وی

سهرهاتییا جوره یجی عابد ودهیکا وی ئیک ژ وان سهرهاتییا نه بیتن پیغه مبهری
-سلاڤ لی بن- بو مه فه گوهاسستین، بوخاری ریوایهت دکهت، دبیتژت: پیغه مبهری -سلاڤ
لی بن- گۆت: ﴿ فاتخذ صومعة فأتته أمه وهو يصلي
: يا رب أمي وصلاتي فأقبل على صلاته فانصرفت. فلما كان من الغد
أته وهو يصلي فقالت: : أمي وصلاتي فأقبل على صلاته فانصرفت. فلما
من الغد أته وهو يصلي فقالت: : أمي وصلاتي فأقبل على صلاته
: اللهم لا تمته حتى ينظر إلى وجوه المومسات. فتذاكر بنو إسرائيل جريحا وعب

: :

راعيا كان يأوي إلى صومعته فأمكتته من نفسها فلما ولدت قالت:

: وجعلوا يضربونه

بهذه البغي : دعوني حتى أصلي فصلی فلما
انصرف أتى الصبي فطعن في بطنه وقال: : فأقبلوا على

: :

كما كانت. ﴿

جوره یجی مرۆڤه کی عیباده تکه ر بوو، وی جههک بو عیباده تی بو خو چیکر بوو، دهمه کی
ئهو ل ویرئ بوو، دهیکا وی هاته نک ووی نقیژا دکر، دهیکا وی گازی کرئ، وی گۆت: یا
ره بی دهیکا من نقیژا من، ووی نقیژا خو تمام کر، دهیکا وی چوو، رۆژا دی دهیکا وی
هاته فه، وی نقیژا دکر، وی گازی کرئ، وی گۆت: یا ره بی دهیکا من نقیژا من، ووی
نقیژا خو تمام کر، دهیکا وی چوو، و رۆژا دی دهیکا وی هاته فه، وی نقیژا دکر، وی گازی

کری، وی گۆت: یا ره بیی دهیکا من ونقیژا من، وی نقیژا خو تمام کر، ئینا دهیکا وی نفرینه کر وگۆت: یا ره بیی تو وی نه مرینه ههتا ئه و بهری خو بدهته رووی ژنکین پویج! جار هکی ئسرائیلییان به حسّ جوره یجی و عیبادهتی وی کر، وژنه کا خراب هه بوو، خه لکی مه ته ل ب جوانییا وی دئینان، وی گۆت: ئه گهر هه وه بقیت ئه ز دئ وی بو هه وه د سهردا بهم، وئهو هاته نک وی دا وی د سهردا بهت، وی پویته پی نه کر، ئینا هاته نک شقانه کی دچوو نک په رستگه ها جوره یجی و خو ب دهست فه بهردا، وئهو ژئ ب حمله کهفت، وگاڤا وی بچویک بووی، وی گۆت: ئه فه پی جوره یجییه، ئینا خه لک هاتن ئه و ژ په رستگه ها وی ئینا دهر و په رستگه ها وی هه رفاند، ودانای، وی گۆت: هه وه خیره؟ وان گۆتی: ته زنا د گه ل قی چنکا پویج یا کری، وئه ف کوره یی ته یه، وی گۆت: کانی بچویک؟ وان ئه و ئینا، وی گۆت: کانی من به پیلن هه تا ئه ز نقیژئ بکه م، وی نقیژ کر، گاڤا نقیژا خو خلاس کری، هاته نک بچویکی و دهستی خو ل زکی وی دا وگۆتی: کوجووچ، کی بتابی ته یه؟ وی گۆت: فلان که سی شقان، گۆت: هنگی ئه و ب نک جوره یجی فه هاتن، ماچی کر و خو تی هوسی، وگۆتی: په رستگه هه کی ژ زیری دئ بو ته چیکه ی، وی گۆت: نه.. وه کی به ری وی ژ ناخی بو من دورست بکه ن.. وان وه کر.

ژ قی هه دیسی بو مه تاشکه را دبت کو:

* دهه من پاقری ژ باوهرییه، وچهند باوهریا خودانی پتر بت، ئه و ژ لایئ دهه من پاقری فه دئ پی ب هیتر بت. وئهو که سی ژ راست و دورستی باوهری ئینا بت خودی به ره قانیی دئ ژئ که ت ده می نه خو شیه ک ب سهر دا دئیت، وه کی د ئایه ته کی دا هاتی:

* دبت نفرینا دهیبا بان د دهر هه قا عه یالی دا ب جه بیت، قیجا بلا ئه و د هشیار بن، عیجزی و که رب فه بوونا به روه خت بلا ئیکا هند ژ وان چی نه که ت ئه و نفرینه کا وه سا ل عه یالی خو بکه ن، پشتی هنگی عه مرئ خو هه میی بکه فنه په شیمانی.

* که رب فه بوونی چو خیر تیدا نینه، وهندی ژ مروقی بیت دقیت ئه عصایین خو بگرت، دهیکا جوره یجی ل ده مه کی عه سه بیاتی پی ئه ف نفرینه ل کورئ خو کر، بیی هند خو بگرت هه تا بزانت کانی بوچی ئه و به رسقا وی نادهت، و ژ ئه نجامی که رب فه بوونی وی ئه ف نفرینه کر و پشتی هنگی ل گۆتئا خو په شیمان بوو.

* نهگهر مروث د نقيژي دا بوو، وئو نقيژ سوننه بت، ودهيكا مروثي يان بابي مروثي گزي مروثي بکته، دقيت مروث نقيژا خو بهطال کت وجهوابا وان بدهت، نهگهر هات وي زاني چي گاغا وي بهرسفا وان نهدا نهو دي ژ وي عيجز بن، چونکي گوهداريا دهيبابان واجبه، وچي نابت مروث واجبهکي بهپلت دا سوننهتهکي بکته.

* و ژ قي سهرهاتيبي ژي ناشکهر دبت کو کهرامهتین وهليان ههنه، خودي وهسا چهزک نهف زاروکي د پيچکي دا باخت، دا دههمن پاقرتيا قي مروثي عابد بو خهلکي ناشکهر کت.

* وپيتقيه ل سهر مروثي دهمي گوتنهکي گوهد لي دبت، نيکسهه باوهر نهکته، ب تايهتي نهگهر (تेशوبها سومعهتا) مروثهکي چاک وخوديناس د وي گوتني دا ههبت، چونکي گهلهک کهسين هسويد و دلرهش ههنه ههز دکهن سومعهتا مروثين چاک ل نک خهلکي کريت بکهن.

* و ژ قي سهرهاتيبي دتيته وهرگرتن کو يا باش نهوه ههر جاهکا نهخوشيهک گههسته مروثي، وي بهختي لي هاتهکرن نهو ژ دلهکي صافي دهست بدهته کرنا نقيژي، وههوارين خو بگههينته خودي کو نهو د ههوارا وي بيت ووي ژ وي تنگايي خلاس بکته.. هنگي خودي دي د ههوارا وي نييت، نهگهر خو ب ريکا ب جهينانا کهرامهتهکي ژي بت.

ئەو خۆمەزنەکرئ خفس لئ هاتییە کرن

سهرهاتییا فئ جارئ ژئ ئیک ژ وان سهرهاتییا نه یین د ناڤ ئوممه ته کا بووری دا رویداین، سهرهاتییا مرۆقه کئ خۆمهزنکه ر یئ کو ب دفن بلندی شه ده رکه فتییه ناڤ خه لکی، ئینا خودئ خفس لئ کری وئهو د عهردی دا بریه خواری.

بوخاری ژ عه بدللاهی کورئ عومهری شه دگوهیتز، دیبژت: پیغه مبهری - سلاڤ لئ بن- گۆت: ﴿ بینا رجل یجر إزاره من الخیلاء خسف به فهو یتجلجل فی الأرض إلی یوم ٭ جاره کئ زه لاهه کی ب خۆمهزنکه رنه شه کراسئ خۆ ل عهردی رادخشان، فئجا هتا رۆژا قیامه تیئ ئەو یئ د عهردی دا دچته خواری.

و د ربوایه ته کا دی دا هاتییه: ﴿ بینا رجل یمشی قد أعجبته جمته و برداه

فهو یتجلجل فی الأرض ح ٭. یه عنی: جره کئ زه لاهه ک ب ریشه

دچوو که یفا وی گه لهه ک ب جلکئ وی هات، ئینا خفس لئ هاته کرن، و هتا قیامه ت رادبت ئەو دئ د عهردی دا چته خواری.

مرۆڤ ئەوئ خودئ ئافراندی لاواز، یئ کو ژ تشته کئ بی خیر و بی بها هاتییه چیکرن، گه لهه ک جارن راستییا خۆ ژ بیر دکهت، وزیده د خۆ دکهت، وهزر دکهت ئەو ژ چیا یان بلندتره و ژ پیلایی ئاسیتره، و نزانت کو ئەو چو نینه، و میشه کا لاواز دشیته وی بیزار بکهت، و ئیشه کا بچویک وی دئیتخت.. ئەڤ زه لاهه ئیک ژ وان که سان بوو یین نعه مه تی به طران کرین، و خۆشیا ن د سه ر دا برین، ئیکئ وه کی قاروونی بوو، و دبته ئەو ب خۆ بت، گه لهه کئ ب خۆ موعجب بوو، ب لایینییا خۆ.. و ب مال و حالئ خۆ، ده مه ئ ده رکه فته ناڤ خه لکی، ب ره نگه کئ وه سا ب ریشه دچوو کو به ری خه لکی بده ته خۆ، و وان تی بگه هینت کو ئەو ژ وان چیتتره، وی خۆ بلند ذکر ئینا خودئ ئەو نزم کر و د عهردی دا بره خواری.. و ژ وان ده رسین ژ فئ سهرهاتییه ئی دئینه وه رگرتن:

* خۆمه زنكرن، ودفن بلندی ئەوا وه ل خودانی خۆ دكەت كو ئەو چو هزرى بۆ كەسەكى نەكەت، وپى ل حەقى خەلكى بدانت، تاوانەكا مەزنى ل دنيایى وئاخرەتى خودانى خۆ دبه تە هيلاكى، موسلم ژ پيغەمبەرى -سلاڤ لى بن- قەدگوهيژت، دپيژت: ﴿

الجنة من كان في قلبه مثقال ذرة من كبر﴾ ئەو كەسى هندی زهرهيه كى خۆمه زنكرن د دلى دا هەبت، ئەو ناچتە بەحەشتى. ومەزنى بەس هەژى خودى به، وئەوى خۆمەزن دكەت، ئەو لى دگەريپت ئىك ژ سالۆخەتتىن تايبه تىن خودى ژى بستىنت، لەو خودى وى ره زىل دكەت ودهاقتتە د ئاگرى دا.

* حەدىس ئيشارەتى ددەتە پەنگەكى ژ پەنگين خۆمه زنكرنا قى زەلامى وديپژت: وى كراسى خۆ (ئىزار، كو ئەو پارچەيا جلكيه يا ژ نافكى وپيدا دئيتتە خواری) شوپ كرىوو، و ب عەردى دا دخشاندا، بۆ خۆمه زنكرن، وئەقە كارەكى حەرامە بۆ زەلامى، وپيغەمبەر - سلاڤ لى بن- د حەدىسەكا خۆ دا يا ئىمامى بوخارى ژى رىوايەت دكەت، دپيژت: ﴿

هندي د بن گۆزەكان دايە ژ ئىزاري د ئاگرى دايە.

زانايى مەزن ئىمامى نەووەوى مەسەلا شوپكرنا جلكى د گۆتنەكا خۆ دا كورت دكەت، وديپژت: ((دريژكرنا جلكى حەتا بگەهتە د بن گۆزەكى دا، ئەگەر بۆ خۆمه زنكرن بت چى نابت (بەعنى: حەرامە)، وئەگەر نە بۆ خۆمه زكرنى بت مەكرووهه، ودهمى حەدىس شوپكرنا جلكى ب خۆمه زكرنى قە گرێدەن، ئەقە نيشانا هندی به كو حەراميا قى چەندى ژ بەر خۆمه زكرنى به، وشافعى قى جوداهيى دەسنيشان دكەت، وزانا هەمى ل سەر هندی كۆمبووينە كو شوپكرنا جلكى بۆ ژنكى دورستە)). ودقپت نەئيتتە هزركرن كو ئەف گونەهە يا بچويكە، چونكى گەف ب چوونا جەهنەمى يا هاتيبه كرن.

* نە ژ خۆمه زكرنى به مروژ حەز بکەت جلكى مروقى يى جوان وپاقت ب، ئەف چەندە د حەدىسەكا دورست دا هاتيبه، ودهمى خودى نەمەتى د گەل عەبدەكى خۆ دكەت، وەكى دەولە مەندى، ئەو حەز دكەت نيشانى قى نەمەتى ل سەر وى ببينت.

* هەندەك گونەهە بين هەين هەر زوى خودى عقوبه يا وان ددەتە خودانى، وەكى ب سەرى قى زەلامى هاتى، وھندەكيتىن دى خودى عقوبه يا وان بۆ ئاخرتى پاش دئيتتە.

* ئەف حەديه هندی دگەهينت كو ئىك ژ وان عقوبه بين دژوار بين خودى كافرین ئوممەتتىن بەرى پى دبرنە هيلاكى خفس (بان: خەسەف) بوو، وخفس ئەوە مروژەك د

عهردی دا بچته خواری، وئفا هه نوکه ژی هندهک جاران چسّ دبت، دهمسّ بیسهلهز
چی دبن وعهرد دهریین وهندهک ب خانی فه د عهردی دا دچنه خواری، بهلسّ تشتی ئهف
زهلامه ژ یین دی جوداگری ئهو بوو ئهو هتا رۆژا قیامهتی دی د عهردی را چته خواری..
و ژ لایهکی دی فه ئهف هدیسه هندئ دگههینت کو مری ل بن عهردی وهیشتا قیامهت
رانهبوی ژی دئبته عهزابدان.

ئەو ژنکا بەژنا خو درێژکری

د قی سهرهاتییی دا پیغه مبهەر - سلاف لی بن - بو مه بهحسی دهسپیکا به لاقبوننا فسادای د ناڤ ئسرائیلییان دا دکهت، ئەو فسادا بوویه ئەگهرا هندی کو خودی ل وان ب غهزه ب بیت، ووی قهنجی وسهراتییی ژ وان بستینت یا کو بهری هنگی دایی، وئاشکهره دکهت کو دهسپیکا فتنی ژ ژنکان دهست پی کریوو، دا بهری خو بدهینی کانئ (مهظاهرتن) قی فسادا وان یا دهسپیکتی د چ دابووینه.

جاری ژئ نیک ژ وان سهرهاتییانه یین د ناڤ ئوممه تهکا بۆری دا رویداین، سهرهاتییا مرۆقهکی خۆمهزنکه ر یی کو ب دفن بلندی قه ده رکه فتیییه ناڤ خه لکی، ئینا خودی خفس لی کری وئو د عهردی دا بریه خواری.

ئیمامی موسلم ژ ئه بوو سه عیدی خودری فه دگوهیژت، دبیت: پیغه مبهری - سلاف لی بن - گۆت: ﴿ کانت امرأة من بني إسرائيل قصيرة تمشي مع امرأتين طويلتين فاتخذت رجلين

یه عنی: ژنهکا ئسرائیلی هه بوو یا کورت بوو، د گه ل دو ژنکین درێژ دچوو، ئینا وی دو پیتلاقین داری بو چۆ چیکرن، وگوستیرکه کا زیپی، یا ب قه پاخ، وتژی مسک دکر، وئو خۆشترین بیتنه، وئو د ناچهرا ههردو ژنکان دا چوو، وان ئەو نه نیاسی، ودهستی خو ژئ دزقران.. دا بیتن ژ گوستیرکا وی بچت.

و د ربوایه تهکا دی دا ل نک ئبن حبانئ هاتییه: ﴿ ن امرأة من بني إسرائيل كانت قصيرة، فاتخذت لها نعلين من خشب، فكانت تمشي بين امرأتين طويلتين تطاول بهما، واتخذت

فیفوح ریحه ﴿.

یه‌عنی: ژنه‌کا ئسرائیلی هه‌بوو یا کورت بوو، دو نه‌عال ژ داری بو خو چیکرن، وئهو د ناڤه‌را دو ژنکین درپژ دا دچوو خو درپژ دکر، ووی گوستیرکه‌کا زپری دکره تبالا خو، بن قازا وی تژی مسک دکر، گاڤا د بهر دیوانه‌کی را دچوو ئهو باددا؛ دا بیهن ژی بچت.

و د ربوایه‌ته‌کا دی ل نک ئبن خوزه‌یمه‌ی هاتییه کو جاره‌کی پیغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی بن- خوتبه‌کا درپژ بو صه‌حابیان خواند، تپدا به‌حسی دنیایی وئاخه‌تی کر، وئاشکه‌را کر کو ئیکه‌مین تشت بوویه ئه‌گه‌را تیچوونا ئسرائیلیان ئهو بوو ژنکا مروقی فه‌قیر باری زه‌لامی خو وه‌سا گران دکر وه‌کی ژنکا مروقی زه‌نگین، کانئ وی چ جلك وچه‌ک بو ژنکا خو چیکریا، ژنکا فه‌قیری ژی ئهو ژ زه‌لامی خو دخواست.. پاشی سهرهاتییا ئی ژنکی بو وان شه‌گپرا.

و ل ده‌سپیکئ دی بیژین: ده‌وری ژنکی د ئاڤاکرن و خرابکرنا هه‌ر جڤاکه‌کا هه‌بت دا ده‌وره‌کی سهره‌کیه، ئه‌گه‌ر ژن بده‌ته دلئ خو دشیت ب په‌نگه‌کی گه‌له‌کی ب ساناهی جڤاکئ هه‌می خراب بکه‌ت، و ب سهر سهری زه‌لامی دا بیته‌ خوارئ، ئسرائیلی ئهو ملله‌ت بوو یی خودئ قه‌در و به‌ایه‌کی مه‌زن دایی، وئهو کرینه مه‌زن و پیه‌ری خه‌لکی زه‌مانی وان، پیغه‌مبه‌ر هه‌می د ناڤ وان دا بوون، و ل ده‌مه‌کی خودئ ئهو ب جیگری ل عه‌ردی دانان، به‌لی پشتی ئهو که‌فتینه د باژپران دا، و ده‌رگه‌ه‌ین نعمه‌تی ل سهر وان فه‌بووین، وان غاردان د کۆمکرنا خوشییت دنیایی دا کر، وه‌یدی هیدی ژ وی ریکی ده‌رکه‌فتن یا پیغه‌مبه‌ری وان نیشا وان دای، وه‌زر کر چیتربنییا وان ژ به‌ر نشی وانه کو ئهو ژ دوونده‌ها ئسرائیلنه، نه کو ژ به‌ر پیگیریا وانه ب ریکا پیغه‌مبه‌ران، ئینا خودئ دوزمنی وان ل سهر وان زال کر، و په‌زلی وشه‌رمزاری ئینا ریکا وان، وئهو ل عه‌ردی پارچه پارچه‌کر.

و ژ فی حه‌دیسئ و گه‌له‌کین دی، هه‌ر وه‌سا ژ ته‌وراتا وان یا هه‌تا ئه‌قرو ژی ئهو دخوین، دئیته زانین کو ده‌سپیکا فتنه و تیچوونا سرائیلیان ژ هندئ ده‌ست پی کر ده‌می زه‌لامین وان هه‌قساری خو ئیخستیه ده‌ستی ژنکان، وه‌ند مه‌جال دایه وان ئهو فه‌سادئ د عه‌ردی دا بکه‌ن، و بی ئه‌خلاقیی به‌لاڤ بکه‌ن، وئاشکه‌رایه کو ئیکه‌مین جار وان ژ بی ئه‌خلاقیی ب خو ده‌ست پی نه‌کر بوو، به‌لکی ریکه‌کا دویر و درپژ وان بری هه‌تا گه‌هشتینه کلۆفانکا خرابی و بی ئه‌خلاقیی، و هه‌تا د ئه‌نجام دا خودئ ئهو برینه هیلاکئ.

وبه لکی ل بهر گلهک کهسان تشته کی غه ریب بت ده می ئەم بیژین: ئیکه مین فسادا ژنکیین ئسرائیلی ژ (مزگهفتان) دهست پی کر، به لکی ژ مزگهفتان، یان بلا بیژین: ژ کنیشتان، وهکی ئەو ناھی ل سهر ددانن.. د دینی جو هیان دا کاره کی دورست بوو ژن -د گهل زه لامان- بچته په رستگه هی بو کرنا عیباده تی خودی، به لکی پیغه مبه رتن وان هندهک شهرت بو وان ده سنیشان کربوون، کو ئەو پیگییری پی بکه ن ده می دچنه نقیژان. پشتی هنگی ب ده مه کی ژنکان سستی د جهینانا فان شهرتان دا کر، ده می دچوون دا عیباده تی بکه ن، وان وهسا خو د خه ملاند تو دا بیژی دی چنه داوه تی، جلکین ب بها وزیر وزینه ت، وینین خو ش وخه ملاندن، وگا فا ژنکا فه قیری به ری خو ددا ژنکیین زه نگیین ودهوله مەندان شهرم ژ خو دکر، ودلی وئ ب خو دسوت، گا فا دزقری مال، دما ب زه لامی خو فته وهنگی رادوه ستییا هه تا زه لامی خو نه چار کرنا کو ئەو ژی وهکی فلان و بیقانی جلکین گران وچه کی بو بکرت، هنگی زه لامی چو پی نه دما ژبلی ریکین هه رام ودزی و حیلەیان هه تا بشیت هند پاران ب دهست خو بیخت کو ئەو تشت بو ژنکا وی پی بین وئ داخواز کرین..

وفتنی ل قیری دهست پی کر.. به ری زه لامی دکه فته ئیک ژ دو ریکان: یان دقیت سپیدی هه تا ئیقاری سه ری وی د شولی دا بت هه تا بشیت هند مالی هلال کرم بکه ت کو داخوازین خاتوینی ب جه بینت، یان ژی دقیت قهستا ریکین خواری و فیچ بکه ت دا زوی زه نگیین بیت، هه تا ژنکا وی ده می دچته مزگه فته بو کرنا عیباده تی خودی، شهرمی ژ خو نه که ت به رانه ر ژنکیین زه نگیین ودهوله مەندان!

ژ لایه کی دی شه ده می ژن سیباقی د خو جوانکرنی دا دکهن، وبارا پتر ژ ده می خو ل بهر قو دیکان دبو زینن، سی خرابیین مه زن دئینه ریک، یا ئیک: ئەو گرانیه کا مه زن دئیکه ته ته رازیا مه صره فی مالی، یا دووی: ئەو ده می بو وئ دمینت کو خه می ژ مال و عیالی خو بخوت گلهک کیم دبت، یا سی: ئەو ههوجهی هندی دبت گو ه ل خه لکی بیت -ب تاییه تی زه لامان- ده می به حسی جوانییا وئ دکهن، ئاخری چی نابت ئەف زه حمه ته هه می به لاش بچت.. هنگی ئەو ژن دی خو مه جوور بینت ده رکه فته کولانی، و جوانییا خو بو چاقین برسی (عه رض) بکه ت، و ب جلک و سه روه ری خو بیژته هه قالین خو: ئەز ژ هه وه کیمتر نیم! وهنگی پسپارا وئ فسادئ نه که یا ژن ومیرین وئ جفاکی دکه فتی!!

و د قی سهرهاتییی ژی دا هژمارهکا دهرس ومفایان ههنه:

* زهلام تهگهر ب دهوری خو یی دورست د جفاکی دا رانهبت، ژن دی بته تهگهرا هندئ کو خو وزهلامی وجفاکی همییی بهر ب هبلاکی شه بهت.

* ئیکه مین فتنه یا سرائیلییان ژ ژنکان دهست پی کرپو، دهمی وان باری زهلامان گران کری، وپتربا دهمی خو ب خومه لاندن وجوانکرنی شه بژانندی، وئارمانجا خو کرپبه نهو زهلامان بیخنه دا قین خو.

* ژن -تهگهر ترسا خودی د دلی دا نهما- همی ریکیین (تهزویری) ودرهوی دی ب کار ئینت، دا خو ب رهنهگی جوان نیشا خه لکی بدهت، تهگهر خو نهف جوانیه هندئ ژئ بخوازت نهو هندهک کارین حهرام ژئ بکته، وهکی دانانا باروکی، وهلکیتشانا موپین برویان، وره نینا ددانان.. وگه لهک رهنهگین دی یین حهرامیا وان د حه دیسین دورست دا هاتی.

* ژنی هیشتا د کهفن دا گه لهک داهینان د هونه ری شه شارتنا عه بیین خو یین جسمی دا کرپبه، دا خو ب رهنهگی دره وین بینته پیش چاف، وهکی قی ژنی دهمی هندهک پیلا قین و هسا بو خو چیکرین وکرینه پیین خو کو پی بلند بیت، بیی کهس بزانت کو نهف بهژنا نهو نیشا وان ددهت نه بهژنا وی یا ژ راستایه. ونوکه گه لهک رهنهگین دی یین حیلان ههنه ژنک ب کار دئینت دا پرچا خو یان رهنهگی پرچی، یان رهنهگی چاقان، یان موژیلانک وسهرمل وتبلین (موزه وهر) بو خو چی بکته، وئه شه همی ژ وی (تهره فی) یه یا نه هیا مه ژئ هاتی به کرن.

* نهف سهر داچوونا ژنکین سرائیلییان بوو تهگهرا هندئ خودی گه لهک عقوبه بیان بدهته وان ب تایه تی وجفاک وملله تی وان ب گشتی، ل سهری پیغه مبه رین وان دهمی نهف چه نده ژ وان دیتی ل سهر وان حهرام کر نهو بچنه مزگهفتان، ودهمی فسادا وان ل سوپک وبازار وکولانان به لاقبووی، وزهلام ل شوینا وان ل حه ددهکی راوه ستین بوونه شریکین وان د به لاقکرنا فسادی دا، خودی نه یارین ل وان ل سهر وان زالکرن، ویه لایین مه زن ئینانه سهری، ومه سه له گه هشته وی حه ددی صهنه مپه ریسان وهلاتی وان داگیرکر، ودهوله تا وان هه رپاندن، وژن ومیرین وان کوشتن وئبخسیرکرن، ومزگه فتا وان یا پیروز (ل قودسی) ب عهردی شه راست کر، ویا ژ همییی مه زنتر نهو بوو خودی (ئه فضا لیبهت) وچیتربنی ژ وان ستاندن، وپیغه مبه راتی نه هیلا د ناڤ وان دا.

* نوممه تا مه یا ئیسلامی ژی -مخابن- ل سهر پیتبازا ئسرائیلییان چوو د قئ
مهسهلی دا، لهو رۆژهک ب سهر دا هات ئه و ل پاشیا کاروانی مرۆقینییی راهستا پشتی
کو دهههکی درێژ ئهوی سهرکیشییا وی کاروانی کری.

نُه و گونَه‌هکاري چوويه به‌هه‌شتي

نيمام نه‌حمده و نه‌بوو داوود ژ نه‌بوو هوه‌يره‌ي فه‌دگوه‌يزن، دبیتت: پيغه‌مبه‌ري -سلاف لئ بن- گوت:

﴿ كان رجلان في بني إسرائيل متواخيين فكان أحدهما يذنب والآخر مجتهد في العبادة فكان لا يزال المجتهد يرى الآخر على الذنب فيقول: أقصر. فوجده يوما على ذنب فقال له: أقصر. : خلني وربي أبعثت علي رقيبا :

أرواحهما فقال لهذا : أكنت بي عالما أو كنت على ما في يدي : اذهب فادخل الجنة برحمة . : اذهبوا به إلى النار ﴾ .

يه‌عني: دو زه‌لام د ناڅ ئسرائييلييان دا هه‌بوون، هه‌قالين ئيک بوون، ئيکي گونَه‌ه دکرن ويی دی گه‌له‌ک عيباده‌ت دکر، و نه‌وي عيباده‌ت دکر يی دی ل سهر گونَه‌ه‌ی دديت، دگوتی: بهس بکه، جاره‌کي وی نه‌و ديت گونَه‌ه دکر، ئينا گوتی: بهس بکه، وی گوت: من و خودايی من به‌پيله پيکڅه، ما تو زيره‌قانی ل سهر من! ئينا وی گوتی: نه‌ز ب خودی که‌مه خودی گونَه‌ها ته ناغه‌فرينت، يان خودی ته نابه‌ته به‌هه‌شتی، رحين هه‌ردووان هاتنه ستانن، و نه‌و ل نک خودی کومبوون، ئينا خودی گوته نه‌قی عيباده‌تکه‌ر: نه‌ري تو ب من يی زانا‌بووی، يان تول سهر تشتی د ده‌ست من دا يی خودان شيان بووی؟ وگوته يی گونَه‌ه‌کار: هه‌ره به‌هه‌شتی ب ره‌ما من، وگوته يی دی: قی بيه‌نه ناگري.

د قی سهره‌اتيبيی دا پيغه‌مبه‌ر -سلاف لئ بن- بو مه به‌حسی زه‌لامه‌کی دکه‌ت ب گوتنه‌کي کاري خو يی باش هه‌می پويج کر، و ئيکا هند کر ئاخره‌ت ژ ده‌ست بچت، ده‌می ژ نک خو ويی زانين د ده‌ر حه‌قا خودی دا ئاخفتی، وسويند خواری کو خودی گونَه‌ها هه‌قالي وی ژئ نابه‌ت، ووی نابه‌ته به‌هه‌شتی، قیجا وی ب قی گوتنی خودايی خو ژ خو عیجز کر.

د قی سهره‌اتيبيی دا چند مفا هه‌نه، ژ وان:

* مهزنتربن گونهه ئهوه مرؤف بئ زانين و ژ نک خو ب ناقي خودئ باخفت، د نايهتهکي دا خودايي مهزن بهحسي پيغه مبهري -سلاف لي بن- دکهت، ودبيژت: ﴿ وَلَوْ تَقَوْلَ عَلَيْنَا بَعْضَ الْأَقَاوِيلِ ﴿٤٤﴾ لَأَخَذْنَا مِنْهُ بِالْيَمِينِ ﴿٤٥﴾ ثُمَّ لَقَطَعْنَا مِنْهُ الْوَتِينَ ﴿٤٦﴾ فَمَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ عَنْهُ حَاجِزِينَ ﴿٤٧﴾ ﴾ (الحاقه: ٤٤-٤٧) يهعني: نهگهر موحه ممهدي تشتهکي مه نهگوتي ژ کيسي مه گوتبا، ئهم دا وي ب هيژ گرين وتولي ژئ فهکهين، پاشي ئهم دا رها دلي وي فهتئين، قيچا کهس ژ ههوه نه دشيا عهز ابا مه ژ وي بدهته پاش. لهو تشتهکي گهلهکي مهزنه مرؤف ب ناقي خودئ باخفت، دقيت بي ل خو هشير بت، وتشتهکي ژ نک خو نهبيژت.

* ههر وهسا ئهف سهرهاتييه دويماهيا خرابا کهرب فهبونئ ژئ بو مه ئاشکهرا دکهت، ههمي دهمان دقيت مرؤف بشيته (ئهعصابين) خو، نهگهر نه کهرب فهبون هندهک کار وگوتنين خراب دي ب وي دهته کرن کو تيچوونا وي د دويف دا ههبت، وهکي قي زهلامي ئهوي ژ کهربان دا سويند بو ههقالي خو خواري کو خودئ وي نابهته بهحهشتي وگونهها وي بو ژئ نابهت.

* وئف هديسه ئاشکهرا دکهت کو دبت خودئ گونهها مرؤفهکي بو وي ژئ بيهت بيئي ئهو ژئ تويه بکهت ژئ، شرک تي نهبت چونکي خودئ ب خو گوتيه کو ئهو شرکي ژئ نابهت، ژبلي شرکي ههر گونهههکا ههبت، نهگهر خو يا مهزن ژئ بت، ئحتمالا ههي خودئ بو مرؤفي ژئ بيهت، نهگهر ئهو ههز بکهت، خو نهگهر ئهو ژئ تويه نهکته ژئ، وئفهيه عهقيدا (أهل السنة) د قي مهسلي دا، لهو چئ نابت بو کهسي سويند بخوت، يان خو پشت راست کهت کو خودئ فلان گونههي بو فلان کهسي ژئ نابهت چونکي ئهو يئ مري وژئ توه نهکرييه.. هندي وي مرؤفي باوهري ب خودئ ههبت وئهو گونههه بو خو حهلال نهکريت، يهعني: ئعتراف کر بت کو ئهو کاري وي کري گونههه.

* ودبت ژ قي سهرهاتيبي و بهرسقا مرؤفي گونههکار بيته زانين کو ئهوي مرؤفي عيبادهتکهر ب رهنگهکي زفر وکريت ئهو يئ ژ کرنا گونههي دايه پاش، لهو وي گونههکاري گوهداريا وي نهکرييه، وئصرارا ل سهر گونههي کري، قيچا دقيت ئهم ب ئسلوويهکي نهرم وجوان بهري خهلکي بدهينه باشي، ووان ژ خرابي بدهينه پاش، دا ئهو ئاخفتنا مه قهبول بکهن، وپتر مجد نهبن ل سهر کرنا گونههي.

* وئەف سەرھاتییه مەزنییا رحما خودی بۆ مە ئاشکەرا دکەت، وکە چو گونەھ ل بەر وی ئاسی نابن.. هەر وەسا ەو هندی دگەهینت کو چی نابت بۆ مە ئەم خو بکەینه د ناڤهرا خودی وەبەدین وی دا، وخو بکەینه (وەکیلیت) خودی ل عەردی بەحشتی و جەهنەمی ل دویش دلی خو ل سەر خەلکی لیتکە بکەین.

* هەر وەسا ئەف حەدیسە مە ژ هندی دترسینت کو ئەم ئەزمانی خو بەردەین، وەچیا بیته بەر دەفی مە بیژین، چونکی هەندەک ناخفتن هەنە دبنە ئەگەرا تیچوونا خودانی، ژ بەر هندی ئەبوو هورەیرە ی پستی ئەف سەرھاتییه بۆ مە فەگپرای گۆت: (ئەز ب وی کەمە یی نەفسا من د دەستی دا، فی زەلامی ناخفتنەک گۆت، دنیا وئاخەرەتا خو برە هیلاکی).

* و ژ فی سەرھاتییه ئاشکەرا دبت کو کار ب دویماییه، فی مروفی عیبادهتکەر د ژبانا خو گەلەک عیبادهت دکر، بەلی چونکی ل دویماییه وی عەقیدەیهکا خو د دەر حەقا خودی دا خراب کر، دەمی هزرەکا وەسا ژ خودی کری یا ئەو نە ژ هەژی، خودی ئەو برە جەهنەمی. و ژ لایەکی دی فە حەدیس هندی دگەهینت کو (کاری خراب وگونەھ د گەل عەقیدەیهکا دورست) چیتەر ژ (کاری باش وعیبادهتی د گەل عەقیدەیهکا خراب و فاسد) چونکی عەقیدەیا خراب -د فی سەرھاتییه دا- بۆ ئەگەرا چوونا زەلامەکی بۆ جەهنەمی هەر چەندە کاری وی یی باش ژی بوو، وەقیدا دورست زەلامی دی برە بەحشتی هەر چەندە گونەهین وی گەلەک ژی بوون.

دویمایا وان یین رۆژی نه گرن

حاکم ژ نه بوو ئومامه ی شه دگوهیت، دبیت: پیغه مبهری - سلاف لی بن- گۆت: ﴿
 أنا نائم إذ أتاني رجلان فأتيا بي جبلا فقالا لي: : إني لا أطيعه،
 فصعدت حتى إذا كنت في سواء الجبل إذا أنا بأصوات شديدة فقلت:
 : ثم انطلق بي فإذا أنا بقوم معلقين بعراقيهم
 : : :

﴿ ده مه کی نه زئی نفسی بووم، دو زه لام هاتن ههردو زه ندکین من گرتن، و نه ز
 ئینامه چیا به کی ناسی، و گۆت نه من: سهرکه فه، من گۆت: نه ز نه شیم، وان گۆت: نه م دی
 ل بهر ته ب ساناهی ئیخین، ئنا نه ز ب سهرکه فتم، ههتا ده م نه ز گه هشتیمه نیقا
 چیا بی، من گوهد ل هنده ک ده نگین دژوار بوو، من گۆت: نه فه چ ده نگن؟ وان گۆت: نه و
 ره وینا جه نه میانه، پاشی نه ز هاتمه برن من هنده ک مرۆقین هلاویستی دیتن، ده ف
 ولیقین وان د شه قشه ق بوون، خوین ژئی دباری، من گۆت: نه فه کینه؟ گۆت: نه و نه و
 یین رۆژی یین خو د خو ز بهری خواری بو وان دورست بت.

نه ف هه دیسه بو مه به حس سهرهاتی به کی دکهت د ژیا نا برزه خی دا چی دبت، و ژیا نا
 بهرزه خی نه وه یا پشتی مرنی ده ست پی دکهت ههتا قیامهت رادبت، و دبت نه و ل
 قیامهتی د جه نه م دا چی بیت، نه ف سهرهاتی به یا گریدایه ب مه صیری وان که سان شه
 یین رۆژی یین فهرز - بی عوزر - نه گرن، کانی چاوا خودی وان عه زاب ددهت، و ره نگه کی
 عه زابا وان نه وه نه و سهرنشیف دئینه هلاویستن و خوین ژ ده قین وان دئینه خواری، و کهس
 نابت د هه ورا وان بیت، و قی هه دیسی ژی چه ند ده رس و مفا تیدا هه نه:

* هه دیس ئاشکه را دکهت کو خواری رۆژیا ره مه زانی یا فهرز بی عوزر ئیک
 ژ گونه هین مه زنه، یین عقوبه به که دژوار د دویف دا دئیت، و نه و که سی ژ قه ستا
 رۆژی به که فهرز بخۆت، گونه ها وی هند یا مه زنه نه گه ر نه و سالی هه می ی ب رۆژی بت،
 پیش وی رۆژی فه، گونه ها وی رانابت، بوخاری ژ پیغه مبهری - سلاف لی بن-

قه‌دگوهیژت، دبیتژت: ﴿من أفطر یوما من رمضان من غیر عذر ولا مرض لم یقضه
 ههچی رۆژیه‌کا ره‌مه‌زانئ بی عوزر و نساخی بخۆت، ئەگەر سالی
 هه‌میئ ئەو یئ ب رۆژی بت ژئ، ئەو ژ سهر رانابت.
 * ئەف چەندا هه پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن- د خه‌ونی دا دبیتیه، به‌لی خه‌ونین
 پیغه‌مبه‌ران وه‌چینه، وه‌ر تشته‌کی ئەو ببینن حه‌قیه، نه وه‌کی خه‌ونین مه‌ کو دبیت
 ددورست بن، ودبیت د خه‌وله‌ت بن.
 * دبیت ئەف عه‌زابه یا کو ب سهر نه‌رۆژیگران دبیت، هیشتا د ژینا به‌رزه‌خی بت،
 یه‌عنی: د قه‌بری دا وبه‌ری ئەو بینه برن بو جه‌هنه‌می، ودبیت ئەو د جه‌هنه‌می دا بت،
 و د هه‌ر دو حاله‌تان دا ژئ دبیته‌ زانین کو هیلانا قئ فهرزی کو رۆژیه، ئەگەر خودئ ره‌حم
 ب خودانی نه‌به‌ت، دبته ئەگه‌را عه‌زابدانا وی.

ئەوزەلامى خۇكوشتى

بوخارى وموسلم ژ جونده بى كورى عەبدللاھى قەدگوهيژن، دىبىژت: پىغەمبەرى -سلاڭ لى بن- گۆت: ﴿﴾
فحزها يده فمارقا

تعالى: بادرني عبدي بنفسه ﴿﴾ د ناڭ وان دا يپن

بەرى ھەو ھاتىن زەلامەك ھەبوو بىرەك لى بوو، وى تەھەممول نەكر، قىجا وى دەست دا كىرەكى وىرەھا دەستى خۇ پى بىرى، وخوبنا وى ھشك نەبوو ھەتا ئەو مرى، ئىنا خودايى پاك وبلند گۆت: عەبدى من بەرى من را كر د مراندنا نەفسا خۇ دا، من بەھەشت ل سەر وى ھەرام كر.

ووەكى ئاشكەرا ئەڭ ھەدىسە سەرھاتىيا زەلامەكى ژ ئوممەتا بۆرى بۆ مە قەدگوهيژت، ب كرنا گونەھەكى ژ گونەھيژن مەزن رابووبو كو خۇكوشتنە، وكرىتيا كارى وى، ووى عقووبەيا ئەو ژ ھەژى بۆ مە ئاشكەرا دكەت.. وڭى سەرھاتىيا چەند دەرس ومفا تىدا ھەنە، ژ وان:

* ھەراميا كارى خۇكوشتنى (ئنتحارى)، وكو ئەو ئىك ژ گونەھيژن مەزنە، يپن خودانى ھىژاى روى رەشيا دىيايى وعەزابا ئاخەرتى دكەت، خودايى مەزن د ئايەتەكا قورئانى دا دىبىژت: ﴿ وَلَا تَقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ ﴾ (النساء: ۲۹) يەئنى: ھوبن خۇ نەكوژن، وپىغەمبەر -سلاڭ لى بن- د گۆتنەكا خۇ دا يا موسلم ژى قەدگوهيژت، دىبىژت: ﴿﴾

نفسه بشيء عذب به في النار ﴿﴾ ھەچىي خۇ ب تىتەكى بكوژت، ئەو دى د جەھنمى دا پى ئىتە عەزابدان. و ژ بەر مەزنىيا گونەھا قى كارى يا ھاتىيە قەگواستن ب پىكىن دوست ژ پىغەمبەرى -سلاڭ لى بن- كو وى نقىژل زەلامەكى نەكر، چونكى وى خۇ كوشت بوو.

* تىتى بەرى قى زەلامى دا يە قى گونەھا مەزن بى صەبريا وى بوو، بىرەك كەفتە لەشى وى، وھندى ئىشا وى يا گران بوو، وى تەھەممول نەكر، وخۇ كوشت، چونكى وى ھزر دكر ئەگەر ئەو مر، ئەو دى ژ نەخوشىيى خلاس بت، ووى نەدزانى كو ئەو بۆ نەخوشىيەكا مەزنىر ئىتە قەگواستن، كو عەزابا ئاخەرتى يا بەردەوامە.

* دڤیت نه‌یتته هزرکرن ده‌می ئەم دبیژین: ئەوی خۆ دکورث دی چته جه‌هنه‌می، مه‌عنا وی ئەوه ئەو دی هه‌روهه‌ر مینته د جه‌هنه‌می دا، نه‌خیر! خۆکوشتن ئیک ژ گون‌هه‌ین مه‌زنه، و مرۆقی خودان باوهر ب کرنا گون‌هه‌کی -ئه‌گه‌ر خۆ ئەو ژ گون‌هه‌ین مه‌زن ژ ی بت- کافر نابت، وی کافر نه‌بت د جه‌هنه‌می دا ئەبه‌دی نابت.

* وده‌می خودی دبیژت: عه‌بدی من له‌ز د کوشتنا نه‌فسا خۆ دا کر، یان وی به‌ری من را‌کر د نه‌هیلانا نه‌فسا خۆ دا، مه‌عنا وی ئەو نینه: ئەگه‌ر وی خۆ نه‌کوشتا، ئەو هیشتا دا مینته ساخ، نه‌خیر! هه‌ر ئیک ب ئەجه‌لا خۆ دچت یا خودی بۆ دانای، نه‌ ده‌قیقه‌یه‌کی پیشفه‌ دئیت، نه‌ پاشفه‌ دچت، وله‌زکرنا وی ئەوه وی ریکه‌کا حه‌رام بۆ ب دویماهی ئینانا عه‌مری خۆ ب کار ئینا کو کوشتنه، له‌و ئەو هه‌یژای جزادانی دبت کو چوونا جه‌هنه‌مییه.

* نه‌فسا مرۆقی ئیمان‌ه‌ته‌که خودی دایه مرۆقی، ودڤیت ئەو وی وه‌کی هه‌ر ئیمان‌ه‌ته‌کی دی بپاریژت، وته‌خسیری د پاراستنا وی دا نه‌که‌ت، و ئەوی خۆ دکورث ئەو قی ئیمان‌ه‌تی ناپاریژت، له‌و هه‌یژای عقووبه‌یه‌کا دژوار دبت.

سهرهاتیا ژنکا فیرعهونی

ئهبوو یهعلا ژ ئهبوو هورهیره ی فه دگوهیت، دبیت: ﴿

أوتاد فی یدیها ورجلیها
 أَلْجَنَّةِ وَنَجِّنِي مِنَ فِرْعَوْنَ وَعَمَلِهِ وَنَجِّنِي مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ﴾ فکشف لها عن بیتها فی
 ﴿ فیرعهونی چار ستوبن بو ژنکا خو د عهردی قوتان، دهست وپیین وئ پیئفه
 گرتدان، ودهمی ئهو ل نک وئ نه دمان، ملیاکه تان سیبه ر ل وئ دکر، قیجا وئ دوعایه ک
 ژ خودی کر وگوت: یا ره بی، تو بو من ل نک خو خانیه کی د به حه شتی دا ئا فاکه، و من ژ
 فیرعهونی وکارئ وی رزگار بکه، و تو من ژ ملله تی زوردار رزگار بکه.
 ئه فه لایه که ژ سهرهاتیا ژنه کا خودان باوهر، کو ئاسیا بوو ژنا فیرعه نی مصری،
 ئاسیا ژنه کا زهنگین ودهوله مند و خودان جوانی بوو، وهزر بکه ن ئهو ژنکا فیرعهونی
 مصری پی رازی بت دقیت یا چاوا بت؟ د مهزترین قهسری دا ل مصری مهزن بوو بوو،
 وهمر تشته کی وئ دقیا بو دهاته ئاماده کرن، و مرؤقه کی ب فی رهنگی بت، ب تاییه تی
 ئه گهر ژن بت، دئ و هسا ئیته هزر کرن کو ئهو دئ یا سست و خاف بت، و نه شیت خو ل بهر
 چو نه خوشیان بگرت، به لی فی سهرهاتیا بهرچا ک کو ئه ف هزر یا د جهی خو دا نینه،
 گا فا موسا بو فیرعهونی هاتیه هنارتن، ووی ژئ خواستی ئهو باوهری ب دینی خودی
 بینت، فیرعهونی خو دفن بلند کر و باوهری پی نه ئینا، و ب دژواری دژی وی وگازیا وی
 و دویکه فتییین وی راوه ستیا، ودهمی وی زانی کو ژنکا وی ب خو ئیک ژ وان که سانه
 بین باوهری ب دینی موسای ئینای، بریار دا ئهوی ژئ وهکی ههر خودان باوهره کی دی،
 به لکی پتر ژ ههر ئیکتی دی بیته عه زابدان، ورهنگی عه زابدان وئ ئهو بوو وان ئهو ل سهر
 عهرده کی شاریای رازاند، ل بهر حه تا فا شاریای، و چار ستوبن د عهردی قوتان دهست
 وپیین وئ پیئفه گرتدان، وئهو عه زابدا حه تا ب فی رهنگی مری.. و خودی ئهو بو خودان
 باوهران کره مه تل ل سهر صه برکیشانان ل سهر نه خوشیا عه زابا د ریکا خودی دا، وهکی

گوئی: ﴿ وَضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا لِلَّذِينَ ءَامَنُوا امْرَأَتَ فِرْعَوْنَ إِذْ قَالَتْ رَبِّ ابْنِ لِي عِنْدَكَ بَيْتًا فِي
الْجَنَّةِ وَنَجِّنِي مِنَ فِرْعَوْنَ وَعَمَلِهِ وَنَجِّنِي مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿١١﴾ (التحریم: ۱۱).

وئەف سهرهاتییه چەند دەرس و عیبەرەتان بۆ مە بەرچاڤ دکەت، ژ وان:

* ئیمانی کارتیکنەکا مەزن ل سەر خودانی هەیه، وئەو هێزەکا زێدە ژێ ددەتە وی،
وئیکا هند ژێ چی دکەت کو ئەو خو ل بەر هەمی نەخۆشیان بگرت، و تەحەممولاً هەمی
تەنگافیان بکەت، ئەگەر خو کوشتن ژێ بت، و نمونەییین وەکی ئاسیایی ژ ژن و میران د
دیرۆکی دا گەلەکن.

* هەر وەسا ئەف سهرهاتییه وی کەرب و کینا مەزن بەرچاڤ دکەت یا د دلێ کافر
و طوغاتان دا هەمی بەرانبەر خودان باوەران، ئەگەر خو ئەو خودان باوەر هەندەک مرۆقین
لاواز ژێ بن، یین کو چو زیانی نەگەهیننە عەرش و کورسیکیین وان، چونکی ئەو
تەحەممولی ناکەت رەئیەکا جودا ژ یا خو گوھ لی ببن، ئەگەر چەند ژ درەو ب ناڤی
نازادی و دیموقراتییه تی باخفن ژێ.

* خودی چاڤدیری ل خودان باوەران دکەت، ووی بۆ وان هل دبژیرت یا فایدی وان
تیدا، و سببەرکنا ملیاکەتان ل قی ژنی بهایی وی یی مەزن ل نک خودی بەرچاڤ دکەت،
ووی کەرامەتی دیار دکەت یا خودی دایی.

* وئەف سهرهاتییه هندی دگەهینت کو د ناڤ مرۆقان هەندەک هەنە خودی و باوەری
هل دبژیرن، ئەگەر خو ئەف هلبژارتنە ل سەر حسییا هیلانا دنیایی ب هەمی خۆشیین وی
قە بت.

* و سهرهاتی هندی دگەهینت کو خودی گەلەکی حەلیم و ب صەبرە وئەو گەلەک بیپنا
خو ل سەر طوغیانا کافران فرەه دکەت، حەتا وان دگرت، و گاڤا وی ئەو گرتن، ئەو ژ وی
خلاس نابن.

سهرهاتیا ژنکا فیرعه ونی

ئهبوو یهعلا ژ ئهبوو هورهیره ی فه دگوهیت، دبیت: ﴿ ما كانت الليلة التي أسرى بي فيها، أتت علي رائحة طيبة، فقلت: يا جبريل، ما هذه الرائحة :
: وما شأنها؟ قال:

المدری من یدیها، فقالت: : لها ابنة فرعون: أبي؟ قا : لا، ولكن ربي ورب أبيك : أخبره بذلك؟ قالت: نعم، فأخبرته، فدعاها، فقال: يا فلانة، وان لك ربا غيري؟! : نعم، ربي وربك الله! فأمر بقرة من نحاس، فأحيت، ثم أمر بها ان تلقى :
: إن لي إليك حاجة، قال: : أحب ان تجمع عظامي، وعظام ولدي في : فأمر بأولادها، فألقوا بين يديها واحدا، إلى ان انتهى ذلك إلى صبي لها مرضع، وكأنها تقاعست من أجله، قال:

یهعنی: ل وئ شهقا ئەز تیدا هاتیمه برن بو عسمانان، بیهنهکا خووش هاته من، من گۆته جبریلی: ئەفه چ بیهنه خووشه؟ وی گۆت: ئەفه بیهنه وئ ژنکی یه یا سهری کا فیرعهونی شه دکر ویا عیالی وئ، من گۆتی: مهسه لا وئ چیه؟ گۆت: رۆژهکی وئ سهری کچا فیرعهونی شه دکر شه ژ دهستان کهت، وئ گۆت: ب ناخی خودی، کچا فیرعهونی گۆتی: بابی منه خودی؟ وئ گۆت: نه، ئەللاه خودایی من و خودایی بابی تهیه، کچکی گۆتی: بیژمه بابی خو؟ وئ گۆت: بیژی، ئینا وئ گۆته بابی خو، فیرعهونی هنارته ب دویف وئ را وگۆتی: فلان کهس، ما ته ژبلی من خودایهکی دی ههیه؟ وئ گۆت: بهلی.. ئەللاه خودایی من و خودایی تهیه، ئینا فیرعهونی بریار دا چیلهکا ژ سفری هاتیبه چیکرن بینن و بشارینن (ئاگری ل بن هلکهنی) پاشی ئەو ژنک و عیالی وئ بیته هاقیتن تیدا، ژنکی گۆته فیرعهونی: من داخوازهک ژ ته ههیه، وی گۆت: داخوازا ته چیه؟ ژنکی

گۆتسى: ئەز ھەز دكەم تو ھەستىكەين من ويىن عەيالنى من بىكەيە د ناڧ پاتەيەكى دا، و ل جەھەكى فەشپىرى، فىرەونى گۆتى: باشە، ئەم دى وى بۆ تە كەين! گۆت: فىرەونى پىيار دا عەيالنى وى ئىك ئىكە ل بەر چاڧان بىكەنە تىدا، وگاڧا بوويە دۆرا زارۆكەكى وى يى ساڧا، ھەر وەكى ئەو پىچەكى سست بوو، ئىنا وى گۆتى: دادى، پىششە ھەرە، عەزبا دنيايى سڧكتەرە ژ عەزبا ناخرەتى. ئىنا وى خۆ ھاڧىتە تىدا.

ئەڧ سەرھاتىيە ژى وەكى يا بۆرى طوغيان وسەرداچوونا فىرەونى بۆ مە ئاشكەرا دكەت، وکانى وى چەند رىكەين دورندە د عەزابدانا ھەڧرىكەين خۆ دا ب كاردىنا، ئەگەر خۆ ئەو ھەڧرىكە ژنەكا لاواز وى زەرەر ژى بت، ئەڧ ھەدىسە ڧان دەرس وعبىرەتان بۆ مە بەرچاڧ دكەت:

* ئەڧ سەرھاتىيە ھندى دگەھىنت كو ئىمان مرۆڧى دگوهۆرت، ووى ب ھىز دئىخت كو خۆ ل بەر ھەمى رەنگەين نەخوشيان بگرت.

* ئەڧ سەرھاتىيە ھندەكى ژ وان تىشتەكى عەجىب بۆ مە دىار دكەت يىن پىغەمبەرى -سلاڧ لى بن- ل شەڧا معراجى ل عەسمانان دىتىن، و ژ ڧى سەرھاتىيى دئىتە زانىن كو خودى قەدر وبھايەكى مەزن ددەتە وەلىيىن خۆ، وناڧ وەنگەين وان د ناڧ خەلكى عەردى وعەسمانان ژى دا بەلاڧ دكەت.

* ئەڧ سەرھاتىيە وەكى يا بۆرى دەرەجا وى كەرب وكىنى بۆ دىار دكەت يا كافر وطاغيان د دەر ھەقا خودان باوهران دا، وكو وان چو رەحم د دلى دا نىنە دەمى دبتە مەسەلا بەرسنگرتنا خودان باوهران يىن باوهرى ب كوفر وطوغيانا وان نائىن.

* ڧى ژنى عەزىمە ب كارتىنا، وكوشتن وسۆتن ھلبىژارت، ھەر چەندە ئەو دشىا روخصەتى ب كار بىنت، و ب سەرڧە وەكى فىرەونى بىژت، دا خۆ وعەيالنى خۆ ژ مرنى پزگار بىكەت، و ب ڧى چەندى كارى وى نابتە خۆكوشتن (ئنتحار)، بەلكى ئەو خۆگۆرىكرنە، لەو ئەڧ ژنە وعەيالنى وى ھاتنە حسىبىكرن شەھىد.

* ئەڧ سەرھاتىيە كەرامەتىن وەلىيان بنەجە دكەت، دەمى خودى بچوبىكى ساڧا بۆ ڧى ژنى ب ئەزمان ئىخستى، دا فەرمانى ب خۆراگرتنى ل وى بىكەت، ل وى دەمى تەنگاڧى لى دژوار بووى.

* دوسته بو مروڤی موسلمان تشته کی ژ کافره کی زوردار بخوازت، ئەگەر دیت باشی یا تیدا، وه کی قی ژئ دەمی ژ فیرعهونی خواستی ههستیکیین وی وعه یالی وی پیکشه قهشیرت.

جبریل و خندقاندا فیرعهونی

ترمذی ژ عبدالله لاهی کورئ عهبیاسی فهدگوهیتز، دبیت: پیغه مبهری - سلاف لی
بن- گوت: ﴿ : آمنت أنه لا إله إلا الذي آمنت به بنو إسرائيل، فقال

جبریل: یا محمد، فلو رأيتني وأنا آخذ من حال البحر أذسه في فيه تخافة أن تدرکه الرحمة ﴿
یہعی: دهمی خودی فیرعهون خندقاندا وی گوت: من باوهری ئینا کو ژ وی خودایی
پیغه تر یی ئسرائیلییان باوهری پی ئینای چو خودایی دی یی ب حق نینن، جبریلی گوت:
ئهی موحه ممد، قیجا ئه گهر ته نهز دیتبام دهمی من ژ ته قنا رهشا بنی به حرئ رادکر
ودکره د دهقی وی را، ژ ترسین هندئ دا کو رهم ژئ بگرت.

ئهف سهرهاتیبه ئیک ژ وان سهرهاتیبانه یین هیقیا مروقی ب رهم دلوقانییا
خودی مهزن دکهت، فیرعهون ئهو زالمی عهرد ژ بهر زولم وزورداریا وی دنالی، دهمی
کهفتیبه بهر مرنئ، وزانی کو هنده ئیدی مرنا وی مسوگهر بوو، ژ نوی شاهده دا، ئهو
شاهدهانا بهری هنگی ل نک وی مهزنتترین تاوانا خودانی خو هیژای کوشتنئ وسوتنی
دکتهت، نوکه ئهو ب خو یی شاهده ددهت، وئه گهر هات وئو وی جاری ژ مرنئ خلاس ببا
دا زقرته سهر ئیک ودووا خو یا بهری، وهکی د نایه ته کا پیروژ دا هاتی: ﴿ وَلَوْ رُدُّوا لَعَادُوا
لِمَا نُهُوا عَنْهُ وَإِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ﴿۲۸﴾ (الأنعام: ۲۸). چونکی بهری هنگی گهلهک جارن وی
ویین وهکی وی دگوت: بهس قئ جاری ئه م خلاس بیین، دئ باش بین وخو گوهورین،
وگاقا ئهو خلاس بووین، ئهو ژ بهری خرابتر لی هاتن.

ژ قئ سهرهاتیبی بو مه ئاشکه را دبت:

* کو دویر نینه کافره کی طاغیه ل بهر مرنئ، ودهمی ئهو دزانت کو مسوگهر دئ
مرت، شاهده بدهت، و ژ درهو بیت: من باوهری ب خودی ئینا ئینا.. یا ژ وی فه ئهو
ب قئ چهندی بهردهوامی دئ دته زنجیرا خاپاندا خو بو مروقتین ساده وعهقل سفک،

وئەو ب خو خودی تویی ژ ههمی کهسان قه بویل دکهت هندی رحا وی نه گه هشتبته
حه فکی.

* جبریل ملیاکه تی ژ ههمیان نیزیکتر بو خودی وزانتر ب رهحم و دلۆقانی
وسالۆخه تین وی، ده می گوھ ل فییرهونی بووی ل بهر مرنی شاهده ددهت، زوی دهست دا
هندهک تهقنا رهشا بنی بهحری و پراحه شانده د دهقی وی دا، دا زوی ئەو ل سهر کوفری
بمرت، بهری رهحما خودی ژئ بگرت، چونکی ئیکی وهکی فییرهونی ب هزاران تاوان
کرین، وخوینا گهلهک ههژار و بی گونههین خودان باوهر د ستوی دا دقیت ل سهر کوفری
بچت، دا رهحما خودی ژئ نهگرت.. بهلی ئەف کاری جبریلی هندی دگههینت کو رهحما
خودی هند یا بهرفرههه جبریل دترسیا ئەو خو ژ فییرهونی ژئ بگرت، قیجا گونههکار
دقیت چو جاران خو ژ رهحما خودی بی هیشی نهکته.

* و ژ لایهکی دی فه ئەف هه دیسه هندی دگههینت کو ملیاکهت ژئ گهلهک ههز
ژ کافرین تاوانبار و زۆردار ناکهن، وئەو ژئ ههز دکهن ئەو کهسین گهلهک طوغيان کری
ل سهر کوفری بمرن، دا رهحما خودی ژئ نهگرت.

* وئەف هه دیسه قه در و بهایی مهزنی په یقا شاهده دانی بو مه تاشکهرا دکهت، وکو
ئەو خودانی خو ژ غهزه با خودی دپاریزت، ئەگه هات ووی ب دورستی باوهری پی ههبت.

ئەوئ ژ بەر خوشرنا ریکا خەلکی چووئیه بەهەشتی

بوخاری وموسلم ژ ئەبوو هورەیرە قەدگوهیزن، دبیژت: پیغەمبەری -سلاف لی بن- گۆت: ﴿ینما رجل یمشی بطریق وجد غصن شوك علی الطریق فأخره فشکر الله له فغفر له﴾ و د ربوایەتەکا دی دا هاتییه: ﴿لقد رأیت رجلا یتقلب فی الجنة فی شجرة قطعها من ظهر﴾ و د ربوایەتەکا دی دا زێدەهیەکا دی ژئ هەیه، ئەو ژئ

ئەقەیه: ﴿رجل بغصن شجرة علی ظهر طریق، فقال:

یؤذیم، فأدخل الجنة﴾ یەعنی: جارەکی زەلامەک د ریکەکی را دچوو، چەقی ستریهکی ل سەر ریکەکی دبت، ئەو ژ سەر ریکەکی لادا، ئینا خودی کارئ وی ژئ قەبوئل کر، وگۆنەهین وی بو ژئیرن، د ربوایەتەکا دی دا، دبیژت: من زەلامەک د بەهەشتی دا دیت، کەیف دکر، ژ بەر کو وی دارەک ژ سەر ریکەکی بری بوو نەخۆشی دگەهانده خەلکی. ئەقە سەرھاتییا زەلامەکی خودان باوهره ژ دلپێقەبوون هەردەم بەرئ وی لی بوو وان کاران بکەت یین نەخۆشیی ژ ریکا خودان باوهران لادەت، حەتا دەمی جارەکی وی چەقەکی دارئ دیتی شوژ بوو بوو سەر ریکەکی وی ئەو چەق لادا ب وی ئنیەتی دا ئەو نەخۆشیی نەگەهینتە چو موسلمانان، ئینا خودی کارئ وی ژئ قەبوئل کر، وجزایەکی مەزن پیشقە دا. و ژ وان دەرسین کو ژ قئ سەرھاتییی دئینە وەرگرتن:

* ئەف حەدیسە هندی دگەهینت کو لادانا هەر تشتەکی نەخۆشیی بگەهینتە خەلکی ژ سەر ریکەکی خیر و بەهایەکی مەزن تیدا هەیه، ئەگەر مرۆف ب ئنیەتا خیرئ وی چەندی بکەت، چونکی ئەو کەسئ -بو خودئ- د دنیا یی دا ل سەر خەلکی بکەتە بەرفرەهی، ووان ژ تەنگا قییین ریکەکی خلاس بکەت، خودی ژئ ل ئاخەرەتی دئ ل سەر وی کەتە بەرفرەهی، وی ژ تەنگا قییین خلاس کەت.

* ژ قئ حەدیسئ بەها و گرنگیا کارئ وان کەسان بو مە دیار دبت ئەوین ب کارئ پاقرکنا ریکان پادبن، ئەگەر هات وئنیەتا وان یا خیرئ بت، و ژ لایەکی دی قە

گرنگی وهپای پارسنا پاقتیا ژینگههی ژی بو مه ئاشکهره دبت، وکو ئهو کارهکی فرهه ویی شهرعیه.

* د چهند هه دیسه کین دی دا به حس ژ کر تیبیا کارئ وی کهسی هاتییه کرن یئ ریکین خه لکی پیس بکهت، ونه خوشیی بیختی، طه بهرانی ژ پیغه مبهری -سلاف لی بن- شه دگو هیزت، دبیزت: ﴿من آدی المسلمین فی طرفهم، وجبت علیه لعنتهم﴾ هه چیی نه خوشیی بگه هینته موسلمانان د ریکین وان دا، له عنه تین وان ل وی واجب دین، وئه شه هندئ دگه هینت کو پاقت کرنا ریکان وپارسنا وان ژ هه ر تشته کی وان پیس بکهت، وه کی هاقیتنا گلشی، ئیک ژ وان نه خلاقین باشه بین ئیسلامی بهرئ مه دایی.

* برینا دار وباری بی ئه گهر ئیک ژ وان کارانه بین ئیسلامی ئه م ژئ داینه پاش، د هه دیسه کا خو دا پیغه مبهر -سلاف لی بن- گه فان ب چوونا ناگری ل وی کهسی دکهت یئ دره کی بپرت، ودبیزت: ﴿قاطع السدر یصوب الله رأسه فی النار﴾ به لی ئه گهر هات وداره ک بوو ئه گهره گه هاندنا نه خوشیی بو ریباران دورسته ئهو دار بیته برین، به لکی مرؤف ب برینا وی هنگی دی خودان خیر بت.

فهرست

پهړ	بابهت
۵	دهسپټک
۷	پشکا ئیکې باشترین سهرهاتې ژ کیتابا خودی
۹	سهرهاتییا خودانین خندهکان
۲۲	سهرهاتییا پشتنهفانی ههر سی پیغهمبهران
۲۸	سهرهاتییا خودانین شکهفتی
۳۹	سهرهاتییا خودانې دوشاخان (ذو القرنین)
۴۵	سهرهاتییا لوقمانی
۵۲	ئهو زانایې بهر ب عهردی فه نزمبووی
۵۸	عابدی نهزان
۶۴	ئهو زهلامی خودی سهد سالان مراندی
۷۲	خودانې دو رهزان
۷۹	خودانین بیستانی
۸۷	پشکا دووی سهرهاتییین د سوننه تا پیغهمبهری دا هاتین
۸۹	ئهو سهرهاتییین پیغهمبهری -سلافت لی بن- بو مه فهگوهاستین
۹۱	سهرهاتییا وان ههر سی زهلامین دهری شکهفتی لی هاتییه گرتن
۹۸	ئهو زهلامی سهد مروّف کوشترین
۱۰۱	ئهو ژنکا ئاقدانا صهی بریه بهحهشتی
۱۰۴	ئهو زهلامی دهینخوش
۱۰۷	ئهو زهلامی سهرهاتې برابرهکې خو دای
۱۱۰	سهرهاتییا ئیبراهیمی د گهل مهزنهکې دنیا یی
۱۱۳	ئاقدانا بیستانی

مرۆڤنی خێرکەر	۱۱۵
ئەو کارتا خودانی خۆ رزگارگری	۱۱۸
جورەییجی عابد و دەیکا وی	۱۱۸
ئەو خۆمەزنکەری خفس لی هاتییه کرن	۱۲۱
ئەو ژنکا بەژنا خۆ درێژگری	۱۲۴
ئەو گونەھکاری چوویە بەحەشتی	۱۲۹
دویماییا وان بین رۆژیی نەگرن	۱۳۲
ئەو زەلامی خۆ کوشتی	۱۳۴
سەرھاتییا ژنکا فیرعهونی	۱۳۶
سەرھاتییا ژنکا فیرعهونی	۱۳۸
جبریل و خندقاندنا فیرعهونی	۱۴۱
ئەوی ژ بەر خۆشکرنا ریکا خەلکی چوویە بەحەشتی	۱۴۳